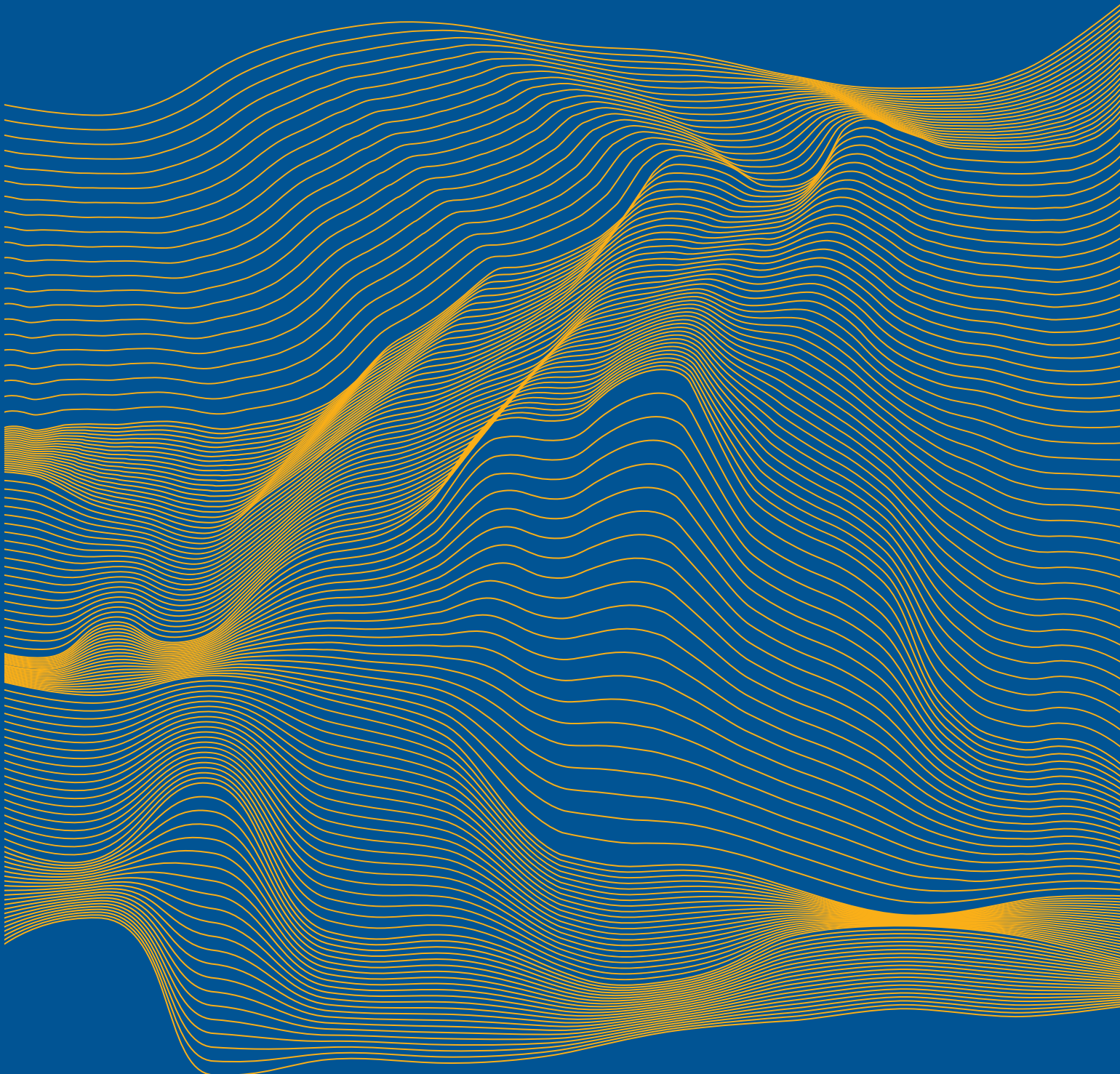

UNIVERSITET OCH HÖGSKOLOR ÅRSRAPPORT 2022

Universitet och högskolor
Årsrapport 2022

Utgiven av Universitetskanslersämbetet 2022
Universitetskanslersämbetet
Hammarbybacken 31 • Box 6024, 121 06, Johanneshov
tfn 08-563 085 00 • e-post registrator@uka.se
www.uka.se

Redaktörer: Anna Bengtsson, Johan Gribbe och Helena Wintgren

Text © *Trender och tendenser i högskolan* – Anna Bengtsson; *Utbildning på grundnivå och avancerad nivå* – Ulrika Boman, Gunnar Söderman, Helen Dryler, Anders Viberg, Julia Elenäs, Anna Bengtsson och Johan Gribbe; *Internationell studentmobilitet på grundnivå och avancerad nivå* – Ulrika Boman, Gunna Söderman och Helena Wintgren; *Utbildning på forskarnivå* – Ingrid Pettersson, Helen Dryler och Anna Bengtsson; *Utbildning och arbetsmarknad* – Bahar Faraz, Anders Viberg och Anna Bengtsson; *Högskolans personal* – Helena Wintgren och Anna Törneke; *Högskolans ekonomi och finansiering* – Martin Löwing Jensen och Johan Gribbe; *Högskolans forskning* – Anna Törneke och Johan Gribbe. 2022

Först utgiven 2022

Omslagsdesign av Karl Edqvist

ISBN (Paperback): 978-91-987158-6-6

ISBN (PDF): 978-91-987158-7-3

ISBN (EPUB): 978-91-987158-8-0

ISBN (Mobi): 978-91-987158-9-7

DOI: <https://doi.org/10.53340/UKAP-5>

Detta verk är under licensen Creative Commons Attribution 4.0 International License (om inget annat anges). För att läsa licensen, besök <http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>. Licensen tillåter kopiering av hela eller delar av verket för både privat och kommersiellt bruk så länge du tydligt anger upphovsman.

Förslag på hur du kan citera:

Anna Bengtsson, Johan Gribbe och Helena Wintgren (eds.), 2022, *Universitet och högskolor: årsrapport 2022*, Stockholm: Universitetskanslersämbetet. DOI: <https://doi.org/10.53340/UKAP-5>. Licens: CC-BY

Förord

Universitetskanslersämbetets årsrapport 2022 ger en överblick över högskolesektorns aktuella läge och långsiktiga utveckling. Rapporten bygger på en stor mängd statistiskt material som löpande samlas in och sammanställs i årsrapporten. Materialet finns också i vår statistikdatabas, i rapporter och analyser som publiceras löpande under året på uka.se/arsrapport.

Tack vare det rika materialet ger årsrapporten underlag för många analyser och svarar på många frågor om universitet och högskolor. Årsrapporten är en viktig del i arbetet för att nå Universitetskanslersämbetets mål att vara den självklara kunskapskällan om högre utbildning och forskning.

Hela 2021 präglades av coronapandemin och de stora omställningar som den innebar för universitet och högskolor. Både utbildning och forskning har påverkats och konsekvenserna av detta och av olika insatser från regering och lärosäten kan avläsas i årsrapporten. Det gäller bland annat tillströmningen till högskolan, internationell mobilitet och lärosätenas ekonomi.

Årsrapporten ger den nationella bilden, men skillnaderna mellan lärosätena kan vara stora. För den som är intresserad av de skillnaderna finns även tabeller med uppgifter per lärosäte på uka.se/arsrapport.

Vi har fortsatt arbetet med att göra årsrapporten mer tillgänglig, och hoppas att våra läsare uppskattar utvecklingen. Nytt för i år är ett ändrat format, med texter och diagram som är läsvänliga även i digital form. Vi vill rikta ett stort tack till alla våra uppgiftslämnare, och inte minst till Statistikmyndigheten SCB för deras arbete.

Vi önskar alla en givande läsning!

Anders Söderholm
Generaldirektör
Universitetskanslersämbetet

Innehåll

Faktarutor	vii
Kapitel 1. Trender och tendenser i högskolan	1
Trender och tendenser	2
Kapitel 2. Utbildning på grundnivå och avancerad nivå	7
Sökande och antagna	8
Nybörjare på grundnivå och avancerad nivå	12
Totala antalet registrerade studenter	20
Utbildningsvolym mätt i helårsstudenter	23
Examinerade	24
Utbildningsnivån i befolkningen	27
Genomströmning	29
Läroprogrammen	31
Breddad rekrytering	34
Kapitel 3. Internationell studentmobilitet på grundnivå och avancerad nivå	41
Nya inresande studenter	42
Höstterminen 2021	46
Totala antalet inresande studenter	48
Utresande studenter	50
Kapitel 4. Utbildning på forskarnivå	53
Övergång till forskarutbildning	54
Doktorandnybörjare	54
Doktorander	60
Examina på forskarnivå	63
Genomströmning	64
Breddad rekrytering	67
Kapitel 5. Utbildning och arbetsmarknad	71
Njutexaminerade studenter under pandemin	72
Etablering efter examen på grundnivå och avancerad nivå	73
Etablering efter doktorsexamen	78
Utländska doktorander på svensk arbetsmarknad	79
Kapitel 6. Högskolans personal	83
Samtlig personal	84
Den forskande och undervisande personalen	85
Personal med andra än forskande och undervisande uppgifter	97

Kapitel 7. Högskolans ekonomi och finansiering	99
Lärosätenas ekonomi	100
Finansiering av utbildning på grundnivå och avancerad nivå	106
Finansiering av forskning och utbildning på forskarnivå	112
Kapitel 8. Högskolans forskning	117
Forskningsresurser	118
Forskningspublikationer	119

Faktarutor

Basårsutbildningar	13
Kvinnor i majoritet bland nybörjarna i OECD-länderna	16
Studentspegeln 2021: studenters upplevelse av att studera under coronapandemin	19
Bedömning av utländska utbildningar	26
Befolkningens utbildningsnivå inom OECD stiger	28
Risk för framtida brist på 12 000 förskollärare och lärare	34
Hur arbetar universitet och högskolor med breddad rekrytering?	36
Särskilt pedagogiskt stöd till studenter med funktionshinder i studiesituationen	39
Inresande och utresande studenter – definitioner	42
Landuppgifter saknas för vissa freemover-studenter	43
Intensivt arbete vid lärosätena för att hantera studentmobiliteten under pandemin	47
Utländska doktorander	55
Flest utländska doktorandnybörjare från Asien	57
Andelen internationella doktorandnybörjare varierade stort	58
Doktoranders aktivitet	61
Internationell mobilitet på forskarnivå	62
Examenstillstånd på forskarnivå	64
Doktorandspegeln 2021	69
Fokus forskarutbildning – ny kunskap från UKÄ:s temaprojekt	70
Vem räknas som etablerad?	74
Matchar arbetet utbildningen?	76
Låg lönepremie i Sverige och Norden	78
Arbetslöshet bland eftergymnasialt utbildade – ett internationellt perspektiv	81
Heltidsekvivalenter	84
Män har högre lön inom alla anställningskategorier	91
Om tidsbegränsade anställningar i högskolan	93
Uppdrag om villkoren för anställda i högskolan	94
Vem räknas som internationellt rekryterad forskare?	95
Internationell jämförelse	102
Fastprisberäkning	103
Olika typer av intäkter	105
Resurstilldelning för utbildning på grundnivå och avancerad nivå	107
Sveriges återhämtningsplan	109
Pandemin och forskningen	118
Swepub	120
UKÄ:s statistik om forskning vid universitet och högskolor	122

KAPITEL 1

Trender och tendenser i högskolan

Förslag på hur du kan citera:

Universitet och högskolor: årsrapport 2022, Trender och tendenser i högskolan, 2022, s. 1–6. Stockholm:
Universitetskanslersämbetet. DOI: <https://doi.org/10.53340/UKAP-5.1>. Licens: CC-BY

Trender och tendenser

Att hantera kriser ställer nya och ändrade krav på lärosätena. Världen hade nått och jämnt återgått till någon form av normalt läge efter coronapandemin, när Ryssland invaderar Ukraina och vi har krig i Europa. Vad kriget i Ukraina kommer att innebära för högskolesektorn på lång sikt är oklart. På kort sikt har vi bland annat sett ökade samarbeten mellan svenska och ukrainska lärosäten, stöd till ukrainska forskare och frysta utbildnings- och forskningssamarbeten med statliga institutioner i Ryssland och Belarus.

Högskolan har visat en mycket god förmåga att hantera kriser under coronapandemin. Lärosätena ställde snabbt om till digital undervisning. Därefter hanterade de en ökad studenttillströmning i och med regeringens satsningar på omfattande utbyggnader av högskolan på grund av den försämrade arbetsmarknaden. Det har inneburit ett högt tryck på högskolans alla verksamheter, på studenter, doktorander och inte minst på personalen.

Under 2021 genomförde regeringen och riksdagen en rad åtgärder med anledning av coronapandemin. I början av sommaren presenterade regeringen en plan för anpassning och avveckling av de restriktioner som införts med anledning av pandemin. Successivt återgick lärosätena till en verksamhet som i lägre grad än tidigare begränsades av pandemin. Under året fortsatte regeringen att skjuta till anslagsmedel för att utöka antalet utbildningsplatser i högskolan. Satsningen motiverades bland annat med det ökade intresset för att söka till högskolan. Samtidigt höjdes lärosätenas anslag till forskning och utbildning på forskarnivå under året enligt de förslag som presenterades i den forsknings- och innovationspolitiska propositionen som lades fram 2020. Under 2021 tillfördes lärosätena dessutom extra medel som en tillfällig förstärkning, för att hantera de negativa effekterna på forskningen av pandemin. Till en del av utbyggnaderna med anledning av coronapandemin har regeringen ansökt om finansiering via EU-medel, inom ramen för Sveriges återhämtningsplan. Stödet ska ge resurser till universitet och högskolor för att möta en ökad efterfrågan på högre utbildning.

Den ökade efterfrågan beräknas också komma från delvis nya studentgrupper. Lärande under hela livet är centralt för att individer och organisationer ska klara de omställningar och förändringar som samhället står inför. Som ett led i att förstärka lärosätenas roll i vidareutbildning och fortbildning infördes en ny formulering i högskolelagen (1992:1434) sommaren 2021: "Högskolorna ska i sin verksamhet främja ett livslångt lärande". Det är viktigt både för individer och samhället att det finns goda möjligheter att ställa om genom utbildning, det har inte minst coronapandemin visat.

Den omställning som lärosätena har gjort under 2021 är synlig i årsrapportens alla delar. Under följande rubriker har vi sammanställt de områden där vi under året sett de tydligaste förändringarna på grund av coronapandemin.

Fortsatt stort intresse för högskolestudier

Intresset för högskolestudier har varit på en historiskt hög nivå under coronapandemin. Till höstterminen 2021 fortsatte antalet sökande som inte tidigare studerat i högskolan att öka. Det innebär att antalet sökande var högre än någon gång under den senaste tioårsperioden. Ökningen är större bland kvinnor än bland män.

Att vården har varit i stort fokus under 2021 syns också i sökandemönstret. Till flera yrkesprogram inom vård och omsorg ökade antalet sökande betydligt inför höstterminen 2021, däribland sjuksköterskeutbildningar. Ett annat bristyrke i fokus är lärare, och bland lärarprogrammen ökade antalet sökande till förskolläraryrket och grundläraryrket. Däremot minskade antalet sökande till yrkeslärarprogrammet, trots att regeringen satsat på en utbyggnad av det programmet under 2021.

Men studieintresset har inte ökat i samma omfattning i alla åldrar. Främst har ökningen skett i de äldre åldersgrupperna, särskilt bland de sökande utan tidigare högskolestudier som är 35 år och äldre, jämfört med höstterminen innan. Även i den yngsta åldersgruppen, bland 19-åringar, har antalet sökande ökat.

Satsningarna på att öka antalet studieplatser innebär att lärosätena har haft möjlighet att anta fler sökande under coronapandemin. Det har lett till att antalet antagna till högskolan är på en ovanligt hög nivå. Liknande siffror hittar vi bara några år efter finanskrisen 2008, när antalet antagna utan tidigare högskoleerfarenhet till och med var något högre.

Det ökade intresset för högskolestudier syns även på att de svenska nybörjarna har blivit fler läsåret 2020/21, jämfört med läsåret innan. Samtidigt ledde coronapandemin till att antalet inresande nybörjare minskade i motsvarande omfattning. Det innebär att totalt sett var antalet nybörjare 92 240 läsåret 2020/21, det vill säga relativt oförändrat jämfört med läsåret innan.

Utbytesstudenterna kom tillbaka hösten 2021

Skälet till att de inresande studenterna minskade så kraftigt i början av pandemin är till stor del att många länder pausade sina utbytesavtal under coronapandemin. Antalet nya utbytesstudenter som kom till Sverige mer än halverades till läsåret 2020/21. Nedgången var särskilt stor från länder utanför EU/EES och Schweiz. Antalet nya freemover-studenter minskade däremot bara med några få procent läsåret 2020/21.

Men höstterminen 2021 ser vi en vändning. Antalet nya inresande studenter är då åter nästan uppe i samma nivå som innan pandemin, och ökningen beror på att antalet utbytesstudenter har ökat. En annan trend är att alltfler av de inresande studenterna tar en examen i Sverige, de allra flesta på avancerad nivå.

Coronapandemin påverkade också antalet svenska studenter som åkte utomlands för att studera. Totalt minskade antalet med 28 procent läsåret 2020/21, och utbytesstudenterna utgjorde även här den större delen av minskningen. Om det skedde en vändning även för de utresande studenterna hösten 2021 har vi ännu inga tillgängliga uppgifter om.

Fler går direkt till högskolan från gymnasieskolan

En annan tydlig trend under coronapandemin är att allt fler unga har börjat studera på högskolan direkt efter gymnasieskolan. Alternativen för de yngre har varit färre med en hårdare arbetsmarknad och minskade möjligheter till resor utomlands. Trenden syns tydligt både genom att en ökad andel av 19-åringarna i befolkningen har börjat högskolan och att en ökad andel av det totala antalet nybörjare är i den åldern. Fler kvinnor än män fortsätter direkt från gymnasieskolan till högskolan, 19 procent av kvinnorna och 13 procent av männen läsåret 2020/21.

En annan förändring under pandemin är att antalet svenska nybörjare på fristående kurser har ökat betydligt. Förändringen kan bland annat sättas i samband med den stora ökningen av antalet studenter på sommarkurser. Men fortfarande är det vanligast att de svenska nybörjarna går ett yrkesexamensprogram, 42 procent av nybörjarna gör det. Störst var programmen till civilingenjörsexamen och sjuksköterskeexamen.

Sammantaget var det totala antalet registrerade studenter på grundnivå och avancerad nivå kvar på samma rekordhög nivå höstterminen 2021 som höstterminen innan, 384 580 studenter. Könsfördelningen var oförändrad för fjärde året i rad, 61 procent kvinnor och 39 procent män. Det innebär alltså att den totala könsfördelningen inte har påverkats av pandemin. Däremot har andelen kvinnor bland nybörjarna ökat med en procentenhet. Läsåret 2020/21 var

könsfördelningen 59 procent kvinnor och 41 procent män. Det ligger i linje med att vi ser en större ökning av antalet sökande bland kvinnor än bland män.

Även antalet studenter som tog en examen på grundnivå och avancerad nivå var fler än någonsin 2020/21 – de ökade med 4 procent jämfört med läsåret innan. Än så länge har vi inte något entydigt svar på varför de examinerade har ökat så pass mycket under pandemin. Förutom ett nytt studiedokumentationssystem som förenklat handläggningen av examensbevis, så skulle en förklaring kunna vara att studietakten har ökat, och att fler har tagit examen snabbare än tidigare under pandemin.

Den internationella rekryteringen till forskarutbildningen är opåverkad

En liten del av studenterna som tar en examen på grundnivå och avancerad nivå fortsätter till studier på forskarnivå. Men andelen i den svenska befolkningen som har påbörjat forskarstudier senast vid 30 års ålder har mer än halverats mellan årskullarna födda 1976 och 1991. Däremot har antalet nybörjare på forskarnivå inte minskat. Det beror på den internationella rekryteringen, där antalet utländska nybörjare har ökat i stor omfattning. Höstterminen 2021 utgjorde de 40 procent av det totala antalet nybörjare. Antalet utländska nybörjare på forskarnivå har inte heller minskat under coronapandemin. Det är en tydlig skillnad från de inresande nybörjarna på grundnivå och avancerad nivå, vars antal gick ned väsentligt under en period. Inte heller har antalet svenska nybörjare på forskarnivå påverkats av pandemin, utan är kvar på samma nivå.

Om den internationella rekryteringen av utländska nybörjare har konkurrerat ut svenska nybörjare på forskarnivå, eller om det är ett minskat intresse från svenska studenter att påbörja en forskarutbildning har vi inte något entydigt svar på. Det vi vet är att det sällan verkar löna sig ekonomiskt att gå en forskarutbildning jämfört med en akademisk examen på lägre nivå. Det skulle också kunna vara så att ett eventuellt minskat intresse för forskarutbildning bland de svenska studenterna hänger samman med osäkra karriärmöjligheter inom högskolan efter doktorsexamen.

Hög konkurrens om tjänsterna inom högskolan

År 2021 tog 2 670 personer en doktorsexamen. Det var något högre än året innan. För dem som vill fortsätta arbeta inom högskolan, väntar stor konkurrens om meriteringsanställningarna. Under 2021 nyanställdes cirka 1 320 postdoktorer, räknat i heltidsekvivalenter (antalet anställda omräknat till heltidsarbetande). Tänker vi att även övriga meriteringsanställningar går till nyutexaminerade doktorer, så innebär det att det totalt sett skulle finnas anställningsmöjligheter för cirka hälften av en årskull av de doktorsexaminerade. Det förhållandet har heller inte ändrats under coronapandemin.

Men högskolan rekryterar även internationellt. Den vanligaste anställningskategorin för de internationellt rekryterade är just en meriteringsanställning. Under 2021 var mer än hälften av de meriteringsanställda internationellt rekryterade. Det var något färre än året innan, och här kan coronapandemin ha påverkat rekryteringsmöjligheterna något. Sammantaget har alltså de doktorsexaminerade som vill fortsätta inom högskolan en tuff arbetsmarknad, och det förhållandet har inte ändrats nämnvärt under pandemin.

Satsningarna under pandemin ledde till överskott

Lärosätena visade ett positivt samlat ekonomiskt resultat för 2021. Överskottet beror till största delen på ökade anslagsintäkter till både utbildnings- och forskningsverksamheten, som en följd av statens tillskott under året. Lärosätenas kostnader ökade under året, men inte i samma utsträckning

som intäkterna. Det betyder att lärosätena inte har lyckats omsätta hela tillskotten av anslagsmedel i verksamheten.

Det kan troligtvis förklaras av att lärosätena inte har hunnit rekrytera personal i lika stor utsträckning som de fått resurser till, och med minskade driftskostnader. Medan intäkterna ökade med 5 procent i löpande priser, har högskolans personal ökat med 1 procent (400 heltidsekvivalenter). Samtidigt har personalkostnaderna ökat med 4 procent. Förutom att antalet anställda blivit fler, beror ökningen på att lönerna blivit högre och att pensionskostnaderna har ökat. Till följd av överskotten ökade lärosätenas myndighetskapital betydligt. Som andel av de totala kostnaderna ligger myndighetskapitalet sammantaget nu på 20 procent, det vill säga samma nivå som 2014.

De minskade driftskostnaderna beror bland annat på minskade resekostnader och lägre kostnader för konferenser. Det avspeglas också i att antalet forskningspublikationer minskade under 2020 (som är det senaste året med statistik om publiceringar). Minskningen bestod till stor del av färre konferensbidrag. Även böcker på svenska och övriga språk, akademiska avhandlingar samt övriga publikationer minskade något under 2020. Det kan tyda på att personalen lade mindre tid på forskning, och mer tid på undervisning som en följd av coronapandemin.

De tio senaste åren har vi sett att en allt större andel av lärosätenas totala intäkter har gått till forskning och utbildning på forskarnivå, och en minskad andel till utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Men under coronapandemin har andelen av de totala intäkterna som går till utbildning på grundnivå och avancerad nivå ökat. Bakgrunden är regeringens ökade satsningar på fler studieplatser, i kombination med det ökade studieintresset.

Studenterna missnöjda med lärarnas digitala kompetens

Hur studenterna har upplevt sina studier under coronapandemin ger inte UKÄ:s ordinarie statistik något svar på – då får vi använda andra källor. I en enkätstudie har UKÄ frågat studenterna hur de har upplevt studierna under coronapandemin. Svaren präglas av att utbildningen till stor del bedrivits på distans. Sammanlagt är studenterna överlag positiva till den utbildning de fått under pandemin. 77 procent av studenterna uppger att utbildningens kvalitet sammantaget varit bra eller mycket bra under pandemin. Kvinnor har generellt varit mer positiva i sina svar. Men en tredjedel anger att bristen på digital kompetens hos lärarna har påverkat undervisningens kvalitet negativt. De flesta studenter uppger också att de upplevt mer oro och stress under pandemin.

Även doktoranderna har fått frågor om sina upplevelser under coronapandemin i en enkät. Sammantaget är de också nöjda med hur lärosätena har hanterat utmaningarna under pandemin. Men mer än hälften uppger att de har behövt ställa in eller senarelägga moment i forskarutbildningen. Detta är inte något som syns ännu i UKÄ:s ordinarie statistik över genomströmningen i forskarutbildningen, men med längre uppföljningstid kan vi förvänta oss att examensfrekvensen går ner om doktorandernas studietid blir längre. Doktoranderna uppger att de internationella samarbetena har minskat och att det intellektuella utbytet med andra doktorander och seniora forskare har minskat. De utländska doktoranderna är mer missnöjda än de svenska doktoranderna. De har upplevt större oro och stress och är mer pessimistiska inför framtiden än de svenska doktoranderna.

Den pessimism som de utländska doktoranderna visar inför framtiden kan också ha något att göra med de förändringar som infördes i utlänningslagen (2005:716) sommaren 2021. Förändringarna har medfört att det blivit betydligt svårare för de utländska doktoranderna att stanna i Sverige efter sin doktorsexamen. Samtidigt verkar allt fler av dem vilja stanna i Sverige. På bara några år ökade andelen som var kvar i Sverige tre år efter examen från 40 procent till över 50 procent. Fler kvinnor än män har stannat. En majoritet av dem som stannat arbetar, de flesta inom högskolan men många

också inom yrken som civilingenjör, läkare, fysiker och kemist. De är ett tillskott av kvalificerad arbetskraft på den svenska arbetsmarknaden, som på många områden har brist på kompetens.

Återhämtning av nyutexaminerades arbetsmarknad

De senaste två åren har arbetsmarknaden präglats av coronapandemin, med ökad arbetslöshet inte minst för unga. Men en snabb uppföljning av de examinerade på grundnivå och avancerad nivå våren 2021 visar att cirka tre fjärdedelar hade fått ett arbete med bra möjlighet till försörjning inom sex månader från examen. Det är bara något lägre än motsvarande uppgift innan pandemin.

Vissa utbildningar hade större nedgångar, till exempel civilingenjörer och högskoleingenjörer, men skillnaderna var i de flesta fall måttliga. Men den könssegregerade arbetsmarknaden gör att detta avspeglar sig i skillnader mellan kvinnor och män i deras ställning på arbetsmarknaden. Männen arbetsmarknad har påverkats mer genom att de i högre grad väljer utbildningar som leder till arbete i privat sektor, som påverkats mer av pandemin. Kvinnor väljer ofta utbildningar som leder till arbeten i offentlig sektor, som pandemin inte har påverkat på samma sätt.

Stabilitet och förändring under pandemin

I den här inledningen har vi fokuserat på de förändringar vi sett i högskolan under 2021, och speciellt på de förändringar som beror på coronapandemin. Men på årsrapportens övergripande nivå är inte förändringarna så stora. Det är också många områden som tycks vara relativt opåverkade av pandemin, även om det inom enskilda områden har varit en stor påverkan. Det är samma resultat som framkommer i UKÄ:s undersökningar inom regeringsuppdraget om coronavirusets konsekvenser för högskolan. Högskolesystemet har visat sig vara både robust och anpassningsbart.

En del av den här förmågan kan kopplas till den svenska högskolans historia. UKÄ har nyligen publicerat rapporten *Förändring och kontinuitet. Reformen inom högre utbildning och forskning 1940–2020*. En av slutsatserna i rapporten är att universitet och högskolor har en lång historisk tradition av att anpassa sig till förändringar i omvärlden och de nya förutsättningar som uppstår genom samhällets utveckling. Det har skapat en drivkraft till förändring. Och den drivkraften kan vara en del av förklaringen till att systemet varit både stabilt och flexibelt under coronapandemin.

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Coronapandemin har fortsatt att sätta sin prägel på mycket av utbildningen på grundnivå och avancerad nivå under det senaste året, även om en viss återgång till de förhållanden som rådde före pandemin kan skönjas på en del områden.

Intresset för att studera inom högskolan ökade kraftigt under pandemins inledande fas. Även inför höstterminen 2021 ökade intresset, och framför allt ökade antalet nya sökande bland personer 30 år och äldre.

Det totala antalet studenter i högskolan ökade till rekordnivåer under det första pandemiåret och låg kvar på den höga nivån höstterminen 2021. De svenska studenterna blev färre höstterminen 2021, medan de utländska studenterna ökade till samma nivå som före pandemin.

Fler än någonsin tidigare tog ut en examen på grundnivå eller avancerad nivå 2020/21. Av alla yrkesexamina var det flest studenter som tog en civilingenjörsexamen följt av en sjuksköterskeexamen.

Knappt 14 000 personer påbörjade en lärarutbildning under läsåret 2020/21, vilket var en kraftig ökning jämfört med läsåret innan. Samtidigt steg antalet examinerade från en lärarutbildning till det högsta antalet på flera år. Lärarprogrammen fortsätter att vara störst av yrkesexamensprogrammen om man utgår ifrån det totala antalet nybörjare.

Trots en viss minskad social snedrekrytering till högskolan under senare år, är snedrekryteringen fortsatt kraftig. Studenter med lågutbildade föräldrar var underrepresenterade i högskolan läsåret 2020/21. Personer med svensk och utländsk bakgrund påbörjar högskolestudier i ungefär samma utsträckning, med undantag för dem som invandrat vid 7–18 års ålder – de halkar efter.

Förslag på hur du kan citera:

Universitet och högskolor: årsrapport 2022, Utbildning på grundnivå och avancerad nivå, 2022, s. 7–39.
Stockholm: Universitetskanslersämbetet. DOI: <https://doi.org/10.53340/UKAP-5.2>. Licens: CC-BY

Sökande och antagna

Intresset för att påbörja högskolestudier är stort och fortsatte att öka inför höstterminen 2021. Framför allt ökade antalet nya sökande bland personer 30 år och äldre, och fler personer utan tidigare högskoleerfarenhet antogs också i den åldersgruppen. Totalt sett antogs något färre personer utan tidigare högskoleerfarenhet höstterminen 2021, jämfört med höstterminen innan. Men det var fler som antogs än åren före pandemin. Intresset är fortsatt stort för flera vårdutbildningar, bland annat sjuksköterskeutbildningen.

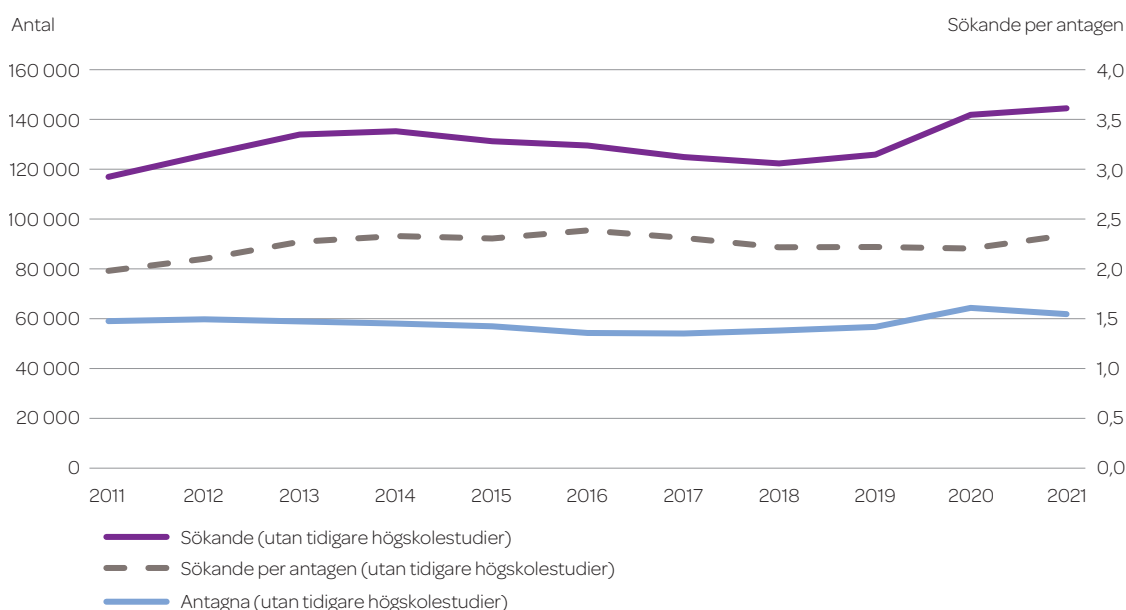
Fler sökande som inte tidigare studerat i högskolan

Ett mått på intresset för högskolestudier i den svenska befolkningen är antalet sökande som inte tidigare har studerat i högskolan. Totalt sökte knappt 144 500 personer till högskolan höstterminen 2021, vilket var 2 580 fler (+ 2 procent) jämfört med höstterminen innan (se figur 1). Av den ökningen var 2 430 kvinnor och 150 män. Det var alltså framför allt bland kvinnor som intresset för högskolestudier ökade. Majoriteten av de sökande utan tidigare högskoleerfarenhet var kvinnor och har så varit sedan flera år tillbaka. Under den senaste tioårsperioden har kvinnornas andel av de sökande gått från knappt 58 till drygt 60 procent.

Något färre antagna som inte tidigare studerat i högskolan

Till höstterminen 2021 antogs 61 800 personer som inte tidigare har studerat i högskolan (se figur 1). Det var 2 560 färre än höstterminen 2020, och motsvarar en nedgång med 4 procent. Antalet antagna minskade bland både män och kvinnor. Trots minskningen är nivån på antalet antagna ändå hög, sett i ett längre tidsperspektiv. Bara under några få år efter finanskrisen 2008 var antalet antagna utan tidigare högskoleerfarenhet högre. Av de antagna till höstterminen 2021 var 57 procent kvinnor och 43 procent män, ett förhållande som varit oförändrat de senaste tio åren. Fördelningen mellan kvinnor och män var därmed något jämnare bland de antagna än bland de sökande.

Figur 1. Antalet sökande och antagna utan tidigare högskolestudier, höstterminerna 2011–2021. Söktrycket avläses på skalan till höger.

Ställer man de båda grupperna sökande och antagna i relation till varandra, gick det 2,3 sökande per antagen (kallas för söktrycket) höstterminen 2021 (se figur 1). Höstterminen innan var söktrycket 2,2. Det har alltså blivit lite svårare att komma in på högskolan.

Fler äldre utan tidigare högskoleerfarenhet söker till högskolan

Antalet som söker sig till högskolan för att påbörja en utbildning har inte ökat i alla åldersgrupper, utan enbart bland de allra yngsta och de runt 30 år eller äldre. Till höstterminen 2021 ökade antalet sökande utan tidigare högskoleerfarenhet med 11 procent i åldersgruppen 30–34 år och med 13 procent bland 35 år och äldre jämfört med höstterminen 2020. Bland 19-åringarna ökade antalet med 6 procent.

Av den totala gruppen sökande utan tidigare högskoleerfarenhet till höstterminen 2021 utgjorde 19-åringarna 25 procent. Åldersgruppen 20–24 åringar utgjorde 42 procent, medan 33 procent var 25 år eller äldre.

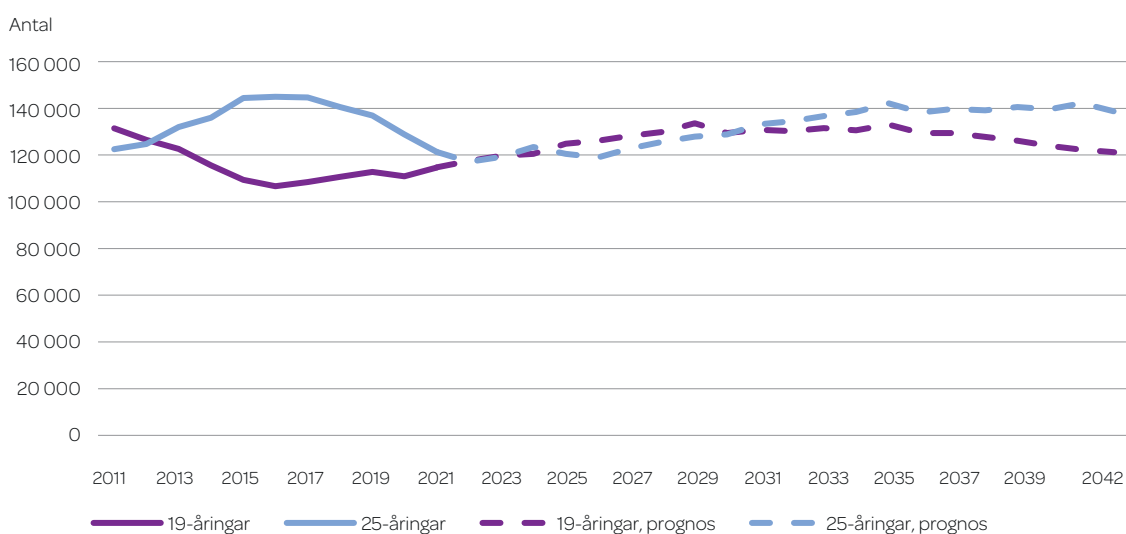
För tio år sedan var de sökande generellt yngre och 19-åringarna utgjorde då 30 procent av de sökande utan tidigare högskoleerfarenhet. Därefter följde flera år när den yngsta åldersgruppens andel av de sökande minskade. Detta ändrades till höstterminen 2020, och ökningen fortsatte även till höstterminen 2021. Den stora tillströmningen av 19-åringar som sökte till högskolan höstterminerna 2020 och 2021 är sannolikt delvis en effekt av coronapandemin som pågått under de senaste två åren.

Förväntad ökning av 19–25-åringar i befolkningen

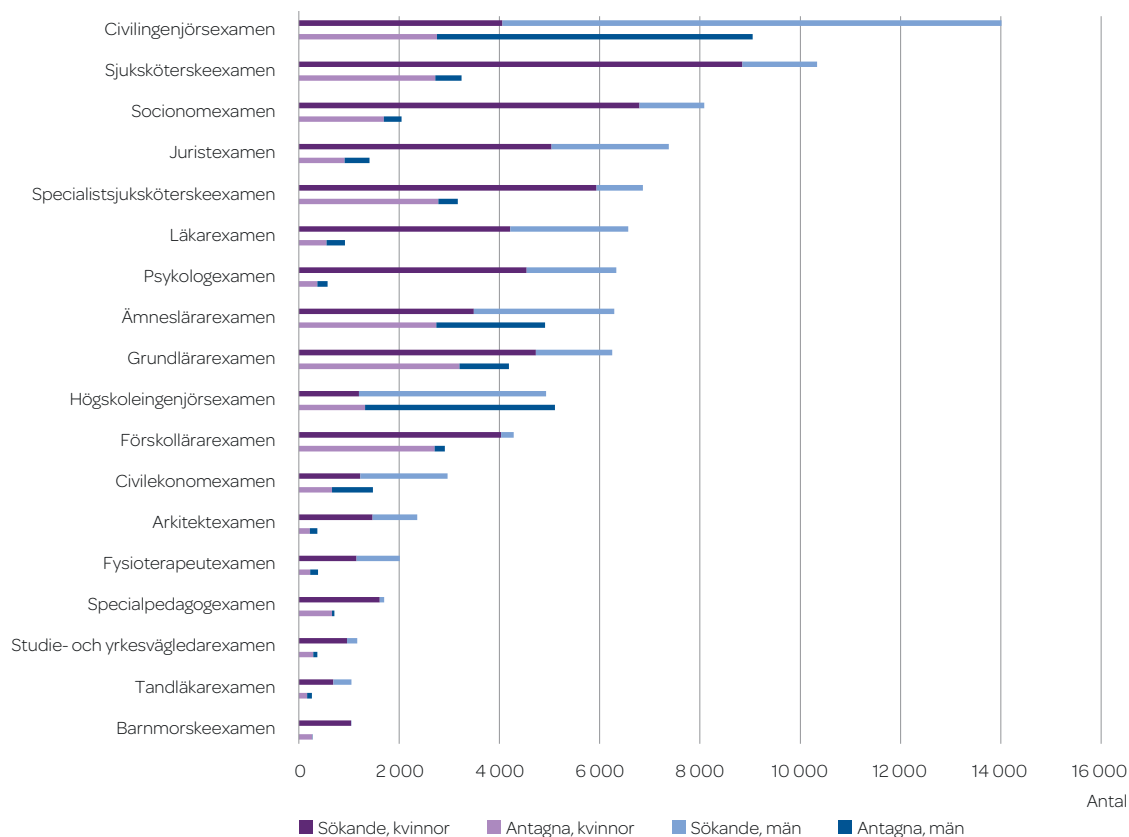
Även förändringar i åldersstrukturen i befolkningen spelar roll för antalet sökande till högskolan. Om de åldersgrupper som i stor utsträckning söker till högskolan minskar i antal i befolkningen, sjunker även antalet sökande till högskolan.

Enligt SCB:s befolkningsprognoser väntas antalet 19-åringar öka från dagens nivå på 115 000 till knappt 134 000 fram till 2029, för att därefter minska till en nivå kring 121 000 år 2042. Antalet 25-åringar är relativt konstant under de närmaste åren, men väntas från och med 2027 börja öka från cirka 123 000 för att år 2042 vara närmare 140 000 personer (se figur 2). Både antalet 19-åringar och antalet 25-åringar förväntas alltså vara högre sett på 20 års sikt. Mot bakgrund av

Figur 2. Antalet 19- och 25-åringar i befolkningen 2011–2021 och prognos över antalet 19- och 25-åringar i befolkningen 2022–2042.

Figur 3. Antalet behöriga förstahandssökande och antagna på yrkesexamensprogram med mer än 1 000 behöriga förstahandssökande höstterminen 2021, uppdelat på kvinnor och män.

detta kan antalet sökande till högskolan förväntas öka (förutsatt att intresset för högskolestudier är oförändrat).

Antalet behöriga förstahandssökande till olika program har fortsatt att öka

De flesta studenterna i högskolan läser ett sammanhållet utbildningsprogram. Höstterminen 2021 var det totala antalet behöriga förstahandssökande till något program 191 000. Det var 6 600 fler jämfört med höstterminen 2020 och tredje året i rad med ökat antal sökande. Av de sökande var 62 procent kvinnor och 38 procent män. Av de behöriga förstahandssökandena till höstterminen 2021 sökte 53 procent till yrkesexamensprogram, 41 procent till generella program och 2 procent till konstnärliga program. Till samtliga programkategorier ökade antalet sökande jämfört med höstterminen innan.

Det är även möjligt att söka högskoleutbildningar till vårterminerna, men både sökande och antagna är betydligt färre än till höstterminerna. Inför vårterminen 2022 sökte 50 220 behöriga förstahandssökande till ett program, vilket var en minskning med 890 personer jämfört med vårterminen 2021. Medan intresset för yrkesexamensprogram i stort sett var oförändrat, minskade antalet behöriga förstahandssökande till generella program på grundnivå med 890 personer, från 9 250 till 8 360 behöriga förstahandssökande.

Stor ökning av sökande till program inom vårdområdet

Totalt sökte 102 900 behöriga förstahandssökande till yrkesexamensprogram inför höstterminen 2021. Flest sökande hade civilingenjörsprogrammet (14 010), följt av

sjuksköterskeprogrammet (10 340) och socionomprogrammet (8 090). Tillsammans hade de fyra olika lärarprogrammen (förskollärarprogrammet, grundlärarprogrammet, yrkeslärarprogrammet och ämneslärarprogrammet) totalt 17 430 sökande, vilket är 17 procent av antalet behöriga förstahandssökande till yrkesexamensprogrammen höstterminen 2021. Läs mer om lärarutbildningarna i avsnittet *Lärarprogrammen*.

Till flera yrkesprogram inom vård- och omsorgsområdet ökade antalet sökande betydligt inför höstterminen 2021. Exempelvis ökade antalet sökande till program som leder till en sjuksköterske- och barnmorskeexamen med 14 procent vardera. Utbildningen till röntgensjuksköterska hade 25 procent fler behöriga förstahandssökande (se tabell 1). Intresset för en sjuksköterskeutbildning var fortsatt starkt även inför vårterminen 2022, men sjönk markant för barnmorskeutbildningar. Bland lärarprogrammen ökade antalet behöriga förstahandssökande till förskollärar- och grundlärarutbildningen inför höstterminen 2021, men minskade något till yrkeslärar- och ämneslärarutbildningen.

Intresset för olika yrkesexamensprogram skiljer sig åt mellan män och kvinnor. Kvinnor dominerade bland de sökande till många vård- och omsorgsutbildningar, liksom till vissa av lärarutbildningarna. Männen var i övervikt bland de sökande till olika teknikutbildningar och på utbildningar mot en sjökaptens- och officersexamen. Av de större yrkesexamensprogrammen var det bara ämneslärarprogrammet, civilekonomprogrammet och fysioterapeutprogrammet som hade en jämn könsfördelning, det vill säga där andelen av vardera kön faller inom intervallet 40–60 procent.

Tabell 1. Behöriga förstahandssökande till de 20 största yrkesexamensprogrammen som gavs de tre senaste höst- och vårterminerna samt förändring (procent) mellan de två senaste terminerna.

Program	Ht 2019	Ht 2020	Ht 2021	Förändring Ht 2020- Ht 2021 (%)	Vt 2020	Vt 2021	Vt 2022	Förändring Vt 2021- Vt 2022 (%)
Arbetssterapeutexamen	640	670	660	-1	310	310	280	-10
Barnmorskeexamen	880	920	1 050	14	680	870	590	-32
Biomedicinsk analytikerexamen	600	670	700	4	70	80	90	13
Civilekonomexamen	2 370	2 680	2 960	10	320	400	380	-5
Civilingenjörsexamen	12 390	14 040	14 010	0	180	180	140	-22
Fysioterapeutexamen	1 760	2 080	2 010	-3	1 400	1 560	1 270	-19
Förskollärarexamen	4 230	4 190	4 280	2	2 300	2 250	2 160	-4
Grundlärarexamen	5 730	6 010	6 250	4	1 590	1 820	1 850	2
Högskoleingenjörsexamen	4 620	4 850	4 930	2	170	200	200	0
Juristexamen	6 430	7 650	7 380	-4	3 460	3 710	3 340	-10
Läkarexamen	5 180	6 610	6 570	-1	3 710	3 750	4 430	18
Psykologexamen	5 420	6 720	6 330	-6	3 330	3 810	3 460	-9
Sjuksköterskeexame	7 180	9 080	10 340	14	6 300	7 810	8 760	12
Socionomexamen	6 760	7 340	8 090	10	4 820	5 770	5 410	-6
Specialistsjuksköterskeexamen	5 750	6 700	6 860	2	1 880	2 270	2 350	4
Speciallärarexamen	940	810	820	1	100	60	80	33
Specialpedagogexamen	1 720	1 680	1 700	1	230	210	220	5
Tandhygienistexamen	500	650	730	12	100	80	120	50
Tandläkarexamen	920	990	1 050	6	490	540	650	20
Ämneslärarexamen	5 510	6 330	6 290	-1	1 520	1 760	1 500	-15
Yrkesprogram totalt	87 230	99 240	102 870	4	34 400	38 930	38 950	0

Fortsatt högst söktryck till psykologprogrammet

Söktrycket varierade mellan olika utbildningar. Högst söktryck bland de större yrkesexamensprogrammen höstterminen 2021 hade psykologprogrammet med 11,1 behöriga förstahandssökande per antagen. Därefter följde läkarprogrammet med 7,1, veterinärprogrammet med 6,5 och arkitektprogrammet med 6,4 behöriga förstahandssökande per antagen.

Nybörjare på grundnivå och avancerad nivå

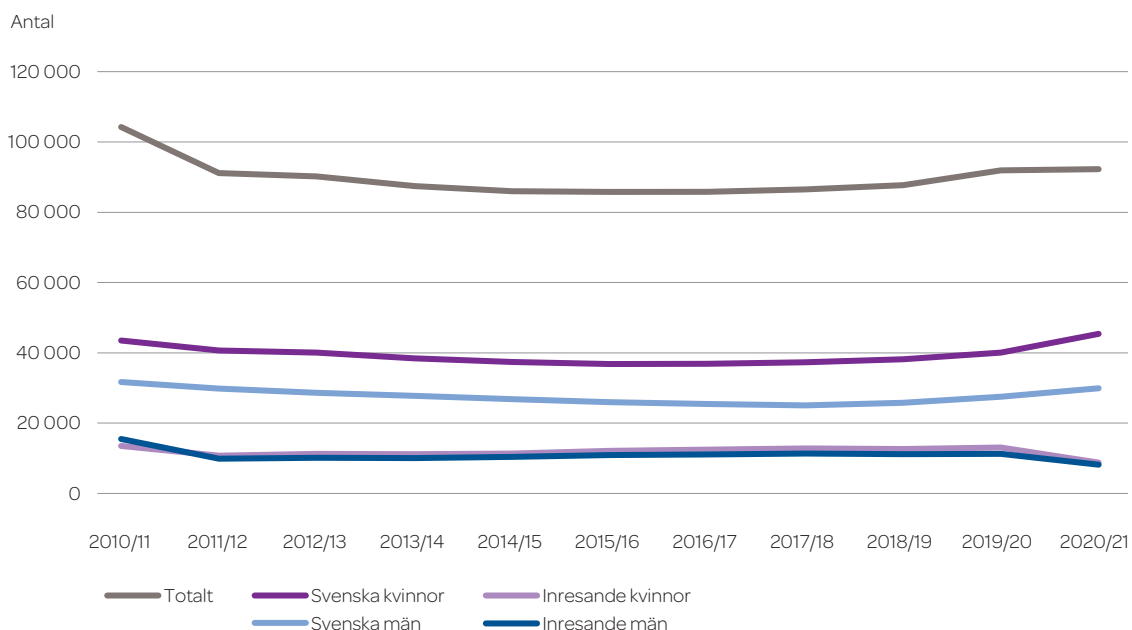
Totalt sett var antalet nybörjare oförändrat läsåret 2020/21 jämfört med läsåret innan. Men en förändring var att antalet svenska högskolenybörjare ökade samtidigt som de inresande nybörjarna minskade i ungefär samma omfattning. Fler studenter gick direkt från gymnasium till högskolestudier – andelen av 19-åringarna som gjorde en direktövergång till högskolan ökade från 13 procent 2019 till 16 procent 2020.

De svenska högskolenybörjarna ökar i antal

Läsåret 2020/21 påbörjade 92 240 högskolenybörjare en utbildning på grundnivå eller avancerad nivå (se figur 4). Det totala antalet högskolenybörjare var i stort sett oförändrat jämfört med läsåret innan, men ser man till utvecklingen av antalet svenska respektive utländska högskolenybörjare var skillnaderna stora. Jämfört med läsåret innan ökade antalet svenska högskolenybörjare under läsåret 2020/21 med 7 730 till 75 280, medan antalet inresande nybörjare däremot minskade med 7 450 till 16 960. Sammantaget ökade det totala antalet nybörjare marginellt, med 280 studenter mellan läsåren 2019/20 och 2020/21.

Läsåren 2014/15–2019/20 understeg inte andelen inresande högskolenybörjare 25 procent, men läsåret 2020/21 var de bara 18 procent av högskolenybörjarna. Både ökningen av antalet svenska högskolenybörjare och minskningen av de inresande nybörjarna ska ses mot bakgrund av coronapandemin. Läs mer om inresande nybörjare i kapitlet *Internationell studentmobilitet på grundnivå och avancerad nivå*.

Figur 4. Antalet högskolenybörjare under läsåren 2010/11–2020/21, totalt samt fördelat på svenska och inresande högskolenybörjare samt på kvinnor och män.

BASÅRSUTBILDNINGAR

Läsåret 2020/21 var 6 370 personer registrerade på en basårsutbildning, vilket var 2 270 fler än läsåret innan (se tabell 2). Antalet ökade bland både kvinnor och män jämfört med läsåret innan. Men det var fler män än kvinnor som studerade en basårsutbildning, 59 procent män och 41 procent kvinnor. Könsfördelningen har varit relativt stabil de senaste fem läsåren.

Majoriteten av de studerande, 72 procent, var under 25 år.

Tabell 2. Registrerade på basårsutbildningar 2016/17–2020/21, totalt och uppdelat på kvinnor och män.

	2016/17	2017/18	2018/19	2019/20	2020/21
Totalt	4 070	4 070	3 870	4 100	6 370
Kvinnor	1 580	1 460	1 470	1 560	2 630
Män	2 490	2 620	2 410	2 540	3 740
Andel kvinnor/män (%)	39/61	36/64	38/62	38/62	41/59

Av de som började på en basårsutbildning läsåret 2019/20 hade 67 procent påbörjat en högskoleutbildning till och med läsåret 2020/21. Kvinnor fortsatte till högskolan i något högre utsträckning än män, 71 procent av kvinnorna jämfört med 65 procent av männen.

Kvinnorna fortsätter att vara i klar majoritet bland högskolenybörjarna. Antalet kvinnor ökade med 1 010 till 54 180 medan antalet män minskade med 730 till 38 060. Kvinnorna var därmed 59 procent av högskolenybörjarna och männen 41 procent.

De flesta högskolenybörjarna hade enbart studerat i gymnasieskolan

De flesta högskolenybörjare har avslutat ett program i gymnasieskolan. Av de totalt 75 280 svenska högskolenybörjarna läsåret 2020/21 hade 68 procent enbart studerat i gymnasieskolan. Det är en ökning med två procentenheter jämfört med läsåret innan. Det finns dock andra vägar in i högskolan och samma läsår hade 14 procent av nybörjarna kombinerat gymnasiestudier med studier i den kommunala vuxenutbildningen (komvux). Till detta kommer de som enbart genomgått en gymnasial utbildning inom den kommunala vuxenutbildningen – totalt 12 procent. För resterande del av högskolenybörjarna saknas uppgifter om utbildningsbakgrund. Läs mer om nybörjarnas utbildningsbakgrund i *Studenter och examinerade på grundnivå och avancerad nivå 2020/21*, UF 20 SM 2201, UKÄ och SCB.

Stora skillnader i övergången till högskolestudier mellan olika gymnasieprogram

Av de 74 020 elever som tog en gymnasieexamen läsåret 2017/18 hade 48 procent påbörjat högskolestudier inom tre år, det vill säga senast läsåret 2020/21 (se tabell 3). Det är en ökning med två procentenheter jämfört med de elever som tog sin gymnasieexamen året innan. En större andel kvinnor än män hade påbörjat högskolestudier inom tre år efter gymnasieexamen, 55 procent respektive 41 procent.

En examen från ett högskoleförberedande program ger automatiskt grundläggande behörighet till högskolan, medan en elev som gått ett yrkesförberedande program kan få grundläggande behörighet till högskolan genom komplettering. Av de elever som tog en gymnasieexamen från ett högskoleförberedande program läsåret 2017/18 hade 65 procent påbörjat högskolestudier inom tre år. Bland de elever som tog gymnasieexamen från ett yrkesförberedande program hade 10 procent påbörjat högskolestudier inom tre år.

Det är stora skillnader mellan de olika högskoleförberedande programmen i övergången till högre studier. Övergången var störst bland elever med examen från naturvetenskapsprogrammet, där 85

Tabell 3. Antalet elever som tog gymnasieexamen läsåret 2017/18 och andelen elever som hade påbörjat högskolestudier senast läsåret 2020/21 av de som tog gymnasieexamen läsåret 2017/18. Totalt och för kvinnor och män.

	Fördelning av eleverna som tog gymnasieexamen läsåret 2017/18			Andel elever som som påbörjat högskolestudier senast läsåret 2020/21 (%)		
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Samtliga	74 020	37 210	36 810	48	55	41
Högskoleförberedande program	51 040	27 860	23 180	65	68	62
Ekonomiprogrammet	10 780	5 850	4 940	59	64	53
Estetiska programmet	5 290	3 550	1 730	42	46	35
Humanistiska programmet	670	560	110	81	82	74
International Baccalaureate	860	550	320	57	57	56
Naturvetenskapsprogrammet	11 710	6 400	5 310	85	86	84
Samhällsvetenskapsprogrammet	14 700	9 690	5 020	60	65	50
Teknikprogrammet	7 020	1 270	5 750	70	74	69
Yrkesförberedande program	22 980	9 350	13 630	10	17	5
Barn och fritid	1 890	1 210	690	22	27	14
Bygg och anläggning	3 030	240	2 790	1	5	1
El och energi	3 640	110	3 530	5	6	5
Fordon och transport	2 510	400	2 110	1	1	1
Handel och administration	1 820	1 050	770	8	9	7
Hantverk	1 530	1 450	80	7	8	6
Hotell och turism	800	650	150	10	9	10
Industritekniska	1 110	120	990	15	29	13
Naturbruk	2 050	1 360	690	15	18	9
Restaurang och livsmedel	1 220	730	500	6	6	5
VVS och fastighet	790	40	760	1	3	1
Vård och omsorg	2 370	1 970	400	32	34	24
Riksrekryterande utbildningar	210	40	180	16	26	14

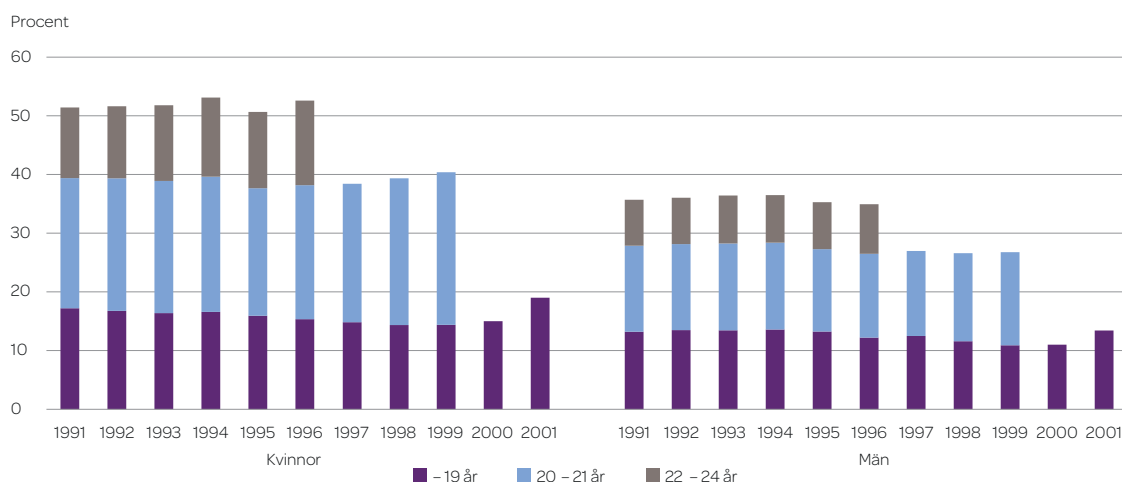
procent hade påbörjat högskolestudier inom tre år. Lägst var andelen bland elever med examen från det estetiska programmet, där övergången till högskolan var 42 procent inom tre år. Övergången till högskolan var högre för kvinnor än män bland examinerade från nästan samtliga gymnasieprogram.

Ökad andel 19-åringar börjar i högskolan

En mindre del av studenterna påbörjar högskolestudier direkt efter avslutade gymnasiestudier. Den andelen har dock ökat under coronapandemin – andelen av 19-åringarna som gjorde en direktövergång ökade från 13 procent 2019 till 16 procent 2020. De studenterna föddes 2000 respektive 2001. Bland årskullarna som föddes i början av 1990-talet hade ungefär 15 procent påbörjat högskolestudier senast vid 19 års ålder. Därefter minskade andelen för årskullarna som föddes 1994 till 1999. Det återstår att se om det senaste årets uppgång består, eller om det är en tillfällig förändring som beror på coronapandemin.

Betydligt fler påbörjar sina högskolestudier något senare. Om uppföljningstiden utökas till fem år, det vill säga till det år man fyller 24 år, blir övergångsfrekvensen högre. Bland dem som föddes 1996 hade 44 procent påbörjat högskolestudier senast vid 24 års ålder, vilket är en marginell ökning jämfört med året innan. Andelen som har påbörjat högskolestudier senast vid 24 års ålder har legat mellan 43 och 45 procent för de som är födda under 1980- och 1990-talen.

Figur 5. Andelen av årskullarna födda 1991–2001 som har påbörjat högskolestudier i Sverige eller som har studiemedel från CSN för att studera utomlands senast vid 19, 21 respektive 24 års ålder, uppdelat på kvinnor och män.

Det finns en tydlig skillnad mellan män och kvinnor i övergången till högskolan och den tenderar att öka när årskullen blir äldre (se figur 5). Under 2020 gick 19 procent av kvinnorna och 13 procent av männen direkt från gymnasiet till högskolan. Ser man till övergången vid 24 års ålder var skillnaderna större. Av dem som föddes 1996 hade 53 procent av kvinnorna påbörjat högskolestudier senast vid 24 års ålder, jämfört med 35 procent av männen. Skillnaden i övergångsfrekvens mellan män och kvinnor ökade alltså från 6 till 18 procentenheter på fem år.

Tydliga regionala skillnader i övergången till högskolestudier

Det är stora regionala skillnader i övergången till högskolestudier mellan Sveriges län och kommuner. Personer som var folkbokförda i Stockholms län och Uppsala län påbörjade högskolestudier i högst grad, 51 procent respektive 48 procent hade påbörjat högskolestudier senast vid 24 års ålder 2020. Lägst övergång, 33 procent, hade personer som var folkbokförda i Jämtlands län. I samtliga län och i den absoluta majoriteten av kommunerna påbörjade kvinnor högskolestudier i högre grad än männen. Skillnaden mellan andelarna män och kvinnor som påbörjat en högskoleutbildning senast vid 24 års ålder var störst i Jönköpings län, med 21 procentenheter.

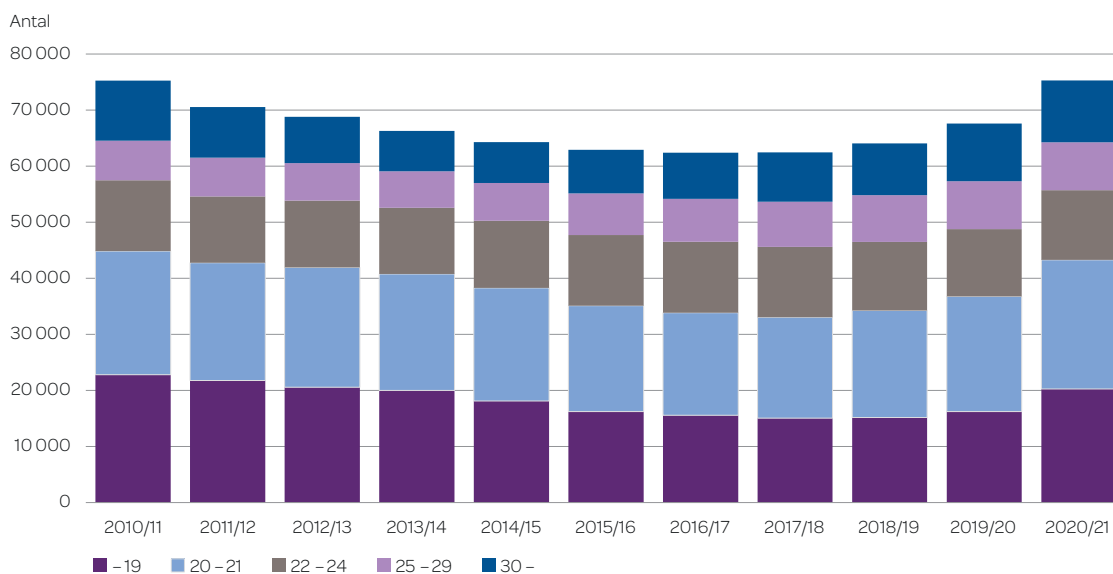
På kommunal nivå var skillnaderna i övergång ännu större. I Danderyds kommun hade 80 procent påbörjat högskolestudier senast vid 24 års ålder. Lägst andelar, kring 13 procent, var det i några mindre kommuner i Norrland: Bräcke, Sorsele och Malå. Gemensamt för dessa är att det är kommuner med väldigt liten befolkning, och siffrorna bör därmed tolkas med försiktighet. Utgångspunkten för de geografiska uppgifterna är den kommun och det län där ungdomarna var folkbokförda det år de fyllde 18. Läs mer i *Rekryteringen till högskolan - i riket och per län och kommun*, Statistisk analys, UKÄ 2021.

Fler yngre högskolenybörjare

Under coronapandemin har fler yngre studenter sökt sig till högskolan, vilket har påverkat ålderssammansättningen bland högskolenybörjarna. Läsåret 2020/21 sjönk medianåldern för svenska högskolenybörjare till 21,4 år jämfört med 21,6 år läsåret innan. Medianåldern var 21,5 år för kvinnor och 21,2 år för män. Det är tredje läsåret i rad som medianåldern sjunker, men minskningen var större än tidigare år. Det är en konsekvens av att antalet högskolenybörjare som

var 21 år eller yngre har ökat kraftigt i antal. Antalet 19-åringar bland nybörjarna ökade med 4 050 till totalt 20 250 och antalet nybörjare i åldersgruppen 20–21 år ökade med 2 500 till totalt 23 050 jämfört med läsåret innan (se figur 6). Sammantaget var 58 procent av högskolenybörjarna 21 år eller yngre. Det är en ökning med tre procentenheter jämfört med läsåret innan.

Figur 6. Antalet högskolenybörjare efter åldersgrupp läsåren 2010/11–2020/21.

KVINNOR I MAJORITET BLAND NYBÖRJARNA I OECD-LÄNDERNA

Bland nybörjarna i eftergymnasial utbildning är kvinnorna i majoritet i nästan alla OECD-länder. Genomsnittet för OECD-länderna var 55 procent kvinnor och 45 procent män 2019. Utvecklingen har gått mot ökad kvinnodominans, och 2019 var det inte längre något land där männen var i majoritet. Tyskland och Schweiz är de enda länder där könsfördelningen är exakt jämn. Mest ojämn är könsfördelningen på Island med 61 procent kvinnor av nybörjarna 2019, följt av Israel med 59 procent kvinnor. Därefter följer Tjeckien, Sverige och Grekland med 57 procent kvinnor. Sverige tillhör alltså de länder som har högst andel kvinnor bland nybörjarna i eftergymnasial utbildning.

Sverige är också ett land med relativt hög genomsnittsålder bland nybörjarna. Genomsnittet för OECD-länderna var 22 år, medan nybörjarnas genomsnittsålder i Sverige var 24 år 2019. Allra äldst var nybörjarna i Schweiz och Danmark, med 25 år. I de flesta OECD-länder var minst 80 procent av nybörjarna i eftergymnasial utbildning under 25 år, men så ser det inte ut i Sverige. Här var 68 procent av nybörjarna under 25 år. Det enda landet med lägre andel yngre nybörjare var Schweiz.

Tabell 4. Nybörjarnas profil i ett urval OECD-länder, och genomsnittet för OECD-länderna år 2019. Inresande utbytesstudenter ingår inte i uppgifterna. Källa: Education at a Glance 2021, tabell B4.1, OECD.

	Andel kvinnor (%)	Andel män (%)	Genomsnittsålder	Andel av nybörjarna under 25 år (%)
Danmark	55	45	25	73
Finland	55	45	23	76
Tyskland	50	50	23	78
Island	61	39	24	76
Nederländerna	53	47	20	94
Norge	55	45	22	84
Sverige	57	43	24	68
OECD- genomsnitt	55	45	22	83

Även antalet äldre nybörjare har ökat, men inte i samma utsträckning. Antalet nybörjare som var 30 år eller äldre ökade med 750 till totalt 11 030, medan antalet nybörjare i åldersgruppen 25–29 år var oförändrat. Läs mer i *Nybörjare i högskolan 2020/21*, UKÄ 2021.

Fortsatt fler svenska nybörjare på fristående kurser

Läsåret 2020/21 ökade antalet svenska nybörjare på fristående kurser stort. Av de totalt 75 280 svenska högskolenybörjarna läste 23 820 fristående kurser, vilket är 3 850 fler nybörjare än läsåret innan (se figur 7). Det är andra läsåret i rad som antalet svenska nybörjare på fristående kurser ökar och sammantaget är ökningen betydande. Förändringen kan bland annat sättas i samband med den stora ökningen av antalet studenter på sommarkurser. På program som ger en generell examen ökade de svenska nybörjarna i antal med 1 630 till 19 880. Det är dock vanligast att svenska nybörjare inleder sina högskolestudier på ett yrkesexamensprogram, och så var det även under läsåret 2020/21. Det fanns totalt 31 580 svenska nybörjare på yrkesexamensprogram, vilket är en ökning med 2 230 nybörjare jämfört med läsåret innan.

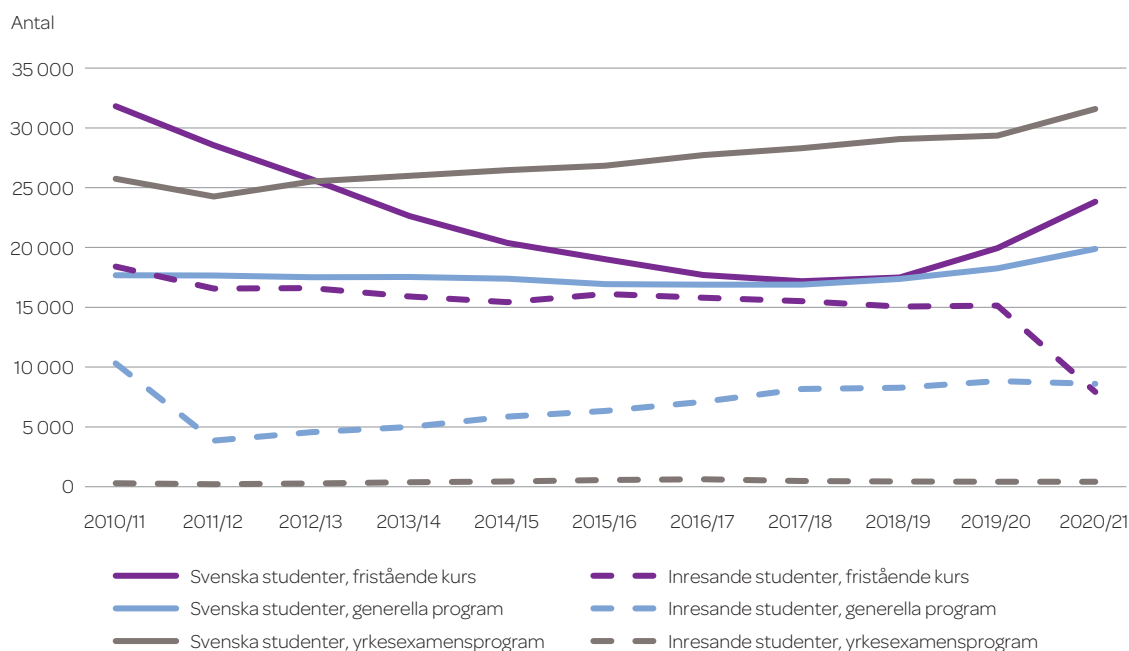
Inresande studenter har ett annorlunda studiemönster. Av 16 960 inresande högskolenybörjare läste endast 2 procent på ett yrkesexamensprogram, medan 47 procent läste fristående kurser och 51 procent läste på ett generellt program. Läs mer om inresande studenter i kapitlet *Internationell studentmobilitet på grundnivå och avancerad nivå*.

Fler programnybörjare på generella program

Vi övergår nu till att beskriva utvecklingen av antalet nybörjare på program, så kallade programnybörjare. Det är studenter som för första gången är registrerade på ett visst yrkesexamensprogram eller på ett generellt program. Programnybörjare inkluderar både högskolenybörjare och studenter som har studerat tidigare i svensk högskola men som är nybörjare på ett visst program.

Lsåret 2020/21 var antalet programnybörjare på generella program 52 680, vilket var en ökning med 4 770 studenter jämfört med läsåret innan (se tabell 5). På grundnivå minskade antalet

Figur 7. Högskolenybörjare fördelade efter studieform läsåren 2010/11–2020/21, uppdelat på svenska och inresande studenter.

nybörjare på det tvååriga programmet mot högskoleexamen något och var totalt 1 660 studenter. På program mot kandidatexamen ökade däremot antalet nybörjare med 2 170 till totalt 27 760 studenter. På program mot högskoleexamen var majoriteten av nybörjarna män, medan det omvända gällde på program mot kandidatexamen. Av programnybörjarna på generella program på grundnivå var bara 4 procent inresande studenter.

Programmen på avancerad nivå hade under läsåret 23 260 nybörjare, vilket är 2 640 fler än läsåret innan. Antalet nybörjare på program mot magisterexamen ökade med 460 till totalt 4 540 nybörjare. Program mot masterexamen var det generella program som hade den största ökningen, där ökade antalet nybörjare med drygt 13 procent till 18 720 nybörjare.

De inresande nybörjarna är en stor andel av studenterna på avancerad nivå. Andelen inresande studenter bland nybörjarna var under läsåret 34 procent på magisterprogram och 38 procent på masterprogram.

Könsfördelningen var jämn bland nybörjarna på de generella programmen, med undantag för nybörjarna på program mot högskoleexamen (se figur 8).

Antalet nybörjare på yrkesexamensprogram ökade

Antalet nybörjare på program som leder till en yrkesexamen var 55 450 under läsåret 2020/21, vilket är en ökning med 6 160 nybörjare jämfört med läsåret innan. Av nybörjarna var 64 procent kvinnor och 36 procent män.

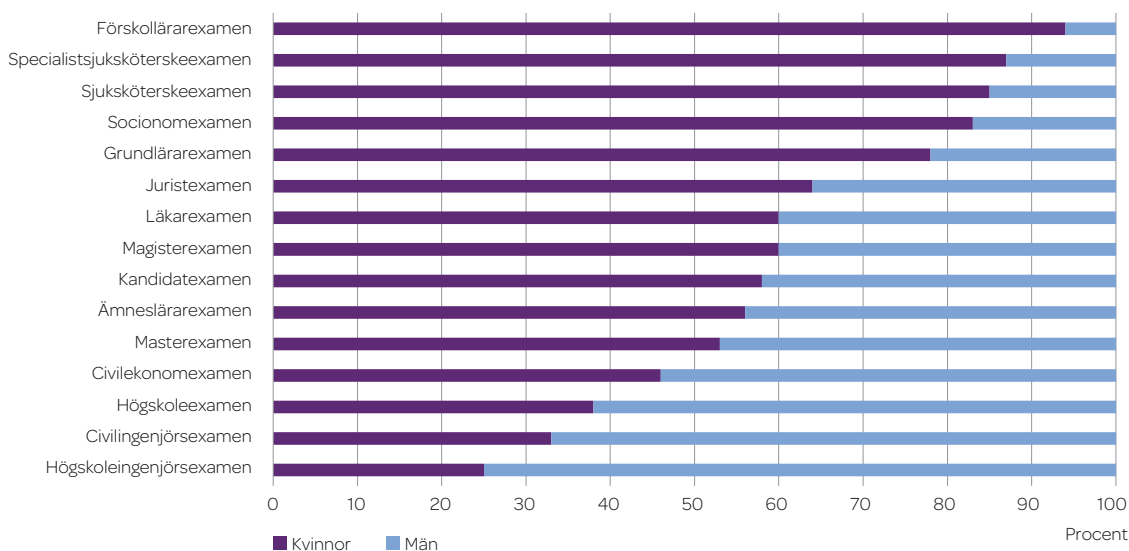
Civilingenjörsprogrammet var störst och samtidigt det program där antalet nybörjare ökade mest under läsåret 2020/21 – med 960 studenter till totalt 8 340 nybörjare (se tabell 5). Bland nybörjarna på civilingenjörsprogrammet var 33 procent kvinnor och 67 procent män (se figur 8). Kvinnorna var annars fler än männen på det stora flertalet yrkesexamensprogram. Bara 6 av 49 yrkesexamensprogram hade en jämn könsfördelning, det vill säga att andelen kvinnor respektive

Tabell 5. Nybörjare på generella program och de största yrkesexamensprogrammen läsåren 2019/20 och 2020/21, förändring i procent och andelen inresande studenter 2020/21.

Program mot	Antal nybörjare			Andel inresande 2020/21 (%)
	2019/20	2020/21	Förändring (%)	
Högskoleexamen	1 700	1 660	-3	1
Kandidatexamen	25 590	27 760	8	4
Magisterexamen	4 080	4 540	11	34
Masterexamen	16 540	18 720	13	38
Yrkesexamen	49 290	55 450	12	1
<i>varav</i>				
Civilekonomexamen	1 630	1 600	-2	1
Civilingenjörsexamen	7 380	8 340	13	3
Förskollärarexamen	3 490	3 880	11	0
Grundlärarexamen	4 050	4 660	15	0
Högskoleingenjörsexamen	3 950	4 520	14	1
Juristexamen	1 940	1 970	2	1
Läkarexamen	1 800	1 620	-10	2
Sjuksköterskeexamen	5 600	5 860	4	0
Socionomexamen	2 920	3 170	9	1
Specialistsjuksköterskeexamen	2 250	2 690	17	1
Ämneslärarexamen	4 540	5 260	16	1

män var inom intervallet 40 till 60 procent. Inresande nybörjare var bara 1 procent av det totala antalet nybörjare på yrkesexamensprogrammen.

Figur 8. Andelen kvinnor och män bland nybörjare på generella program och de största yrkesexamensprogrammen läsåret 2020/21.

STUDENTSPEGLN 2021: STUDENTERS UPPLEVELSE AV ATT STUDERA UNDER CORONAPANDEMIN

UKÄ genomförde under våren 2021 en enkätundersökning om studenternas upplevelser av att studera under coronapandemin. Enkäten riktade sig till ett urval av landets studenter och svarsfrekvensen var 35,4 procent.

Studenternas upplevelser präglas av en utbildning som till stor del bedrivits på distans under pandemin. Fler än hälften uppger att all deras undervisning lagts om till distans, och nio av tio svarar att de till minst hälften haft distansutbildning under pandemin. De flesta av studenterna uppger att lärarna har gjort bra arrangemang för distansundervisningen och kommit med bra information om hur undervisningen ska gå till. Studenterna har även uppmuntrats att komma med förslag till förbättringar av distansundervisningen. En majoritet av studenterna svarar att de fått det stöd de behöver av sina lärare för att klara studierna under pandemin. Samtidigt uppger ungefär en tredjedel att brist på digital kompetens hos lärarna har påverkat undervisningens kvalitet negativt.

Det finns stora skillnader när det gäller hur studenter inom olika utbildningar har upplevt sina studier under pandemin. Studenter inom teologi, samhällsvetenskap och humaniora är de som fått störst andel av sin utbildning omställd till distans. Utbildningar med fler praktiska inslag har samtidigt haft en något svårare omställning – fältarbeten, exkursioner, laborationer och andra praktiska moment har minskat i omfattning. Kvinnor har generellt varit mer positiva i sina svar och uppger i högre grad än män att de blivit mer positiva till distansundervisning under pandemin. De flesta studenter har upplevt mer stress och oro under pandemin, särskilt kvinnorna.

Studenterna är överlag positiva till den utbildning de fått under pandemin, och de flesta ger sin utbildning ett gott betyg trots den stora omställningen. 77 procent av studenterna uppger att utbildningens kvalitet sammantaget varit bra eller mycket bra under pandemin. Samtidigt är siffran lägre än i den studentspegel som genomfördes 2016. Då gav 91 procent av studenterna sin utbildning det sammanfattande betyget bra eller mycket bra.

Läs mer i *Studentspegeln 2021: Studenternas upplevelser av att studera under pandemin*, Rapport 2021:37, UKÄ.

Totala antalet registrerade studenter

Totalt var 384 580 studenter registrerade i den svenska högskolan höstterminen 2021, vilket är ungefär lika många som höstterminen 2020. Antalet svenska studenter minskade medan antalet inresande studenter ökade jämfört med höstterminen innan. Högst var studiedeltagandet vid 21 års ålder – i den åldern studerade 27 procent i befolkningen.

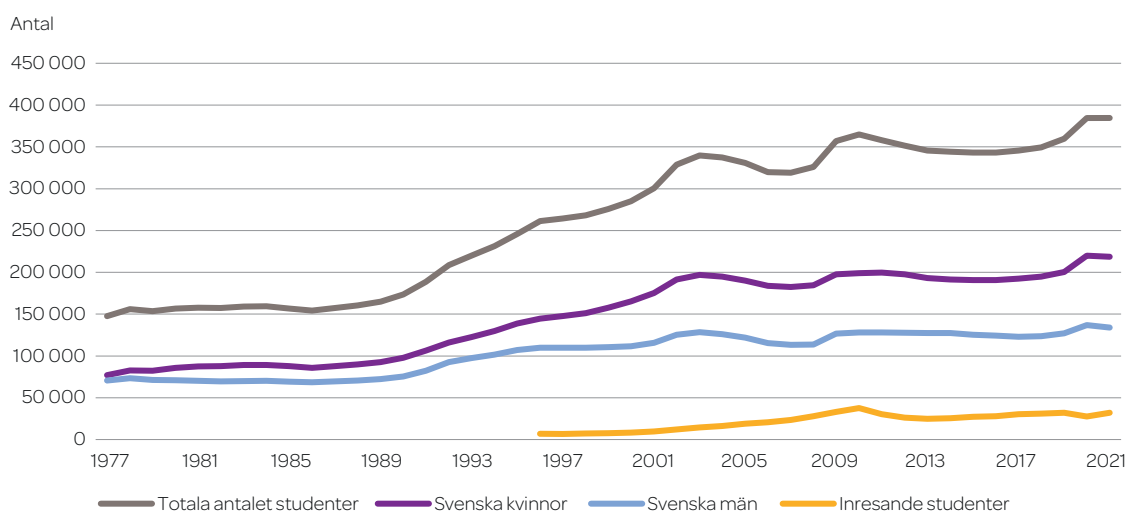
Rekordmånga registrerade studenter

För registrerade studenter redovisas en del av uppgifterna per hösttermin. Anledningen är att registrerade studenter kan ses som ett volymmått på antalet studenter i högskolan vid en viss tidpunkt.

Totalt var 384 580 studenter registrerade på någon utbildning på grundnivå eller avancerad nivå under höstterminen 2021 (se figur 9). Andelen kvinnor var 61 procent och andelen män 39 procent. För femte höstterminen i rad ökade antalet registrerade studenter även om ökningen var marginell med 80 studenter fler jämfört med höstterminen 2020. Mellan höstterminerna 2019 och 2020 var det en kraftig ökning av antalet studenter till följd av ett ökat intresse för högre utbildning och de utbyggnader av högskolan som gjordes med anledning av coronapandemin. Den utvecklingen har nu planat ut. Det har dock aldrig tidigare varit så många studenter i den svenska högskolan. Men utvecklingen skiljer sig betydligt mellan svenska och inresande studenter. Medan de svenska studenterna minskade i antal mellan höstterminerna 2020 och 2021, ökade antalet inresande studenter kraftigt och ligger nu på samma nivå som före coronapandemin.

Mellan höstterminerna 2020 och 2021 minskade antalet svenska studenter med 4 140. Samtidigt ökade antalet inresande studenter med nästan lika många, och vi fick 4 220 fler inresande studenter. Antalet inresande studenter var totalt 31 940, vilket är i nivå med före coronapandemin. Bland de svenska studenterna minskade antalet kvinnor med 1 260 studenter till 218 630, och antalet män minskade med 2 880 studenter till 134 010. De inresande studenterna drabbades hårt av de restriktioner som infördes med anledning av coronapandemin och antalet inresande studenter minskade stort höstterminen 2020. Ökningen av antalet inresande studenter höstterminen 2021 kan bero på att restriktioner tagits bort. Totalt sett var de inresande studenterna 8 procent av det totala antalet studenter. Läs mer om registrerade studenter per lärosäte på uka.se/arsrapport.

Figur 9. Registrerade studenter i utbildning på grundnivå och avancerad nivå för höstterminerna 1977–2021, uppdelat på svenska kvinnor och män samt inresande studenter.

Campusstudier vanligast men bedrevs på distans

Det vanligaste sättet att bedriva studier på högskolan är i utbildning som bedrivs på campus. Höstterminen 2021 var 279 840 av totalt 384 580 studenter (73 procent) registrerade enbart som studenter på campus. 22 procent studerade enbart på distans, och resterande 5 procent studerade både på campus och distans.

Men under höstterminen 2021 bedrevs fortfarande stora delar av utbildningen i högskolan på distans på grund av coronapandemin. I statistiken redovisas dock antalet studenter på campus respektive distanskurser utifrån hur tanken var att utbildningen skulle bedrivas och inte efter hur undervisningen faktiskt har bedrivits. Det betyder att den storskaliga övergången till distansundervisning inte syns i den ordinarie statistiken. Däremot finns uppgifter om hur omställningen till distansundervisning och distansarbete har utvecklats under coronapandemin i rapporten *Aktiviteten på campus ökar snabbt vintern 2022*, UKÄ 2022.

Fler studenter inom alla ämnesområden

Antalet registrerade studenter ökade läsåret 2020/21 till 454 090, vilket var 25 400 fler än läsåret innan (se tabell 6). Det berodde till stor del på en fortsatt ökning av studenter på fristående kurser. 62 procent av de registrerade studenterna var kvinnor och 38 procent var män.

Det enskilt största ämnesområdet under läsåret 2020/21 var, liksom tidigare läsår, juridik och samhällsvetenskap med 233 650 studenter. Det konstnärliga ämnesområdet hade minst antal studenter. Fördelningen av antalet studenter mellan ämnen har inte förändrats nämnvärt de senaste läsåren.

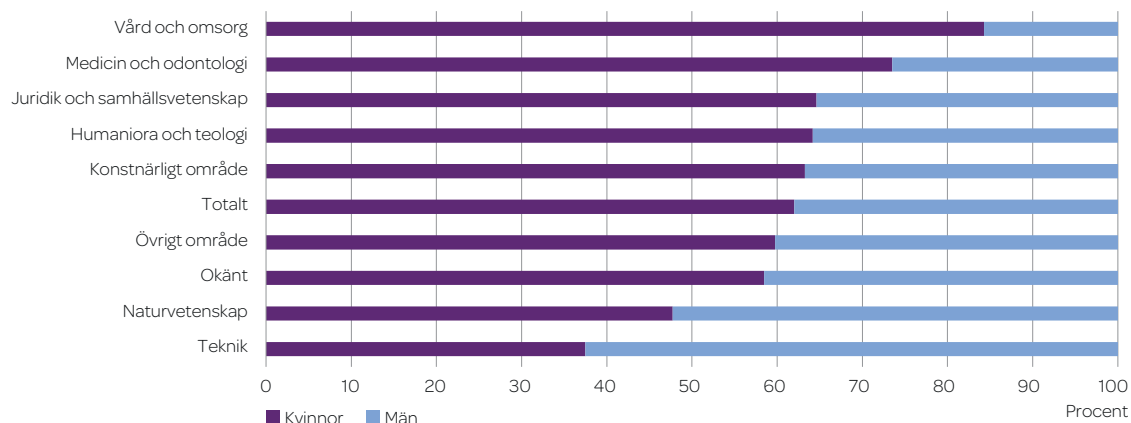
Den långsiktiga trenden är att andelen studenter som läser på avancerad nivå ökar. Lsåret 2020/21 var andelen studenter som läser på avancerad nivå 27 procent, vilket var i nivå med läsåret innan. Sedan läsåret 2010/11 har andelen studenter på avancerad nivå ökat med 3 procentenheter. Ämnesområdet med den högsta andel studenter på avancerad nivå, 34 procent, var medicin och odontologi. Den lägsta andelen fanns inom ämnesområdet humaniora och teologi. Läs mer om vilka ämnen studenterna läser i *Studenter och examinerade på grundnivå och avancerad nivå 2020/21*, UF 20 SM 2201, UKÄ och SCB.

Inom de flesta områden var andelen kvinnor högre än andelen män (se figur 10). Bara inom naturvetenskap var könsfördelningen jämn (det vill säga andelen kvinnor och män var inom

Tabell 6. Antalet registrerade studenter per ämnesområde läsåren 2019/20 och 2020/21, andel registrerade på avancerad nivå, totalt samt kvinnor och män.

	Antal studenter		Andel på avancerad nivå (%)		
	2019/20	2020/21	Totalt	Kvinnor	Män
Totalt	428 690	454 090	27	27	28
Juridik och samhälls- och samhällsvetenskap	218 520	233 650	23	24	23
Humaniora och teologi	103 640	108 050	11	11	10
Teknik	90 450	98 230	30	27	32
Naturvetenskap	82 060	85 600	20	21	19
Vård och omsorg	40 270	42 020	30	31	27
Medicin och odontologi	34 940	37 400	34	32	38
Övrigt område	24 770	27 260	21	22	21
Konstnärligt område	14 080	14 250	17	17	16
Okänt	7 190	1 810	-	-	-

Figur 10. Andelen kvinnor och män bland registrerade studenter per ämnesområde 2020/21.

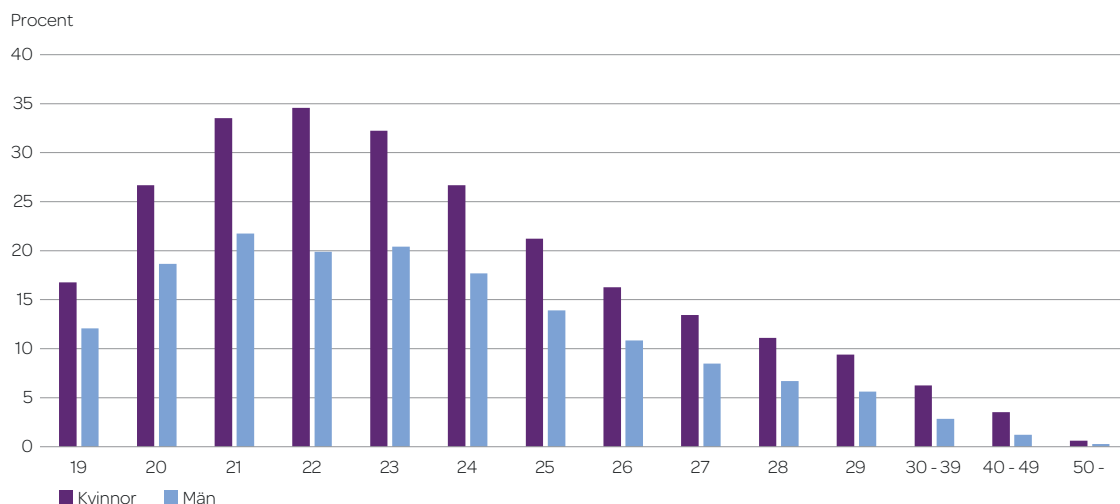

spannet 40–60 procent). Det mest mansdominerade ämnesområdet var teknik med 63 procent män, medan det mest kvinnodominerade området var vård och omsorg med 84 procent kvinnor.

Deltagandet i högskoleutbildning högst vid 22 års ålder

Hur stor andel av befolkningen som studerar i högskolan varierar mellan olika åldersgrupper. Högst studiedeltagande fanns under höstterminen 2021 i åldersgruppen 21–23 år (se figur 11). Allra högst var det för 21-åringarna i befolkningen, där studerade 27 procent antingen på grundnivå eller på avancerad nivå under höstterminen 2021. I samtliga åldrar och åldersgrupper var studiedeltagandet högst hos kvinnor. Allra högst var kvinnors studiedeltagande bland 22-åringar, medan männens var högst bland 21-åringar. Skillnaden mellan kvinnor och mäns studiedeltagande var 5 procentenheter vid 19 års ålder och 15 procentenheter vid 22 års ålder.

Figur 11. Andelen kvinnor och män i olika åldrar i befolkningen som var registrerade i utbildning på grundnivå eller avancerad nivå höstterminen 2021.

Utbildningsvolym mätt i helårsstudenter

Antalet helårsstudenter i den svenska högskolan har ökat de fyra senaste åren. Det var 330 000 läsåret 2020/21, vilket är 18 200 fler än läsåret innan. Så många helårsstudenter har det aldrig tidigare funnits i den svenska högskolan. Den största volymen fortsätter att finnas på programmen, även om volymen har ökat på både program och fristående kurser. Juridik och samhällsvetenskap var det klart största ämnesområdet. Fördelningen mellan de olika ämnesområdena har varit ungefär densamma de fem senaste läsåren.

Antalet helårsstudenter fortsätter att öka

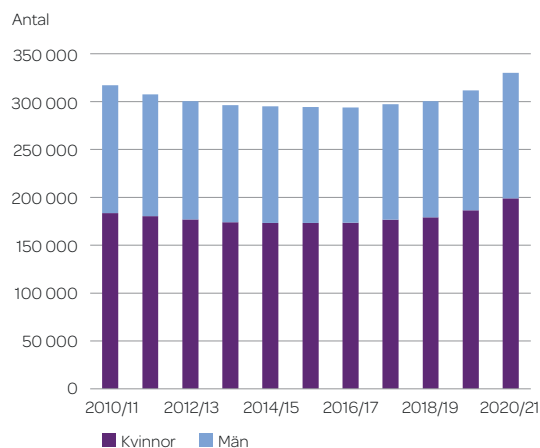
Helårsstudenter är registrerade studenter som har räknats om till helårsekvivalenter genom att summan av studenternas kursregistreringar divideras med 60 högskolepoäng. Läsåret 2020/21 var antalet helårsstudenter 330 000, och av dem var 60 procent kvinnor och 40 procent män (se figur 12). Jämfört med läsåret innan har antalet helårsstudenter ökat med 18 200. Antalet har nu ökat fyra år i rad och har aldrig varit större. För uppgifter över antalet helårsstudenter per lärosäte, se uka.se/arsrapport.

Samtliga studieformer ökade i volym

De två senaste läsåren har antalet helårsstudenter på fristående kurser ökat, men programmen fortsätter att dominera utbildningsvolymen. Studenter på yrkesexamensprogram och generella program utgjorde tillsammans 75 procent av den totala volymen läsåret 2020/21. Det var 146 900 helårsstudenter på yrkesexamensprogram och 100 190 på generella program (se figur 13). Jämfört med läsåret 2019/20 ökade yrkesexamensprogram och generella program med 6 400 respektive 7 160 helårsstudenter. Den minsta studieformen var de konstnärliga programmen med 3 240 helårsstudenter.

Fristående kurser hade 79 120 helårsstudenter, vilket motsvarar 24 procent av den totala utbildningsvolymen. Det var en ökning med 4 480 helårsstudenter från läsåret innan. Mellan läsåren 2010/11 och 2016/17 minskade utbildningsvolymen på fristående kurser, men den har därefter ökat. En förklaring till att volymen på fristående kurser har minskat över tid är att många fristående kurser införlivats i generella program och nu i högre utsträckning läses som en del av ett program och inte som fristående kurser. En effekt har blivit att antalet examinerade ökat, vilket också har varit en ambition från politiskt håll.

Figur 12. Antalet helårsstudenter läsåren 2010/11–2020/21, uppdelat på kvinnor och män.

Figur 13. Antalet helårsstudenter per studieform läsåren 2010/11–2020/21.

Examinerade

Fler än någonsin tidigare tog ut en examen på grundnivå eller avancerad nivå 2020/21. Både antalet studenter som tog ut en generell examen och en yrkesexamen ökade. Av de generella examina var det vanligast att ta en kandidatexamen. Av alla yrkesexamina var det flest studenter som tog en civilingenjörsexamen följt av en sjuksköterskeexamen.

Rekordmånga tog examen

Antalet examinerade studenter på grundnivå och avancerad nivå uppgick till 74 660 läsåret 2020/21 (se figur 14). Jämfört med läsåret innan ökade antalet examinerade med 2 690 studenter, vilket motsvarar en ökning med 4 procent. Kvinnorna var i majoritet, 63 procent var kvinnor och 37 procent var män. Antalet examinerade män ökade med 8 procent jämfört med läsåret 2019/20 – motsvarande ökning av antalet kvinnor var 2 procent.

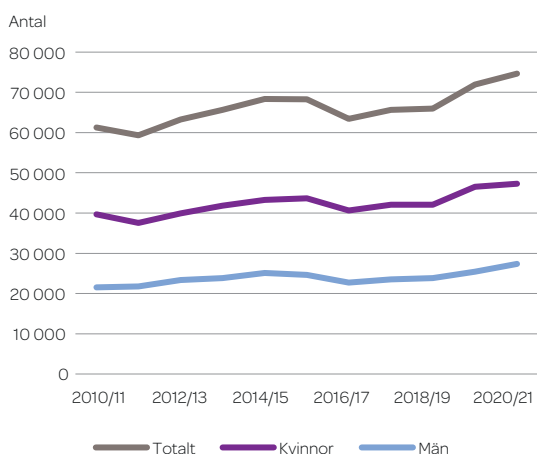
Den stora ökningen av antalet examinerade under pandemin verkar ha flera orsaker. Flera representanter från lärosätena uppger att det skett en effektivisering av handläggningen i och med införandet av ett nytt studiedokumentationssystem, vilket påverkar statistiken. Coronapandemin och det förändrade arbetsmarknadsläget tycks ha ökat benägenheten att ta ut en examen. Det kan också vara så att studietakten har ökat, vilket innebär att fler tar examen snabbare. Ett tecken på det är att studenterna har tagit en något större andel av de högskolepoäng de har varit registrerade för under coronapandemin, jämfört med året innan. Detta är dock något som ännu inte syns i den ordinarie statistiken om genomströmning. Läs mer i rapporten *Studenternas prestationer och avhopp under coronapandemin*, UKÄ 2022.

Antalet inresande studenter bland de examinerade ökade också jämfört med läsåret innan. Lsåret 2020/21 var 8 490 inresande studenter, vilket är en ökning med 8 procent jämfört med 2019/20. Könsfördelningen var jämn jämfört med övriga examinerade, 51 procent kvinnor och 49 procent män. Läs mer om de inresande studenterna i kapitlet *Internationell studentmobilitet på grundnivå och avancerad nivå*.

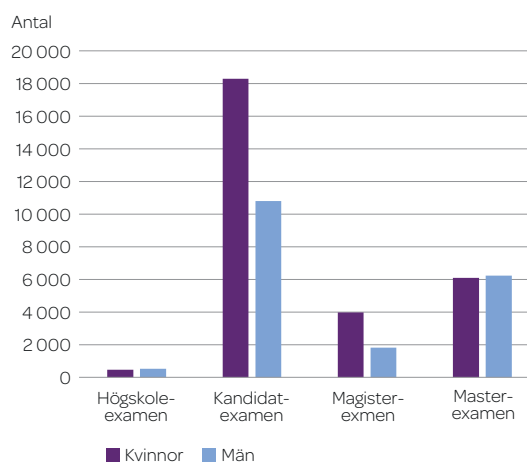
Många studenter avlägger mer än en examen under samma läsår. Antalet examinerade studenter, det vill säga de studenter som har avlagt examen under ett läsår, är därför inte detsamma som antalet utfärdade examina.

Lsåret 2020/21 utfärdades 87 100 examina – 55 340 till kvinnor och 31 760 till män. Det betyder att antalet examina alltså var betydligt högre än antalet examinerade samma läsår som

Figur 14. Antalet examinerade studenter läsåren 2010/11–2020/21, uppdelat på kvinnor och män.

Figur 15. Antalet examinerade studenter med generell examen läsåret 2020/21, uppdelat på kvinnor och män.

var 74 660 personer. Det finns främst två förklaringar till detta. Dels kan en student begära dubbla examensbevis, vanligtvis en yrkesexamen och en generell examen – på samma meriter. Det är vanligt inom vårdutbildningar och teknikutbildningar. Till exempel tog 63 procent av de som tog en sjuksköterskeexamen också ut en generell examen under läsåret 2020/21. Dels kan en student avlägga två olika examina samma läsår, till exempel en kandidatexamen i början av året och en magisterexamen i slutet av året.

Fler tog en generell examen

Det är vanligast att ta en generell examen – 46 080 studenter (61 procent kvinnor och 39 procent män) tog antingen en högskoleexamen, kandidatexamen, magisterexamen eller en masterexamen läsåret 2020/21 (se figur 15). Skillnaden mellan kvinnor och män var större på grundnivå än på avancerad nivå. På grundnivå var 65 procent av de examinerade kvinnor och 35 procent män, medan motsvarande för avancerad nivå var 60 procent kvinnor och 40 procent män.

Jämfört med 2019/20 ökade antalet examinerade som tog en generell examen med 2 130 studenter. Framför allt ökade antalet som tog en kandidatexamen, men även masterexamen ökade.

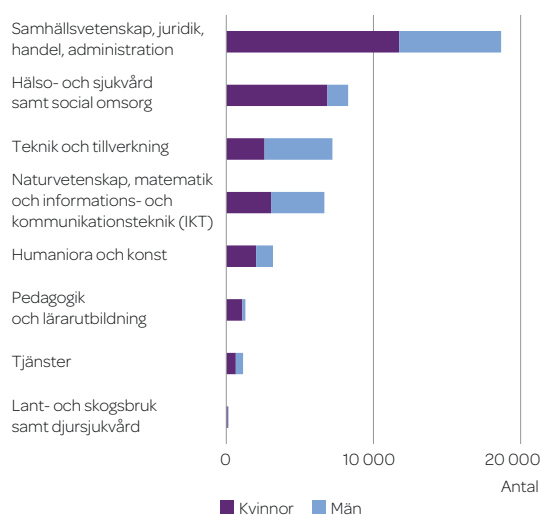
Av de olika utbildningsinriktningarna för generella examina var samhällsvetenskap, juridik, handel och administration störst, med totalt 18 670 examinerade läsåret 2020/21 (se figur 16). Inriktningen hälso- och sjukvård samt social omsorg var näst störst, med totalt 8 270 examinerade. Minst antal examinerade var det inom lant- och skogsbruk samt djursjukvård med 160 examinerade.

I jämförelse med läsåret 2019/20 ökade samhällsvetenskap, juridik, handel och administration med 1 600 fler examinerade. Det är också den inriktningen som har störst ökning under den senaste tioårsperioden. Till övriga inriktningar som har ökat sedan 2011/12 hör naturvetenskap, matematik och informations- och kommunikationsteknik (IKT) samt teknik och tillverkning.

Civilingenjörsexamen störst bland yrkesexamina

Under läsåret 2020/21 tog 36 560 personer ut en yrkesexamen, vilket är oförändrat sedan läsåret innan. Av de examinerade var 69 procent kvinnor och 31 procent män. Totalt utfärdades det examina inom ett sextioal olika yrkesexamensprogram (ett fåtal var examina som utfärdats enligt

Figur 16. Antalet examinerade studenter med en generell examen efter SUN-inriktning, läsåret 2020/21, uppdelat på kvinnor och män. SUN står för Svensk utbildningsnomenklatur.

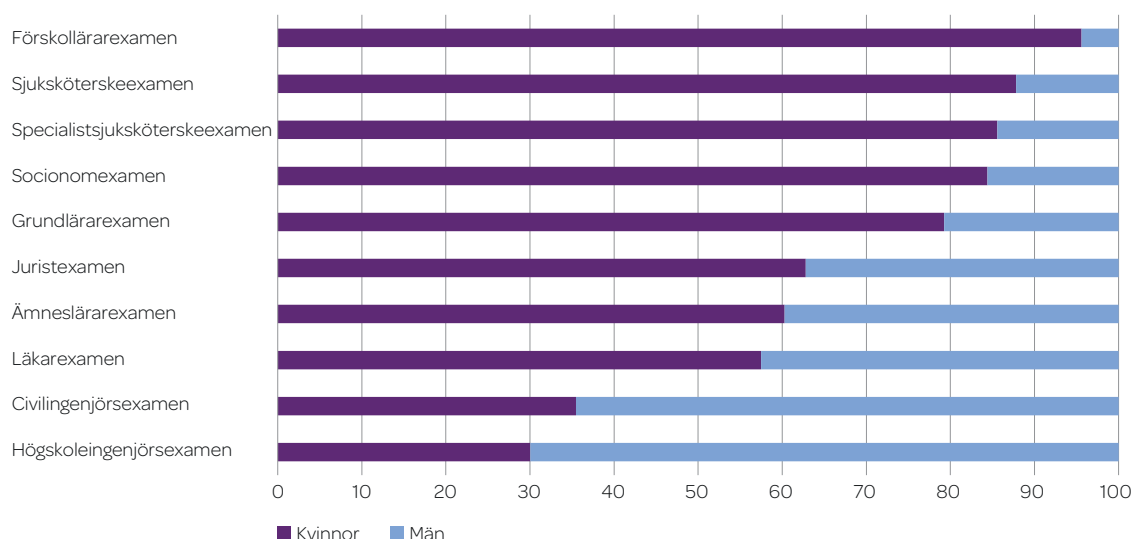
Tabell 7. De tio yrkesexamina med flest antal examinerade 2019/20 och 2020/21, och förändring i procent.

	2019/20	2020/21	Förändring (%)
Civilingenjörsexamen	4 370	4 760	9
Sjuksköterskeexamen	4 540	4 580	1
Förskollärarexamen	2 990	3 000	0
Ämneslärarexamen	2 670	2 960	11
Grundlärarexamen	2 780	2 650	-5
Högskoleingenjörsexamen	2 460	2 580	5
Specialistsjuksköterskeexamen	2 630	2 420	-8
Socionomexamen	2 170	2 300	6
Läkarexamen	1 460	1 480	1
Juristexamen	1 520	1 400	-7

äldre bestämmelser) – men 10 program stod för mer än tre fjärdedelar av samtliga yrkesexamina eftersom de flesta program är små.

De yrkesexamina som utfärdades i störst antal var civilingenjörsexamen följt av sjuksköterskeexamen, förskollärarexamen och ämneslärarexamen (se tabell 7). Den vanligaste yrkesexamen bland män var civilingenjörsexamen, medan det för kvinnor var sjuksköterskeexamen.

Figur 17. Andelen kvinnor och män för de tio yrkesexamina med flest antal examinerade 2020/21.

BEDÖMNING AV UTLÄNDSKA UTBILDNINGAR

Svensk arbetsmarknad får också tillskott av högskoleutbildade som har invandrat till Sverige eller av någon annan anledning har studerat i ett annat land. Den som har en utländsk högskoleutbildning och ska söka jobb eller utbildning i Sverige kan få en bedömning av vad den utländska utbildningen motsvarar här.

Det är Universitets- och högskolerådet (UHR) som bedömer vad utbildningen motsvarar i det svenska utbildningssystemet och skriver ett utlåtande. Under 2021 utfärdade UHR 6 620 utlåtanden. Den vanligaste bedömningsjämförelsen var kandidatexamen, där 4 150 utbildningar ansågs motsvara en svensk kandidatexamen. Därefter kom 990 masterexamen, 970 magisterexamen, 350 högskoleexamen och 160 doktorsexamen. Bland yrkesexamina gällde de flesta utlåtandena ingenjörutbildningar, 740 bedömdes motsvara högskoleingenjörsexamen och 270 civilingenjörsexamen. De inkomna ansökningarna för bedömning under 2021 omfattade många olika utbildningsländer – flest ansökningar gällde Indien och därefter Iran, Syrien, Turkiet och Storbritannien.

I vissa yrken krävs legitimation

Om en utländsk utbildning gäller arbete inom hälso- och sjukvården, där legitimation krävs, så är det Socialstyrelsen som gör bedömningen av utbildningen och utfärdar legitimationen. De senaste uppgifterna som finns tillgängliga är från 2020. Då utfärdade Socialstyrelsen 2 090 legitimationer för personer med utländsk utbildning, varav 1 050 var läkarlegitimationer och 430 sjuksköterskelegitimationer. Antalet kan jämföras med att Socialstyrelsen samma år utfärdade 10 880 legitimationer till personer med svensk utbildning.

På motsvarande sätt gör Skolverket prövningar för lärarlegitimation. Under 2021 utfärdade Skolverket legitimationer till 820 personer med utländsk lärar- och förskolläraryrkesutbildning.

Källa: UHR, Socialstyrelsen och Skolverket.

Av de tio största yrkesexamen var det bara två som hade jämn könsfördelning (andelen kvinnor respektive män är inom intervallet 40 till 60 procent) bland de examinerade: ämneslärarexamen och läkarexamen (se figur 17). Störst könsskillnad var det bland personer som tog en förskollärarexamen, där 96 procent var kvinnor och 4 procent var män.

För uppgifter över antalet examinerade per lärosäte, se uka.se/arsrapport.

Konstnärliga examina ökade

Konstnärliga examina infördes som en egen examenskategori 2007. Sedan dess har antalet examinerade ökat till 1 220 läsåret 2020/21. Jämfört med läsåret innan är det en ökning med 80 examinerade. Det var konstnärliga kandidatexamen som stod för huvuddelen av ökningen. Könsfördelningen bland dem som tog en konstnärlig examen var 59 procent kvinnor och 41 procent män.

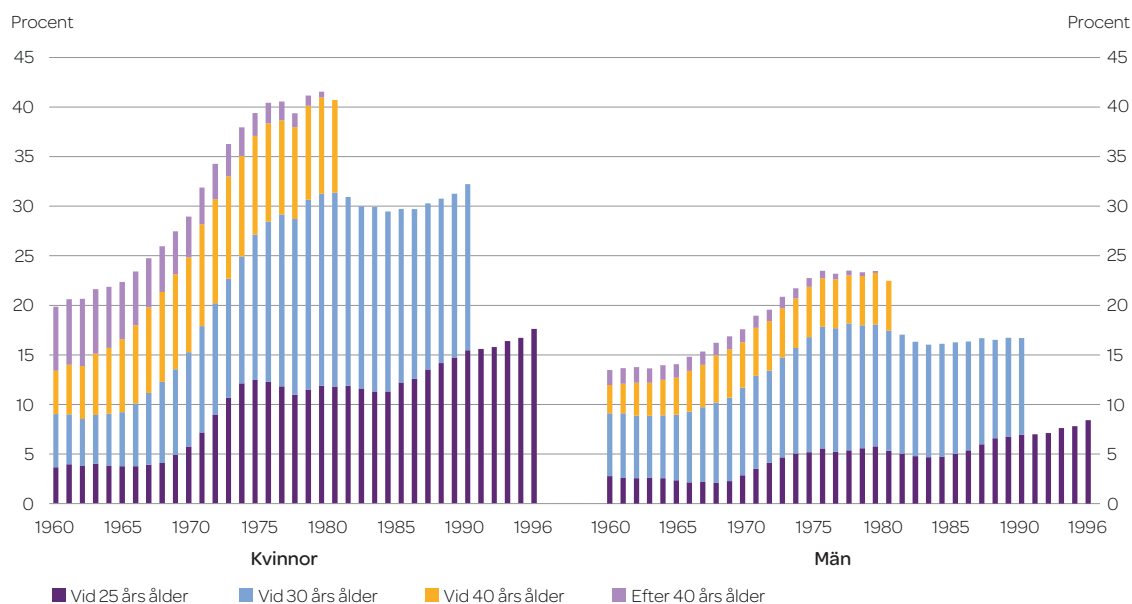
Utbildningsnivån i befolkningen

Utbildningsnivån i befolkningen ökar. För varje år ökar också skillnaden i andelen högutbildade mellan kvinnor och män. För de som fyllde 40 år 2021 var 41 procent av kvinnorna och 22 procent av männen högutbildade. Samma mönster finns i de övriga nordiska länderna och i många andra OECD-länder.

Utbildningsnivån fortsätter att öka

Utbildningsnivån i befolkningen har ökat stadigt sedan 1960-talet. Allt fler har en examen efter minst tre års högskoleutbildning, vilket här räknas som högutbildad. Årskullarna födda mellan 1960 och 1996 har följts upp vid olika åldrar: vid 25, 30 och 40 års ålder samt efter 40 års ålder (se figur 18). Den yngsta årskullen som har gått att följa upp är den som är född 1996, och den följs upp vid 25 års ålder. Inresande studenter ingår inte i dessa uppgifter.

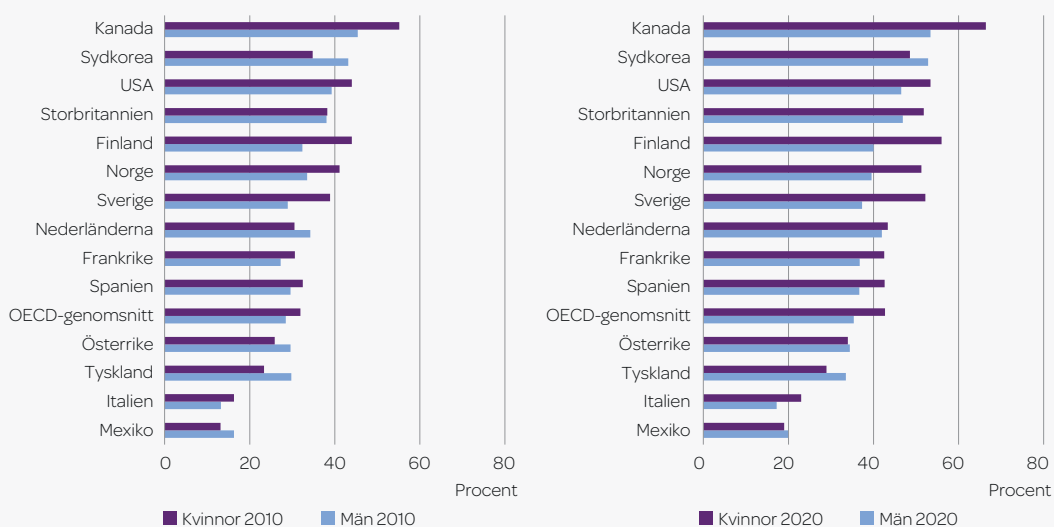
Figur 18. Andelen i befolkningen födda mellan 1960 och 1996 som vid 25, 30 och 40 års ålder eller senare har avlagt en examen efter minst tre års högre utbildning vid uppföljningen läsåret 2020/21, uppdelat på kvinnor och män.

BEFOLKNINGENS UTBILDNINGSNIVÅ INOM OECD STIGER

Inom OECD har utbildningsnivån stigit påtagligt under de senaste decennierna. Det är ett resultat av att många länder, liksom Sverige, har byggt ut den eftergymnasiala utbildningen. Sett till genomsnittet för OECD hade 30 procent av den vuxna befolkningen (25–64 år) år 2010 minst två års eftergymnasial utbildning och 2020 hade andelen ökat med 9 procentenheter, till 39 procent. I Sverige, liksom i övriga nordiska länder, är utbildningsnivån högre än genomsnittet för OECD-länderna. Här ökade andelen eftergymnasialt utbildade under samma period från 34 till 45 procent. Det var en av de högsta ökningarna bland alla OECD-länder. Högst utbildningsnivå hade Kanada och lägst Mexiko.

Figur 19. Andelen kvinnor och män i den vuxna befolkningen (25–64 år) med minst två års eftergymnasial utbildning 2010 respektive 2020 i ett antal utvalda OECD-länder. Länderna har sorterats efter högst utbildningsnivå totalt (både kvinnor och män) 2020. Källa: OECD.

I nästan alla OECD-länder har kvinnor högre utbildningsnivå än män. År 2020 var kvinnorna mer välutbildade än männen i 29 av de 34 länder som det finns uppgifter om. Dessutom höjer kvinnorna sin utbildningsnivå snabbare än männen – även i de länder där männen är mer välutbildade än kvinnorna. Mellan 2010 och 2020 ökade andelen eftergymnasialt utbildade kvinnor i den vuxna befolkningen i OECD-länderna från 32 till 43 procent. Motsvarande ökning för männen var från 29 till 35 procent. Utbildningsnivån steg alltså med 11 procentenheter för kvinnorna och med 7 procentenheter för männen. I Sverige var ökningstakten högre – 13 procentenheter för kvinnorna och 8 procentenheter för männen.

Av årskullarna födda i början av 1960-talet var 13 procent högutbildade vid 40 års ålder enligt den definitionen. Därefter har andelen högutbildade ökat kontinuerligt, och i den senaste årskullen som har kunnat följas till 40 års ålder (årskullen född 1981) hade 31 procent minst en treårig högskoleexamen vid uppföljningen 2020/21.

Kvinnor är mer högutbildade än män

Kvinnor har ökat sin utbildningsnivå i högre utsträckning än män. Bland födda i början av 1960-talet var könsskillnaden liten, 13 procent av kvinnorna och 12 procent av männen var högutbildade vid 40 års ålder. För årskullen som föddes 1970 hade skillnaden mellan kvinnor och män ökat till 11 procentenheter. För den senaste årskullen som har kunnat följas till 40 års ålder (de som är födda 1981) var 41 procent av kvinnorna och 22 procent av männen högutbildade. Det är en skillnad på 18 procentenheter. Dessutom fortsätter skillnaden att öka, eftersom fler kvinnor än män utbildar sig även efter 40 års ålder.

Men skillnaden i utbildningsnivå mellan könen är tydlig redan vid 25 års ålder. Av dem som föddes 1970 var skillnaden mellan könen 3 procentenheter vid 25 års ålder. Den skillnaden har ökat till 6 procentenheter för dem som föddes 1980 och 9 procentenheter för dem som föddes 1996.

Genomströmning

Studenternas totala genomsnittliga prestationsgrad har legat oförändrad de fem senaste åren. Studenter på program visar överlag högre prestationsgrader än studenter som läser på fristående kurser. Examensfrekvenserna var högst på barnmorskeprogrammet och läkarprogrammet. Kvinnor har precis som tidigare år högre genomströmning än män, både mätt i prestationsgrad och examensfrekvens.

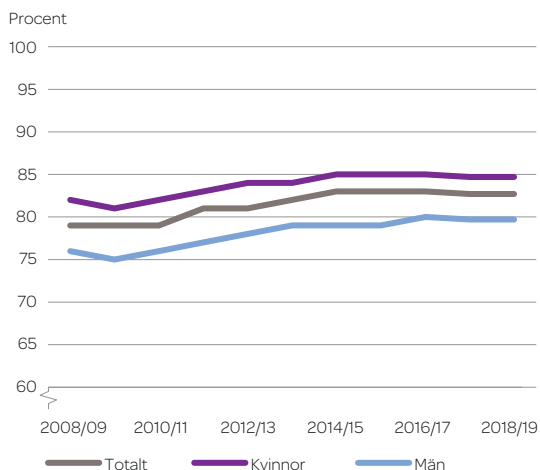
Kvinnor fortsätter att ha högre prestationsgrader än män

Prestationsgraden är ett mått på genomströmning och visar andelen högskolepoäng som studenterna tagit av det antal poäng som de var registrerade för ett visst läsår. Uppföljningstiden är fyra terminer, vilket innebär att avklarade poäng följts upp under registreringsperioden och de tre efterföljande terminerna. Studenternas genomsnittliga prestationsgrad var totalt 83 procent läsåret 2018/19, vilket är det senaste läsåret som följts upp här (se figur 20). Det är samma nivå som de fyra tidigare läsåren, men en ökning med 4 procentenheter sedan 2010/11. Kvinnor har under alla undersökta läsår haft en högre prestationsgrad än män. Läsåret 2018/19 var skillnaden mellan könen 5 procentenheter.

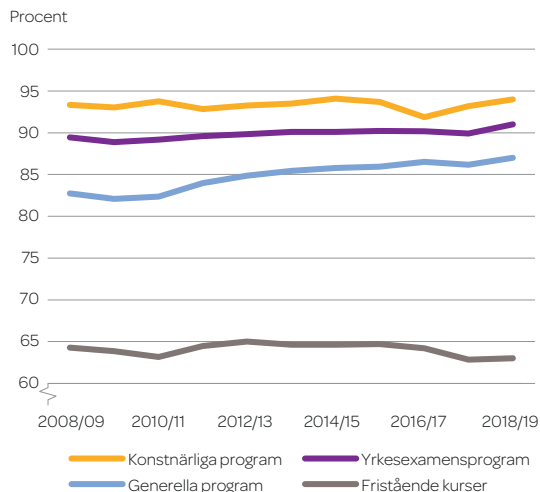
Studenter på program har högst prestationsgrader

Studenter som läser på konstnärliga program uppvisar högre prestationsgrader än övriga studenter (se figur 21). Läsåret 2018/19 var studenternas genomsnittliga prestationsgrad 91 procent på yrkesexamensprogram, 87 procent på generella program, 94 procent på konstnärliga program och 63 procent på fristående kurser. Sedan läsåret 2008/09 har läget varit mer eller mindre oförändrat för samtliga studieformer. Kvinnor hade högre genomsnittliga prestationsgrader än män oavsett studieform.

Figur 20. Studenternas genomsnittliga prestationsgrad (procent) för registreringar 2008/09–2018/19, totalt och uppdelat på kvinnor och män. Notera bruten y-axel.

Figur 21. Studenternas genomsnittliga prestationsgrader (procent), uppdelat på studieform för registreringar läsåren 2008/09–2018/19. Notera bruten y-axel.

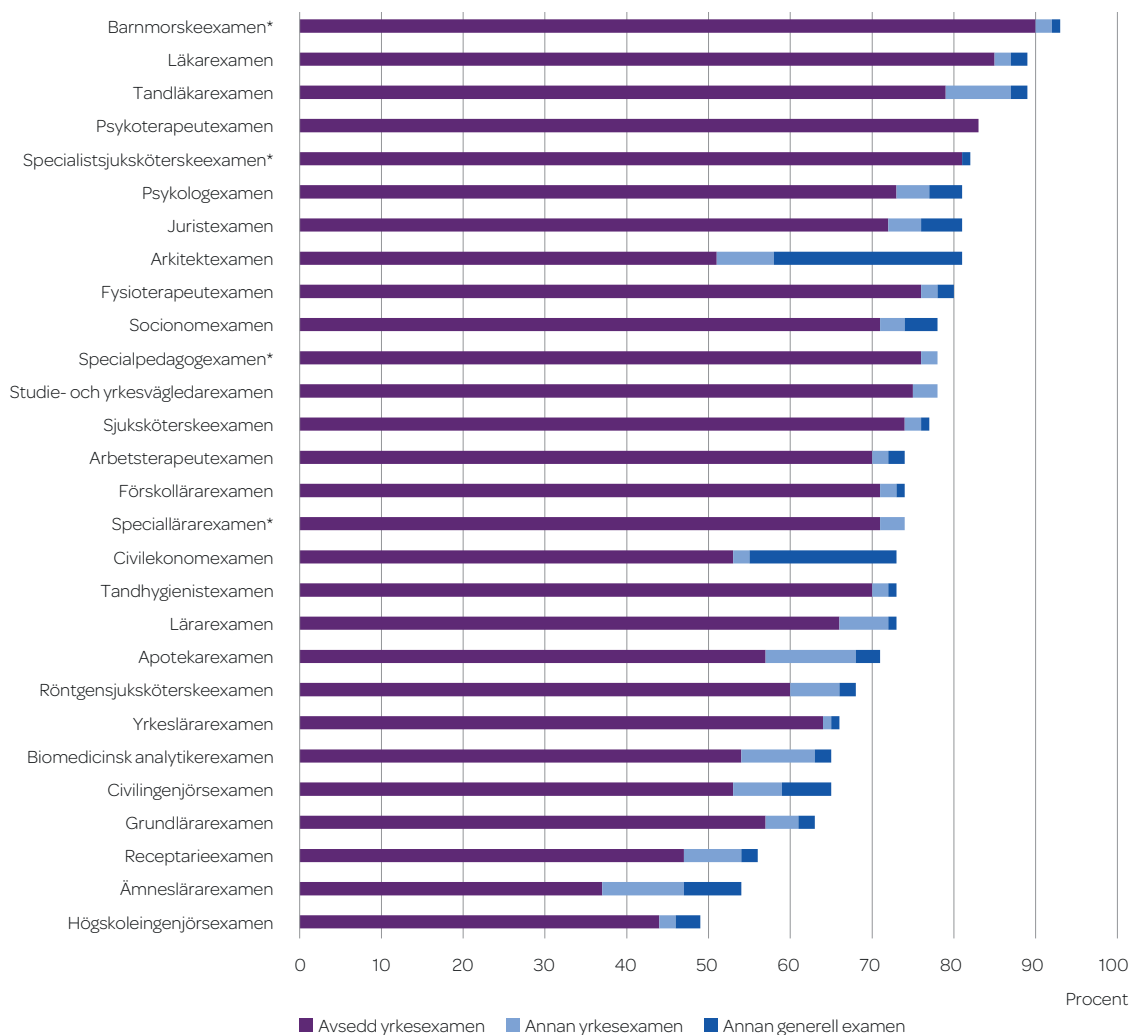
Studenter på barnmorskeprogrammet hade högst examensfrekvens

Ett annat sätt att mäta genomströmning är examensfrekvens. Examensfrekvensen mäter andelen av nybörjarna ett visst läsår som tagit ut en examen inom programmets nominella studietid (det vill säga inom programmets normala längd) plus tre år. I examensfrekvensen som visas i figur 22 ingår även om nybörjarna har avlagt en annan examen än den avsedda. Här har vi undersökt examensfrekvensen bland nybörjare på yrkesexamensprogram läsåren 2011/12–2013/14 och som följts upp till och med läsåret 2019/20.

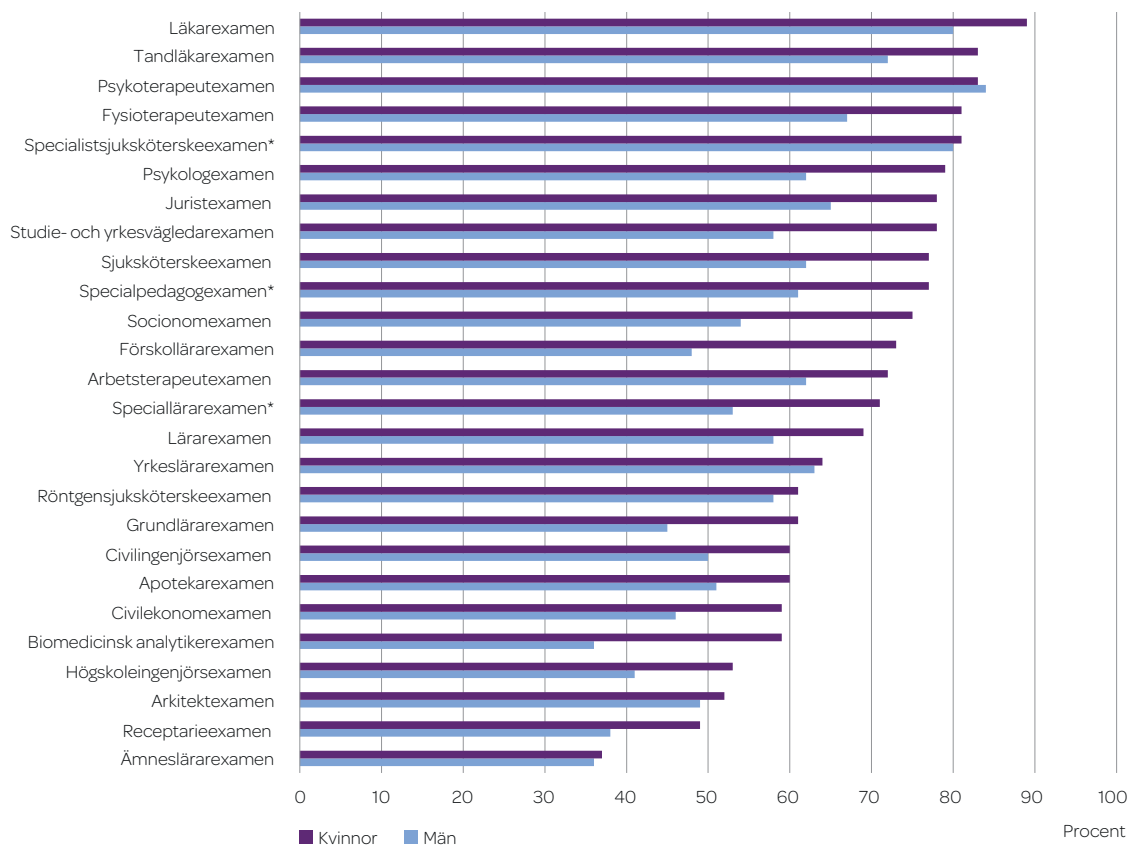
Allra högst examensfrekvens hade studenter på barnmorskeprogrammet där 93 procent hade tagit ut examen, därefter läkarprogrammet och tandläkarprogrammet med 89 procent. Lägst examensfrekvens hade studenter på högskoleingenjörsprogrammet där 49 procent av nybörjarna tog ut examen. Likaså hade studenter på ämneslärarprogrammet och receptarieprogrammet låga examensfrekvenser, 54 respektive 56 procent. Noterbart är studenter på arkitektprogrammet, där andelen som tagit ut en annan examen än den avsedda var 30 procent.

Om istället examensfrekvensen begränsas till avsedd examen och redovisas per kön hade kvinnorna på läkarprogrammet den högsta examensfrekvensen, 89 procent. På samtliga

Figur 22. Examensfrekvensen (procent) inom nominell studietid plus tre år, uppdelat efter avsedd yrkesexamen, annan yrkesexamen och annan generell examen. Nybörjare på yrkesexamensprogram uppföljda till och med läsåret 2019/20. Endast program med minst 200 nybörjare ingår. * indikerar påbyggnadsutbildning.

Figur 23. Examensfrekvensen (procent) inom nominell studietid plus tre år efter avsedd yrkesexamen, uppdelat på kvinnor och män. Nybörjare på yrkesexamensprogram uppföljda till och med läsåret 2019/20. Endast program med minst 200 nybörjare och med minst 30 kvinnor respektive män bland nybörjarna ingår. * indikerar påbyggnadsutbildning.

yrkesexamensprogram förutom psykoterapeutprogrammet hade männen lägre examensfrekvens än kvinnorna (se figur 23). Störst var skillnaderna mellan könen på förskolläraryrket och biomedicinsk analytikerprogrammet, 25 respektive 23 procentenheter. Läs mer om genomströmning i *Genomströmning på grundnivå och avancerad nivå till och med 2019/20*, UF 20 SM 2103, UKÄ och SCB.

Läraryrkesprogrammen

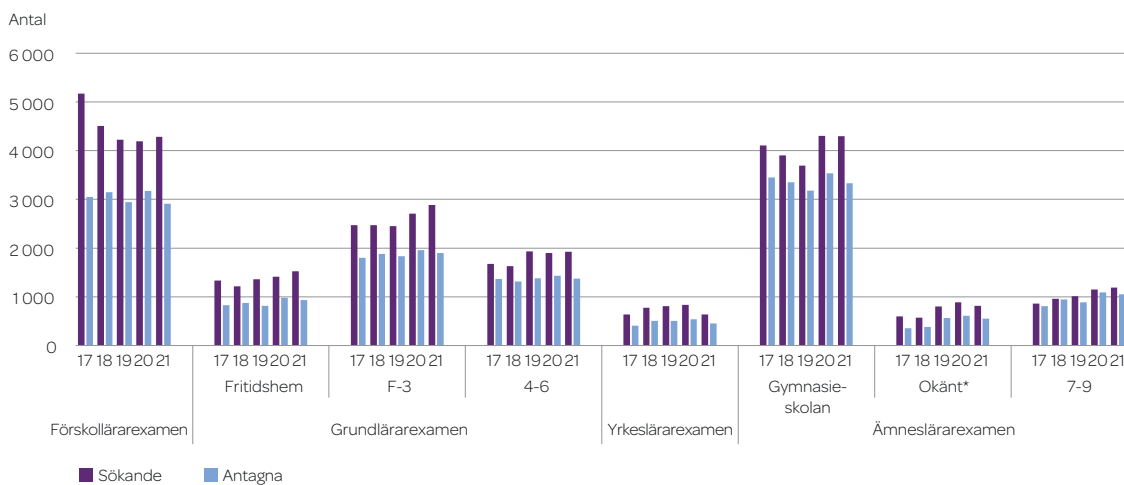
Lsåret 2020/21 var det totalt 13 910 personer som påbörjade program mot examen som antingen förskollärare, grundlärare, yrkeslärare eller ämneslärare. Det var en stor ökning jämfört med läsåret innan. Läraryrkesprogrammen fortsätter att vara störst av yrkesexamensprogrammen om man utgår ifrån det totala antalet nybörjare. Samma läsår tog 9 890 personer en lärarexamen av något slag – det högsta antalet examinerade på flera år.

Minskat antal antagna till höstterminen 2021

Höstterminen 2021 var det totalt 17 430 behöriga förstahandssökande till läraryrkesprogrammen. Det var ungefär lika många som höstterminen innan. Däremot minskade antalet antagna med 6 procent och totalt antogs 12 440 till något läraryrkesprogram höstterminen 2021.

Att antalet sökande var oförändrat, eller ibland svagt ökande, samtidigt som antalet antagna minskade gäller för de flesta lärarexamina och inriktningar (se figur 24).

Figur 24. Antalet behöriga förstahandssökande och antagna till lärarprogrammen höstterminerna 2017–2021.
*I inriktningen Okänt ingår de utbildningar där inriktningen inte är definierad vid ansökan, till exempel vissa kompletterande pedagogiska utbildningar (KPU).

Undantaget är yrkeslärarexamen som hade både ett minskat antal sökande och antagna till höstterminen 2021. Detta trots att staten har skjutit till extra medel för att bygga ut yrkeslärarutbildningen från 2021. Flest både sökte och antogs till ämneslärarprogrammet med inriktning mot gymnasieskolan.

Stor ökning av antalet nybörjare läsåret 2020/21

De senast tillgängliga uppgifterna över nybörjare på lärarprogrammen avser höstterminen 2021. Då påbörjade 9 990 studenter ett lärarprogram av något slag (se tabell 8), vilket var en minskning med 6 procent jämfört med höstterminen 2020. Den terminen var dock nybörjarna ovanligt många. Om man istället jämför uppgifterna för höstterminen 2021 med höstterminen 2019 var antalet nybörjare 6 procent högre till höstterminen 2021. Många påbörjar också lärarprogrammen under vårterminen. Därför kommer vi fortsättningsvis att fokusera på läsårsuppgifter i det här avsnittet.

Lsåret 2020/21 var det 13 910 som påbörjade ett program mot en lärarexamen av något slag (se tabell 8). Det är det högsta antalet nybörjare sedan de nu gällande lärarexamina infördes 2011/12 och en ökning på 14 procent jämfört med läsåret innan (se figur 25). Ökningen är förmodligen nära kopplad till den ökade efterfrågan på högskoleutbildning överlag under pandemins inledning. Eftersom vi ser ett minskat antal både antagna och nybörjare till lärarutbildningarna höstterminen 2021, återstår det att se hur väl den här ökningen står sig i längden.

Liksom tidigare år var könsfördelningen ojämn bland nybörjarna. Av samtliga som påbörjade studier mot en lärarexamen av något slag 2020/21 var 73 procent kvinnor och 27 procent män. Uppgifter om antalet nybörjare på lärarprogrammen per lärosäte finns på uka.se/arsrapport.

Högsta antalet examinerade sedan lärarlegitimationens införande

Lsåret 2020/21 tog 9 890 en lärarexamen av något slag (se tabell 9). Det är en svag ökning jämfört med läsåret innan. Det är också det högsta antalet examinerade sedan läsåret 2010/11, då antalet examinerade var högt i samband med att lärarlegitimationen infördes. Av de examinerade 2020/21 var 77 procent kvinnor och 23 procent män. Det var vanligast att ta en förskollärarexamen, följt av ämneslärarexamen med inriktning mot gymnasieskolan.

Liksom tidigare läsår var könsfördelningen ojämn för flera av programmen och inriktningarna. Bara ämneslärarexamen mot gymnasieskolan, yrkeslärarexamen och grundlärarexamen med

Tabell 8. Antalet nybörjare på olika lärarprogram läsåret 2020/21 och höstterminen 2021, totalt och uppdelat på kvinnor och män. Redovisas per examen och inriktning.

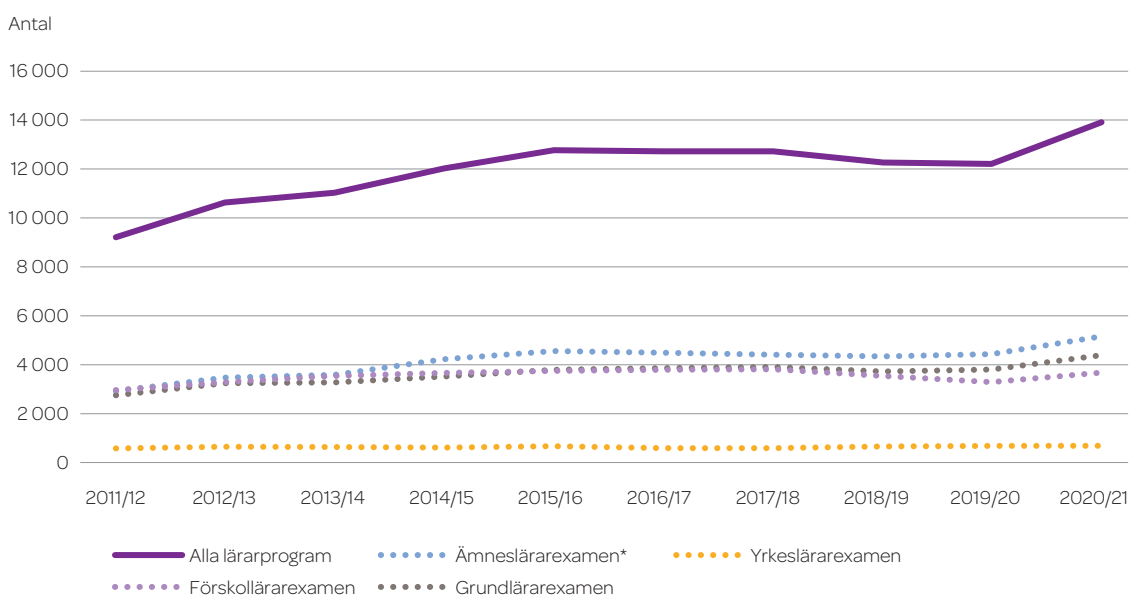
* Okänd inriktning uppstår när information om inriktning inte kan hämtas från de studieadministrativa systemen.

* Kompletterande pedagogisk utbildning.

	2020/21			Ht 2021		
	Totalt	Kvinnor (%)	Män (%)	Totalt	Kvinnor (%)	Män (%)
Förskollärarexamen	3 680	94	6	2 370	94	6
Grundlärarexamen	4 390	78	22	3 370	77	23
Fritidshem	980	60	40	720	55	45
Årskurs F-3	1 960	92	8	1 400	93	7
Okänt*				170	87	13
Årskurs 4-6	1 450	71	29	1 080	70	30
Yrkeslärarexamen	690	66	34	380	59	41
Ämneslärarexamen	5 160	56	44	3 880	55	45
KPU**						
Total	1 330	56	44	700	54	46
Gymnasieskolan	460	56	44	250	54	46
Okänt*	580	50	50	360	52	48
Årskurs 7-9	300	69	31	100	61	39
Reguljär						
Total	3 830	56	44	3 180	56	44
Gymnasieskolan	2 850	53	47	2 430	53	47
Okänt*	120	60	40	80	63	37
Årskurs 7-9	860	64	36	670	63	37
Totalt	13 910	73	27	9 990	72	28

Figur 25. Antalet nybörjare på de olika lärarprogrammen läsåren 2011/12-2020/21.

* Här ingår även studerande på kompletterande pedagogisk utbildning (KPU).

inriktning fritidshem hade könsfördelningar där både andelen kvinnor och andelen män var mellan 40 och 60 procent. Könsfördelningen var som mest ojämn bland de examina som ger behörighet för arbete med yngre barn, det vill säga förskollärarexamen och grundlärarexamen med inriktning mot arbete i förskoleklass och grundskolans årskurs 1-3.

Fler uppgifter om studenter och examinerade från lärarutbildningarna, till exempel uppgifter om undervisningsämnen, finns i *Studenter och examinerade vid lärarutbildningarna – Den senaste utvecklingen och det framtida behovet*, Rapport 2022:8, UKÄ.

Tabell 9. Antalet examinerade på lärarprogrammen läsåren 2019/20–2020/21, totalt och uppdelat på kvinnor och män. Uppgifterna är nettoräknade.

	2019/20			2020/21		
	Totalt	Kvinnor (%)	Män (%)	Totalt	Kvinnor (%)	Män (%)
Förskollärarexamen	2 990	96	4	3 000	96	4
Grundlärarexamen	2 780	80	20	2 650	79	21
Fritidshem	690	63	37	660	59	41
Årskurs F–3	1 300	94	6	1 170	94	6
Årskurs 4–6	790	72	28	810	75	25
Lärarexamen	840	75	25	690	77	23
Yrkeslärarexamen	480	64	36	610	57	43
Ämneslärarexamen	2 670	57	43	2 960	60	40
Gymnasieskolan	1 810	54	46	2 000	57	43
Årskurs 7–9	860	64	36	970	67	33
Totalt	9 760	77	23	9 890	77	23

RISK FÖR FRAMTIDA BRIST PÅ 12 000 FÖRSKOLLÄRARE OCH LÄRARE

I december 2021 publicerade Skolverket sin senaste lärarprognos (*Lärarprognos 2021*, Skolverket 2021). Den visade att det finns en risk att det år 2035 saknas 12 000 nyutexaminerade förskollärare och lärare. Det här gäller om nybörjarnivåerna skulle vara i nivå med läsåret 2019/20, som är det läsår som beräkningarna i prognosen utgår ifrån. Om den beräknade bristen framöver ska täckas upp genom att utbilda fler, skulle antalet nybörjare behöva öka med 10 procent jämfört med läsåret 2019/20. Det här gäller om examensfrekvenserna och övriga antaganden om lärarbehov och befolkningens utveckling inte förändras. Den stora ökningen av antalet nybörjare 2020/21 är positiv i sammanhanget, men det är viktigt att antalet nybörjare bibehålls på en hög nivå framöver.

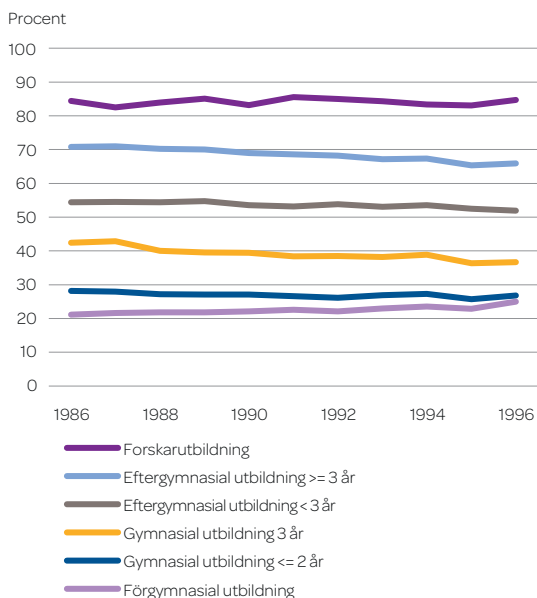
Breddad rekrytering

Trots en viss minskad social snedrekrytering till högskolan under senare år är snedrekryteringen fortsatt kraftig och studenter med lågutbildade föräldrar var underrepresenterade i högskolan läsåret 2020/21. Personer med svensk och utländsk bakgrund påbörjar högskolestudier i ungefär samma utsträckning, med undantag för dem som invandrat vid 7–18 års ålder, som halkar efter.

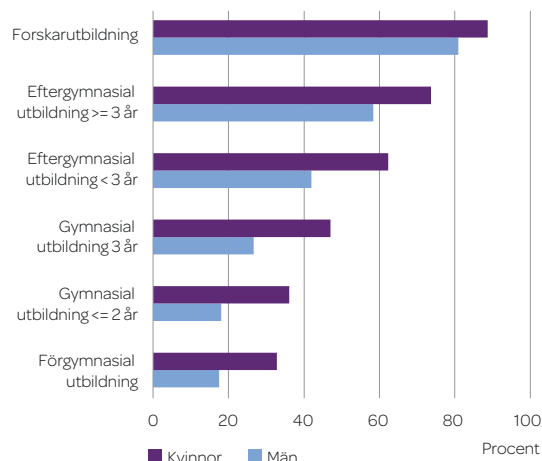
Viss minskad social snedrekrytering – men den är fortsatt stark

Som mått på social bakgrund används här för varje person den högst utbildade förälderns utbildningsnivå. Av alla personer (med uppgifter om föräldrarnas utbildningsnivå) födda 1996 hade 46 procent påbörjat högskolestudier senast vid 25 års ålder (år 2021). Men föräldrarnas utbildningsnivå spelar stor roll för benägenheten att påbörja högskolestudier. Högst övergång till högskolestudier hade unga med minst en forskarutbildad förälder, 85 procent och lägst övergång hade de vars föräldrar hade en förgymnasial utbildning, 25 procent (se figur 26). De övriga grupperna placerade sig däremellan.

Figur 26. Andelen (procent) av födda 1986–1996 som hade påbörjat en svensk högskoleutbildning senast vid 25 års ålder, uppdelat efter föräldrarnas utbildningsnivå. Personer folkbokförda i Sverige vid både 12 och 25 års ålder ingår.

Figur 27. Andelen (procent) av kvinnor och män födda 1996 som hade påbörjat en svensk högskoleutbildning senast vid 25 års ålder, uppdelat efter föräldrarnas utbildningsnivå. Personer folkbokförda i Sverige vid både 12 och 25 års ålder ingår.

Den sociala snedrekryteringen visar samma mönster i samtliga födelsekullar födda 1986–1996: Ju högre utbildning föräldrarna har desto vanligare var det att börja studera i högskolan. Barn till forskarutbildade föräldrar hade samma stora övergång till högskolan i samtliga födelsekullar, medan övergången har sjunkit något i gruppen vars föräldrar hade den näst högsta utbildningen (eftergymnasial utbildning om minst tre år, utan forskarutbildning) – från 71 till 66 procent. Samtidigt har det i någon mån blivit vanligare bland unga med förgymnasialt utbildade föräldrar att börja i högskolan – deras övergångsandel har ökat från 21 till 25 procent. Det betyder att snedrekryteringen i viss utsträckning har minskat mellan dessa två grupper. Förändringarna påverkar dock inte det grundläggande mönstret, där skillnaden i övergång till högskolan varierar stort beroende på vilken utbildning föräldrarna har. Dessutom hänger den avtagande övergången till högskolan i gruppen med högutbildade föräldrar (utan forskarutbildning) till viss del ihop med förändringar i utbildningssystemet, som har inneburit att ett antal högskoleutbildningar har förlängts från mindre än tre år till tre år eller längre. Det innebär att föräldrar med en liknande eftergymnasial utbildning har klassificerats på olika sätt över tid. Läs mer i *Social snedrekrytering till högskolan – vad betyder uppföljningsålder och klassificering av föräldrarnas utbildningsnivå?* Statistisk analys, UKÄ 2021.

Övergången till högskolan var högre för kvinnor än för män i alla sociala grupper, men mönstret var detsamma för båda könen. Det vill säga, ju högre utbildade föräldrarna var, desto vanligare var det att börja studera i högskolan (se figur 27).

Vanligare med högutbildade föräldrar både i högskolan och i befolkningen

Den sociala sammansättningen bland nybörjarna i högskolan beror dels på befolkningens sociala sammansättning i motsvarande ålder som nybörjarna, dels på i vilken utsträckning personer med olika sociala bakgrunder börjar studera i högskolan. Analyserna för läsåret 2020/21 är baserade på 68 590 högskolenybörjare (där ingår inte inresande studenter och studenter som det saknas uppgifter om föräldrarnas utbildningsnivå för). Bland dem hade 45 procent högutbildade föräldrar

(minst en treårig eftergymnasial utbildning), 36 procent hade föräldrar med en medelhög utbildning (treårig gymnasieutbildning eller en eftergymnasial utbildning kortare än tre år) och 19 procent hade lågutbildade föräldrar (högst tvåårig gymnasieutbildning). Sedan förra läsåret har andelen med högutbildade föräldrar ökat 3 procentenheter medan andelen med lågutbildade och medelhögt utbildade föräldrar har minskat i motsvarande grad. Förändringen är ännu större om vi går tillbaka till läsåret 2011/12 – då hade 34 procent av högskolenybjörjarna högutbildade föräldrar, 38 procent var medelhögt utbildade och 28 procent lågutbildade.

Parallellt med den förändrade sociala sammansättningen i högskolan har det skett en liknande förändrad social sammansättning i befolkningen. I befolkningen sjönk andelen med lågutbildade föräldrar från 42 till 32 procent 2011–2020, medan andelen med högutbildade föräldrar ökade från 22 till 30 procent. Eftersom den sociala sammansättningen skiljer sig åt mellan olika åldersgrupper är uppgifterna om befolkningen viktade utifrån andelen högskolenybjörjare i olika åldersgrupper.

Men oavsett tidpunkt så ser den sociala sammansättningen annorlunda ut i högskolan än i befolkningen. Jämfört med i befolkningen är andelen med högutbildade föräldrar större i högskolan, medan andelen med lågutbildade föräldrar är mindre. Skillnaden beror i huvudsak på den sociala snedrekryteringen till högskolan.

Den sociala sammansättningen varierar också mellan olika utbildningar. Bland nybjörjarna på de största yrkesexamensprogrammen (med minst 200 programnybjörjare) läsåret 2020/21 hade läkarprogrammet störst andel med högutbildade föräldrar, 74 procent. Därefter kom arkitekt- respektive civilingenjörsprogrammet, där 67 procent av nybjörjarna hade högutbildade föräldrar. Mest sällsynt med högutbildade föräldrar bland nybjörjarna var det på yrkeslärarprogrammet (15 procent) och förskolläraryrket (20 procent). Gruppen med högutbildade föräldrar var alltså underrepresenterad på dessa utbildningar (i befolkningen utgjorde de 30 procent). Bland nybjörjarna på generella och konstnärliga program var det utbildningarna som leder fram till masterexamen som hade störst andel med högutbildade föräldrar – 51 respektive 61 procent.

Eftersom kvinnor och män delvis studerar på olika typer av utbildningar, innebär skillnaden i social sammansättning mellan olika utbildningar att kvinnors och mäns sociala sammansättning

HUR ARBETAR UNIVERSITET OCH HÖGSKOLOR MED BREDDAD REKRYTERING?

Sedan 2001 står det i högskolelagen att universitet och högskolor i sin verksamhet aktivt ska främja och bredda rekryteringen till högskolan. UKÄ har haft ett regeringsuppdrag att utvärdera hur universitet och högskolor arbetar med breddad rekrytering till utbildningar på grundnivå, avancerad nivå och forskarnivå. Inom ramen för uppdraget har en bedömargrupp gett rekommendationer till regeringen och lärosätena för det fortsatta arbetet med breddad rekrytering. Några exempel:

- Lärosätena genomför många olika insatser för rekrytering. Men det krävs tydligare styrning och samordning av arbetet som bedrivs, med beslut om konkreta mål samt rutiner för ändamålsenlig uppföljning.
- Nästan alla lärosäten arbetar med att bryta traditionella könsbundna val av utbildning för att nå en jämnare könsfördelning på sina utbildningar. Men det finns skillnader i åtgärderna. Lärosätena arbetar mer intensivt med att försöka öka antalet kvinnor till tekniska utbildningar, än att försöka få fler män till de kvinnodominerande vård- och lärarutbildningarna.
- Lärosätena bör rikta särskild uppmärksamhet mot de grupper med en nationell bakgrund som är underrepresenterade i högskolan eller inom en viss utbildning.
- För att bredda rekryteringen bör lärosätena samverka mer med skolhuvudmän, idrottsrörelsen och civilsamhället.

UKÄ har tagit fram flera rapporter om snedrekrytering inom uppdraget och anser att en viktig slutsats är att arbetet bör vara långsiktigt. Läs mer om utvärderingens resultat och återkopplingen från lärosätena i *Universitets och högskolors arbete med att främja och bredda rekryteringen till högre utbildning, Tematisk utvärdering, del 1 och 2, UKÄ 2022.*

skiljer sig åt i högskolan som helhet. Bland högskolenybörjarna läsåret 2020/21 hade 42 procent av kvinnorna och 49 procent av männen högt utbildade föräldrar.

Läs mer om den sociala snedrekryteringen till högskolan i *Högskolenybörjare 2019/20 och doktorandnybörjare 2018/19 efter föräldrars utbildningsnivå*, UF 20 SM 2002, Statistiska meddelanden, UKÄ och SCB. Ett nytt statistiskt meddelande publiceras den 14 december 2022.

Utrikes födda som invandrat efter skolstart halkar efter

Det kan förekomma snedrekrytering till högskolan utifrån svensk eller utländsk bakgrund. Med *svensk bakgrund* avses personer födda i Sverige med minst en inrikes född förälder. Med *utländsk bakgrund* avses personer som tillhör den svenska befolkningen och antingen är utrikes födda eller födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar. De inresande studenterna är inte en del av den svenska befolkningen och ingår därför inte i gruppen utrikes födda.

Gruppen som är utrikes född kan i sin tur delas in i ytterligare undergrupper beroende på invandringsålder. I de inledande analyserna av övergången till högskolan ingår två undergrupper bland utrikes födda – den ena har kommit till Sverige före 7 års ålder och den andra har kommit vid 7–18 års ålder.

Av alla personer födda 1995 som var folkbokförda i Sverige vid 18 års ålder hade 43 procent påbörjat högskolestudier senast vid 25 års ålder. Men den nationella bakgrunden påverkade benägenheten att påbörja högskolestudier, vilket framgår av figur 28. Övergången till högskolestudier bland personer med utländsk bakgrund (totalt för de tre grupperna) var 40 procent, jämfört med 44 procent bland dem med svensk bakgrund.

För personer som var födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar var övergången 51 procent, och för de utrikes födda som invandrat före 7 års ålder var motsvarande andel 46 procent. För dessa grupper var alltså övergången till högskolan högre än bland unga med svensk bakgrund.

Övergången för utrikes födda som invandrat efter skolstart vid 7–18 års ålder var betydligt lägre, 27 procent. Det är också den lägsta övergångsandelen för den gruppen under den senaste tioårsperioden, eftersom trenden har gått mot att allt färre studerar vidare. Någon motsvarande negativ utveckling finns inte i någon av de övriga grupperna. Om vi jämför födda 1986 och 1995 har andelen som påbörjar högskolestudier till och med ökat bland dem som är födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar – från 42 till 51 procent.

Övergången till högskolan var högre för kvinnor än för män i samtliga grupper (se figur 29). Snedrekryteringen utifrån nationell bakgrund liknar dock varandra: Både bland kvinnor och män var till exempel övergångsandelen klart minst i gruppen som invandrat i skolåldern 7–18 år.

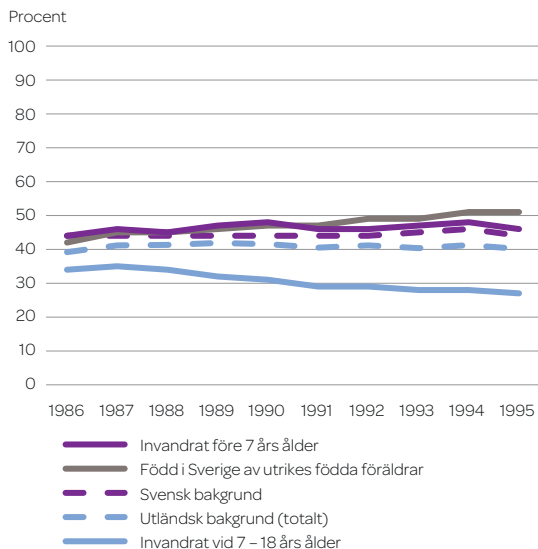
Vanligt med utländsk bakgrund på program till receptarie och tandläkare

Sammansättningen bland högskolenybörjarna utifrån nationell bakgrund är ett resultat både av befolkningens sammansättning i motsvarande ålder som nybörjarna och i vilken utsträckning personer med svensk eller utländsk bakgrund börjar studera i högskolan. I den här analysen ingår 75 200 högskolenybörjare (under 65 år och exklusive inresande studenter) för läsåret 2020/21. Av dem hade 74 procent svensk bakgrund och 26 procent utländsk bakgrund – en fördelning som också gällde vid en uppdelning på kvinnor och män.

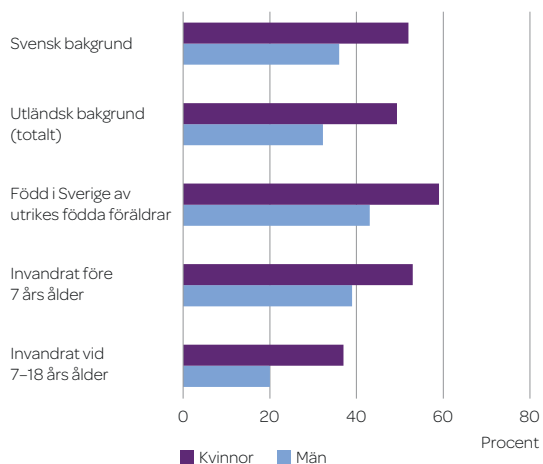
Under det förra läsåret 2019/20 var andelen nybörjare med utländsk bakgrund 28 procent, och andelen har alltså sjunkit det senaste läsåret. Trots det har *antalet* högskolenybörjare med utländsk bakgrund ökat. Att andelen med utländsk bakgrund trots det har minskat beror på att det har skett en ännu större ökning av antalet nybörjare i gruppen med svensk bakgrund.

Sett över en längre tidsperiod har dock andelen med utländsk bakgrund ökat bland högskolenybörjarna, från 18 till 26 procent mellan läsåren 2011/12 och 2020/21. Ökningen hänger

Figur 28. Andelen (procent) av födda 1986–1995 som hade påbörjat en svensk högskoleutbildning senast vid 25 års ålder uppdelat efter svensk och utländsk bakgrund (med tre undergrupper). Personer folkbokförda i Sverige vid 18 års ålder ingår.

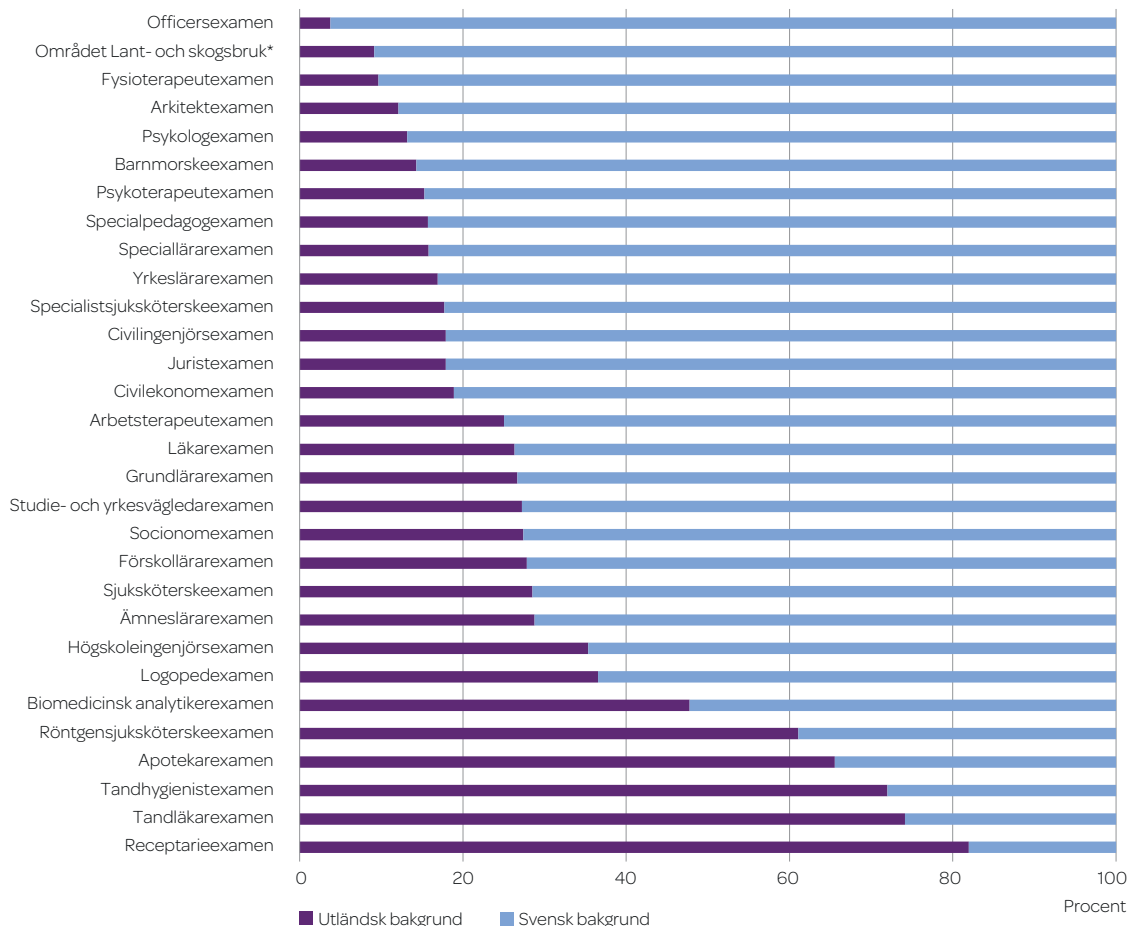

Figur 29. Andelen (procent) av kvinnor och män födda 1995 som hade påbörjat en svensk högskoleutbildning senast vid 25 års ålder uppdelat efter svensk och utländsk bakgrund (med tre undergrupper). Personer folkbokförda i Sverige vid 18 års ålder ingår.

Figur 30. Andelen (procent) nybörjare (under 65 år) med svensk och utländsk bakgrund på yrkesexamensprogrammen med minst 200 programnybörjare läsåret 2020/21.

* I området lant- och skogsbruk ingår flera program eftersom nybörjarna är färre än 200 på varje enskilt program.

ihop med att andelen med utländsk bakgrund också har ökat i befolkningen (i åldrarna 19–64 år): från 22 till 29 procent 2011–2020.

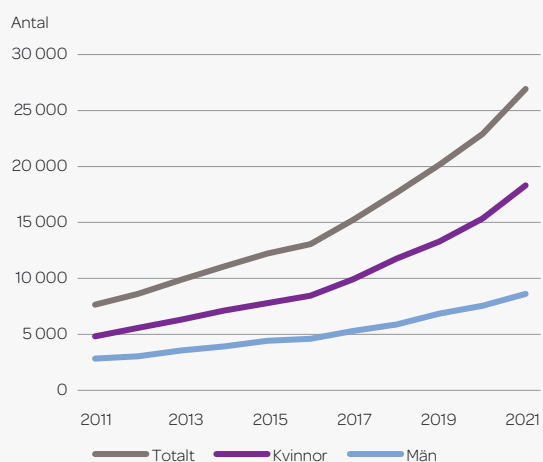
Av nybörjarna läsåret 2020/21 hade alltså 26 procent utländsk bakgrund, men variationen var stor mellan enskilda program. Bland yrkesexamensprogram med minst 200 nybörjare fanns flera program där andelen med utländsk bakgrund var större, och allra störst var andelen med utländsk bakgrund på receptarieprogrammet, 82 procent (se figur 30). Därefter följde tandläkarprogrammet, där 74 procent av nybörjarna hade utländsk bakgrund. På officersprogrammet fanns istället en stor andel nybörjare med svensk bakgrund, och andelen med utländsk bakgrund var bara 4 procent. Andelen med utländsk bakgrund var också liten på programmen inom området lant- och skogsbruk, 9 procent.

Läs mer om svensk och utländsk bakgrund bland studenter i högskolan i *Svensk och utländsk bakgrund för studenter och doktorander 2020/21*, UF 19 SM 2201, Statistiska meddelanden, UKÄ och SCB.

SÄRSKILT PEDAGOGISKT STÖD TILL STUDENTER MED FUNKTIONSHINDER I STUDIESITUATIONEN

Lärosäten kan ansöka om bidrag för särskilt pedagogiskt stöd till studenter med funktionshinder i studiesituationen. Totalt fick 26 926 studenter (36 var doktorander) stöd under 2021, varav 68 procent var kvinnor och 32 procent var män. Det fanns åtta olika funktionsvariationsområden, där det största var dyslexi/specifika läs- och skrivsvårigheter. Knappt hälften (12 180 studenter) av dem som fick stöd var studenter med den variationen. Jämfört med året innan har antalet studenter med stöd ökat med 4 010 personer. Det har skett en kontinuerlig ökning år för år, och jämfört med 2011 har antalet ökat med hela 19 270 personer. I högskolan totalt sett har det inte skett någon motsvarande kontinuerlig ökning av antalet studenter under perioden som kan förklara ökningen, även om antalet ökade under det senaste läsåret 2020/21 och är högre än läsåret 2010/11.

Figur 31. Antalet studenter med funktionshinder i studiesituationen som fått särskilt pedagogiskt stöd 2011–2021. Totalt och uppdelat på kvinnor och män. Källa: Stockholms universitets årsredovisningar, där uppgifter från samtliga lärosäten ingår och redovisas på nationell nivå.

Internationell studentmobilitet på grundnivå och avancerad nivå

Coronapandemin har påverkat den internationella studentmobiliteten i mycket hög utsträckning. Framför allt har antalet utbytesstudenter minskat drastiskt som en följd av pandemin, både de som kommer till Sverige och de som åker utomlands.

Statistiken för det senaste läsåret (2020/21) visar på en kraftig nedgång i antalet inresande studenter. Totalt studerade 33 300 inresande studenter i Sverige under 2020/21, en minskning med 16 procent jämfört med läsåret innan. Minskningen blir ännu tydligare när vi ser till nya inresande studenter, som minskade med närmare hälften under läsåret, från 24 400 till 16 950. Framför allt minskade nya utbytesstudenter mycket kraftigt, medan nya freemover-studenter minskade betydligt mindre.

Den allra senaste statistiken, för höstterminen 2021, visar däremot att inflödet av inresande studenter har ökat på nytt. Antalet inresande studenter var då till stora delar tillbaka på den nivå som rådde före pandemin, om än inte helt. Framför allt har gruppen utbytesstudenter återhämtat sig.

Coronapandemin påverkade också hur många svenska studenter som åkte utomlands för att studera. Totalt studerade 16 250 svenska studenter utomlands under läsåret 2020/21, en minskning med 28 procent jämfört med läsåret innan. Även här var det framför allt utbytesstudenterna som minskade drastiskt – från 7 060 till 1 800.

Förslag på hur du kan citera:

Universitet och högskolor: årsrapport 2022, Internationell studentmobilitet på grundnivå och avancerad nivå, 2022, s. 41–52. Stockholm: Universitetskanslersämbetet. DOI: <https://doi.org/10.53340/UKAP-5.3>. Licens: CC-BY

Nya inresande studenter

Läsåret 2020/21 minskade inflödet av nya inresande studenter till Sverige med närmare en tredjedel jämfört med läsåret innan. Framför allt minskade de nya inresande utbytesstudenterna – gruppen mer än halverades – medan de nya inresande freemover-studenterna bara minskade med 4 procent. Inflödet av utbytesstudenter minskade från alla världens regioner, men mest från länder utanför EU/EES-området.

Kraftig minskning av nya inresande studenter läsåret 2020/21

Vi inleder kapitlet med att beskriva nya inresande studenter. Det är i den här gruppen som förändringar i omvärlden snabbast får genomslag.

Läsåret 2020/21 kom 16 950 nya inresande studenter till Sverige, vilket var en minskning med hela 7 450 studenter jämfört med läsåret innan (se figur 33). Gruppen nya inresande studenter utgör därmed en mindre andel av den totala gruppen inresande studenter i Sverige än tidigare. Andelen nya inresande har pendlat mellan 62 och 65 procent av samtliga inresande studenter sedan läsåret 2012/2013, men sjönk till hälften läsåret 2020/21.

INRESANDE OCH UTRESANDE STUDENTER – DEFINITIONER

Inresande studenter

Totala antalet inresande studenter är samtliga inresande studenter som studerar i Sverige, oavsett om de har gjort det i en termin eller flera år.

Nya inresande studenter är inresande studenter som för första gången studerar i den svenska högskolan. Nya inresande studenter är alltså en delmängd av det totala antalet inresande studenter.

Utbytesstudenter deltar i ett utbytesprogram vid svenska universitet och högskolor.

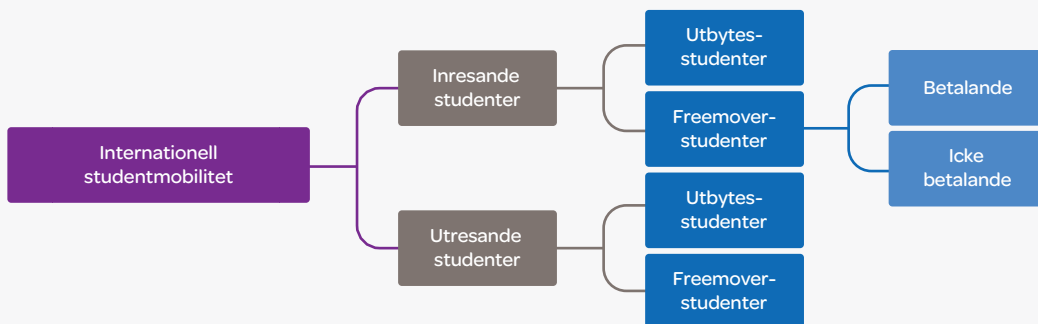
Freemover-studenter anordnar sina studier i Sverige på egen hand. Det är personer som har fått uppehållstillstånd för studier, utrikes födda som invandrade mindre än sex månader före studiestarten och övriga personer som inte har svenskt personnummer i högskolornas studieadministrativa system. Inresande freemover-studenter som kommer från länder utanför EU/EES och Schweiz betalar anmälnings- och studieavgifter för sina studier i Sverige. Därför kan freemover-studenter delas in i *betalande* och *icke-betalande studenter*.

Utresande studenter

Utbytesstudenter deltar i ett utbytesprogram som anordnas av svenska och utländska universitet och högskolor.

Freemover-studenter har studiemedel från Centrala studiestödsnämnden (CSN) för studier utomlands och har anordnat sina studier själva.

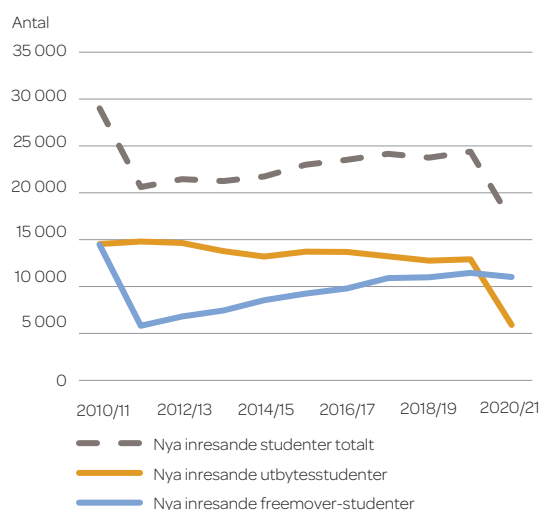
Figur 32. Olika grupper av inresande och utresande studenter sett ur ett svenskt perspektiv.

LANDUPPGIFTER SAKNAS FÖR VISSA FREEMOVER-STUDENTER

Det finns flera olika förklaringar till att det saknas landuppgifter för en del inresande freemover-studenter. Studenter från övriga Norden behöver inte uppehållstillstånd för att bosätta sig i Sverige och det är troligt att många studenter från EU/EES och Schweiz inte heller ansöker om uppehållstillstånd, eftersom de inte behöver tillståndet för kortare vistelse i landet. Det innebär att antalet freemover-studenter från EU/EES och Schweiz antagligen är underskattat. En annan förklaring är att freemover-studenter som enbart studerar på distans inte behöver uppge land.

Figur 33. Antal nya inresande studenter läsår 2010/11–2020/21, totalt samt uppdelat på nya utbytesstudenter och nya freemover-studenter.

Den kraftiga minskningen bidrog också till att nya inresande studenter var en betydligt mindre del av samtliga högskolenyborjare läsåret 2020/21 än läsåret innan. Andelen minskade från 27 procent till 18 procent.

Nya inresande utbytesstudenter minskade mest

De nya inresande studenterna kan delas in i utbytesstudenter och freemover-studenter (se faktarutan *Inresande och utresande studenter – definitioner*). Statistiken visar på en ganska stor skillnad i hur inreseströmmarna utvecklats i de båda studentgrupperna under det senaste läsåret.

Framför allt utbytesstudenterna minskade kraftigt läsåret 2020/21. Antalet nya inresande utbytesstudenter som kom till Sverige mer än halverades jämfört med läsåret innan. Totalt minskade nya inresande från 12 920 studenter till 5 910 studenter. Den kraftiga minskningen var en följd av coronapandemin, som bland annat innebar att många utländska lärosäten pausade sina utbytesavtal. Kvinnorna var fortfarande i majoritet bland de nya inresande utbytesstudenterna, 54 procent jämfört med 46 procent män. Kvinnornas andel sjönk dock med 3 procentenheter jämfört med läsåret innan.

Freemover-studenterna minskade däremot inte alls i samma utsträckning som utbytesstudenterna. Läsåret 2020/21 fanns 11 040 nya inresande freemover-studenter, en minskning med 430 studenter eller 4 procent jämfört med läsåret innan. Till skillnad från de nya inresande utbytesstudenterna minskade alltså freemover-studenterna bara marginellt, trots pandemin. Både läsåret 2020/21 och läsåret innan var könsfördelningen helt jämn bland freemover-studenterna, med 50 procent av vardera kön.

Över tid har förhållandet mellan antalet nya inresande utbytesstudenter och nya inresande freemover-studenter förändrats. För tio år sedan var grupperna ungefär lika stora, med cirka 14 500 studenter vardera (se figur 33). Nya freemover-studenter minskade dock kraftigt läsåret 2011/12 när studieavgifter infördes. Däremot var nya utbytesstudenter fler än nya freemover-studenter ända fram till och med läsåret 2019/20. Men förhållandet mellan studentgrupperna ändrades i och med det senaste årets kraftiga nedgång av utbytesstudenter. Läsåret 2020/21 var nya inresande freemover-studenter betydligt fler än nya inresande utbytesstudenter.

Färre nya freemover-studenter betalade studieavgifter

Gruppen freemover-studenter kan delas in efter om de betalat studieavgifter eller inte. Läsåret 2020/21 betalade 4 440 nya inresande freemover-studenter studieavgifter. Betalande nya inresande freemover-studenter sjönk med 770 personer jämfört med läsåret 2019/20, vilket motsvarar en nedgång med 15 procent. De icke-betalande nya inresande freemover-studenter ökade däremot i antal. Majoriteten av de betalande nya inresande freemover-studenterna var män, 58 procent, jämfört med 42 procent kvinnor.

Uppgifter om vilka lärosäten de nya inresande studenterna studerade vid framgår av tabellen med lärosätesspecifika uppgifter på uka.se/arsrapport.

Inreseströmmarna fortfarande störst från Tyskland, Frankrike och Kina

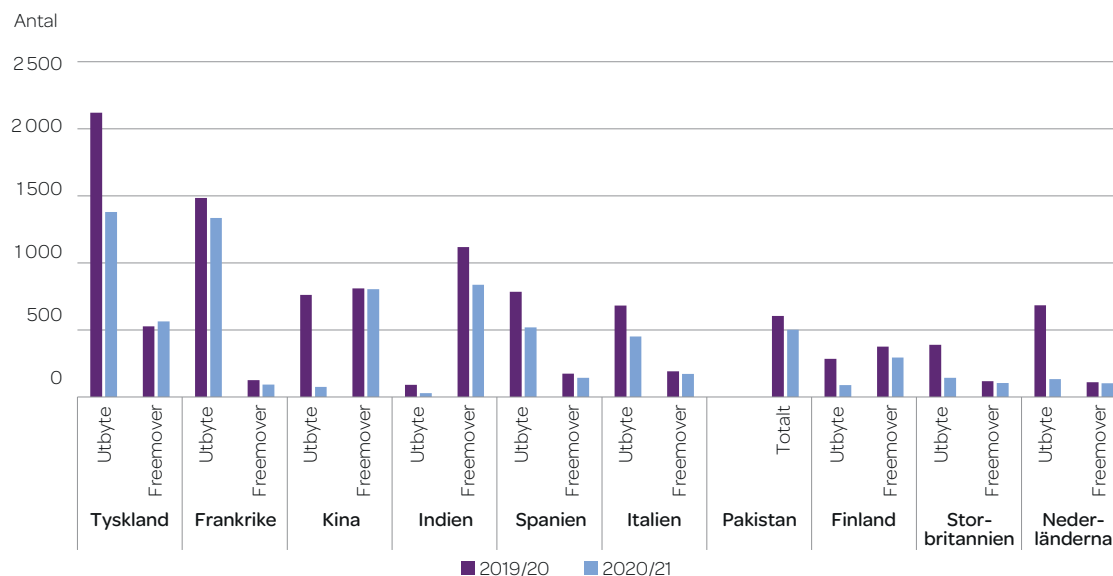
I hela gruppen nya inresande studenter, det vill säga både utbytes- och freemover-studenter, är Tyskland, Frankrike och Kina de tre länder som har haft flest nya inresande till Sverige flera läsår i rad, även 2020/21 (se figur 34). Av dessa tre länder minskade antalet nya inresande studenter mest från Kina.

Andra länder där nya inresande studenter minskade kraftigt 2020/21, både i antal och andel, var Bangladesh, Kanada och Singapore. Störst procentuell nedgång av alla länder hade Singapore, där antalet nya inresande studenter gick från 500 till 25 studerande mellan läsåret 2019/20 och läsåret 2020/21. Det motsvarar en nedgång med 95 procent.

Ett land som inte längre är bland dem med flest nya inresande till Sverige är Storbritannien (Förenade kungariket). Antalet inresande nybörjare därifrån har minskat varje läsår sedan läsåret 2016/17. Den minskande trenden har med andra ord pågått sedan Storbritannien röstade för att lämna EU, även om det också kan finnas andra förklaringar till minskningen. Lsåret 2020/21 halverades antalet nya inresande studenter från Storbritannien jämfört med läsåret 2019/20, från 500 till 250 studenter.

Figur 34. Antalet nya inresande studenter från de tio länder som flest nya inresande kom från läsåret 2020/21, fördelat på utbytes- och freemover-studenter, läsåren 2019/2020 och 2020/21. Länderna har sorterats efter högst antal nya inresande läsåret 2020/21.

* På grund av sekretessprickning redovisas endast en totalsiffra för Pakistan.

Drastisk minskning av nya utbytestudenter från länder utanför EU/EES och Schweiz

Antalet utbytestudenter minskade från alla världens regioner, men nedgången var särskilt stor bland utbytestudenter från länder utanför EU/EES och Schweiz. Medan antalet nya utbytestudenter från länder inom EU/EES och Schweiz minskade med 37 procent, var nedgången 84 procent från länder utanför EU/EES och Schweiz. Av de drygt 5 900 nya inresande utbytestudenter som påbörjade studier vid svenska lärosäten läsåret 2020/21 kom en majoritet, 5 140 personer, från EU/EES och Schweiz. Utbytestudenterna kom redan före coronapandemin till största delen från EU/EES-området, vilket förstärktes markant under pandemin. Läsåret 2021/20 kom 87 procent av samtliga nya inresande utbytestudenter från länder inom EU/EES och Schweiz, jämfört med 63 procent läsåret innan.

Generellt sett minskade inflödet av nya utbytestudenter som mest från länder utanför EU under läsåret 2020/21, men det fanns även länder inom EU/EES-området med kraftiga nedgångar. Ett sådant land var Nederländerna. Antalet nya inresande utbytestudenter minskade med 550 personer, vilket motsvarar en nedgång med 80 procent. Ett annat närbeläget land med kraftigt procentuell nedgång var Norge. Antalet nya inresande utbytestudenter från Norge minskade med 88 procent, även om minskningen i antal personer inte var större än 150 utbytestudenter.

Tyskland och Frankrike är de två EU-länder som har flest inresande utbytestudenter till svenska lärosäten, med Tyskland som klar etta före pandemin. Nedgången har dock varit betydligt större för Tyskland än för Frankrike, både procentuellt och i antal. Det innebär att antalet utbytestudenter som kom till Sverige från respektive land var ungefär lika stort 2020/21. Från Tyskland kom 1 380 nya inresande utbytestudenter 2020/21, jämfört med 2 120 nya inresande läsåret innan. Det motsvarar en minskning med 35 procent. Från Frankrike kom 1 330 utbytestudenter läsåret 2020/21, jämfört med 1 480 studenter jämfört med läsåret innan, vilket motsvarar en nedgång med 10 procent.

För länderna utanför EU/EES och Schweiz syntes ett kraftigt minskat inflöde av utbytestudenter från flera av de länder som läsåret innan haft relativt många utbytestudenter i Sverige. Exempelvis minskade antalet nya inresande utbytestudenter från Australien med 92 procent, från USA med 91 procent och från Kina med 90 procent.

Antalet nya inresande freemover-studenter minskade bara med drygt 400 studenter läsåret 2020/21, men till skillnad från utbytestudenterna där det finns heltäckande uppgifter om varifrån de kommer, saknas landuppgifter för en stor del av de inresande freemover-studenterna. Totalt saknades uppgifter om land för 42 procent av samtliga nya freemover-studenter läsåret 2020/21. Motsvarande andel läsåret innan var 31 procent. Att andelen har ökat under coronapandemin kan delvis bero på att fler har studerat på distans och att det därmed saknas uppgift om hemland för en större grupp studenter (se faktarutan *Landuppgifter saknas för vissa freemover-studenter*).

Män i majoritet bland nya freemover-studenter på masterprogram

Medan utbytestudenter i stort sett alltid läser fristående kurser under en relativt kort period, studerar de flesta freemover-studenter på program och är därför i Sverige under en längre tid. Läsåret 2020/21 studerade 9 070 av de totalt 11 040 nya inresande freemover-studenterna på ett program, vilket motsvarar 82 procent av nya freemover-studenter. Av de freemover-studenter som läste ett program studerade närmare 70 procent ett masterprogram.

Av de nya inresande freemover-studenterna på program läste en stor majoritet på avancerad nivå, varav 6 230 på ett masterprogram och 1 150 på ett magisterprogram. Antalet nya inresande minskade på båda programtyperna, men förhållandevis mer på magisterprogrammen (se tabell 10). Bland nya inresande på magisterprogrammen var kvinnorna i viss majoritet (53 procent kvinnor och 47 procent män), medan det omvända förhållandet gällde för masterprogram (53 procent män och 47 procent kvinnor).

Tabell 10. Antal nya inresande freemover-studenter läsåret 2020/21, fördelat på om studierna genomfördes på fristående kurser eller på program som leder till olika typer av examen. Kvinnor och män, samt förändring i antal jämfört med läsåret 2019/20.

	Läsåret 2020/21			Förändring jämfört med läsåret 2019/20		
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Totalt	11 040	5 570	5 460	-430	-170	-260
Kurs	1 980	1 160	810	-230	-120	-110
Program	9 060	4 410	4 650	-200	-50	-150
Högskoleexamen	0	0	0	0	0	0
Kandidatexamen	1 050	540	510	100	0	100
Magisterexamen	1 150	610	540	-150	-110	-40
Masterexamen	6 230	2 940	3 290	-190	60	-250
Konstnärlig examen	210	140	70	20	20	0
Yrkesexamen	420	180	240	10	-30	40
Övriga program	30	10	20	10	0	10

Den vanligaste studieinriktningen för nya inresande freemover-studenter på program var samhällsvetenskap, juridik, handel och administration med 3 110 studenter. Bland de 1 970 nya inresande freemover-studenterna på fristående kurser studerade drygt hälften på kurser inom humaniora och konst. Läs mer om de nya inresande studenternas studieinriktningar i *Internationell studentmobilitet i högskolan 2020/21*, UF 20 SM 2103, UKÄ och SCB.

Höstterminen 2021

Den senaste tillgängliga statistiken om nya inresande studenter gäller höstterminen 2021. Statistiken för den terminen visar ett kraftigt återflöde av nya inresande studenter till svenska lärosäten, och då i synnerhet bland de studentkategorier som påverkades mest under coronapandemins första fas. Höstterminen 2021 hade studentflödena till Sverige nästan återhämtat sig till nivåerna före pandemin.

Dubbelt så många nya inresande utbytesstudenter höstterminen 2021

Höstterminen 2021 kom 17 700 nya inresande studenter till de svenska lärosätena, en ökning med 4 670 studenter jämfört med höstterminen 2020 (se tabell 11). Det motsvarar en ökning med 36 procent. Höstterminen närmast före pandemin, höstterminen 2019, fanns 18 690 nya inresande studenter. De minskade kraftigt till höstterminen 2020. Den senaste statistiken visar alltså att studentflödet av nya inresande studenter till Sverige till stora delar, om än inte helt, är tillbaka på den nivå som rådde före pandemin.

Framför allt nya inresande utbytesstudenter ökade höstterminen 2021. Det var samtidigt den gruppen som stod för den största nedgången tidigare under pandemin. Höstterminen 2021 var antalet nya inresande utbytesstudenter 6 680, en ökning med 3 460 studenter eller 108 procent jämfört med höstterminen innan. Antalet nya freemover-studenter var 11 020, vilket var 1 200 studenter fler än höstterminen innan – en ökning på 12 procent. Även nya freemover-studenter som betalade studieavgifter ökade höstterminen 2021, till 4 860 studenter. Det var en ökning med 770 personer jämfört med höstterminen innan.

Tabell 11. Antal nya inresande studenter fördelat på geografiskt område och studentkategori, höstterminerna 2019, 2020 och 2021, samt förändringen i antal och procent mellan höstterminen 2020 och höstterminen 2021. * För vissa freemover-studenter saknas uppgift om land.

Geografiskt område	Studentkategori	Ht 2019	Ht 2020	Ht 2021	Andel kvinnor/män (%)	Förändring i antal mellan ht-2020 och ht-2121	Förändring i procent mellan ht-2020 och ht-2021
		Antal	Antal	Antal			
Samtliga	Freemover	10 300	9 820	11 020	52/48	1 200	12
	Utbyte	8 390	3 210	6 680	56/44	3 460	108
	Totalt	18 690	13 040	17 700	53/47	4 670	36
EU/EES och Schweiz	Freemover	2 270	2 140	2 430	59/41	290	13
	Utbyte	5 610	2 900	5 530	55/45	2 630	91
	Totalt	7 890	5 040	7 960	56/44	2 920	58
Ej EU/EES och Schweiz	Freemover	5 060	4 090	5 020	43/57	930	23
	varav betalande	4 330	3 510	4 360	42/58	850	24
	Utbyte	2 780	310	1 150	63/37	830	260
	Totalt	7 840	4 410	6 170	47/53	1 760	40
Okänt land*	Freemover	2 960	3 580	3 570	58/42	-10	0
	varav betalande	340	560	500	48/52	-60	-10

INTENSIVT ARBETE VID LÄROSÄTENA FÖR ATT HANTERA STUDENTMOBILITETEN UNDER PANDEMIN

UKÄ genomförde i september 2021 en intervjustudie med sex lärosäten för att ge en fördjupad förståelse av statistiken om den internationella studentmobiliteten under pandemin.

Intervjuerna visar på en intensiv aktivitet vid lärosätena från våren 2020. De arbetade lösningsriktat för att hantera alla frågor och problem som uppkom. Inledningsvis handlade mycket om kommunikation. Andra nyckelord i lärosätenas beskrivningar var oförutsägbarhet, flexibilitet och samarbetsvilja. En del partneruniversitet, särskilt utanför Europa, ville att deras utbytesstudenter skulle återvända hem och flera avtal pausades. En del av de svenska utbytesstudenterna återvände också hem och de som inte fortsatte att studera på distans behövde antas till kurser vid hemlärosätet.

För att kompensera för de pausade utbytesavtalen försökte lärosätena hitta nya utbytesplatser, främst vid europeiska lärosäten. I statistiken syns denna omorientering till Europa läsåret 2020/21, men också att långt färre utbytesstudenter reste ut. Obalansen mellan antalet inresande och utresande utbytesstudenter ökade. Samtidigt fortsatte ungefär lika många freemover-studenterna att komma som före pandemin.

Den digitala utvecklingen gick snabbt framåt när lärosätena coronaanpassade sitt rekryteringsarbete och mottagandet av inresande studenter. I intervjustudien finns flera exempel på aktiviteter och olika extrainsatser som lärosätena, studentkåren och studenthälsan genomförde på ett nytt sätt under pandemin.

Baserat på sina erfarenheter identifierade lärosätena några problemområden på nationell nivå, till exempel en brist på samhällsinformation på engelska och på nationell koordinering av sådant som på olika sätt påverkar studentmobiliteten.

Läs mer i *Studentmobiliteten under coronapandemin – en intervjustudie och statistisk uppföljning*, Rapport 2021:38, UKÄ.

Bland de nya inresande studenterna ökade antalet kvinnor mer än antalet män höstterminen 2021, jämfört med höstterminen innan. Samtidigt var nedgången i antalet inresande studenter större bland kvinnorna än bland männen under pandemin. Bland både kvinnor och män ökade antalet utbytesstudenter betydligt mer än antalet freemover-studenter.

Antalet nya inresande studenter ökade från samtliga geografiska områden höstterminen 2021 jämfört med höstterminen 2020. Från länder inom EU/EES och Schweiz ökade nya inresande studenter med 58 procent – från 2 920 studenter till 7 960. Nya inresande studenter från länder utanför EU/EES och Schweiz ökade med 40 procent – från 4 410 till 6 170 studenter.

För vissa freemover-studenter saknas uppgift om land (se faktarutan *Landuppgifter saknas för vissa freemover-studenter*). Det var lika många nya inresande freemover-studenter som saknade uppgift om land under höstterminen 2021 som höstterminen innan, och de var ungefär en tredjedel av alla nya inresande freemover-studenter. Både antalet och andelen nya inresande freemover-studenter som det saknas landsuppgift om har ökat något under pandemin. En möjlig förklaring till ökningen kan vara att freemover-studenter som enbart studerar på distans inte behöver uppge land, och att de kan ha blivit fler under pandemin.

Totala antalet inresande studenter

Totalt studerade 33 300 inresande studenter i Sverige under läsåret 2020/21, en minskning med 16 procent jämfört med läsåret innan. Framför allt minskade utbytesstudenterna kraftigt. Freemover-studenterna var däremot något fler än läsåret 2019/20.

Nu går vi över till att beskriva samtliga inresande studenter i Sverige. Här ingår samtliga utländska studenter som läste en kurs eller ett program på grundnivå eller avancerad nivå vid något svenskt lärosäte under läsåret, oavsett om de nyligen påbörjat sina studier i Sverige eller om de har varit här en längre tid.

Kraftig minskning av utbytesstudenter vid svenska lärosäten

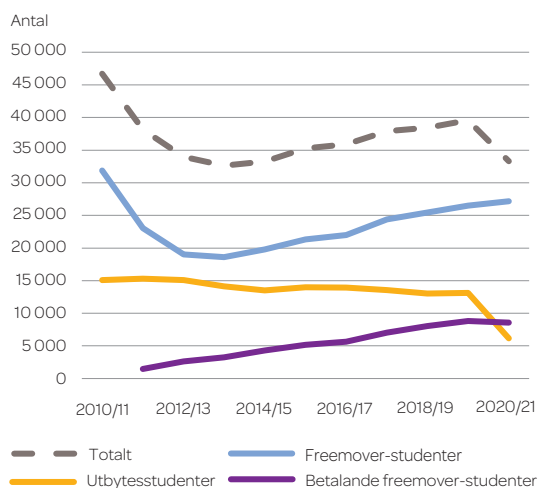
Läsåret 2020/21 minskade det totala antalet inresande studenter i Sverige till 33 300 personer, en minskning med 6 310 studenter jämfört med läsåret 2019/20. Eftersom antalet svenska studenter samtidigt ökade, ledde förändringen till att de utländska studenternas andel av det totala antalet registrerade studenter vid svenska lärosäten sjönk, från 9 till 7 procent. Av det totala antalet inresande studenter var kvinnor 53 procent och män 43 procent läsåret 2020/21, något som har varit stabilt de senaste fem åren.

De inresande studenterna är antingen utbytesstudenter eller freemover-studenter. Coronapandemin, som pågick under hela läsåret 2020/21, påverkade framför allt antalet utbytesstudenter. Medan utbytesstudenterna minskade med drygt hälften, från 13 130 till 6 160, ökade antalet freemover-studenter något, från 26 500 till 27 180. Det innebär att freemover-studenterna utgjorde en större andel av de inresande studenterna vid svenska universitet och högskolor läsåret 2020/21 jämfört med läsåret innan. Läsåret 2020/21 utgjorde freemover-studenterna 82 procent av samtliga inresande utländska studenter, jämfört med 67 procent läsåret innan.

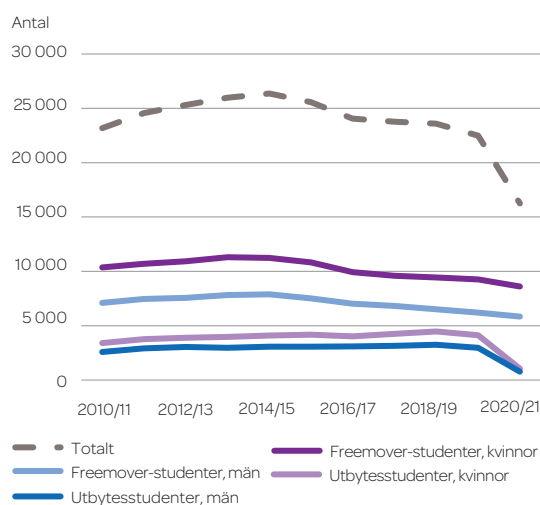
Färre inresande studenter än för tio år sedan

Om vi ser till de senaste tio åren är det framför allt två händelser som tydligt påverkat utvecklingen av antalet inresande studenter (se figur 35). Det första är att antalet freemover-studenter i Sverige minskade kraftigt de första åren efter att studieavgifter införts i juli 2011. Därefter har antalet

Figur 35. Inresande studenter läsåren 2010/11–2020/21, totalt samt uppdelat på utbytesstudenter, freemover-studenter och därav betalande freemover-studenter.

Figur 36. Antal utresande studenter, uppdelat på studentkategori samt kvinnor och män, läsåren 2010/11–2020/21.

successivt ökat igen. Det andra är att utbytesstudenterna vände kraftigt nedåt läsåret 2020/21 som en följd av pandemin, medan antalet utbytesstudenter tidigare bara minskat marginellt de senaste åren.

Freemover-studenter kan grupperas utifrån om de betalar studieavgift i Sverige eller inte. Totalt betalade 8 580 freemover-studenter studieavgifter läsåret 2020/21 – en minskning med 240 studenter jämfört med läsåret innan. Männerna var i majoritet bland de betalande freemover-studenterna. Av samtliga betalande freemover-studenter var 42 procent kvinnor och 58 procent män. Sedan studieavgifter infördes för vissa inresande freemover-studenter i juli 2011 har antalet betalande freemover-studenter stadigt ökat fram till och med läsåret 2019/2020, men minskade alltså något under läsåret 2020/21.

Fler inresande freemover-studenter tog examen

Lsåret 2020/21 tog 8 030 inresande studenter sin första examen i Sverige, vilket var en ökning med 570 personer jämfört med läsåret innan. Av de examinerade tog 80 procent en examen på avancerad nivå. Könsfördelningen bland de examinerade var jämn, 51 procent var kvinnor och 49 procent var män. Av de examinerade var de allra flesta (97 procent) freemover-studenter. Freemover-studenterna stod också för i stort sett hela ökningen av antalet inresande studenter som tog examen.

Lsåret 2020/21 var det tredje läsåret i rad som fler examinerade kom från länder utanför EU/EES, än från länder inom området. Totalt kom 2 600 från EU/EES och Schweiz och 3 760 från länder utanför EU/EES och Schweiz. För 1 680 examinerade freemover-studenter saknades uppgift om land (se faktarutan *Landuppgifter saknas för vissa freemover-studenter*). Bland enskilda länder kom flest examinerade från Indien, Kina, Tyskland och Finland.

Av de freemover-studenter som påbörjade ett masterprogram läsåret 2018/19 hade de icke-betalande studenterna en något högre examensfrekvens än de betalande studenterna. Till och med vårterminen 2021 hade 61 procent av de icke-betalande freemover-studenterna tagit ut en masterexamen, medan motsvarande andel bland de betalande var 55 procent. Bland de betalande freemover-studenterna var examensfrekvensen något högre bland kvinnor (57 procent jämfört med 54 procent för män).

Läs mer om examinerade inresande studenter i *Internationell studentmobilitet i högskolan 2020/21*, UF 20 SM 2103, UKÄ och SCB.

Utresande studenter

Både antalet utresande utbytesstudenter och utresande freemover-studenter minskade läsåret 2020/21 jämfört med läsåret innan. Utbytesstudenterna står för den klart största delen av minskningen. Trots att antalet utresande studenter minskade till både USA och Storbritannien jämfört med läsåret innan, var de fortfarande de största mottagarländerna.

Kraftig minskning av utresande studenter

Lsåret 2020/21 studerade totalt 16 250 svenska studenter utomlands. Av dem var 14 450 freemover-studenter och 1 820 utbytesstudenter (se figur 36). Totalt minskade de utresande studenterna med 6 230 jämfört med läsåret innan, vilket hänger samman med coronapandemin. Både antalet utbytesstudenter och antalet freemover-studenter minskade jämfört med läsåret 2019/20, men den största delen av minskningen stod utbytesstudenterna för. De minskade med 5 260, medan freemover-studenterna minskade med 1 010. Av de utresande studenterna var 59 procent kvinnor och 41 procent män, vilket var en något jämnare könsfördelning än i högskolan som helhet. Könsfördelningen var ungefär densamma bland både utbytes- och freemover-studenter.

Under de senaste tio läsåren har det totala antalet studenter som läst utomlands varierat. Från 2011/12 till 2014/15 ökade antalet utresande studenter från 24 580 till 26 240. Därefter har det varit en nedåtgående trend, som förstärktes av pandemin. Lsåret 2020/21 läste 16 250 svenska studenter utomlands. Utresande utbytesstudenter stod för den stora minskningen av utresande studenter. Antalet utresande utbytesstudenter minskade från 7 090 studenter 2019/20 till 1 820 studenter 2020/21. Den kraftiga minskningen av utresande utbytesstudenter beror på coronapandemin.

För mer information om utresande studenter, se *Internationell studentmobilitet i högskolan 2020/21*, UF 20 SM 2103, UKÄ och SCB.

Stor minskning av utresande till Nordamerika

Antalet utresande studenter minskade under läsåret 2020/21 till nästan alla områden i världen (se tabell 12). Den största minskningen gäller länderna i Nordamerika, som under läsåret 2020/21 bara tog emot 2 490 studenter, jämfört med 4 420 läsåret innan. Antalet utresande studenter minskade till alla europeiska länder utom till Danmark, Lettland och Schweiz. Storbritannien var, trots ett minskat antal utresande studenter, fortfarande det enskilt största mottagarlandet. Det är ovisst hur stor del av minskningen till Storbritannien som är en effekt av Brexit och hur stor del som beror på pandemin.

Vart studenterna valde att åka skiljde sig åt mellan utbytesstudenter och freemover-studenter. Storbritannien och USA var de klart vanligaste länderna för freemover-studenter. Bland utbytesstudenterna var det Frankrike och Italien som var de största mottagarländerna läsåret 2020/21.

Mer uppgifter om utresande studenter fördelat på mottagarländer finns i en tabell på uka.se/ arsprport.

Flest freemover-studenter studerade samhällsvetenskap, juridik, handel och administration

Liksom tidigare läsår var den vanligaste inriktningen på studierna för freemover-studenter samhällsvetenskap, juridik, handel och administration (Utbildningsinriktning enligt Svensk utbildningsnomenklatur SUN 2020). Under läsåret 2020/21 studerade över en tredjedel (39 procent) av freemover-studenterna inom den inriktningen. Andra vanliga inriktningar var hälso- och sjukvård samt social omsorg, som 21 procent av utresande freemover-studenter läste, samt humaniora och konst, som 18 procent läste. Andelen studenter inom övriga inriktningar låg på några procent vardera.

Tabell 12. Antal utresande studenter per geografiskt område läsåret 2020/21, uppdelat på studentkategori, samt förändring jämfört med läsåret innan. Mottagarländer med fler än 400 studenter före pandemin (läsåret 2019/20) ingår.

Geografiskt område/land	Samtliga utresande studenter 2020/21	varav utbytesstudenter 2020/21	varav freemoverstudenter 2020/21	Förändring från 2019/20 (antal)
Samtliga områden	16 250	1 820	14 450	-6 230
Norden utom Sverige	1 870	150	1 720	-80
Danmark	1 060	60	1 000	10
Norge	590	40	550	-40
EU27 utom Norden	6 340	1 080	5 270	-1 190
Frankrike	530	270	260	-200
Italien	400	170	230	-150
Lettland	580	0	580	100
Nederländerna	710	80	630	-220
Polen	1 150	10	1 140	-50
Spanien	550	150	400	-260
Tyskland	530	130	400	-150
Europa utom EU27 och Norden	4 210	300	3 910	-350
Storbritannien	3 530	150	3 380	-380
Schweiz	510	140	370	40
Afrika	80	10	70	-150
Nordamerika	2 490	60	2 430	-1 940
Kanada	180	20	160	-450
USA	2 290	30	2 260	-1 360
Sydamerika	70	20	50	-160
Asien	580	190	390	-1 630
Japan	140	40	100	-260
Kina	50	20	30	-370
Singapore	20	10	10	-420
Sydkorea	180	90	90	-230
Oceanien	690	20	670	-870
Australien	660	20	640	-790

Många med civilekonomexamen har studerat utomlands

EU:s ministerråd beslutade 2011 om målet att 20 procent av alla som tar examen på eftergymnasial nivå inom EU-området ska ha studerat utomlands någon del av sin utbildning. Målet skulle uppfyllas till 2020. Om man avgränsar målet till högskolan når Sverige inte upp till EU:s mål.

I Sverige tog 66 160 studenter en examen på grundnivå eller avancerad nivå läsåret 2020/21 (exklusive inresande studenter). Av dem hade 13 procent studerat utomlands under någon av de senaste tolv terminerna (se tabell 13). Detta var en liten minskning jämfört med läsåret innan. Andelen har annars legat på 14–15 procent under flera läsår. Av kvinnorna hade 12 procent studerat utomlands, och motsvarande andel bland männen var 15 procent.

Skillnaden mellan olika examensgrupper var stor. Andelen som studerat utomlands var 2020/21 högst bland de som tog civilekonomexamen, 44 procent. Därefter följde landskapsarkitektexamen (41 procent), arkitektexamen (40 procent), masterexamen inom samhällsvetenskap, juridik,

Tabell 13. Antal examinerade 2020/21 och andel (procent) av dem som studerat utomlands någon gång under de senaste tolv terminerna, för ett urval av examen. Totalt samt uppdelat på kvinnor och män.

Examina	Antal examinerade 2020/21		Andel som studerat utomlands 2020/21 (%)		Andel som studerat utomlands 2019/20 (%)	
	Totalt	Andel kvinnor/män (%)	Totalt	Kvinnor/Män	Totalt	Kvinnor/Män
Totalt	66 160	65/35	13	24/29	14	13/17
Civilekonomexamina	820	52/48	44	44/44	43	45/40
Landskapsarkitektexamina	110	80/20	41	46/23	37	44/7
Arkitektexamina	280	62/38	40	40/40	44	45/44
Magisterexamina Samhällsvetenskap, juridik, handel, administration	2 110	60/40	39	40/38	27	25/28
Juristexamina	1 370	63/37	36	38/33	39	42/36
Civilingenjörsexamina	4 590	36/64	34	41/30	35	40/31
Masterexamina Teknik och tillverkning	2 620	39/61	32	3 8/29	7	7/7
Masterexamina Naturvetenskap, matematik och informations-och kommunikationsteknik (IKT)	1 130	47/53	22	25/20	15	14/16
Sjuksköterskeexamina	4 570	88/12	2	2/3	3	3/3
Grundlärarexamina	2 630	79/21	2	2/1	2	2/2
Specialistsjuksköterskeexamina	2 400	86/14	2	2/1	2	2/1
Högskoleexamina	970	47/53	1	1/1	2	2/2
Förskollärarexamina	2 990	96/4	1	0/3	1	1/3
Yrkeslärarexamina	600	57/43	0	1/0	0	0/0
Lärarexamina	680	77/23	0	0/0	0	0/0

handel och administration (39 procent) samt juristexamen (36 procent). Några examen från de största examensgrupperna där en låg andel av de som tog examen hade studerat utomlands var sjuksköterskeexamen och förskollärarexamen, där bara enstaka procent av de examinerade hade studerat utomlands.

Utbildning på forskarnivå

År 2021 var antalet nybörjare på forskarnivå 3 100, vilket var färre än året innan. Könsfördelningen har varit jämn de senaste tio åren.

Det internationella inslaget i forskarutbildningen är stort. Bland nybörjarna var andelen utländska nybörjare 41 procent och bland doktorander var den 36 procent. Samtidigt har en tredjedel av de doktorsexaminerade genomfört en del av sin utbildning utomlands. Varken antalet utländska nybörjare eller utländska doktorander har minskat under coronapandemin.

Antalet doktorander var 17 400 hösten 2021 och har minskat något jämfört med året innan. För första gången var det fler kvinnor än män bland doktoranderna. Flest doktorander fanns inom medicin och hälsovetenskap.

Doktorandernas försörjning har förbättrats och andelen med doktorandanställning har ökat till 70 procent. Mer än hälften av doktoranderna studerade på heltid på forskarnivå.

År 2021 var antalet utfärdade doktorsexamina 2 670, vilket är en ökning med 100 examina jämfört med året innan. Samtidigt fortsatte antalet licentiatexamina att minska till 440 år 2021. Det tar längre tid för kvinnor än för män att avlägga en examen på forskarnivå. Men könsskillnaden i examensfrekvens är liten eller obefintlig efter åtta år i samtliga nybörjarkullar sedan 2010.

Snedrekryteringen utifrån svensk eller utländsk bakgrund har i det närmaste försvunnit. Däremot var den sociala snedrekryteringen fortfarande tydlig, även om den också har minskat.

Förslag på hur du kan citera:

Universitet och högskolor: årsrapport 2022, Utbildning på forskarnivå, 2022, s. 53–70. Stockholm: Universitetskanslersämbetet. DOI: <https://doi.org/10.53340/UKAP-5.4>. Licens: CC-BY

Övergång till forskarutbildning

Efter avslutad examen på grundnivå och avancerad nivå fortsätter en del studenter till en utbildning på forskarnivå. Övergången var störst inom naturvetenskap, matematik och informations- och kommunikationsteknik (IKT) samt lägst inom pedagogik och lärarutbildning.

Störst övergång inom naturvetenskap, matematik och IKT

Bland de studenter som tog en examen på grundnivå och avancerad nivå mellan läsåren 2012/13 och 2015/16 påbörjade 3 procent en forskarutbildning till och med läsåret 2020/21.

Övergången var större bland män, 5 procent, än bland kvinnor, 3 procent. Men det är i stort sett lika många kvinnor som män som börjar på forskarutbildningen. Att övergången är större bland män beror på att de i större utsträckning än kvinnor studerar på utbildningar där det är jämförelsevis vanligt att gå vidare till forskarutbildning.

Störst var övergången till forskarutbildningen bland examinerade med inriktningen naturvetenskap, matematik och IKT, 10 procent (se tabell 14). Lägst var den bland examinerade inom pedagogik och lärarutbildning, 1 procent. De stora skillnaderna i övergången mellan olika examensinriktningar kan delvis förklaras av utbildningarnas karaktär. Några förbereder studenterna för ett yrkesliv utanför högskolan, exempelvis inom inriktningarna pedagogik och lärarutbildning samt hälso- och sjukvård samt social omsorg. Andra utbildningar har en tydligare koppling till en akademisk karriär.

Doktorandnybörjare

Antalet doktorandnybörjare på forskarnivå var 3 100 år 2021, och av dem var 41 procent utländska nybörjare. Varken antalet svenska eller utländska doktorandnybörjare verkar ha minskat till följd av coronapandemin. Försörjningsvillkoren har förbättrats för doktorandnybörjarna, och 2021 hade 75 procent av dem en doktorandanställning. Flest doktorandnybörjare studerade inom medicin och hälsovetenskap.

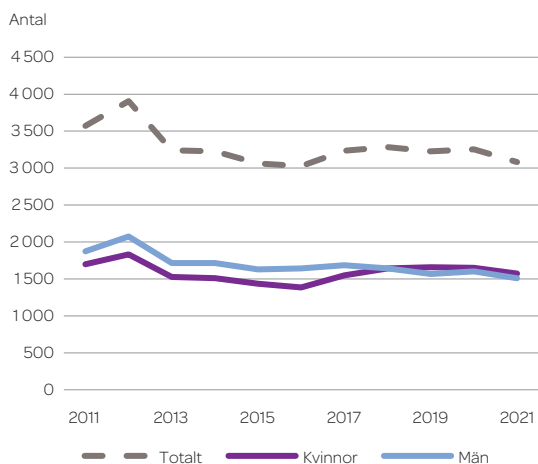
Jämn könsfördelning

Antalet nybörjare på forskarnivå (doktorandnybörjare) var 3 100 år 2021 (se figur 37). Det var 170 färre än året innan. Det slutliga antalet kommer att bli något större eftersom det finns en viss

Tabell 14. Övergången (procent) till utbildning på forskarnivå till och med läsåret 2020/21 för examinerade på grundnivå och avancerad nivå läsåren 2012/13–2015/16 per examensinriktning. Totalt och uppdelat på kvinnor och män.

Examensinriktning	Totalt %	Kvinnor %	Män %
Totalt	3	3	5
Naturvetenskap, matematik och informations- och kommunikationsteknik (IKT)	10	10	10
Teknik och tillverkning	5	5	5
Lant- och skogsbruk samt djursjukvård	5	5	6
Humaniora och konst	4	4	5
Hälso- och sjukvård samt social omsorg	4	3	7
Samhällsvetenskap, juridik, handel, administration	2	2	3
Pedagogik och lärarutbildning	1	1	2
Tjänster	2	1	2

Figur 37. Antalet nybörjare i utbildning på forskarnivå 2011–2021, totalt och uppdelat på kvinnor och män.

UTLÄNDSKA DOKTORANDER

Utländska doktorander är personer som har kommit till Sverige för att genomgå en forskarutbildning. De kan urskiljas i statistiken, eftersom de har beviljats uppehållstillstånd för studier och för att det beslutet fattades mindre än två år innan doktorandstudierna påbörjades. Alla utländska doktorander ansöker dock inte om uppehållstillstånd, och därför räknas även de personer som är utrikes födda och invandrade mindre än två år innan doktorandstudierna påbörjades.

Notera att utländska doktorander skiljer sig från doktorander med utländsk bakgrund. Läs mer om utländsk bakgrund i avsnittet *Breddad rekrytering*.

eftersläpning i rapporteringen, troligen på samma nivå som 2020. Under den senaste tioårsperioden var antalet doktorandnybörjare flest 2012, med 3 900 stycken. Därefter har antalet legat mellan 3 000 och 3 300.

Som doktorandnybörjare räknas man det kalenderhalvår man för första gången är registrerad med minst en procents aktivitet. Bland doktorandnybörjarna ingår även personer som är antagna till studier mot en licentiatexamen, till exempel lärare som går på forskarskolor för yrkesverksamma lärare.

För tredje året i följd var det något fler kvinnor än män bland nybörjarna, 51 procent kvinnor och 49 procent män. De senaste tio åren har könsfördelningen varit jämn på forskarutbildningen, det vill säga att andelen kvinnor och män är inom spannet 40–60 procent. Det är en skillnad mot nybörjarna på grundnivå och avancerad nivå, där är könsskillnaderna större (59 procent kvinnor och 41 procent män läsåret 2020/21).

Fortsatt hög andel utländska doktorandnybörjare

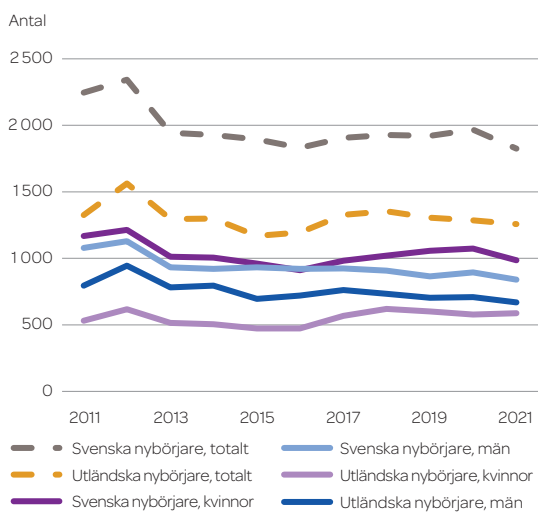
Bland doktorandnybörjarna 2021 var 1 260 utländska nybörjare (för en definition, se faktarutan *Utländska doktorander*), vilket motsvarar 41 procent. Antalet utländska nybörjare var 30 färre jämfört med året innan (se figur 38). Samtidigt minskade antalet svenska nybörjare med 140. Som nämnts sker det en viss eftersläpning i rapporteringen och det slutliga antalet blir något högre. Därmed verkar, liksom året innan, inte antalet utländska nybörjare 2021 ha minskat på grund av coronapandemin.

Männen var något fler än kvinnorna bland de utländska doktorandnybörjarna 2021, 53 procent män och 47 procent kvinnor. Det har varit fler män bland de utländska nybörjarna sedan uppgifterna började samlas in 1997, men de senaste fem åren har andelen utländska kvinnor ökat. Däremot var andelen kvinnor högre bland de svenska nybörjarna 2021, 54 procent kvinnor och 46 procent män. Så har det varit de senaste tio åren, med undantag för ett år.

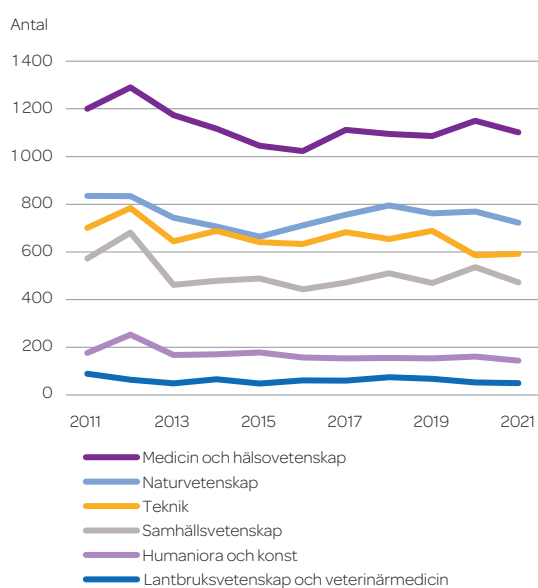
Antalet utländska nybörjare ökade påtagligt mellan 2009 och 2012, från 1 090 till 1 560. Det innebar att andelen steg från 31 till 40 procent, och har sedan dess legat runt 40 procent.

Mellan 2012 och 2013 minskade antalet doktorandnybörjare markant, både svenska och utländska. En förklaring till nedgången är att lärosätena fasade ut utbildningsbidragen till förmån för doktorandanställningar. Eftersom kostnaden för doktorandanställningar är högre än för

Figur 38. Antalet svenska och utländska nybörjare i utbildning på forskarnivå 2011–2021, totalt och uppdelat på kvinnor och män.

Figur 39. Antalet nybörjare i utbildning på forskarnivå per forskningsämnesområde 2011–2021.

utbildningsbidrag, kan det ekonomiska utrymmet för att rekrytera doktorander ha minskat inom några ämnen och lett till färre nybörjare.

En annan förklaring är studieavgiftsreformen, som ledde till att antalet inresande studenter från länder utanför EU/EES och Schweiz på avancerad nivå minskade. De inresande studenterna på den nivån är en viktig rekryteringsbas till forskarutbildningen. Den övervägande delen av de utländska doktorandnybörjarna kommer från länder utanför EU/EES och Schweiz. Men från 2012 till 2015 minskade antalet doktorandnybörjare från dessa länder, vilket kan vara en följd av studieavgiftsreformen. Samtidigt har antalet doktorandnybörjare från länder inom EU legat på samma nivå, vilket innebär att doktorandnybörjarna från EU är en större andel av det totala antalet utländska nybörjare sedan 2012. Läs mer om svenska och utländska doktorandnybörjare per lärosäte på uka.se/arsrapport och i *Doktorander och examina på forskarnivå 2021*, UF 21 SM 2022, UKÄ och SCB.

Flest nybörjare inom medicin och hälsovetenskap

Antalet doktorandnybörjare varierar stort mellan de sex forskningsämnesområdena. Flest nybörjare fanns liksom tidigare år inom medicin och hälsovetenskap (se figur 39). De var drygt en tredjedel av samtliga nybörjare, 1 100 stycken. En fjärdedel av nybörjarna fanns inom naturvetenskap, 720 stycken. Inom teknik och samhällsvetenskap var antalet nybörjare något lägre med 590 respektive 470 nybörjare. Humaniora och konst samt lantbruksvetenskap och veterinärmedicin hade lägst antal med 140 respektive 50 nybörjare.

Jämfört med året innan ökade antalet nybörjare något inom teknik, samtidigt som det minskade inom de andra forskningsämnesområdena. Under den senaste tioårsperioden har antalet nybörjare varierat inom de olika ämnesområdena. Men fördelningen av nybörjare på ämnesområden har varit densamma alla år med flest nybörjare inom medicin och hälsovetenskap.

Det var fler män än kvinnor bland nybörjarna inom teknik och naturvetenskap 2021, samtidigt var det fler kvinnor än män inom de övriga forskningsämnesområdena. Jämfört med 2011

FLEST UTLÄNDSKA DOKTORANDNYBÖRJARE FRÅN ASIEN

Forskarutbildningen rekryterar i hög grad internationellt. Av de utländska doktorandnybörjarna kom flest från länder utanför EU, 58 procent. 29 procent kom från länder inom EU och 13 procent hade okänd bakgrund. Ser man till vilket geografiskt område som flest doktorandnybörjare kommer från är det Asien, men antalet har minskat de senaste tio åren. De länder i Asien där flest nybörjare kom från var Kina, Indien och Iran. Bland länderna inom EU kom flest doktorandnybörjare 2020 från Tyskland, följt av Italien, Nederländerna och Spanien.

Läs mer i *Flest utländska doktorandnybörjare från Asien, UKÄ 2021*.

Tabell 15. Antalet utländska och svenska nybörjare i utbildning på forskarnivå 2021 och andel utländska nybörjare per forskningsämnesområde.

	Antal svenska nybörjare	Antal utländska nybörjare	Andel utländska nybörjare (procent)
Totalt	1 830	1 260	41
Naturvetenskap	260	460	64
Teknik	280	310	53
Medicin och hälsovetenskap	840	260	24
Samhällsvetenskap	320	160	33
Humaniora och konst	90	50	35
Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin	30	20	32

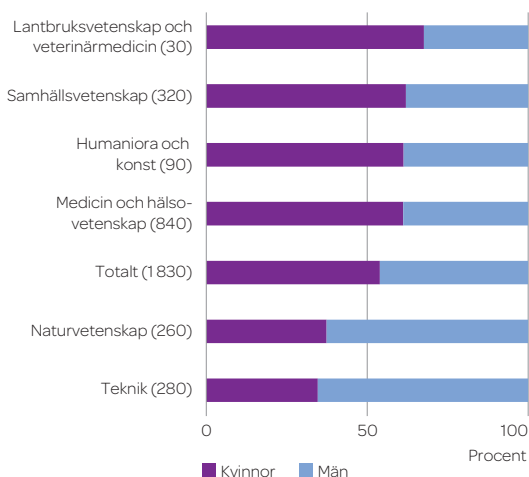
har andelen kvinnor ökat inom alla ämnesområden, förutom inom lantbruksvetenskap och veterinärmedicin där andelen varit oförändrad.

Naturvetenskap och teknik dominerar bland utländska nybörjare

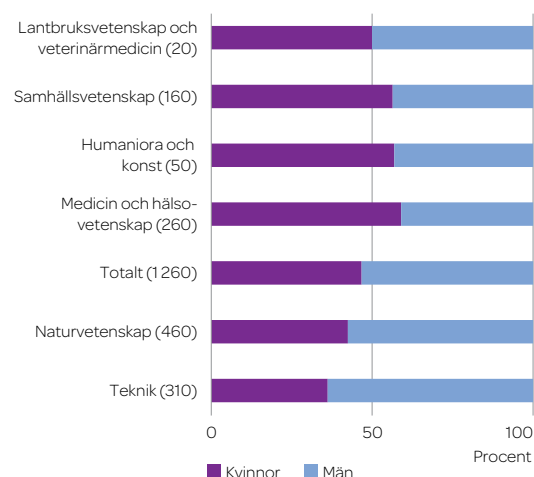
Svenska och utländska doktorandnybörjare studerar till viss del inom olika forskningsämnesområden. Bland de utländska nybörjarna var det i särklass vanligast att påbörja en forskarutbildning inom naturvetenskap och teknik, 64 respektive 53 procent, (se tabell 15). Flest svenska nybörjare började i stället på en forskarutbildning inom medicin och hälsovetenskap.

Både bland de svenska och utländska nybörjarna var det fler män än kvinnor inom naturvetenskap och teknik (se figur 40 och 41). Däremot var det fler kvinnor än män inom medicin och hälsovetenskap, samhällsvetenskap samt humaniora och konst.

Figur 40. Andelen kvinnor och män bland svenska nybörjare i utbildning på forskarnivå 2021, totalt och per forskningsämnesområden. Totala antalet svenska nybörjare inom parentes.

Figur 41. Andelen kvinnor och män bland utländska nybörjare i utbildning på forskarnivå 2021, totalt och per forskningsämnesområden. Totala antalet utländska nybörjare inom parentes.

ANDELEN INTERNATIONELLA DOKTORANDNYBÖRJARE VARIERADE STORT

Det generella mönstret i OECD-länderna är att könsfördelningen är jämn bland doktorandnybörjarna. År 2019 var andelen kvinnor bland doktorandnybörjarna i genomsnitt 48 procent och andelen män 52 procent (se tabell 16). I Sverige var andelen kvinnor 49 procent och andelen män 51 procent 2019.

Andelen internationella doktorandnybörjare varierade stort mellan länderna.

I Sverige var andelen internationella doktorandnybörjare 40 procent 2019. Den var högre än i Norge och Finland, men lägre än i Island och Danmark. Tyskland hade en relativt låg andel internationella doktorandnybörjare jämfört med andra europeiska länder, 15 procent. Här inkluderas bara nybörjare som kommer till ett annat land för att läsa en hel utbildning (i Sverige benämner vi dem utländska doktorander), och inte de som kommer för att läsa enskilda kurser.

Tabell 16. Könsfördelning (procent) och andelen internationella doktorandnybörjare (procent) för ett antal utvalda länder och OECD-genomsnittet år 2019. Länderna har sorterats efter högst andel kvinnor.
Källa: OECD.Stat.

	Könsfördelning (%)		Andel internationella nybörjare (%)		
	Kvinnor	Män	Total	Kvinnor	Män
Island	62	38	45	36	60
Finland	53	47	36	28	44
Norge	52	48	31	26	36
Spanien	50	50	23	22	24
USA	49	51	24	22	27
Danmark	49	51	41	38	43
Sverige	49	51	40	35	45
Storbritannien	49	51	42	42	43
OECD-genomsnitt	48	52	29	27	32
Tyskland	46	54	15	16	14
Korea	44	56	20	23	18

Doktorandanställning vanligast bland nybörjarna

Doktorandnybörjarnas försörjning har förbättrats och det har skett stora förändringar i finansieringstyperna under den senaste tioårsperioden. Andelen med doktorandanställning har ökat från 50 procent till 75 procent mellan 2011 och 2021 (se tabell 17). Det innebär att en doktorandanställning numera är den i särklass vanligaste studiefinansieringen bland nybörjarna. Samtidigt har andelen nybörjare med utbildningsbidrag minskat från 21 till 0 procent. Under samma period har även andelen med stipendier minskat, från 9 till 5 procent. Totalt sett var det 18 procent av nybörjarna som hade anställningar utanför högskolan: genom anställning som läkare eller annan sjukvårdspersonal, företagsdoktorand eller andra anställningar utanför högskolan. 2011 hade 13 procent en anställning utanför högskolan. Det innebär att 2021 har fler nybörjare än tio år tidigare någon form av anställning, både i och utanför högskolan.

Det var inga större skillnader mellan kvinnors och mäns finansieringstyper 2011 eller 2021. Båda åren var det dock något vanligare att män var företagsdoktorander, samtidigt som kvinnor i större utsträckning än män hade andra anställningar utanför högskolan.

Nybörjarna yngst inom naturvetenskap och teknik

Nybörjarnas ålder varierade mellan de olika forskningsämnesområdena 2021 (se figur 42). Majoriteten av nybörjarna inom teknik och naturvetenskap var yngre än 30 år. Däremot var de flesta

Tabell 17. Fördelningen (procent) mellan olika finansieringstyper för doktorandnybörjarna (helårspersoner) 2011 och 2021, totalt och uppdelat på kvinnor och män.

Nybörjares finansieringstyper, helårspersoner (%)	2011			2021		
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Doktorandanställning	50	49	50	75	75	75
Andra anställningar inom högskolan	4	4	4	1	2	1
Utbildningsbidrag	21	22	20	0	0	0
Stipendier	9	8	10	5	4	5
Företagsdoktorand	4	3	5	6	4	7
Anställning som läkare eller annan sjukvårdspersonal	4	5	4	9	10	8
Andra anställningar utanför högskolan	5	6	4	3	4	2
Övrig försörjning	3	3	4	1	1	1
Totalt	100	100	100	100	100	100

av nybörjarna inom samhällsvetenskap, humaniora och konst samt medicin och hälsvetenskap 30 år eller äldre. Åldersfördelningen var i stort sett oförändrad jämfört med året innan.

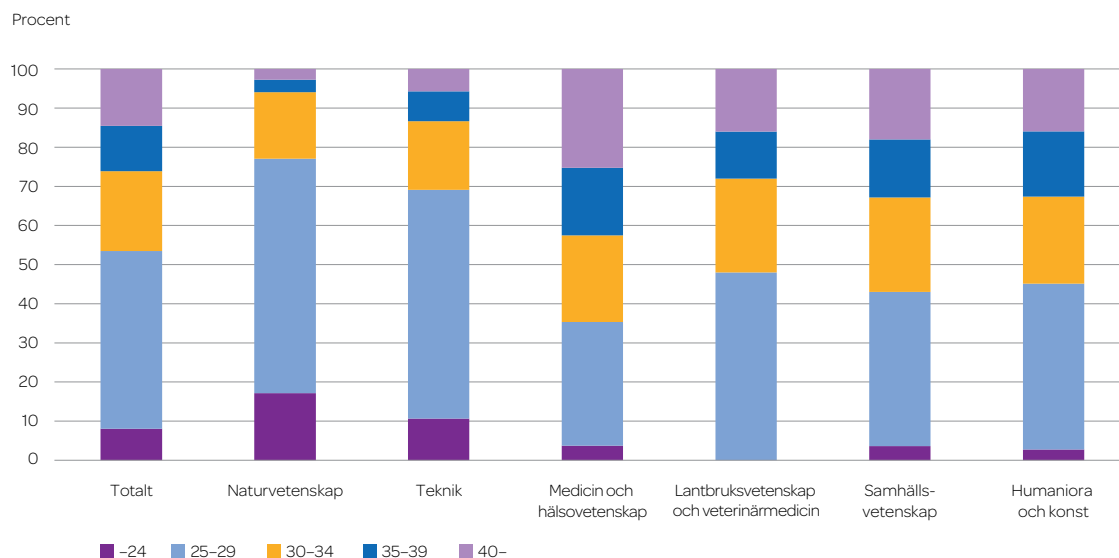
Det var vanligare att kvinnor än män var 40 år eller äldre när de började studera på forskarnivå inom samhällsvetenskap, humaniora och konst samt medicin och hälsvetenskap.

Minskad andel i befolkningen som påbörjar en forskarutbildning

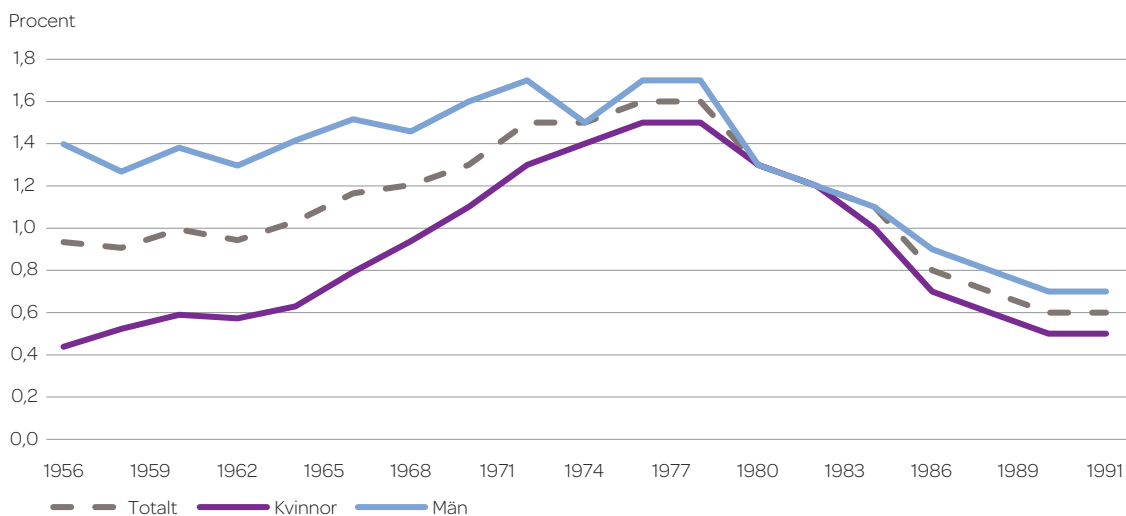
Andelen som har påbörjat en forskarutbildning senast vid 30 års ålder har varierat bland dem som är födda 1956–1991 (se figur 43). Bland personer födda 1956 var andelen 0,9 procent, och sedan ökade andelen successivt till 1,6 procent i årskullarna som föddes 1975–1978. Därefter minskade andelen gradvis. Av de som föddes 1991 hade bara 0,6 procent påbörjat en forskarutbildning senast vid 30 års ålder, vilket innebär att andelen nu är något lägre än i början av perioden.

Betydligt fler män än kvinnor som föddes 1956 påbörjade en forskarutbildning. Skillnaden mellan könen har utjämnats med tiden, och bland dem som är födda i årskullarna 1979–1982 var andelen lika. För dem som är födda 1984–1991 var andelen män åter högre.

Figur 42. Åldersfördelningen bland doktorandnybörjarna 2021 per forskningsämnesområde, uppdelat på kvinnor och män.

Figur 43. Andelen i befolkningen (procent) som påbörjat en forskarutbildning senast vid 30 års ålder för personer födda 1956–1991, totalt och uppdelat på kvinnor och män.

Doktorander

Doktoranderna var något färre hösten 2021, jämfört med hösten innan. För första gången var det fler kvinnor än män bland doktoranderna. Doktorandernas försörjning har förbättrats, eftersom fler har doktorandanställning och anställningar utanför högskolan. Majoriteten av doktoranderna studerade på heltid.

Flest doktorander inom medicin och hälsovetenskap

Hösten 2021 var antalet doktorander 17 400, vilket var en minskning med 300 jämfört med året innan (se figur 44). Det slutliga antalet blir något högre, eftersom det finns en viss eftersläpning i rapporteringen. Det innebär att antalet hösten 2021 troligen kommer att vara större än året innan. Antalet utländska doktorander var 6 300 hösten 2021, vilket är en minskning med 200 jämfört med året innan. Men även här gör efterrapporteringen att antalet med största sannolikhet blir högre än året innan. Det innebär att vare sig de utländska nybörjarna eller de utländska doktoranderna har minskat under coronapandemin. Hösten 2021 utgjorde de utländska doktoranderna 36 procent av det totala antalet doktorander, vilket har varit samma andel sedan hösten 2017.

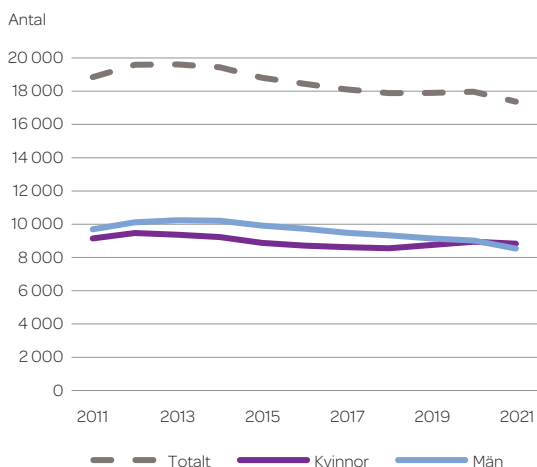
Antalet doktorander var som högst 2013 under den senaste tioårsperioden (19 600 personer). Hösten 2021 var det för första gången fler kvinnor än män bland doktoranderna, 51 jämfört med 49 procent. Under de senaste tio åren har könsfördelningen varit jämn. Läs mer om doktorander per lärosäte på uka.se/arsrapport.

Flest doktorander, en tredjedel, fanns hösten 2021 inom medicin och hälsovetenskap. Det var samma andel som bland nybörjarna. Därefter följde naturvetenskap och teknik med 22 procent respektive 19 procent. Inom samhällsvetenskap fanns ytterligare 17 procent av doktoranderna och inom humaniora och konst 6 procent. Minst andel doktorander fanns inom lantbruksvetenskap och veterinärmedicin, 2 procent.

Vanligast med studier på heltid

Mer än hälften av doktoranderna (56 procent) ägnade sig på heltid åt forskarutbildning hösten 2021 (se figur 45). Det är en ökning med 1 procentenhet jämfört med året innan. Med heltid avses att

Figur 44. Antalet doktorander hösten 2011–2021, totalt samt uppdelat på kvinnor och män.

DOKTORANDERS AKTIVITET

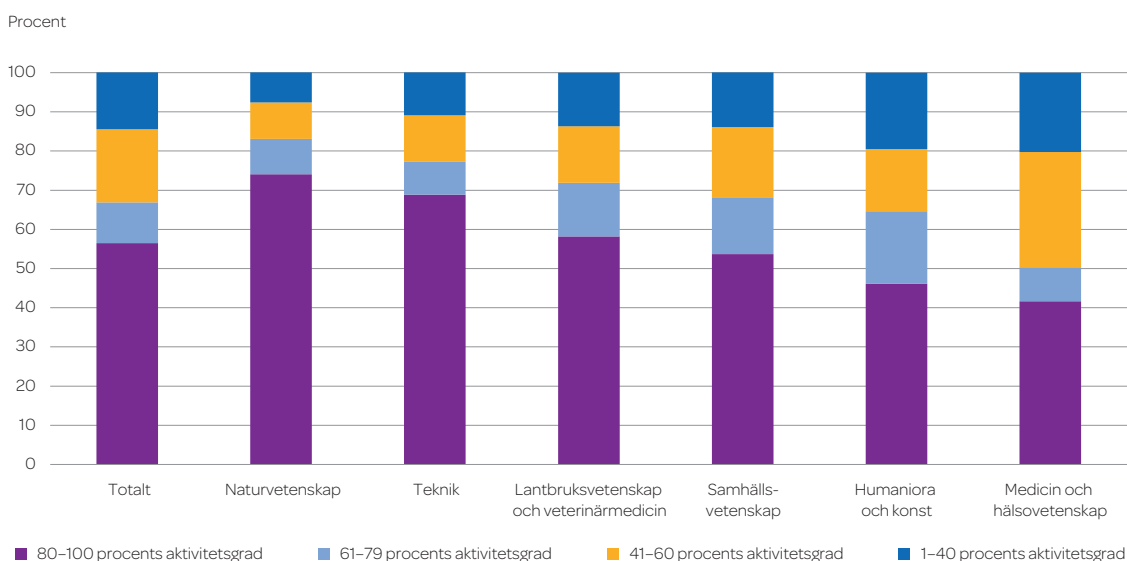
En aktivitet på 100 procent motsvarar en arbetsinsats om 40 timmar på forskarutbildningen per vecka. Doktorander räknas som aktiva när aktiviteten är minst 1 procent under minst ett kalenderhalvår. Som inaktiva räknas doktorander som gjorde ett tillfälligt uppehåll under hela det aktuella kalenderhalvåret, exempelvis för att vara föräldralediga eller för att arbeta med något annat. I det här kapitlet ingår bara aktiva doktorander.

doktoranden har en aktivitetsgrad mellan 80 procent och 100 procent, eftersom det är vanligt att doktoranden kombinerar forskarutbildning med deltidundervisning på grundnivå och avancerad nivå.

Hösten 2021 studerade fler män än kvinnor på heltid, 61 procent respektive 52 procent. Totalt 15 procent av doktoranderna ägnade mindre än 40 procent av sin tid åt forskarutbildningen. Den höga andelen kan bero på att doktorander börjar sin forskarutbildning en bit in på terminen eller har återkommit efter ett uppehåll. En annan förklaring är att en del doktorander studerar på deltid på forskarutbildningen vid sidan av ett annat arbete. Till exempel kan doktorander inom medicin och hälsovetenskap arbeta som läkare.

Det var vanligare med heltidsstudier inom naturvetenskap och teknik än inom övriga forskningsämnesområden. Däremot studerade doktoranderna inom medicin och hälsovetenskap samt humaniora och konst i mindre utsträckning på heltid.

Figur 45. Fördelningen (procent) mellan olika aktivitetsgrader för doktorander hösten 2021, per forskningsämnesområde.

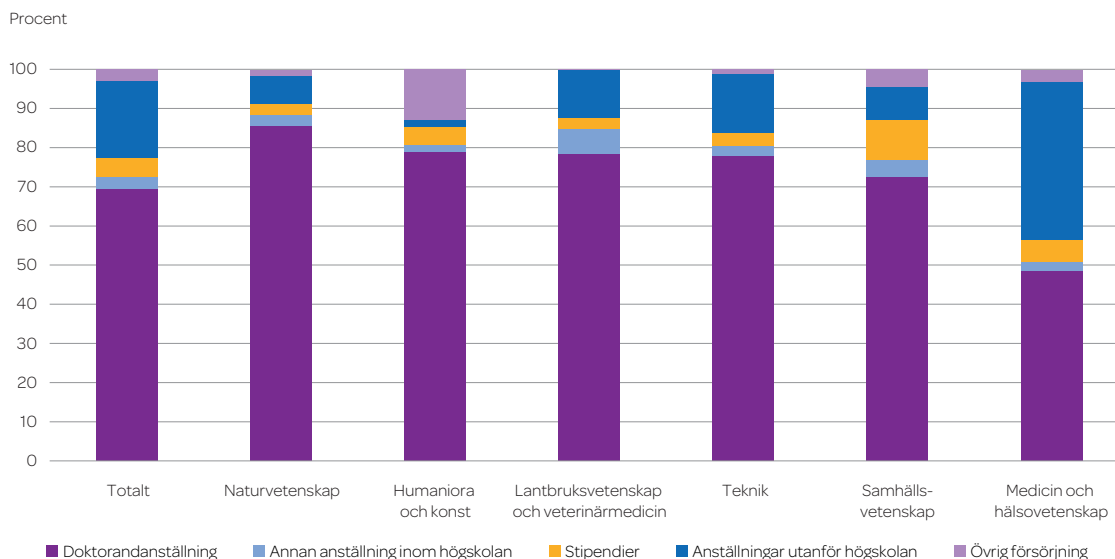

Männen inom samhällsvetenskap, lantbruksvetenskap och veterinärmedicin samt humaniora och konst studerade oftare på heltid än kvinnorna, men inom de övriga forskningsämnesområdena studerade kvinnor och män lika ofta på heltid.

Majoriteten har doktorandanställning

Hösten 2021 var det vanligast att doktoranderna hade en doktorandanställning, 70 procent. Dessutom hade 3 procent en annan anställning inom högskolan, 5 procent hade stipendier och 3 procent hade övrig försörjning. Utbildningsbidrag var tidigare vanligt, men hösten 2021 var det nästan inga som hade det.

Figur 46. Fördelningen (procent) mellan olika finansieringstyper för doktorander (helårspersoner), hösten 2021, per forskningsämnesområde, uppdelat på kvinnor och män. I kategorin Anställningar utanför högskolan ingår företagsdoktorander, anställning som läkare eller annan sjukvårdspersonal samt annan anställning utanför högskolan.

INTERNATIONELL MOBILITET PÅ FORSKARNIVÅ

Inom ramen för EU:s gemensamma strategi för tillväxt och sysselsättning Europa2020 finns målet att minst 20 procent av de examinerade inom det europeiska området för högre utbildning ska ha haft en studie- eller praktikperiod utomlands. Den ska vara i minst tre månader under någon del av den totala studietiden.

UKÄ har samlat in uppgifter från lärosätena om antalet examinerade på forskarnivå 2020 som har genomfört en del av sin utbildning utomlands. Uppgifterna omfattar både kortare och längre utlandsvistelser än tre månader. Av de 2 570 som doktorsexaminerades 2020 hade 33 procent varit utomlands, jämfört med 30 procent året innan. Något fler män än kvinnor var utomlands under sin forskarutbildning, även om könsfördelningen var relativt jämn.

Av de doktorsexaminerade 2020 hade störst andel varit utomlands inom samhällsvetenskap samt lantbruksvetenskap och veterinärmedicin, 47 respektive 46 procent. Därefter följde naturvetenskap med 41 procent, humaniora och konst med 39 procent och teknik med 35 procent. Inom medicin och hälsvetenskap hade en lägre andel varit utomlands, 19 procent.

Den vanligaste destinationen var USA följt av Storbritannien (Förenade kungariket) och Tyskland.

Läs mer i tabellerna Internationell doktorandmobilitet, UKÄ:s databas *Högskolan i siffror*.

Totalt 19 procent av doktoranderna hade en anställning utanför högskolan inom vilken de bedrev forskarutbildning. Där ingår läkare eller annan sjukvårdspersonal, företagsdoktorander eller doktorander med andra anställningar utanför högskolan. Jämfört med hösten 2020 har doktorandernas försörjning inte förändrats nämnvärt.

Doktorandanställning var den vanligaste försörjningen inom alla forskningsämnesområden hösten 2021, men andelen varierade (se figur 46). Det var vanligast med doktorandanställning inom naturvetenskap (85 procent) följt av lantbruksvetenskap och veterinärmedicin samt humaniora och konst (79 procent). Därefter följde teknik och samhällsvetenskap med 78 respektive 73 procent. Inom medicin och hälsovetenskap hade färre doktorander en doktorandanställning, 49 procent, samtidigt som 31 procent hade en anställning som läkare eller annan sjukvårdspersonal.

Det var vanligare att män än kvinnor var företagsdoktorander, samtidigt som fler kvinnor än män hade anställning som läkare eller annan sjukvårdspersonal.

Examina på forskarnivå

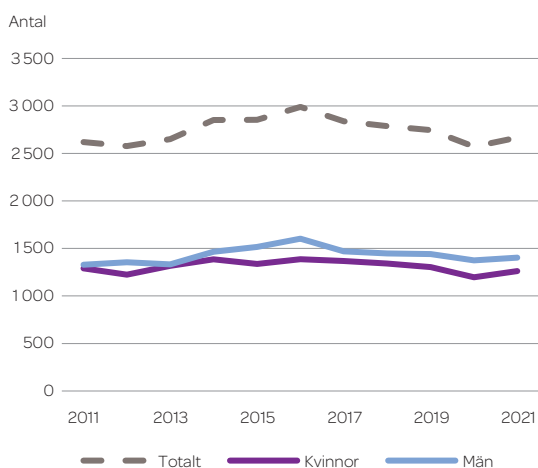
Antalet doktorsexamina ökade 2021 jämfört med året innan. Det var en ökning inom alla forskningsämnesområden förutom inom lantbruksvetenskap och veterinärmedicin. Däremot minskade antalet licentiatexamina något jämfört med året innan. Könsfördelningen var jämn bland dem som tog en doktorsexamen, men det var fler män än kvinnor som tog en licentiatexamen.

Antalet doktorsexamina ökade

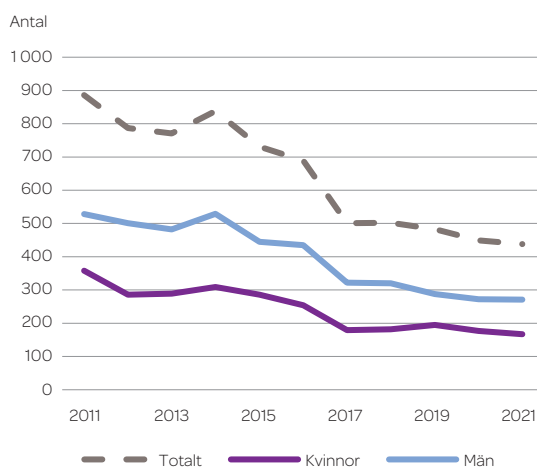
Under 2021 utfärdades totalt 3 110 examina på forskarnivå, varav 2 670 doktorsexamina och 440 licentiatexamina. Antalet doktorsexamina ökade med 100 jämfört med året innan. Efter flera år av minskningar vände alltså trenden och antalet doktorsexamina ökade. En förklaring till ökningen är att antalet doktorandnybörjare ökade några år tidigare. Däremot fortsatte minskningen av antalet licentiatexamina, 10 färre jämfört med året innan (se figur 47 och 48).

Det var något färre kvinnor än män som avlade en doktorsexamen 2021, 47 procent kvinnor och 53 procent män. Könsfördelningen har varit jämn under den senaste tioårsperioden, på så sätt att andelen män respektive kvinnor har varit inom spannet 40–60 procent. Men det gäller inte för dem som avlade en licentiatexamen 2021, där var könsfördelningen 38 procent kvinnor och 62

Figur 47. Antalet doktorsexamina, totalt och uppdelat på kvinnor och män 2011–2021.

Figur 48. Antalet licentiatexamina, totalt och uppdelat på kvinnor och män 2011–2021.

Tabell 18. Antalet doktorsexamina och licentiatexamina 2021 per forskningsämnesområde och könsfördelning (procent).

	Doktorsexamina			Licentiatexamina		
	Totalt Antal	Kvinnor (%)	Män (%)	Totalt Antal	Kvinnor (%)	Män (%)
Totalt	2 670	47	53	440	38	62
Naturvetenskap	620	38	62	140	38	62
Teknik	520	31	69	240	35	65
Medicin och hälsovetenskap	920	59	41	20	52	48
Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin	40	53	48	–	–	–
Samhällsvetenskap	410	55	45	20	59	41
Humaniora och konst	150	55	45	10	43	57

procent män. En anledning är att hälften av alla licentiatexamina togs inom teknik, där männen var i majoritet.

Sedan konstnärlig examen på forskarnivå infördes 2010 har totalt 66 konstnärliga doktorsexamina och 15 konstnärliga licentiatexamina utfärdats. Eftersom de är så pass få, särredovisar vi inte dem i detta avsnitt. Läs mer i faktarutan *Examenstillstånd*.

Flest doktorsexamina, 920 examina, togs inom medicin och hälsovetenskap 2021. Det är mer än en tredjedel av alla doktorsexamina (se tabell 18). Könsfördelningen var jämn, 59 procent kvinnor och 41 procent män. Jämfört med året innan ökade antalet doktorsexamina inom alla forskningsämnesområden förutom inom lantbruksvetenskap och veterinärmedicin. Störst var ökningen inom samhällsvetenskap samt medicin och hälsovetenskap.

Den övervägande delen av licentiatexamina avlades inom teknik och naturvetenskap. Inom dessa forskningsämnesområden var 65 respektive 62 procent män bland de examinerade. Antalet licentiatexamina ökade mest inom teknik samtidigt som antalet minskade inom samhällsvetenskap 2021, jämfört med året innan.

Genomströmning

Examensfrekvensen inom 5 år har ökat till 47 procent 2021 från 45 procent året innan.

En förklaring kan vara att doktoranders genomströmning 2020 till viss del påverkades av coronapandemin. Examensfrekvensen är lägre för kvinnor än män fem år efter påbörjade forskarstudier, men efter åtta år är könsskillnaden liten. Studietiden var i genomsnitt tolv terminer från nybörjartermin till doktorsexamen. Räknas bara den aktiva tiden som doktoranderna ägnade sig åt utbildningen, tog den i genomsnitt åtta terminer.

EXAMENSTILLSTÅND PÅ FORSKARNIVÅ

Alla universitet har tillstånd att utfärda generella examina på forskarnivå och högskolor kan från och med 1 januari 2010 ansöka om tillstånd att utfärda examina på forskarnivå. Examenstillståndet söks inom ett område och ansökan prövas och beslutas av UKÄ. Beslut om examenstillstånd för enskilda utbildningsanordnare fattas av regeringen. För konstnärlig licentiatexamen och konstnärlig doktorsexamen, som infördes som egna examina den 1 januari 2010, måste både universitet och högskolor ansöka om examenstillstånd. Ansökan prövas och beslutas av UKÄ. Sammantaget har 17 högskolor examenstillstånd på forskarnivå.

Examensfrekvensen inom fem år har ökat något

Ett mått på genomströmning är examensfrekvensen, som anger hur stor andel av nybörjarna på forskarnivå ett visst år som avlagt doktorsexamen efter ett visst antal år. En doktorsexamen är tänkt att motsvara en nominell studietid på fyra år på heltid. Men det är vanligt att doktorander har en kombination av 80 procents forskarstudier och 20 procents institutionstjänstgöring, och då blir studietiden fem år. En första uppföljning görs därför efter fem år.

Den senaste nybörjarkullen som kan följas upp inom fem år är den som påbörjade en utbildning på forskarnivå under 2016. Av dessa hade 47 procent avlagt en doktorsexamen till och med 2021, vilket var två procentenheter högre än nybörjarkullen året innan. Än så länge har vi inte något entydigt svar på hur genomströmningen har påverkats av coronapandemin. För att kunna uttala sig om det behöver man studera genomströmningen under en längre tid.

I ett längre perspektiv har examensfrekvensen ökat betydligt mer. För nybörjarkullen 1990 låg den bara på 22 procent. En orsak till ökningen är 1998 års forskarutbildningsreform, som bland annat innehöll krav på säkrad finansiering under utbildningen för att öka genomströmningen.

Kvinnor har en lägre examensfrekvens inom fem år än män i alla nybörjarkullar. Av nybörjarkullen 2016 hade 42 procent av kvinnorna och 49 procent av männen avlagt en doktorsexamen inom fem år. En anledning kan vara att kvinnor i större utsträckning än män är föräldralediga.

Examensfrekvensen ökar över tid. Av nybörjarna 2013 (den senaste nybörjarkullen som kan följas upp inom åtta år) hade 46 procent avlagt doktorsexamen inom fem år, 62 procent inom sex år och 75 procent inom åtta år. De resterande 25 procenten hade inte tagit någon doktorsexamen vid utgången av 2021. I den gruppen var det i stället några som hade avlagt en licentiatexamen som högsta examen, totalt 5 procent av nybörjarna. Sammantaget var det 20 procent som inte hade avlagt någon examen alls efter åtta år.

Liten könsskillnad efter åtta år

Under de senaste åren har skillnaden i examensfrekvens mellan kvinnor och män minskat ju längre tid som gått efter nybörjaråret (se figur 49). Det tar alltså längre tid för kvinnor än för män att avlägga en examen. Av nybörjarkullen 2013 hade 42 procent av kvinnorna och 49 procent av männen avlagt en doktorsexamen inom fem år – en skillnad på 7 procentenheter. Skillnaden i andel som avlagt

Figur 49. Examensfrekvensen (procent) bland kvinnor och män som avlagt en doktorsexamen fem, sex och åtta år efter sitt nybörjarår (1990–2016).

examen var 8 procentenheter efter sex år, men efter åtta år var skillnaden bara 3 procentenheter. Könsskillnaden är liten eller obefintlig efter åtta år i samtliga nybörjarkullar som vi följt upp sedan 2010.

Examensfrekvensen varierade för doktorander inom olika forskningsämnesområden. Bland nybörjarkullen 2013 hade lantbruksvetenskap och veterinärmedicin den största andelen som avlagt doktorsexamen inom fem år: 57 procent. Lägst andel fanns inom humaniora och konst med 30 procent. Även inom åtta år var det lantbruksvetenskap och veterinärmedicin som låg i topp med 80 procent, medan humaniora och konst fortfarande var lägst med 64 procent.

Även sett till kvinnor och män varierade examensfrekvensen en del mellan forskningsämnesområdena. Störst skillnad inom åtta år var det inom lantbruksvetenskap och veterinärmedicin – där hade 74 procent av kvinnorna och 86 procent av männen avlagt examen inom åtta år. Inom det största forskningsämnesområdet, medicin och hälsovetenskap, var det inte så stor skillnad mellan kvinnors och mäns examensfrekvens inom åtta år, 78 respektive 76 procent.

En doktorsexamen tog i snitt tolv terminer

Ett annat mått på genomströmning är hur lång tid det tar för en doktorand att avlägga en examen. För dem som tog en doktorsexamen 2021 tog det i snitt 12 terminer, när vi mäter i bruttostudietid. Bruttostudietiden anger den totala tiden i utbildning, utan att vi tar hänsyn till eventuell föräldraledighet, tjänsteledighet eller annat. Mäter vi i stället studietiden i nettostudietid, tog det 8,4 terminer. Då räknar vi bara den tid som doktoranderna aktivt ägnar sig åt utbildning på forskarnivå (se tabell 19).

Doktorander som tog en licentiatexamen 2021 hade en nettostudietid på 5,5 terminer och en bruttostudietid på 7 terminer.

Tabell 19. Det genomsnittliga antalet terminer (medianvärdet) det tog för doktorander att avlägga en doktorsexamen (brutto- och nettostudietid) 2021, totalt och per forskningsämnesområde, uppdelat på kvinnor och män.

Examen	Bruttostudietid			Nettostudietid			Avlagda examina		
	kalenderhalvår			kalenderhalvår			kalenderår		
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
Doktorsexamen	12	12	11	8,4	8,4	8,3	2 670	1 260	1 400
Naturvetenskap	11	11	11	8,4	8,5	8,4	620	230	390
Teknik	11	11	11	8,4	8,5	8,3	520	160	360
Medicin och hälsovetenskap	12	12	12	8,0	8,1	7,9	920	540	380
Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin	11	11	11	8,3	8,1	8,8	40	20	20
Samhällsvetenskap	13	13	12	8,6	8,6	8,7	410	230	180
Humaniora och konst	14	14	13	8,9	8,9	8,8	150	80	70
Licentiatexamen	7	8	7	5,5	5,5	5,5	440	170	270
Naturvetenskap	8	8	7	5,9	5,9	5,8	140	50	90
Teknik	7	7	7	5,4	5,3	5,4	240	90	160
Medicin och hälsovetenskap	12	13	10	5,0	5,1	4,9	20	10	10
Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin	–	–	–	–	–	–	–	–	–
Samhällsvetenskap	10	10	10	4,7	5,5	4,4	20	10	10
Humaniora och konst	10	10	10	6,2	5,4	6,6	10	10	10

Det innebär att de som avlägger en doktorsexamen blir klara med sin utbildning inom (lite drygt) den tid som utbildningen ska ta: 8 terminer. Däremot har de som avlägger en licentiatexamen en något längre studietid än de 4 terminer som stipuleras i högskoleförordningen.

Nettostudietiden var densamma för män och kvinnor bland doktoranderna som tog en licentiatexamen 2021, medan den var något längre för kvinnor än män som tog en doktorsexamen. Bruttostudietiden var en termin längre för kvinnor än män både för doktorsexamen och licentiatexamen.

Det finns variationer i både nettostudietid och bruttostudietid mellan olika forskningsämnesområden. Under 2021 hade doktoranderna inom medicin och hälsovetenskap den kortaste nettostudietiden: 8,0 terminer. Längst tid hade doktoranderna inom humaniora och konst: 8,9 terminer. Överlag är det få skillnader i nettostudietid mellan kvinnor och män inom de olika ämnesområdena, förutom inom lantbruksvetenskap och veterinärmedicin.

Längst bruttostudietid var det inom samhällsvetenskap samt humaniora och konst med 13 respektive 14 terminer. Kortast bruttostudietid, 11 terminer, var det inom naturvetenskap, teknik samt lantbruksvetenskap och veterinärmedicin.

Breddad rekrytering

Snedrekryteringen till utbildning på forskarnivå har minskat utifrån både social och nationell bakgrund. Men medan den sociala snedrekryteringen fortfarande är tydlig, har snedrekryteringen utifrån svensk eller utländsk bakgrund i det närmaste försvunnit.

Minskad social snedrekrytering

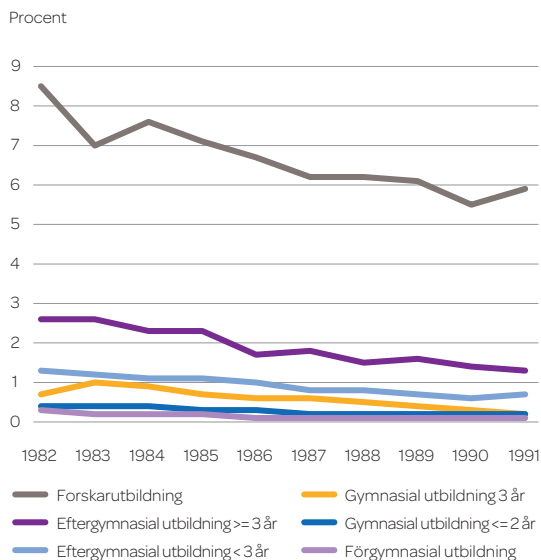
Den sociala bakgrunden (här mätt som den högst utbildade föräldrarnas utbildningsnivå) påverkar om en person börjar studera på forskarnivå eller inte. Av samtliga som föddes 1991 (med uppgift om föräldrarnas utbildningsnivå) hade 0,6 procent påbörjat forskarstudier senast vid 30 års ålder, men andelen är större om föräldrarna är högutbildade och mindre om föräldrarna är lågutbildade. Om föräldrarna var forskarutbildade hade 5,9 procent gått vidare till forskarstudier. Därefter följde gruppen vars föräldrar hade en minst treårig eftergymnasial utbildning (utan forskarutbildning) – övergångsandelens i denna grupp var 1,3 procent. Om föräldrarna hade en förgymnasial utbildning (till exempel folkskola eller grundskola) var det endast 0,1 procent som hade börjat på forskarutbildningen (se figur 50).

Bland födda 1982–1991 har övergången till forskarutbildningen minskat i samtliga sociala grupper. Även den sociala snedrekryteringen har minskat något. Av figuren framgår det nämligen att avståndet mellan de olika sociala grupperna var som störst bland dem som föddes under den första hälften av 1980-talet, och därefter har de olika grupperna närmast sig varandra. Den utvecklingen gäller också vid en uppdelning på kvinnor och män.

De flesta har högutbildade föräldrar

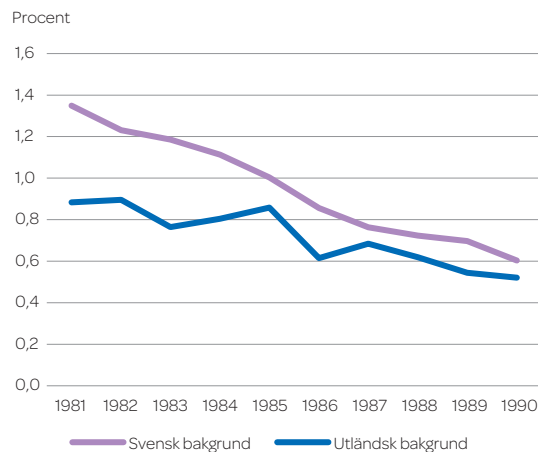
Läsåret 2020/21 hade nära 62 procent av doktorandnybörjarna högutbildade föräldrar (eftergymnasial utbildning om minst tre år eller forskarutbildning). Andelen som hade föräldrar med medelhög utbildning (gymnasial utbildning tre år eller eftergymnasial utbildning kortare än tre år) var 26 procent, medan bara 12 procent hade lågutbildade föräldrar (förgymnasial utbildning eller gymnasial utbildning högst två år). Beräkningen av den sociala sammansättningen baserar sig på 1 660 doktorandnybörjare. Utländska doktorander och svenska doktorander utan uppgift om föräldrarnas utbildning ingår inte.

Figur 50. Andelen (procent) av födda 1982–1991 som hade påbörjat en utbildning på forskarnivå i Sverige senast vid 30 års ålder, uppdelat efter föräldrarnas utbildningsnivå.

Figur 51. Andelen (procent) av födda 1981–1990 som hade påbörjat en utbildning på forskarnivå i Sverige senast vid 30 års ålder, uppdelat efter nationell bakgrund (svensk eller utländsk).

Personer folkbokförda i Sverige vid 18 års ålder ingår.

Hade det inte funnits någon social snedrekrytering till forskarutbildningen, skulle den sociala sammansättningen bland nybörjarna likna den i befolkningen. Men så ser det inte ut. I befolkningen år 2020 i åldersgruppen 25–29 år (den vanligaste ålderskategorin för doktorandnybörjarna) var det till exempel 26 procent som hade högutbildade föräldrar, jämfört med 62 procent av doktorandnybörjarna. Den överrepresentationen av doktorander med högutbildade föräldrar hänger dock endast till liten del samman med den snedrekrytering som sker i själva övergången mellan den avancerade nivån och forskarnivån. I stället har den i stor utsträckning byggts upp i gymnasieskolan och tidigare utbildningsnivåer i högskolan. Läs mer i *Högskolenybörjare 2019/20 och doktorandnybörjare 2018/19 efter föräldrarnas utbildningsnivå*, UF 20 SM 2002, UKÄ och SCB. Ett nytt statistiskt meddelande publiceras den 14 december 2022.

Nästan ingen snedrekrytering utifrån nationell bakgrund

Bland dem som föddes 1990 (och som tillhörde den svenska befolkningen vid 18 års ålder) gör den nationella bakgrunden nästan ingen skillnad alls för om man påbörjar forskarstudier eller inte. Vid 30 års ålder hade 0,6 procent av dem med svensk bakgrund och 0,5 procent av dem med utländsk bakgrund börjat i forskarutbildningen (se figur 51). Med svensk bakgrund avses att man är född i Sverige med minst en förälder som också är född i Sverige. Hit räknas även de personer som är födda utomlands om båda föräldrarna är svenskfödda (till exempel diplomatbarn). Gruppen med utländsk bakgrund består här av personer som är

- födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar
- utrikes födda och som invandrade senast vid 18 års ålder.

Både de med svensk och utländsk bakgrund tillhör den svenska befolkningen, och de utländska doktoranderna ingår alltså inte. Gruppen med svensk bakgrund har påbörjat doktorandstudier i större utsträckning än gruppen med utländsk bakgrund i samtliga kullar födda 1981–1990. Men skillnaden var större bland de äldre födelsekullarna och snedrekryteringen utifrån nationell bakgrund har därför minskat. I födelsekullen 1981 var skillnaden mellan grupperna 0,4

procentenheter, medan den var 0,1 i födelsekullen 1990. Även uppdelat på kvinnor och män har det skett en utjämning över tid mellan dem med svensk och utländsk bakgrund.

Doktorandernas nationella sammansättning liknar befolkningens

Läsåret 2020/21 började 2 000 nybörjare en forskarutbildning i Sverige (under 65 år och exklusive utländska doktorander). Av dem hade 74 procent svensk bakgrund. Alltså hade 26 procent utländsk bakgrund, fördelat på detta sätt: knappt 5 procent var födda i Sverige med två utrikes födda föräldrar, 2 procent hade invandrat senast vid 6 års ålder och 19 procent hade invandrat någon gång i åldern 7–64 år. Andelen med utländsk bakgrund var nästan densamma bland kvinnor och män: 27 respektive 26 procent.

Den här sammansättningen av doktorandnybörjarna utifrån deras nationella bakgrund hänger till stor del ihop med fördelningen i den svenska befolkningen. I befolkningen 2020 i åldrarna 25–29 år (den vanligaste ålderskategorin för doktorandnybörjarna) hade 71 procent svensk bakgrund och 29 procent utländsk, det vill säga en liknande fördelning som för doktorandnybörjarna. Alltså finns det inga tecken på någon uttalad snedrekrytering till forskarutbildningen utifrån nationell bakgrund.

Fördelningen av svensk och utländsk bakgrund bland doktorandnybörjarna varierar i viss utsträckning mellan forskningsämnesområden. Minst andel med utländsk bakgrund 2020/21 fanns inom de två ämnesområdena samhällsvetenskap respektive lantbruksvetenskap och veterinärmedicin (21 procent), och störst var andelen inom naturvetenskap (29 procent). Läs mer om doktorandernas nationella bakgrund i *Svensk och utländsk bakgrund för studenter och doktorander 2020/21*, UF 19 SM 2201, UKÄ och SCB.

DOKTORANDSPEGELN 2021

Som en del av UKÄ:s regeringsuppdrag att följa upp coronapandemins konsekvenser för högskolans verksamhet, genomfördes 2021 *Doktorandspegeln* – en enkätundersökning om doktoranders upplevelser av hur det varit att genomföra forskarutbildningen under coronapandemin.

Sammantaget visar undersökningen att lärosätena överlag har hanterat coronapandemins utmaningar på ett sätt som doktoranderna är nöjda med. Majoriteten svarar att de haft en bra kontakt med arbetsgivaren och var nöjda med hur lärosätena hanterat de utmaningar som har uppkommit som följd av coronapandemin. De flesta som sökte stöd hos företagshälsovård eller studenthälsovård var nöjda med det stöd som de fått. De flesta uppgav att de kunnat följa tidplanen i den individuella studieplanen. Men för drygt 40 procent har det gått långsammare, och en fjärdedel ansökte (eller kommer att ansöka) om förlängning av sin doktorandtjänst.

Trots att mycket fungerade väl under coronapandemin, har det också funnits utmaningar. Undersökningen visar att internationella samarbeten minskat och många uppger att det intellektuella utbytet med andra doktorander och seniora forskare också minskat. Mer än hälften uppger att de har behövt ställa in eller senarelägga moment i forskarutbildningen. I hög utsträckning handlar det om materialinsamling och utlandsvistelser som inte kunnat genomföras. För många har avhandlingsarbetet därför gått långsammare än planerat och en fjärdedel av alla doktorander uppger att de behövt ändra inriktningen i avhandlingen som en följd av coronapandemin.

Det fanns också skillnader mellan olika forskningsämnesområden. Doktorander inom humaniora och konst hade mer negativa erfarenheter av att bedriva forskarstudier under coronapandemin än doktorander från andra forskningsämnesområden. Undersökningen visar också att de utländska doktoranderna var mer missnöjda, upplevde större oro och stress, hade svårare att strukturera sin studietid under coronapandemin och var mer pessimistiska inför framtiden än de svenska doktoranderna.

Läs mer i *Doktorandspegeln 2021. Doktorandernas upplevelser av att genomföra forskarutbildningen under coronapandemin*. 2021:27, UKÄ.

FOKUS FORSKARUTBILDNING – NY KUNSKAP FRÅN UKÄ:S TEMAPROJEKT

UKÄ har i projektet *Fokus forskarutbildning* belyst forskarutbildning ur olika perspektiv: studenters intresse för forskarutbildningen, lärosätens dimensionering av forskarutbildningen och samhällets behov av forskarutbildade. Några resultat:

Andelen i den svenska befolkningen som påbörjat en forskarutbildning senast vid 30 års ålder har minskat. Det kan till viss del förklaras av äldre doktorandnybörjare. En forskarutbildning verkar sällan löna sig ekonomiskt ur ett individuellt perspektiv, och därför kan inkomsten efter examen även vara en förklaring till ett minskat intresse bland studenterna. En annan förklaring kan vara fler utländska sökande.

Intäkterna för forskning och forskarutbildning ökade kraftigt mellan 1999 och 2019, samtidigt som forskarutbildningens omfattning inte förändrades. Ökade resurser skulle kunna innebära ökad omfattning av forskarutbildningen, men när UKÄ skattade kostnaden för forskarutbildningen var den oförändrad mellan 1999 och 2019. En större del av lärosätens intäkter består av extern finansiering. En slutsats är att den externa finansieringen kan påverka lärosätens rekrytering till forskarutbildningen.

Antalet forskarutbildade på arbetsmarknaden har ökat och även andelen forskarutbildade med en utländsk examen. I jobbbannonser kan vi dessutom se att efterfrågan på forskarutbildade har ökat. Totalt ser vi varken någon brist eller något överskott på forskarutbildade. Däremot verkar det vara för få som utbildas inom vissa områden, till exempel inom vård.

UKÄ har tagit fram flera rapporter om forskarutbildningen och intervjuat lärosäten i projektet. Läs mer i *Fokus forskarutbildning. Ny kunskap från UKÄ:s temaprojekt. 2021:35, UKÄ.*

Utbildning och arbetsmarknad

Det går bra på arbetsmarknaden för dem som tar en examen i högskolan. Även om coronapandemin har påverkat arbetsmarknadsläget för många unga, har flertalet av de som tog en examen på grundnivå eller avancerad nivå under pandemin en bra ställning på arbetsmarknaden. En snabb uppföljning visar att 75 procent av de examinerade våren 2021 hade en bra möjlighet till försörjning ett halvår efter examen. Men det var stora skillnader mellan examinerade från olika utbildningar. Civilingenjör- och högskoleingenjörsprogram var bland de utbildningar där de examinerade hade störst svårigheter under pandemin.

För de som examinerades innan coronapandemin, och därmed har följts upp efter längre tid, var 84 procent etablerade på arbetsmarknaden 1–1,5 år senare. Skillnaden i etableringsgrad minskade mellan kvinnor och män jämfört med tidigare läsår. Högst etablering hade personer med yrkesexamina.

Även de som tagit en doktorexamen har en bra arbetsmarknad. Drygt 80 procent av de personer som tog en doktorexamen 1998–2015 var etablerade på arbetsmarknaden tre år efter examen. Män hade en högre etableringsgrad än kvinnor inom samtliga forskningsområden förutom samhällsvetenskap.

Ett annat tillskott till svensk arbetsmarknad är de utländska doktorander som går en forskarutbildning i Sverige och därefter stannar. Av de som examinerades 2015 var över hälften kvar i Sverige tre år efter examen och majoriteten av dem var verksamma på arbetsmarknaden.

Förslag på hur du kan citera:

Universitet och högskolor: årsrapport 2022, Utbildning och arbetsmarknad, 2022, s. 71–81. Stockholm: Universitetskanslersämbetet. DOI: <https://doi.org/10.53340/UKAP-5.5>. Licens: CC-BY

Nyutexaminerade studenter under pandemin

Coronapandemin har påverkat arbetsmarknaden för många. En tidig uppföljning visar att för dem som examinerades i högskolan våren 2020 och 2021 var andelen med bra möjlighet till försörjning ett halvår efter examen något lägre jämfört med examinerade våren 2019. Men det fanns stora skillnader mellan examinerade från olika utbildningar.

Återhämtning på arbetsmarknaden

De senaste två åren har arbetsmarknadsläget präglats av coronapandemin, med ökad arbetslöshet inte minst för unga. UKÄ har därför gjort en snabb uppföljning för att undersöka möjligheten till bra försörjning på arbetsmarknaden för dem som nyligen examinerats i högskolan.

I uppföljningen mäter vi hur stor andel av de examinerade som har en bra möjlighet till försörjning ett halvår efter examen. Gränsen för att räknas till gruppen med bra möjlighet till försörjning är 21 500 kronor i månadslön för de examinerade 2021. Beloppsgränserna för 2019 och 2020 är något lägre, eftersom vi har utgått från ett arbetskostnadsindex och räknat om till jämförbara nivåer. Lönegränsen är densamma som används i måttet för etablering, se faktarutan *Vem räknas som etablerad?*

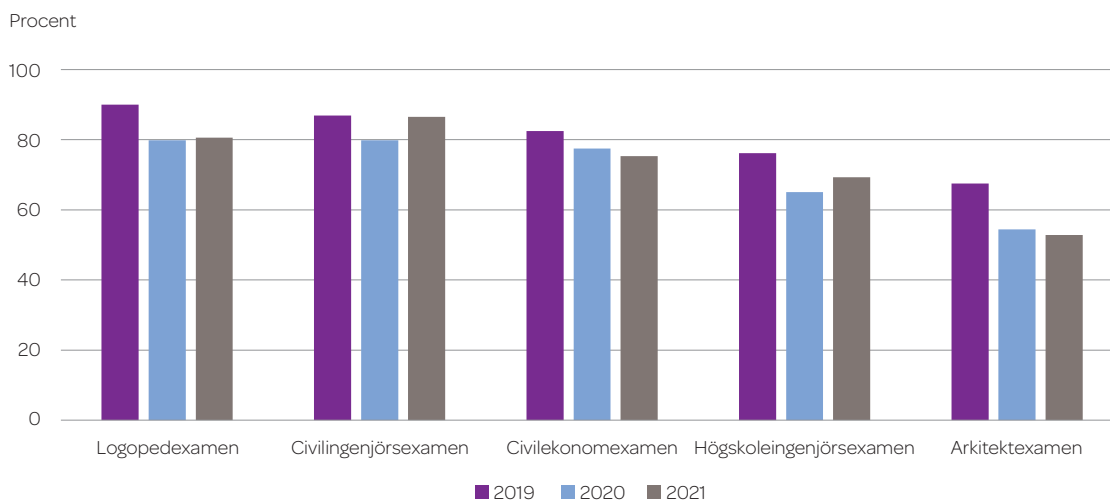
Resultaten visar att det i inledningen av pandemin skedde en viss försämring på arbetsmarknaden för de examinerade. Mellan 2019 och 2020 minskade andelen av de examinerade som hade en bra möjlighet till försörjning ett halvår efter examen från 77 procent till 74 procent. Därefter har arbetsmarknaden till viss del återhämtat sig. Av de examinerade vårterminen 2021 hade 75 procent en bra möjlighet till försörjning ett halvår efter examen.

Män upplevde en större nedgång på arbetsmarknaden än kvinnor. Bland männen sjönk andelen med en bra möjlighet till försörjning med 5 procentenheter och för kvinnor med 2 procentenheter för de examinerade 2020, jämfört med de examinerade 2019. Bland de examinerade 2021 hade männen återhämtat sig något, medan kvinnorna låg kvar på samma nivå. En förklaring till skillnaden mellan kvinnor och män är de skilda utbildningsval som kvinnor och män gör, som leder till en könssegregerad arbetsmarknad.

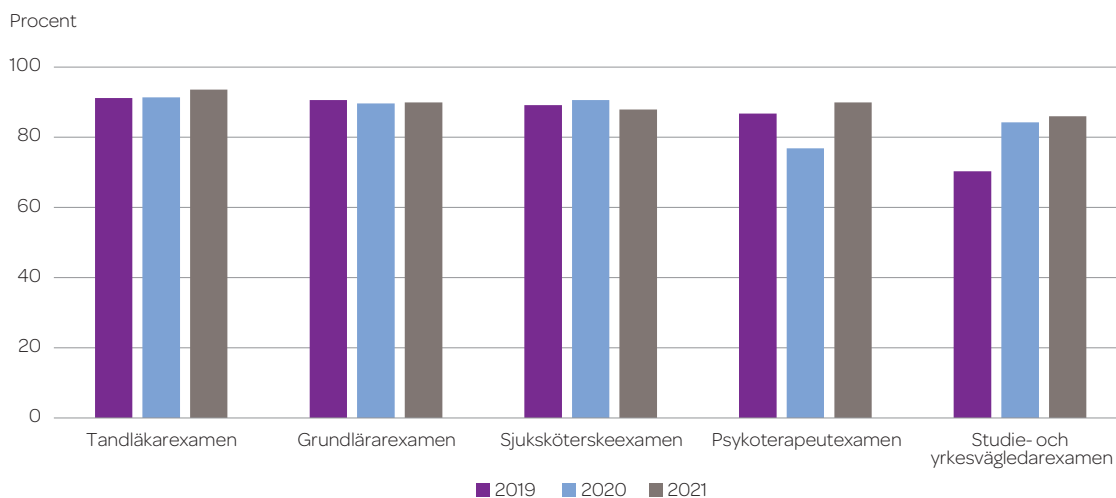
Stora skillnader mellan olika utbildningar

Det råder stora skillnader mellan utbildningar i hur stor utsträckning coronapandemin verkar ha påverkat möjligheten till en bra försörjning (se figur 52 och 53).

Figur 52. Andel av de examinerade vårterminerna 2019, 2020 och 2021 med bra möjlighet till försörjning ett halvår efter examen. Utbildningar med stora nedgångar under coronapandemin.

Figur 53. Andel av de examinerade vårterminerna 2019, 2020 och 2021 med bra möjlighet till försörjning ett halvår efter examen. Utbildningar med oförändrat läge eller positiv utveckling under coronapandemin.

En utbildning med stor nedgång är logopederna. För de examinerade 2019 hade 90 procent en bra möjlighet till försörjning ett halvår efter examen, men den andelen gick ner till 80 procent för både 2020 och 2021. En orsak kan vara att arbetsmarknaden för vissa yrken med stora inslag av fysiska möten har varit svår under pandemin. Det här är också en relativt liten utbildning, bara kring 100 examinerade 2021. Det gör att resultatet kan påverkas mycket även av små förändringar, och därför bör tolkas med försiktighet.

En förklaring till skillnaden mellan män och kvinnor finns i deras skilda utbildningsval. Både utbildningarna till civilingenjör och högskoleingenjör är stora bland männen och båda utbildningarna hade betydande nedgångar i andelen med bra möjlighet till försörjning för de examinerade mellan 2019 och 2020. Störst nedgång var det för examinerade som tog en arkitektexamen, där minskade andelen med bra möjlighet till försörjning med 15 procentenheter från 2019 till 2021. Men också det är en liten utbildning, med omkring 100 examinerade per termin.

Samtidigt finns det utbildningar där de examinerades arbetsmarknadsutsikter inte verkar ha påverkats negativt, eller där läget till och med har förbättrats under coronapandemin. Examinerade från utbildningar som leder till bristyrken, till exempel tandläkare, sjuksköterskor och grundlärare, hade höga andelar med en bra möjlighet till försörjning, både innan och under pandemin.

För psykoterapeuter såg vi en nedgång från 2019 till 2020, men därefter en klar uppgång 2021. En förklaring kan vara att den ökande psykiska ohälsan under pandemin har ökat efterfrågan på examinerade från den utbildningen. Men störst uppgång har de examinerade från studie- och yrkesvägledarprogrammet. En anledning skulle kunna vara en ökad efterfrågan i och med att många har funderat på karriärbyten under pandemin.

Läs mer i rapporten *Coronapandemin och arbetsmarknaden för nytexaminerade studenter 2021*, UKÄ 2022.

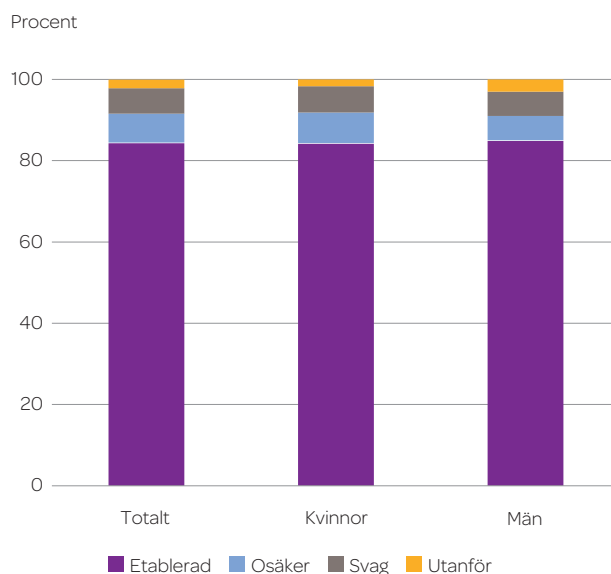
Etablering efter examen på grundnivå och avancerad nivå

När de examinerade följs upp på längre sikt ser arbetsmarknadsläget bättre ut. Av de som tog en examen på grundnivå och avancerad nivå läsåret 2018/19, alltså innan coronapandemin, var en majoritet etablerade 1–1,5 år efter examen. Etableringsgraden var också oförändrad jämfört med läsåret innan. Personer som tog en yrkesexamen hade högre etableringsgrad än de som tog en generell eller konstnärlig examen.

En majoritet var etablerade

Av de som tog en examen på grundnivå eller avancerad nivå under 2018/19 var 84 procent etablerade på arbetsmarknaden efter 1–1,5 år (se figur 54). Etableringsgraden var oförändrad jämfört med läsåret innan. Uppföljningen av de examinerade 2018/19 görs 2020, det vill säga under pandemin, men etableringsgraden verkar alltså inte ha påverkats. Men en stor del av de examinerade hade då haft relativt lång tid på sig att etablera sig innan arbetsmarknaden påverkades av pandemin. Resultatet kan tyda på att en majoritet redan hade fått arbete innan pandemin inträffade. Etableringsgraden var något lägre för kvinnor än män, men skillnaden minskade jämfört med läsåret innan.

Figur 54. Arbetsmarknadsställning (procent) 1–1,5 år efter examen för personer som examinerades på grundnivå och avancerad nivå läsåret 2018/19. Totalt och uppdelat på kvinnor och män.

VEM RÄKNAS SOM ETABLERAD?

För att definieras som etablerad på arbetsmarknaden krävs att individen uppfyller följande kriterier:

Personen är sysselsatt i november månad det aktuella uppföljningsåret enligt den definition som SCB använder i sysselsättningsregistret.

Den sammanräknade arbetsinkomsten under året ska överstiga 253 300 kronor (år 2020).

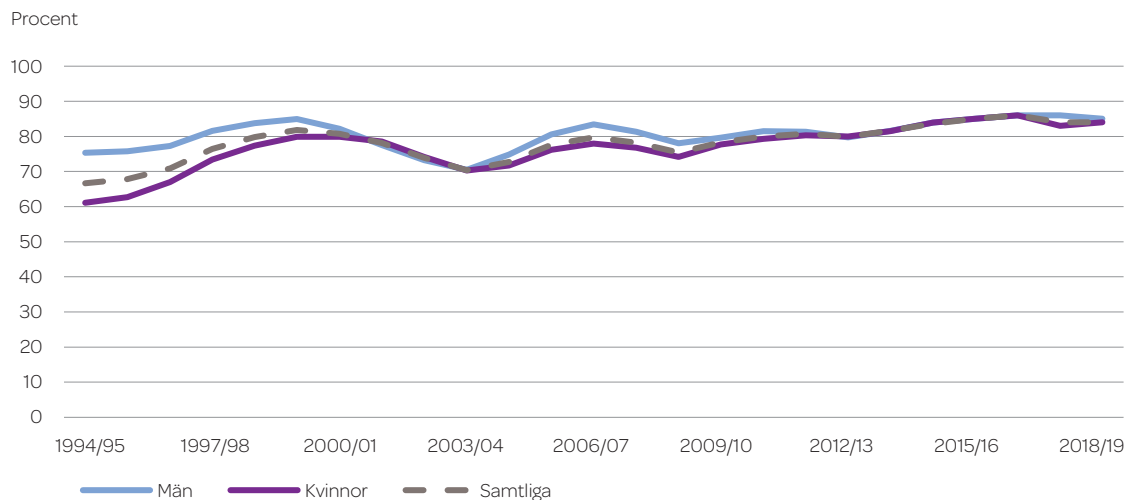
Det ska inte finnas några händelser som indikerar perioder av arbetslöshet (på heltid eller deltid) eller att personen varit föremål för arbetsmarknadspolitiska åtgärder.

Den definition av etablerad som används här är på många sätt snäv. Det är flera villkor som måste vara uppfyllda under uppföljningsåret för att en person ska räknas som etablerad, och definitionen avser personer som har en god ställning på arbetsmarknaden. Individer som tillhör gruppen etablerade har med andra ord haft en förhållandevis smidig övergång från utbildning till arbetslivet.

Populationen delas in i fyra kategorier utifrån hur stark ställning de har på arbetsmarknaden:

- Etablerad
 - » God ställning på arbetsmarknaden
- Osäker
 - » Relativt låg arbetsinkomst eller förekomst av arbetslöshet
- Svag
 - » Låg arbetsinkomst eller förekomst av heltidsarbetslöshet en stor del av året
- Utanför
 - » Ingen arbetsinkomst

Figur 55. Etableringsgrad (procent) 1–1,5 år efter examen totalt och för kvinnor och män som tog en examen läsåren 1994/95–2018/19.

I undersökningen definieras etablerad som en person med en god ställning på arbetsmarknaden. Läs mer om etableringsmättet i faktarutan *Vem räknas som etablerad?*

Men inte alla examinerade etablerar sig på arbetsmarknaden. Av de som examinerades läsåret 2018/19 hade 7 procent en osäker ställning på arbetsmarknaden. Ytterligare 6 procent hade en svag ställning på arbetsmarknaden. En liten grupp stod slutligen helt utanför arbetsmarknaden – det gjorde totalt 2 procent av de examinerade. Kvinnor hade en något högre andel än män i gruppen osäker ställning, medan det var en något högre andel män i gruppen som stod utanför arbetsmarknaden.

Hur svårt det är att etablera sig på arbetsmarknaden kan sammantaget uttryckas som andelen av de examinerade som antingen har svag arbetsmarknadsställning eller som står utanför arbetsmarknaden. Om de här två grupperna slås samman hade 8 procent svårt att etablera sig på arbetsmarknaden 1–1,5 år efter examen, 9 procent för män och 8 procent för kvinnor.

Etableringen var oförändrad

De allra flesta som examineras från en utbildning vid universitet och högskolor etablerar sig alltså på arbetsmarknaden och det har inte skett någon stor förändring under det senaste året – den totala etableringsgraden för de som examinerades 2018/19 var oförändrad jämfört med läsåret innan, (se figur 55). Etableringen var något lägre för kvinnor än män, men könsskillnaden minskade jämfört med läsåret innan.

Förändringar i omvärlden, såsom förändringar i konjunkturen och i extrema fall pandemier, liksom besparingar eller utbyggnader av den offentliga sektorn, kan leda till att det är lättare eller svårare att etablera sig ett visst år. Här spelar det förstås också roll om det råder brist på arbetskraft med viss kompetens eller examen.

Tabell 20. Etableringsgraden (procent) för yrkesexamina, generella examina och konstnärliga examina 1–1,5 år efter examen, läsåren 2017/18–2018/19.

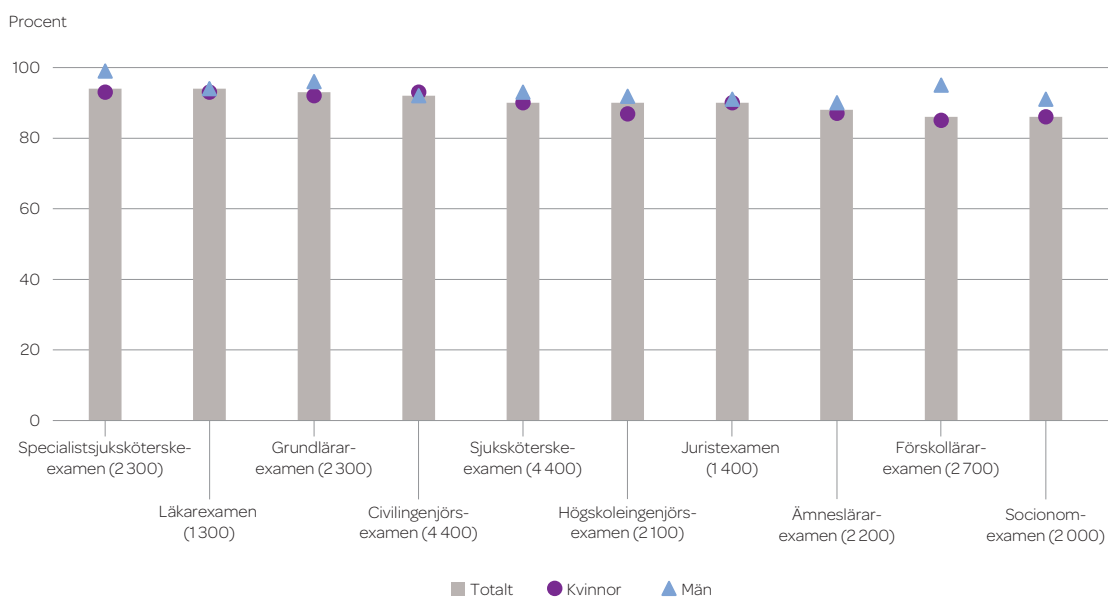
	Totalt		Kvinnor		Män	
	2017/18	2018/19	2017/18	2018/19	2017/18	2018/19
Yrkesexamina	89	90	88	89	92	91
Generella examina	79	77	77	77	80	78
Konstnärliga examina	41	35	40	32	44	40

Högst etablering för personer med yrkesexamina

Samtidigt finns det tydliga skillnader i etableringsgrad mellan examinerade från olika utbildningar. Av de som tog en yrkesexamen läsåret 2018/19 var 90 procent etablerade 1–1,5 år efter examen, jämfört med 77 procent för personer som tog en generell examen. För personer med en konstnärlig examen var etableringsgraden betydligt lägre jämfört med de två andra grupperna, 35 procent (se tabell 20).

Figur 56 visar etableringsgraden för de tio yrkesexamenprogram som hade flest examinerade 2018/19. Sjuksköterskeexamen och civilingenjörsexamen var de vanligaste yrkesexamina. 90 procent av de som tog en sjuksköterskeexamen och 92 procent av de som tog en civilingenjörsexamen 2018/19 var etablerade 1–1,5 år efter examen. Högst etableringsgrad (94 procent) hade personer med en specialistsjuksköterskeexamen. Men specialistsjuksköterskeexamen är en påbyggnadsutbildning,

Figur 56. Etableringsgrad (procent) för de tio yrkesexamina med flest examinerade, läsåret 2018/19. Totalt och uppdelat på kvinnor och män.

MATCHAR ARBETET UTBILDNINGEN?

En majoritet av de som tar en examen i högskolan får jobb efter studierna, det visar tidigare studier. Men hur stor andel av dem arbetar inom ett yrke som matchar deras studier?

I en enkätstudie till dem som avslutade sina högskolestudier läsåret 2017/18 ställdes frågan om det arbete de fick efter studierna till största delen hade samma inriktning som deras högskoleutbildning, det vill säga matchade. De flesta, 3 av 4, svarade att de hade ett matchande arbete tre månader efter avslutade studier.

Examinerade från yrkesexamensprogram fick snabbast ett matchande arbete, hälften av dem fick det redan innan utbildningen avslutades. Kvinnor med yrkesexamen fick ett arbete som matchade utbildningen på kortare tid efter utbildningen jämfört med män med yrkesexamen. Mellan kvinnor och män med generell examen var skillnaden inte lika tydlig.

De huvudinriktningar där de som avslutat utbildningen i högst grad svarade att de fått ett arbete som matchade utbildningen inom tre månader var: lant- och skogsbruk samt djursjukvård, pedagogik och lärarutbildning, hälso- och sjukvård samt social omsorg. Lägst andel som svarade att de hade ett matchande arbete var det bland examinerade inom inriktningen humaniora och konst.

Läs mer: *Inträdet på arbetsmarknaden för de som avslutade högskolestudierna 2017/18* vilken genomfördes under våren 2021. Källa: SCB.

Tabell 21. Etableringsgrad (procent) för generella examina uppdelad på ämnesinriktning 1–1,5 år efter examen, läsåren 2017/18 och 2018/19.

	Totalt		Kvinnor		Män	
	2017/18	2018/19	2017/18	2018/19	2017/18	2018/19
Generella examina (totalt)	79	77	77	77	80	78
Pedagogik och lärarutbildning	82	82	82	82	83	79
Humaniora och konst	57	57	57	57	56	56
Samhällsvetenskap, juridik, handel, administration	79	78	79	78	80	78
Naturvetenskap, matematik och data	80	79	76	77	83	80
Teknik och tillverkning	85	82	81	81	87	82
Lant- och skogsbruk samt djursjukvård	79	81	80	78	75	89
Hälso- och sjukvård samt social omsorg	83	83	83	82	83	84
Tjänster	76	71	74	72	78	71

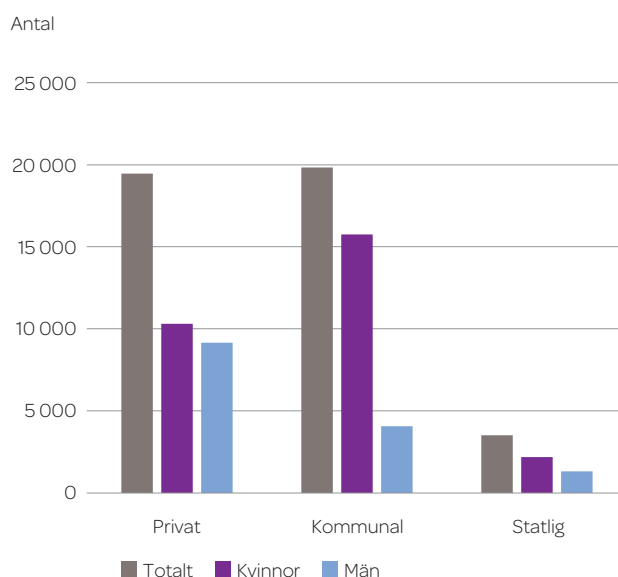
så de personer som läste utbildningen var troligen etablerade på arbetsmarknaden redan innan de påbörjade sin utbildning. En detaljerad redovisning av etableringsgrader för yrkesexamina, fördelade på huvudinriktning och kön, finns på uka.se/arsrapport.

Etableringsgraden för de som tog en generell examen var lägre – för de som tog en generell examen 2018/19 var etableringsgraden 77 procent. Men även här finns det stora skillnader i etablering mellan olika utbildningar. Högst etableringsgrad hade de som tog en examen inom hälso- och sjukvård samt social omsorg, 83 procent. Lägst etableringsgrad hade examinerade inom humaniora och konst, 57 procent. För de examinerade med ämnesinriktningen lant- och skogsbruk samt djursjukvård ökade den totala etableringsgraden jämfört med läsåret innan (se tabell 21).

Privat sektor störst bland män

Av de examinerade läsåret 2018/19 som var etablerade 1–1,5 år efter examen arbetade störst antal inom den kommunala sektorn. För män dominerade den privata sektorn tydligt, medan kvinnor till största delen arbetade inom kommunal sektor. Den statliga sektorn är betydligt mindre, men även här arbetade fler kvinnor än män (se figur 57).

Figur 57. Etableringsgrad (procent) 1–1,5 år efter examen för de examinerade läsåret 2018/19 fördelade på statlig, kommunal och privat sektor. Totalt och uppdelat på kvinnor och män.

LÅG LÖNEPREMIE I SVERIGE OCH NORDEN

Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) publicerar statistik om skillnader i lön från arbete beroende på personers olika utbildningsbakgrund. Den genomsnittliga lönen för arbete skiljer sig mellan grupper med olika utbildningsbakgrund. Enligt OECD gav en svensk eftergymnasial utbildning på minst två år i genomsnitt 22 procent högre lön än en gymnasial utbildning 2018. Som jämförelse var lönepremien för OECD:s medlemsländer 54 procent. Även i övriga nordiska länder var lönepremien för eftergymnasial utbildning på minst två år lägre än för genomsnittet i OECD.

Äldre och högtutbildade hade högst lönepremie och skillnaden i lönepremie mellan yngre och äldre var också störst bland högtutbildade. När det gäller högtutbildade var Danmark det nordiska land som hade minst skillnad i lönepremie mellan yngre och äldre. Samtliga nordiska länder låg klart under genomsnittet för OECD när det gäller lönepremie för äldre med högre utbildningsnivå.

Läkare och tandläkare hade högst lönepremie i Sverige bland högskoleutbildade och tjänade i genomsnitt 72 procent mer än gymnasialt utbildade. Utbildningar inom medicin gav högst lönepremie även i övriga Norden och i de flesta av OECD:s medlemsländer. Konst och media var den utbildningsinriktning som gav lägst lönepremie för de nordiska länderna sammantaget. I Sverige och Norge var lönepremien för konst och media till och med klart lägre än för gruppen med gymnasial utbildningsnivå.

Källa: *Löneskillnader i ett internationellt perspektiv, Statistik från OECD om lön i relation till utbildningsnivå, 2021:5 SCB.*

Etablering efter doktorsexamen

Även de som tagit en doktorsexamen har en bra ställning på arbetsmarknaden. Drygt 80 procent av de som tog en doktorsexamen 1998–2015 var etablerade på arbetsmarknaden tre år efter examen. Men etableringsgraden skiljer sig mellan olika forskningsämnen.

Etableringen ökade med tiden

Av de som tog en doktorsexamen 1998–2015 var 81 procent etablerade tre år efter examen, de hade alltså en god ställning på arbetsmarknaden. Samma definition av etablerad används som för examinerade på grundnivå och avancerad nivå. Läs mer om etableringsmättet i faktarutan *Vem räknas som etablerad?*

Etableringsgraden ökade med tiden efter examen. Fem år efter examen var 85 procent av de doktorsexaminerade etablerade. Liksom på grundnivå och avancerad nivå var en något större andel män än kvinnor etablerade. Tre år efter examen var 81 procent av kvinnorna och 82 procent av männen etablerade. Fem år efter examen har skillnaden ökat något, då var 84 procent av kvinnorna och 86 procent av männen etablerade.

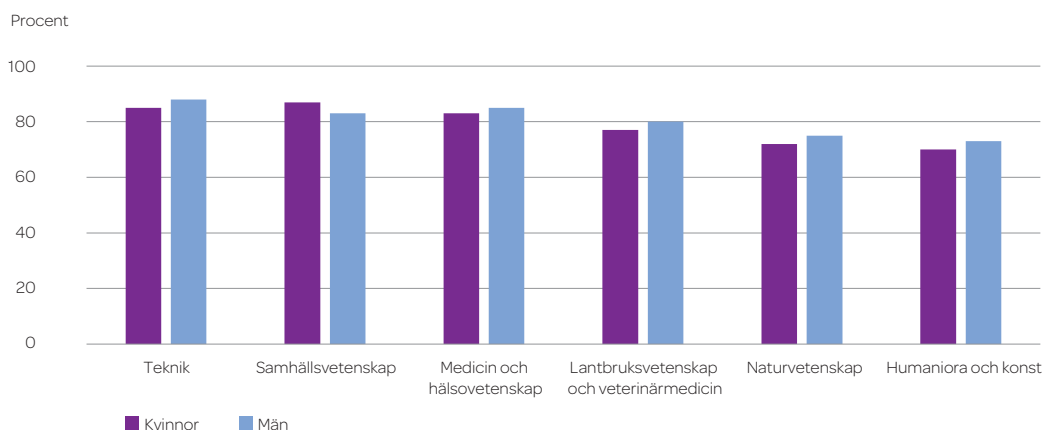
Teknik hade högst etableringsgrad

Bland forskningsämnesområdena hade examinerade inom teknik den högsta etableringsgraden på 88 procent, medan humaniora och konst hade lägst med 72 procent. Männen hade en högre etableringsgrad inom samtliga områden förutom samhällsvetenskap (se figur 58).

Högskolan vanligaste arbetsgivaren

Den största arbetsgivaren för doktorsexaminerade är universitet och högskolor – av de som var etablerade tre år efter examen arbetade 44 procent kvar i högskolan, varav 29 procent var kvar på

Figur 58. Etableringsgrad (procent) 3 år efter doktorsexamen för doktorsexaminerade per forskningsämnesområde 1998–2015. Uppdelat på kvinnor och män.

samma lärosäte som de tog sin doktorsexamen på, och 15 procent var verksamma vid ett annat lärosäte. Kvinnor stannar kvar i högskolan i högre utsträckning än män och de var i högre grad kvar på det lärosäte där de avlade sin examen. Totalt var 47 procent av kvinnorna kvar i högskolan, varav 31 procent på samma lärosäte. Av männen var 41 procent kvar i högskolan, varav 27 procent på samma lärosäte.

Men mer än hälften av de examinerade arbetade utanför högskolan. Totalt hade 56 procent av de examinerade lämnat högskolan och arbetade i en annan bransch. Det gällde 59 procent av männen jämfört med 53 procent av kvinnorna. Läs mer i *Doktorsexaminerades etablering på arbetsmarknaden Examinerade 1998–2017, UKÄ 2021*.

Utländska doktorander på svensk arbetsmarknad

Många utländska doktorander genomgår en forskarutbildning i Sverige. När de är klara med utbildningen och tagit doktorsexamen så lämnar en stor del av dem landet. Men andelen som stannar har ökat, och vid den senaste uppföljningen var över hälften kvar tre år efter examen. En majoritet av de som stannat var verksamma på arbetsmarknaden, och vanligast var att de hade en tjänst som universitets- och högskolelärare.

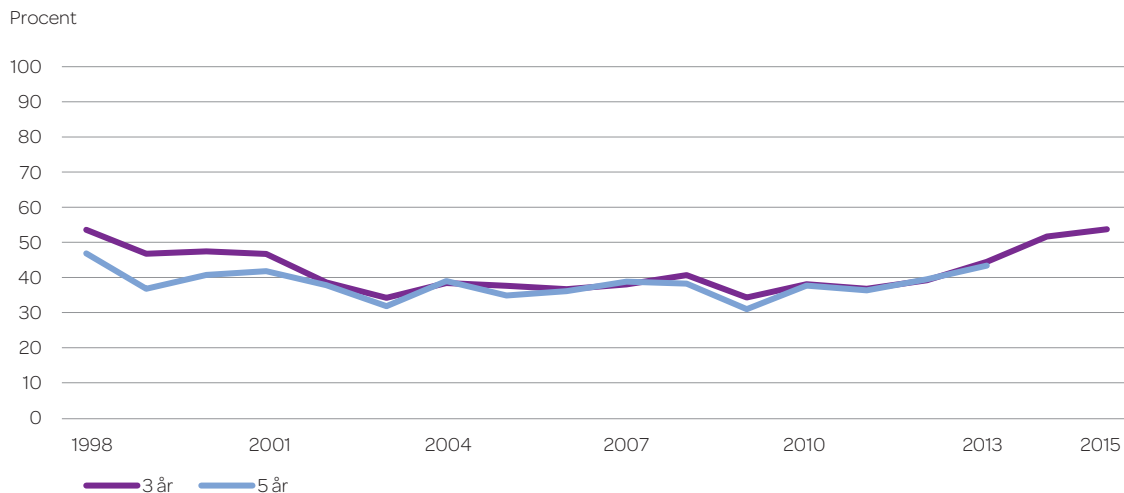
Andelen som stannat har ökat

De utländska doktoranderna blir allt fler inom forskarutbildningen i Sverige – under den senaste tioårsperioden har de ökat från 20 till 35 procent av samtliga doktorander.

Med utländska doktorander menar vi personer från andra länder som är antagna till och bedriver studier på forskarnivå i Sverige. De har antingen beviljats uppehållstillstånd för studier mindre än två år innan doktorandstudierna påbörjades eller så är de utrikes födda och har invandrat mindre än två år innan doktorandstudierna påbörjades.

Efter examen lämnar en stor del av de utländska doktoranderna landet. För examensåren 1998–2015 var det totalt 58 procent som lämnat Sverige tre år efter examen. Men andelen som stannar varierar när vi delar upp efter examensår, och trenden sedan 2011 är att en ökande andel stannar. Av de som tog examen mellan 2002 till 2012 hade omkring eller strax under 40 procent stannat i Sverige tre år efter examen. 2015 hade andelen som stannat ökat till 54 procent. Samma trend ser vi när vi följer upp de examinerade fem år efter examen (se figur 59). Det finns vissa könsskillnader i benägenheten att stanna kvar i Sverige efter doktorsexamen. För de flesta examensår har kvinnor stannat i högre utsträckning än män, både tre och fem år efter examen.

Figur 59. Andel utländska doktorander som stannat i Sverige 3 och 5 år efter doktorsexamen per examensår. Examinerade 1998–2015.

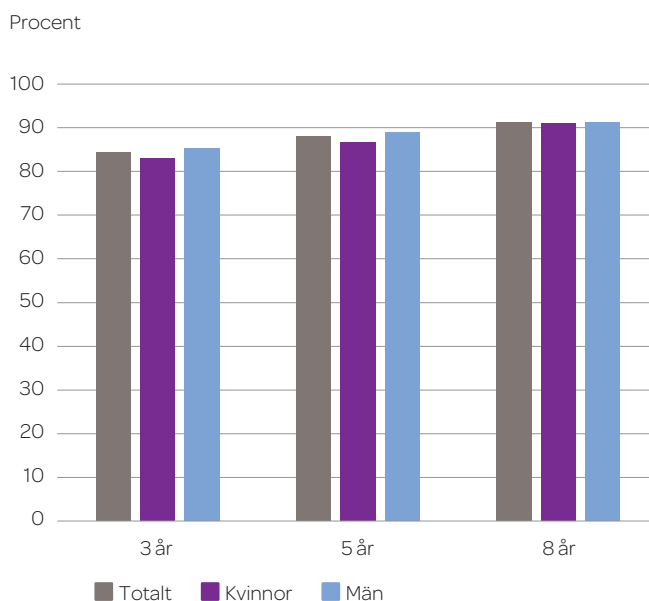

Men om denna utveckling kommer att fortsätta är oklart. Sommaren 2021 ändrades utlänningslagen (2005:716) och kraven skärptes för att få stanna i Sverige efter forskarutbildningen. Lagändringen kan komma att påverka möjligheten för dagens doktorander att stanna, då kraven på anställning för permanenta uppehållstillstånd har skärpts.

En majoritet var verksamma på arbetsmarknaden

De utländska doktorander som stannat i Sverige hade i stor utsträckning ett arbete. Tre år efter doktorsexamen hade 84 procent ett arbete, det vill säga de hade haft inkomst av förvärvsarbete någon gång under året. En siffra som stiger till 88 procent efter fem år och till 91 procent efter åtta år. Skillnaderna i andelen med arbete mellan kvinnor och män var små. Men andelen var något högre (2 procentenheter) för män än kvinnor både tre och fem år efter examen. Åtta år efter examen var andelen lika bland kvinnor än män (se figur 60).

Figur 60. Andel utländska doktorander i arbete 3, 5 respektive 8 år efter doktorsexamen. Examinerade 1998–2015.

Det vanligaste är att de som stannat kvar och hade ett arbete jobbade inom högskolan, 33 procent av dem var universitets- och högskolelärare. Därefter följde yrken som civilingenjör, läkare, fysiker och kemister.

Läs mer i rapporten *Vanligast att utländska doktorander arbetar inom högskolan, UKÄ 2021*.

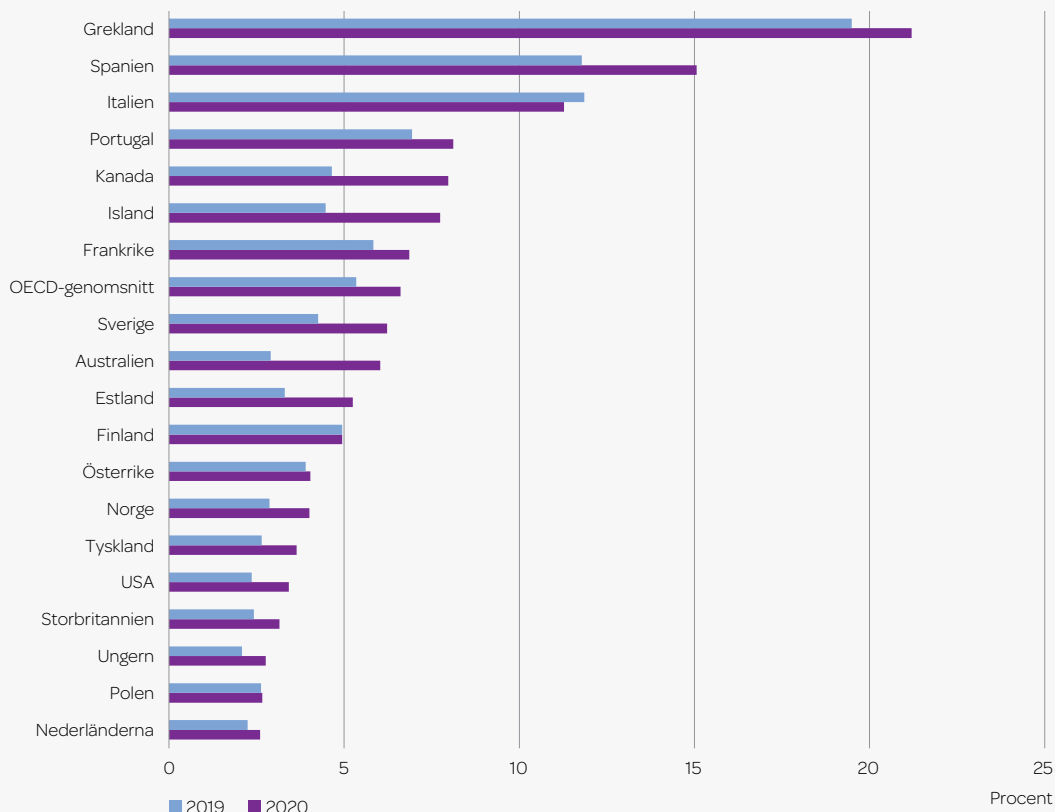
ARBETSLÖSHET BLAND EFTERGYMNASIALT UTBILDADE – ETT INTERNATIONELLT PERSPEKTIV

Coronapandemin verkar också ha påverkat arbetslösheten inom OECD (se figur 61). Som arbetslös räknas en individ som är utan arbete men aktivt söker arbete. I de flesta av länderna steg arbetslösheten för eftergymnasialt utbildade i åldern 25–34 år mellan 2019 och 2020. I genomsnitt för OECD steg den 1 procentenhet, medan motsvarande ökning för Sverige var 2 procentenheter. I vissa länder, däribland Finland, Österrike och Polen var det nästan inga skillnader. I andra länder, däribland Island, Kanada och Australien, steg arbetslösheten med tre procentenheter mellan 2019 och 2020.

Samtidigt varierar arbetslösheten kraftigt mellan länderna inom OECD.

Högst arbetslöshet både 2019 och 2020 bland eftergymnasialt utbildade i åldern 25–34 år hade Grekland, med cirka 20 procent. Andra europeiska länder med hög arbetslöshet var Spanien och Italien. Länder med låg arbetslöshet, omkring 2–3 procent av de eftergymnasialt utbildade i åldern 25–34 år, var USA, Storbritannien, Ungern, Polen och Nederländerna.

Figur 61. Arbetslösheten i procent för eftergymnasialt utbildade i åldern 25–34 år i ett antal utvalda OECD-länder, 2019 och 2020. Källa OECD.

Högskolans personal

Antalet anställda inom högskolan fortsätter att öka, men i lägre takt än tidigare år. År 2021 fanns 54 420 anställda. Det är en ökning med 400 heltidsekvivalenter jämfört med året innan. Av de anställda tillhörde 60 procent den forskande och undervisande personalen, medan 40 procent var personal med andra än forskande och undervisande arbetsuppgifter.

Lektorer var den klart största anställningskategorin inom den forskande och undervisande personalen. Det var också den kategori som ökade mest i antal 2021 jämfört med året innan. Däremot blev meriteringsanställningarna färre. Både postdoktorerna och de biträdande lektorerna minskade marginellt i antal, efter att ha ökat under flera år dessförinnan.

Bland personal med andra än forskande och undervisande arbetsuppgifter var den administrativa personalen i majoritet. Både den administrativa personalen och den tekniska personalen ökade i antal jämfört med året innan, medan bibliotekspersonalen var oförändrad.

Könsfördelningen bland personalen i högskolan var relativt jämn. Bland den forskande och undervisande personalen var männen i viss majoritet, medan kvinnorna var i majoritet bland personalen med andra än forskande och undervisande arbetsuppgifter. Skillnaden mellan könen var samtidigt fortsatt stor inom några av anställningskategorierna. Av professorerna var drygt två tredjedelar män, medan knappt en tredjedel var kvinnor.

Förslag på hur du kan citera:

Universitet och högskolor: årsrapport 2022, Högskolans personal, 2022, s. 83–98. Stockholm: Universitetskanslersämbetet. DOI: <https://doi.org/10.53340/UKAP-5.6>. Licens: CC-BY

Samtlig personal

År 2021 fanns 54 420 anställda i högskolan. Av dem tillhörde sex av tio den forskande och undervisande personalen, medan fyra av tio var personal med andra än forskande och undervisande arbetsuppgifter. Under det senaste året har antalet anställda ökat med 400 heltidsekvivalenter. Det motsvarar en ökning med knappt 1 procent.

Sex av tio tillhör den forskande och undervisande personalen

Personalen vid landets lärosäten bestod av 68 520 personer år 2021. Det motsvarar 54 420 heltidsekvivalenter, vilket är det mått vi oftast använder för att beskriva personalen i högskolan (se faktaruta nedan). Jämfört med året innan ökade antalet anställda med 400 heltidsekvivalenter eller motsvarande knappt 1 procent.

I statistiken delas högskolans personal in i två personalkategorier – den forskande och undervisande personalen samt personal med andra än forskande och undervisande arbetsuppgifter. Doktorander utför en stor del av forskningen och undervisningen vid svenska lärosäten, men de betraktas i statistiken som studerande och ingår inte i högskolans personal. Läs mer om doktorander i kapitlet *Utbildning på forskarnivå*.

År 2021 tillhörde 32 420 heltidsekvivalenter den forskande och undervisande personalen, vilket motsvarar 60 procent av samtliga anställda. Resterande 22 000, motsvarande 40 procent, tillhörde personal med andra än forskande och undervisande arbetsuppgifter.

Könsfördelningen bland samtlig personal var jämn – 54 procent var kvinnor och 46 procent var män. Bland den forskande och undervisande personalen var männen i viss majoritet, medan kvinnorna var i majoritet bland personalen med andra än forskande och undervisande arbetsuppgifter.

Antalet anställda har ökat över tid

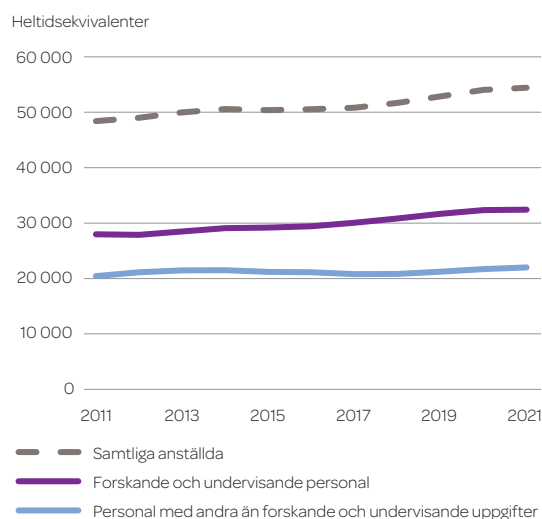
Under det senaste decenniet har högskolans personal blivit betydligt fler. Det är framför allt den forskande och undervisande personalen som står för ökningen men också personalen med

HELTIDSEKVIVALENTER

När vi beskriver högskolans personal använder vi i huvudsak måttet heltidsekvivalenter, som är en måttenhet för att beskriva personalvolym. Antalet heltidsekvivalenter räknas fram utifrån omfattningen av personers anställning med hänsyn tagen till tjänstledigheter.

I det här kapitlet använder vi ibland begreppet anställda av läsbarhetsskäl, även om det korrekta begreppet är heltidsekvivalenter.

Figur 62. Antalet anställda vid universitet och högskolor 2011–2021 fördelat på personalkategori, heltidsekvivalenter.

andra än forskande och undervisande uppgifter har ökat. Jämfört med 2011 har antalet anställda ökat med 6 020 heltidsekvivalenter, vilket motsvarar 12 procent (se figur 62). Den största ökningen skedde dels under åren 2011–2014, dels från 2017 och fram till 2020. Ökningen under det senaste året har däremot varit mer blygsam. Under 2021 ökade personalen med knappt 1 procent, jämfört med drygt 2 procent per år under 2019 och 2020.

Den forskande och undervisande personalen

Den forskande och undervisande personalen ökade svagt, och var 32 420 heltidsekvivalenter år 2021. Lektorer var den största anställningskategorin och också den kategori som ökade mest i antal jämfört med året innan. Andelen kvinnor har ökat inom i stort sett alla anställningskategorier och forskningsämnesområden under den senaste tioårsperioden.

Den forskande och undervisande personalen ökar

Den personal som i huvudsak bedriver forskning och undervisning i högskolan kallas i statistiken för den forskande och undervisande personalen. Den delas in i sex anställningskategorier:

- professorer
- lektorer
- meriteringsanställningar
- adjunkter
- annan forskande och undervisande personal (AFU) med doktorsexamen
- annan forskande och undervisande personal (AFU) utan doktorsexamen.

Den forskande och undervisande personalen bestod av 32 420 anställda 2021, mätt i heltidsekvivalenter (se tabell 22). Det var en ökning med 90 jämfört med året innan, vilket motsvarar en ökning med 0,3 procent. En förklaring till att den forskande och undervisande personalen ökade mindre i antal än personalen med andra än forskande och undervisande arbetsuppgifter, var att ett större lärosäte ändrade sin inrapportering jämfört med tidigare år. Det innebär att en del anställda som tidigare räknats till annan forskande och undervisande personal nu istället räknas som administrativ eller teknisk personal.

Könsfördelningen bland den forskande och undervisande personalen var jämn: 47 procent var kvinnor och 53 procent var män.

Fler lektorer och färre meriteringsanställningar

Lektorer var den anställningskategori som ökade mest i antal bland den forskande och undervisande personalen jämfört med året innan. Antalet lektorer ökade med 230 heltidsekvivalenter, till 9 890. Lektorer var därmed fortsatt den största anställningskategorin och utgjorde närmare en tredjedel (31 procent) av den forskande och undervisande personalen (se tabell 22). Antalet anställda ökade även inom anställningskategorierna adjunkter och professorer.

Däremot blev meriteringsanställningarna färre. På totalnivån minskade meriteringsanställningar med 110 jämfört med året innan, vilket motsvarar en minskning med 3 procent.

Annan forskande och undervisande personal minskade också i antal jämfört med året innan. Det gäller både för anställda med respektive utan doktorsexamen. Totalt minskade annan forskande och undervisande personal med 260 heltidsekvivalenter. Till stor del beror denna minskning på ändrad inrapportering av statistiken.

Se uppgifter om antal anställda inom olika anställningskategorier, fördelat per lärosäte, i tabell på uka.se/arsrapport.

Tabell 22. Antalet anställda 2021 i olika anställningskategorier inom den forskande och undervisande personalen, förändring (antal) sedan 2020 samt andel (procent) av samtlig personal, totalt och uppdelat på kvinnor och män, heltidsekvivalenter. * Inklusive dem utan uppgift om utbildning.

	2021			Förändring sedan 2020			Andel av samtliga (%)
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	
Samtliga	32 420	15 190	17 230	90	170	-80	100
Professorer	5 340	1 690	3 650	90	90	10	16
Lektorer	9 890	4 740	5 150	230	160	70	31
Meriteringsanställningar	3 640	1 650	1 990	-110	-60	-50	11
Postdoktorer	2 650	1 190	1 450	-10	0	-10	8
Biträdande lektorer	810	360	440	-10	-10	0	2
Forskarassistenter	160	80	70	-90	-50	-40	0
Adjunkter	5 130	3 090	2 040	130	110	20	16
Annan forskande och undervisande personal (AFU)	8 420	4 010	4 410	-260	-130	-130	26
Med doktorsexamen	3 650	1 630	2 010	-130	-100	-40	11
Utan doktorsexamen*	4 770	2 370	2 400	-120	-30	-90	15

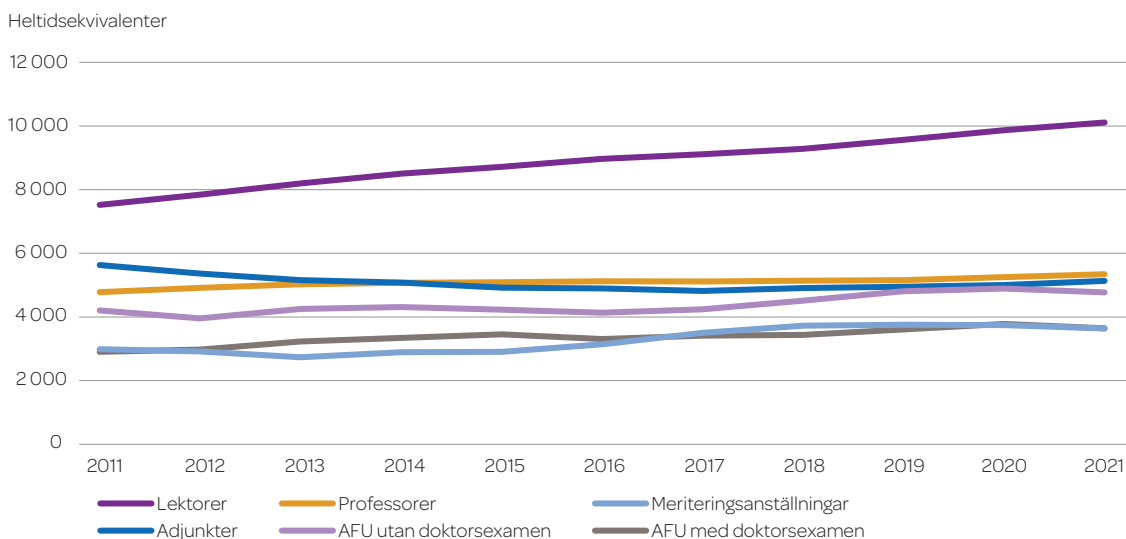
Betydligt fler lektorer under den senaste tioårsperioden

Den forskande och undervisande personalen har ökat mycket under den senaste tioårsperioden, från 27 960 heltidsekvivalenter 2011 till 32 420 heltidsekvivalenter 2021. Det motsvarar en ökning med 16 procent. Men under det senaste året har ökningstakten stannat av.

Lektorer är den anställningskategori som har ökat klart mest, både räknat i antal och procent (se figur 63). Sedan 2011 har antalet lektorer ökat med 2 430 heltidsekvivalenter, vilket motsvarar en ökning med hela 33 procent.

Den enda anställningskategori som minskat i antal under de senaste tio åren är adjunkter, som minskat med 500 heltidsekvivalenter eller 9 procent. Minskningen skedde mellan 2011 och 2017, därefter har antalet adjunkter börjat öka igen.

Figur 63. Antalet forskande och undervisande anställda vid universitet och högskolor 2011–2021 fördelat på anställningskategori, heltidsekvivalenter.

Tabell 23. Antalet forskande och undervisande personal vid universitet och högskolor 2011 och 2021, andelen kvinnor och män (procent) och förändringen (procent), fördelat på anställningskategori, heltidsekvivalenter.

	Antal heltidsekvivalenter 2011	Antal heltidsekvivalenter 2021	Förändring 2011–2021 (%)	Könsfördelning (%) 2011		Könsfördelning (%) 2021	
				Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Totalt	27 960	32 420	16	43	57	47	53
Professorer	4 780	5 340	12	23	77	32	68
Lektorer	7 460	9 890	33	44	56	48	52
Meriteringsanställningar	2 990	3 640	22	45	55	45	55
Adjunkter	5 630	5 130	-9	56	44	60	40
AFU med doktorexamen	2 900	3 650	26	43	57	45	55
AFU utan doktorexamen	4 200	4 770	13	46	54	50	50

Längre tidsserier om personalen i högskolan finns i UKÄ:s statistikdatabas *Högskolan i siffror*. Där finns uppgifter från 2001 och framåt. Ännu längre tidsserier för högskolans personal finns på uka.se/historiskdata.

Könsfördelningen mest ojämn bland professorer – trots att antalet kvinnor ökar

Könsfördelningen var relativt jämn inom de flesta anställningskategorier 2021, se tabell 23. Kvinnor utgjorde 45–50 procent inom kategorierna meriteringsanställningar, annan forskande och undervisande personal med och utan doktorexamen samt lektorer. Andelen män var därmed 50–55 procent inom dessa kategorier. Högst var andelen kvinnor bland adjunkterna, där 60 procent var kvinnor och 40 procent män. Professorerna var den anställningskategori med mest ojämn könsfördelning – andelen kvinnor var 32 procent och andelen män 68 procent.

Under de senaste tio åren har andelen kvinnor ökat inom samtliga anställningskategorier, med undantag för meriteringsanställningar på totalnivå där andelen var oförändrad (se tabell 23).

Professorer är den anställningskategori där könsfördelningen ändrats mest sedan 2011. Bland professorerna ökade antalet kvinnor kraftigt mellan 2011 och 2021, från 1 090 till 1 690 heltidsekvivalenter, vilket motsvarar en ökning med 56 procent. Samtidigt minskade antalet män som var professorer marginellt med 40 heltidsekvivalenter, till 3 650 heltidsekvivalenter 2021.

Mål för att öka andelen kvinnor bland nyrekryterade professorer

Även om könsfördelningen bland professorer blivit mer jämn över tid, är männen fortfarande i majoritet. Som tidigare nämnt var 32 procent av professorerna kvinnor och 68 procent var män 2021.

För att skynda på utvecklingen mot en jämställd högskola finns sedan 1997 rekryteringsmål för könsfördelningen bland nyrekryterade professorer. De nuvarande rekryteringsmålen gäller för tidsperioden 2021–2023. Rekryteringsmålen anger hur stor andel av de nyrekryterade professorerna vid lärosätet som ska vara kvinnor under tidsperioden. De lärosätesspecifika målen ligger på mellan 34 och 60 procent. Målen är beräknade med hänsyn till antalet anställda professorer inom olika forskningsämnesområden på respektive lärosäte, samt könsfördelningen bland doktorsexaminerade inom olika forskningsämnesområden nationellt ett antal år tidigare (rekryteringsbasen).

De tidigare rekryteringsmålen gällde för 2017–2019. UKÄ:s uppföljning visade att dessa mål inte hade lett till någon förbättring av andelen kvinnor bland nyrekryterade professorer på lärosätena. Andelen kvinnor bland nyrekryterade professorer var tvärtom mindre 2019 än 2017 inom alla forskningsämnesområden förutom medicin och hälsovetenskap. Läs mer om uppföljningen av rekryteringsmålen i *Uppföljning av rekryteringsmål för professorer 2017–2019*, rapport 2020, UKÄ.

Knappt 4 procent anställs som professorer inom tolv år

Det är relativt få som anställs som professor inom tolv år efter avlagd doktorsexamen och andelen har minskat över tid. Av alla doktorsexaminerade 2009 hade knappt 4 procent anställts som professor inom tolv år, vilket kan jämföras med nästan 7 procent av alla examinerade 1999 (se figur 64). Minskningen kan tyda på att konkurrensen om anställningarna har ökat. Uppföljningstiden tolv år har valts utifrån kraven på meritering för att bli professor. I antal räknat hade 100 personer av de som examinerades 2009 anställts som professor till och med 2021.

Varje år under de senaste tio åren har en högre andel av männen än kvinnorna anställts som professorer inom tolv år, men skillnaden har varierat över tid. För de doktorsexaminerade 2009 var skillnaden något större än för doktorsexaminerade året innan. Drygt 4 procent av männen jämfört med drygt 3 procent av kvinnorna hade anställts som professorer inom tolv år.

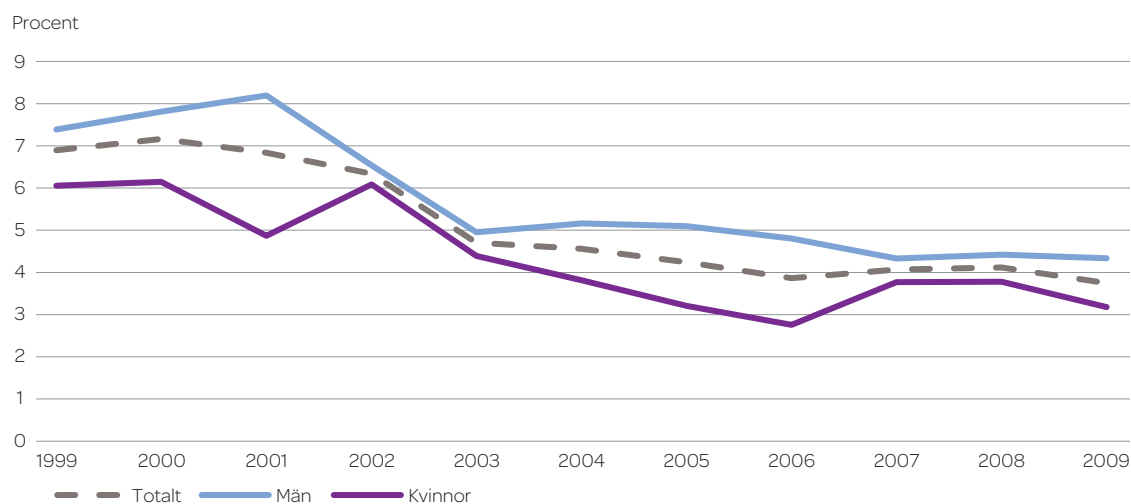
Postdoktorer i majoritet bland meriteringsanställningar

Meriteringsanställningar är tidsbegränsade anställningar och syftar till att en person med doktorsexamen ska kunna meritera sig både vetenskapligt/konstnärligt och pedagogiskt för en fortsatt karriär inom högskolan. I statistiken räknas postdoktor, biträdande lektor, forskarassistent och övriga meriteringsanställningar som meriteringsanställningar.

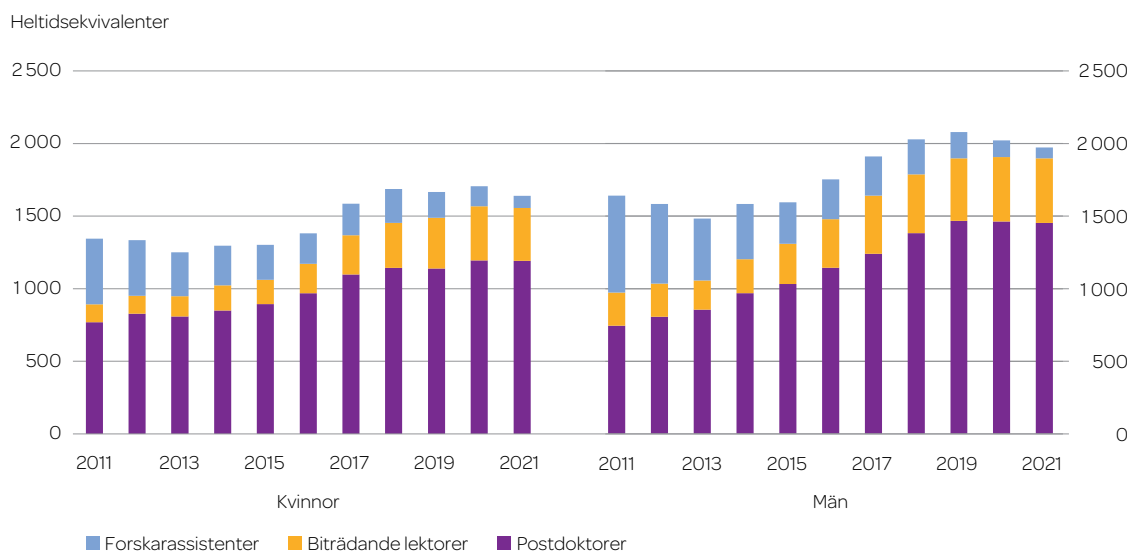
År 2021 fanns totalt 3 640 meriteringsanställningar, där huvuddelen var postdoktorer eller biträdande lektorer. Postdoktorer utgjorde 73 procent av alla meriteringsanställningar och biträdande lektorer utgjorde 22 procent. Övriga var antingen forskarassistenter (4 procent) eller övriga meriteringsanställningar (1 procent).

Könsfördelningen bland de meriteringsanställda var relativt jämn. Männen var i viss majoritet bland postdoktorerna och de biträdande lektorerna, medan kvinnorna var i viss majoritet bland forskarassistenterna.

Figur 64. Andelen (procent) som anställts som professorer inom tolv år efter avlagd doktorsexamen, totalt samt kvinnor och män, individer. Examensår 1999–2009.

Figur 65. Antalet kvinnor och män med meriteringsanställningar 2011–2021, uppdelat på postdoktorer, biträdande lektorer och forskarassistenter, heltidsekvivalenter.

Ökningen av meriteringsanställningar har stannat av

Under det senaste decenniet har meriteringsanställningarna blivit fler (se figur 65). Framför allt ökade antalet meriteringsanställningar mellan 2015 och 2018. Men under de senaste två åren har trenden vänt. År 2021 minskade meriteringsanställningarna med 3 procent och året innan minskade antalet marginellt.

Till stor del beror ökningen under tidsperioden på att postdoktorerna blivit fler, men en ökning ses också bland biträdande lektorer. Jämfört med 2011 har antalet postdoktorer ökat med 70 procent – en ökning med 1 130 heltidsekvivalenter. Andelen biträdande lektorer har ökat ännu mer under samma tidsperiod, med 130 procent, men från en lägre nivå. Antalet forskarassistenter har däremot minskat mycket kraftigt, med 85 procent eller motsvarande 960 heltidsekvivalenter. Anställning som forskarassistent har blivit allt ovanligare sedan regleringen om den anställningen togs bort från högskoleförordningen 2011.

Andelen kvinnor och män med meriteringsanställningar har i stort varit densamma under de senaste tio åren.

Fortsatt hård konkurrens om meriteringsanställningar

Trots att antalet meriteringsanställningar har ökat över tid råder det fortsatt stor konkurrens om meriteringsanställningar bland doktorsexaminerade som planerar en fortsatt karriär inom högskolan. Varje år tar omkring 2 500 till 3 000 personer en doktorsexamen. Samtidigt var antalet nyanställda postdoktorer 1 320 heltidsekvivalenter 2021, vilket motsvarar omkring hälften av en årskull doktorsexaminerade. Bland biträdande lektorer och forskarassistenter var antalet nyanställda 110 respektive 10 heltidsekvivalenter. Detta ger en bild av en karriär som präglas av hög konkurrens från första stund. Ju längre upp på karriärstegen man kommer, desto tuffare blir det.

Mål för att öka andelen biträdande lektorer

Som ett led i att skapa tydligare karriärvägar och förbättra villkoren för dem som arbetar i sektorn, vill regeringen öka antalet biträdande lektorer. År 2021 fanns 810 biträdande lektorer inom högskolan, vilket motsvarar 2,5 procent av den forskande och undervisande personalen.

För att öka antalet biträdande lektorer, satte regeringen hösten 2021 lärosätesspecifika mål för andelen biträdande lektorer vid 15 statliga lärosäten. I målen anger regeringen hur stor andel av samtlig forskande och undervisande personal vid lärosätena som ska vara biträdande lektorer under 2021–2024. Andelen varierar mellan lärosätena – från 1 till 7 procent mätt i heltidsekvivalenter. Målet för respektive lärosäte finns angivet i lärosätets regleringsbrev. UKÄ har fått i uppdrag av regeringen att följa upp och utvärdera utfallet av målen.

Störst ökning av antalet anställda inom samhällsvetenskap

Den forskande och undervisande personalen redovisas i statistiken efter sex forskningsämnesområden. Sett till antalet anställda var de tre största forskningsämnesområdena 2021 samhällsvetenskap, medicin och hälsovetenskap samt naturvetenskap, med omkring 7 000–8 000 heltidsekvivalenter vardera (se tabell 24). Drygt 70 procent av den forskande och undervisande personalen var verksam inom något av dessa tre forskningsämnesområden.

Det var framför allt antalet anställda inom samhällsvetenskap som ökade mellan 2020 och 2021. Här var ökningen 160 heltidsekvivalenter. Antalet ökade även inom naturvetenskap, med 90 heltidsekvivalenter. Däremot minskade antalet anställda inom övriga fyra forskningsämnesområden.

Sedan 2011 har antalet anställda ökat inom samtliga forskningsämnesområden. Störst var ökningen inom medicin och hälsovetenskap, som på tio år ökat med 1 550 heltidsekvivalenter eller motsvarande 24 procent.

Könsfördelningen varierar mellan forskningsämnesområdena. Störst andel kvinnor fanns 2021 inom medicin och hälsovetenskap – 60 procent jämfört med 40 procent män (se tabell 24). Lägst andel kvinnor fanns inom teknik och naturvetenskap, där andelen kvinnor var 28 respektive 31 procent och andelen män 72 respektive 69 procent. Andelen kvinnor har ökat inom samtliga forskningsämnesområden jämfört med 2011.

Andelen lektorer störst inom samhällsvetenskap samt humaniora och konst

Fördelningen av anställningskategorier skiljer sig åt mellan forskningsämnesområdena. Det beror bland annat på hur mycket undervisning respektive forskning som bedrivs inom ämnesområdena. Andelen lektorer var störst inom samhällsvetenskap samt humaniora och konst, med 45 respektive

Tabell 24. Antalet forskande och undervisande personal vid universitet och högskolor 2011 och 2021, andelen kvinnor och män (procent) och förändringen (procent), fördelat på forskningsämnesområde, heltidsekvivalenter.

	Antal heltidsekvivalenter 2011	Antal heltidsekvivalenter 2021	Förändring 2011–2021 (%)	Könsfördelning (%) 2011		Könsfördelning (%) 2021	
				Kvinnor	Män	Kvinnor	Män
Totalsumma	27 960	32,420	16	43	57	47	53
Samhällsvetenskap	6 990	8 130	16	49	51	55	45
Medicin och hälsovetenskap	6 340	7 890	24	58	42	60	40
Naturvetenskap	6 020	7 160	19	29	71	31	69
Teknik	3 830	4 140	8	24	76	28	72
Humaniora och konst	3 580	3 540	-1	50	50	51	49
Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin	990	1 190	20	46	54	54	46

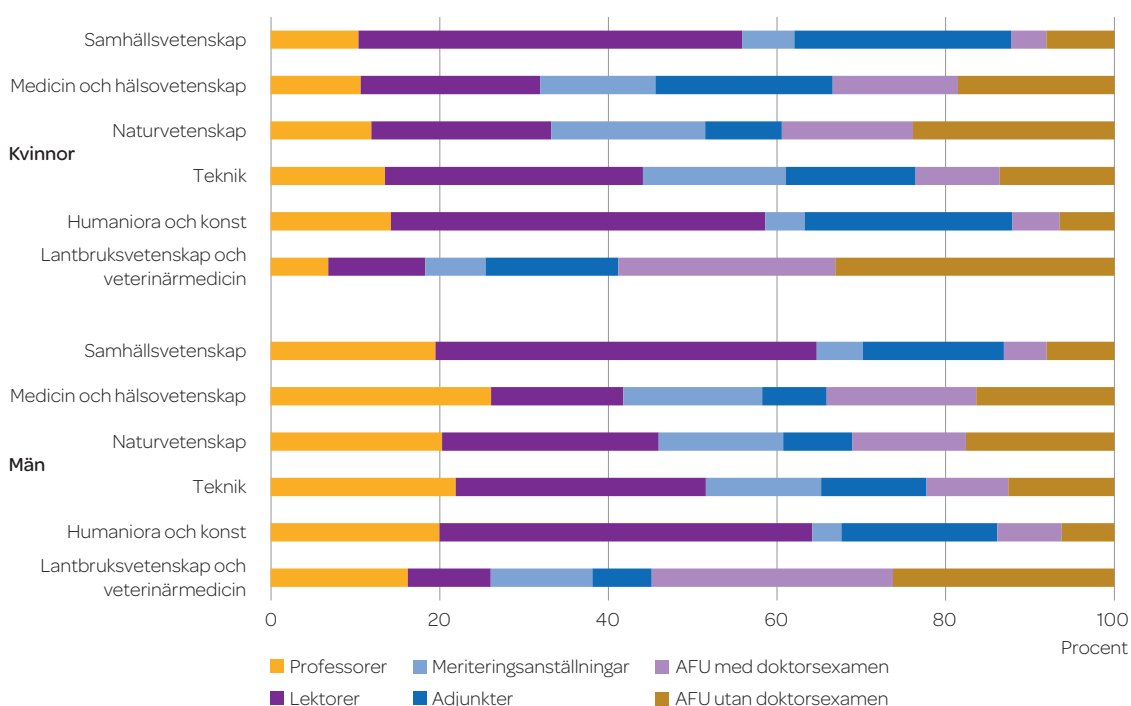
44 procent. Även bland adjunkter var andelen störst inom samhällsvetenskap samt humaniora och konst, där de utgjorde 22 procent inom respektive forskningsämnesområde.

Meriteringsanställningar var i stället vanligast inom naturvetenskap, medicin och hälsovetenskap samt teknik, med 16, 15 respektive 15 procent. Av alla meriteringsanställda inom högskolan fanns 80 procent inom något av dessa tre forskningsämnesområden.

Professorer var den anställningskategori där variationerna mellan olika forskningsämnesområden var minst: 11–20 procent. Störst andel professorer fanns inom teknik.

Om vi ser på hur anställningskategorierna fördelar sig per forskningsämnesområde, uppdelat på kön, är bilden i stort sett densamma som på totalnivån (se figur 66). Fördelningen inom områdena påverkas dock tydligt av att fler män än kvinnor är anställda som professorer och att fler kvinnor än män är anställda som adjunkter.

Figur 66. Andelen (procent) anställda per anställningskategori 2021, uppdelat på kvinnor och män samt forskningsämnesområde, heltidsekvivalenter.

MÄN HAR HÖGRE LÖN INOM ALLA ANSTÄLLNINGSKATEGORIER

Medellönen för den forskande och undervisande personalen i högskolan varierar stort beroende på anställningskategori. Högst avlönade 2020 var professorerna, med en genomsnittlig lön på 72 500 kronor i månaden, se tabell 25. Därefter var medellönen högst bland lektorerna, med 51 200 kronor i månaden. Lägst medellön hade annan forskande och undervisande personal utan doktorsexamen, som i genomsnitt tjänade 35 900 kronor i månaden. Inom samtliga anställningskategorier var medellönen högre 2020 jämfört med året innan, en ökning med mellan 1,1 och 2,4 procent.

Män hade högre medellön än kvinnor inom alla anställningskategorier 2020. På totalnivån var löneskillnaden i genomsnitt 2,2–3,4 procent i de flesta anställningskategorier (se tabell 25). Bland meriteringsanställda var skillnaden betydligt mindre, 0,3 procent. Störst var löneskillnaden mellan män och kvinnor inom annan forskande och undervisande personal utan doktorsexamen – 6,9 procent.

Tabell 25. Medellöner 2020 och förändring (%) jämfört med 2019, totalt och uppdelat på kvinnor och män, samt löneskillnad mellan kvinnor och män 2020 i kronor och procent (%).

	Medellöner 2020			Förändring (%) jämfört med 2019			Löneskillnad mellan kvinnor och män 2020	
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Kronor	Procent (%)
Professorer	72 500	70 800	73 200	2,0	1,9	1,9	2 400	3,4
Lektorer	51 200	50 300	52 000	2,4	2,4	2,4	1 700	3,4
Meriteringsanställningar	39 900	39 800	39 900	2,3	2,6	2,0	100	0,3
Adjunkter	41 100	40 700	41 600	2,2	2,5	1,5	900	2,2
AFU med doktorexamen	45 300	44 600	45 900	1,8	2,3	1,3	1 300	2,9
AFU utan doktorexamen	35 900	34 700	37 100	1,1	0,6	1,4	2 400	6,9

Det fanns också skillnader i medellöner mellan olika forskningsämnesområden. Inom de flesta anställningskategorier var medellönen högst för anställda inom teknik eller medicin och hälsovetenskap, se tabell 26. Men bland meriteringsanställda var medellönen högst inom samhällsvetenskap. Störst skillnad i medellön mellan olika forskningsämnesområden fanns bland professorer och lektorer. Inom båda dessa anställningskategorier var medellönen 27 procent högre bland anställda inom medicin och hälsovetenskap, jämfört med anställda inom humaniora och konst.

Se uppgifter om medellöner uppdelat per anställningskategori, ämnesområde och kön i tabell på uka.se/arsrapport.

Tabell 26. Forskningsämnesområde med högst och lägst medellön 2020 samt skillnad mellan dem i kronor och procent (%), uppdelat på anställningskategorier.

	Högst medellön		Lägst medellön		Skillnad mellan högst och lägst medellön	
					Kronor	Procent (%)
Professorer	Medicin och hälsovetenskap	78 400	Humaniora och konst	61 800	16 600	27
Lektorer	Medicin och hälsovetenskap	57 700	Humaniora och konst	45 600	12 100	27
Meriteringsanställningar	Samhällsvetenskap	44 900	Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin	37 200	7 700	21
Adjunkter	Teknik	43 000	Humaniora och konst	38 500	4 500	12
AFU med doktorexamen	Teknik	48 000	Naturvetenskap	42 200	5 800	14
AFU utan doktorexamen	Teknik	37 500	Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin	34 100	3 400	10

Om lönestatistiken

Statistiken om löner avser anställda vid statliga lärosäten. Uppgifterna bygger dels på Statistikmyndigheten SCB:s register för personal vid universitet och högskolor, dels på den årliga lönestrukturstatistiken. År 2020 är det senaste år där vi har uppgifter om lön. I statistiken har löner för deltidsanställda räknats upp till heltidslöner. Medellönen är summan av alla löner i den utvalda gruppen dividerat med antalet personer i gruppen.

Drygt en fjärdedel hade en tidsbegränsad anställning

Många av de som arbetar inom högskolan har en tidsbegränsad anställning. År 2021 hade 8 730 anställda inom den forskande och undervisande personalen en tidsbegränsad anställning. Det motsvarar 27 procent. Andelen var något högre bland kvinnorna än bland männen, 27 jämfört med

Tabell 27. Andel (procent) och antal tidsbegränsat anställda i olika anställningskategorier 2021 och förändring sedan 2020, totalt och uppdelat på kvinnor och män, samt andel (procent) av samtliga tidsbegränsat anställda 2021, heltidsekvivalenter.

	Andel (%) tidsbegränsat anställda 2021			Antal tidsbegränsat anställda 2021			Förändring sedan 2020			Andel (%) av samtliga tidsbegränsat anställda 2021
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt
Totalt	27	27	26	8 730	4 180	4 550	-320	-130	-190	100
Professorer	6	6	6	320	100	220	-20	0	-10	4
Lektorer	7	8	6	700	370	330	-20	-10	-10	8
Meriteringsanställningar	99	99	99	3 610	1 640	1 970	-110	-60	-50	41
Adjunkter	20	20	19	1 020	630	390	60	50	10	12
AFU med doktorexamen	23	23	23	830	370	460	-100	-60	-40	9
AFU utan doktorexamen	47	45	49	2 260	1 070	1 180	-140	-50	-90	26

OM TIDSBEGRENSADE ANSTÄLLNINGAR I HÖGSKOLAN

Tidsbegränsade anställningar är en del av det akademiska karriärsystemet och också en del av högskolans samverkan med det omgivande samhället.

En person inom högskolan kan vara tidsbegränsat anställd på olika grunder. En del tidsbegränsade anställningar utgår från högskolans särskilda reglering och kollektivavtal mellan arbetsmarknadens parter. Exempel på sådana anställningar är biträdande lektorer, postdoktorer, adjungerad personal, lärare inom konstnärlig verksamhet och gästprofessorer. Dessutom gäller lagen (1982:80) om anställningsskydd (LAS) i högskolan, vars huvudregel är tillsvidareanställning men som även reglerar vissa tidsbegränsade anställningar. Det är möjligt att anställa tidsbegränsat för olika lång tid beroende på vilken grund för tidsbegränsning en anställning har.

26 procent. Den höga andelen tidsbegränsade anställningar förklaras delvis av den särreglering som finns inom högskolan, se faktarutan *Om tidsbegränsade anställningar i högskolan*.

Andelen tidsbegränsat anställda skiljer sig mycket åt mellan olika anställningskategorier. Bland meriteringsanställningar var i princip alla tidsbegränsat anställda 2021, se tabell 27 Andelen tidsbegränsat anställda var annars högst inom kategorin annan forskande och undervisande personal utan doktorexamen, där nästan hälften var tidsbegränsat anställda. Lägst andel med tidsbegränsad anställning fanns bland lektorer och professorer, där 7 respektive 6 procent hade en tidsbegränsad anställning 2021.

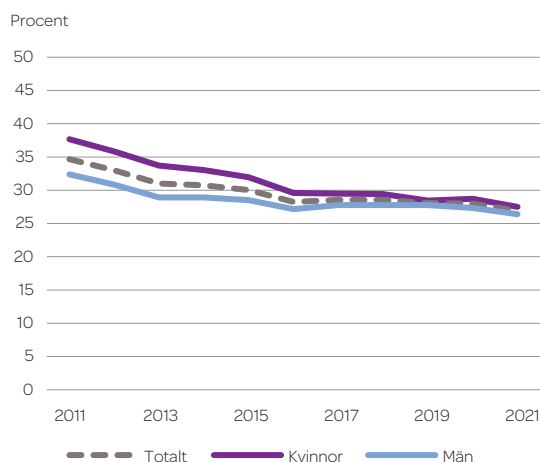
Av samtliga tidsbegränsat anställda 2021 hade majoriteten antingen en meriteringsanställning (41 procent) eller en anställning som annan forskande och undervisande personal utan doktorexamen (26 procent).

Uppgifter om tidsbegränsat anställda per lärosäte finns i en tabell på uka.se/arsrapport.

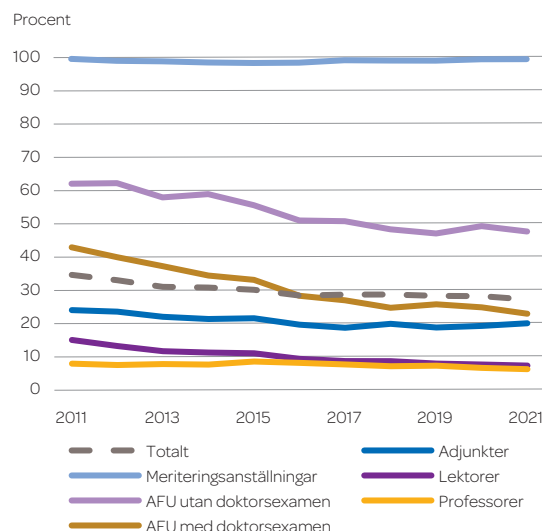
Andelen tidsbegränsat anställda har minskat över tid

Över tid har andelen med en tidsbegränsad anställning minskat. Det är en följd av att antalet anställda ökat, samtidigt som antalet med en tidsbegränsad anställning varit relativt oförändrat. Andelen tidsbegränsat anställda har under den senaste tioårsperioden minskat med 8 procentenheter, från 35 procent 2011 till 27 procent 2021. Minskningen har varit större bland kvinnor än bland män, 10 jämfört med 6 procentenheter (se figur 67).

Figur 67. Andel (procent) av den forskande och undervisande personalen med en tidsbegränsad anställning 2011–2021, totalt samt uppdelat på kvinnor och män, heltidsekvivalenter.

Figur 68. Andel (procent) av den forskande och undervisande personalen med en tidsbegränsad anställning 2011–2021, totalt samt uppdelat på anställningskategorier, heltidsekvivalenter.

UPPDRAG OM VILLKOREN FÖR ANSTÄLLDA I HÖGSKOLAN

I den senaste forskningspropositionen (prop. 2020/21:60) har regeringen uppmärksammat den höga andelen tidsbegränsat anställda inom högskolesektorn. Regeringen skriver att villkoren för en forskarkarriär i högskolan måste vara goda och att andelen visstidsanställningar bör minska. För att komma framåt i frågan har regeringen gett UKÄ tre uppdrag kopplade till goda villkor för anställda i högskolesektorn. Uppdragen handlar om

- karriärvägar och meriteringssystem
- stapling av tidsbegränsade anställningar
- uppföljning av visstidsanställningar i högskolan.

Som en del av uppdragen har UKÄ under våren 2022 publicerat två rapporter. Vi har också lagt till ett nyckeltal om andelen tidsbegränsat anställda och två indikatorer om anställningsform i statistikdatabasen *Högskolan i siffror*.

Rapporten om karriärvägar och meriteringssystem utgår från autonomireformen 2011, när lärosätena fick ökad frihet att själva utforma sina karriärvägar och meriteringssystem. Rapporten beskriver bland annat hur lärosätena arbetar strategiskt med karriärvägar, hur meriteringssystemet premierar olika aspekter och hur lärosätena tar tillvara kvinnors och mäns möjligheter att meritera sig. En övergripande slutsats från rapporten är att de flesta lärosäten i stort sett har samma grundstruktur för sina karriärvägar och att det finns en viss samstämmighet i deras meriteringssystem. Samtidigt finns flera skillnader, vilket gör att systemet kan uppfattas som otydligt på nationell nivå. Läs mer i *Karriärvägar och meriteringssystem i högskolan. Redovisning av ett regeringsuppdrag 2022, Rapport 2022:6, UKÄ*.

Rapporten om stapling av tidsbegränsade anställningar undersöker hur vanligt det är att olika tidsbegränsade anställningar varvas med varandra. En övergripande slutsats är att stapling förekommer i begränsad omfattning. Rapporten visar att omkring 4 procent av tidsbegränsat anställda 2020 hade förekomst av stapling tidigare i sin karriär. En förklaring till att stapling förekommer är att det är en del av meriteringssystemet för högskolan. UKÄ anser att den fortsatta uppföljningen av tidsbegränsade anställningar i högskolan bör ha en bredare ansats. Läs mer i *Stapling av tidsbegränsade anställningar i högskolan. Hur vanligt är det och vilka orsaker finns?, Rapport 2022:5, UKÄ*.

Utvecklingen över tid skiljer sig åt mellan olika anställningskategorier, se figur 68. Framför allt har andelen tidsbegränsat anställda minskat kraftigt bland annan forskande och undervisande personal med doktorsexamen, från 43 procent 2011 till 23 procent 2021. Även bland annan forskande och undervisande personal utan doktorsexamen minskade andelen markant under samma tidsperiod, från 62 till 47 procent. En bidragande orsak är att fler anställda med anställningsbenämningen forskare var tillsvidareanställda 2021 jämfört med 2011.

Omkring 5 000 internationellt rekryterade forskare

Sedan 2021 publicerar UKÄ officiell statistik om forskning vid universitet och högskolor, där statistik om internationellt rekryterade forskare ingår. Uppgifterna blir ett komplement till den officiella statistiken om högskolans personal.

År 2021 arbetade omkring 5 000 internationellt rekryterade forskare vid svenska lärosäten, räknat i antal individer. Det motsvarar 18 procent av forskarna. Sedan 2012 har antalet internationellt rekryterade forskare ökat med drygt 1 700 (se figur 69). Även andelen har ökat – från 15 procent 2012 till 18 procent 2021. Antalet internationellt rekryterade forskare minskade med knappt 200 mellan 2020 och 2021. Av de internationellt rekryterade forskarna var 40 procent kvinnor och 60 procent män 2021. Samtidigt har andelen kvinnor ökat något under de senaste åren – 2012 var andelen kvinnor 36 procent.

Vanligast att meriteringsanställda rekryteras internationellt

Det finns stora skillnader mellan anställningskategorier i vilka som rekryteras internationellt. Vanligast var att meriteringsanställda rekryterades internationellt – under 2021 var 55 procent av forskarna med meriteringsanställningar internationellt rekryterade. Motsvarande andelar för professorer och lektorer var 7 respektive 9 procent. Bland annan forskande och undervisande personal med forskarutbildning var 24 procent internationellt rekryterade.

Det är också framför allt internationellt rekryterade forskare med meriteringsanställningar som har ökat sedan 2012 (se figur 70). De har nästan fördubblats i antal mellan 2012 och 2021 – från 1 130 till 2 110. Samtidigt har antalet internationellt rekryterade professorer legat konstant på omkring 500–600 under samma period.

Högst andel internationellt rekryterade inom naturvetenskap

Vilka som rekryteras internationellt skiljer sig även åt mellan olika forskningsämnesområden. Under 2021 var andelen internationellt rekryterade forskare högst inom naturvetenskap – 31

VEM RÄKNAS SOM INTERNATIONELLT REKRYTERAD FORSKARE?

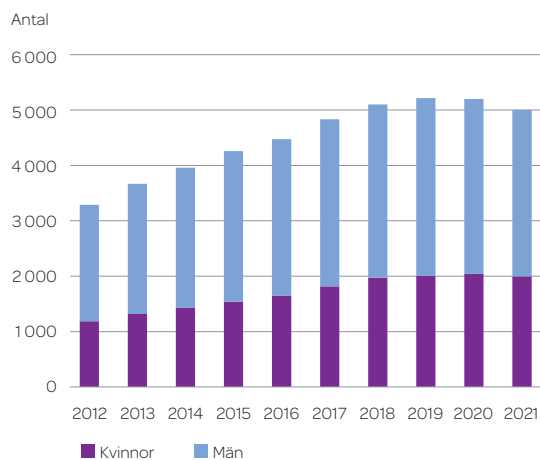
Med forskare avses i detta sammanhang personer inom följande anställningskategorier:

- professorer
- lektorer
- meriteringsanställningar
- annan forskande och undervisande personal med forskarutbildning.

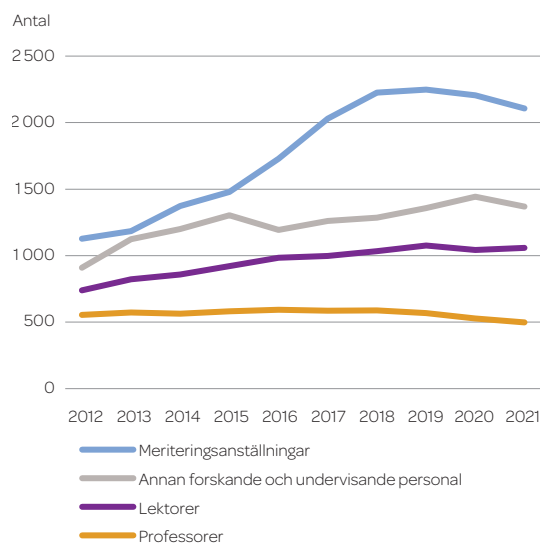
En forskare som inte har ett svenskt medborgarskap räknas här som internationellt rekryterad.

Till skillnad från övrig statistik i kapitlet avser uppgifterna individer, inte heltidsekvivalenter.

Figur 69. Antal internationellt rekryterade forskare 2021, uppdelat på kvinnor och män, individer.

Figur 70. Antal internationellt rekryterade forskare 2012–2021, uppdelat på anställningskategori, individer.

procent (se tabell 28). Lägst var andelen inom samhällsvetenskap samt humaniora och konst, där omkring 10 procent av forskarna var internationellt rekryterade.

Könsfördelningen bland de internationellt rekryterade forskarna varierade mellan forskningsämnesområden. Inom humaniora och konst, medicin och hälsovetenskap samt samhällsvetenskap var det en jämn fördelning mellan antalet kvinnor och män som rekryterades internationellt. Mest ojämn var könsfördelningen inom teknik och naturvetenskap. Detta följer i stort samma mönster som för hela den forskande och undervisande personalen vid universitet och högskolor.

Se mer statistik om internationellt rekryterade forskare i vår statistikdatabas *Högskolan i siffror*. Där finns också annan statistik om forskning som berör personalen i högskolan. Bland annat finns statistik om adjungerade forskare, forskare med delade tjänster och forskare som byter lärosäte.

Tabell 28. Antal internationellt rekryterade forskare 2021, andelen (procent) kvinnor och män samt andel (procent) internationellt rekryterade forskare av samtliga forskare, totalt och uppdelat på forskningsämnesområde, individer.

	Antal internationellt rekryterade forskare	Könsfördelning (%)		Andel (%) internationellt rekryterade forskare av samtliga forskare
		Kvinnor	Män	
Totalt	5 010	40	60	18
Samhällsvetenskap	600	51	49	9
Medicin och hälsovetenskap	1210	49	51	18
Naturvetenskap	1880	33	67	31
Teknik	800	28	72	21
Humaniora och konst	340	49	51	11
Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin	160	39	61	19

Personal med andra än forskande och undervisande uppgifter

Personal med andra än forskande och undervisande uppgifter ökade jämfört med året innan, och var 22 000 heltidsekvivalenter år 2021. Den klart största anställningskategorin var administrativ personal. Både den administrativa personalen och den tekniska personalen ökade i antal jämfört med året innan.

Flest tillhör den administrativa personalen

I högskolans personal ingår även personal som inte forskar eller undervisar, ibland kallad teknisk/administrativ personal. Personalen med andra än forskande och undervisande uppgifter delas i statistiken in i fyra anställningskategorier:

- administrativ personal
- teknisk personal
- bibliotekspersonal
- arvodister.

År 2021 utgjorde personalen med andra än forskande och undervisande uppgifter 40 procent av samtlig personal och uppgick till 22 000 heltidsekvivalenter. Två tredjedelar, 66 procent, var kvinnor och 34 procent var män. Personalen med andra än forskande och undervisande uppgifter ökade med 320 heltidsekvivalenter jämfört med året innan (se tabell 29). Men en stor del av ökningen förklaras av att ett större lärosäte ändrat sin inrapportering jämfört med tidigare år. Det innebär att en del anställda som tidigare räknats till annan forskande och undervisande personal nu i stället räknas som administrativ eller teknisk personal.

Majoriteten av de anställda med andra än forskande och undervisande uppgifter hörde till den administrativa personalen. År 2021 omfattade den kategorin 13 650 heltidsekvivalenter, vilket motsvarar 62 procent av personalen med andra än forskande och undervisande arbetsuppgifter. Bland den administrativa personalen ökade antalet anställda med 240 heltidsekvivalenter jämfört med året innan (se tabell 29).

Bland övriga anställningskategorier var det flest som tillhörde den tekniska personalen, totalt 30 procent. Den tekniska personalen uppgick till 6 680 heltidsekvivalenter, en ökning med 130 jämfört med året innan.

Bibliotekspersonal och arvodister utgjorde de minsta andelarna av personalen med andra än forskande och undervisande uppgifter. Medan bibliotekspersonalen var oförändrad i antal, fortsatte antalet arvodister att minska. Arvodisterna har per definition en tidsbegränsad anställning. Det handlar bland annat om personer som är tim- eller dagsavlönade.

Tabell 29. Antalet anställda 2021 i olika anställningskategorier inom personalen med andra än forskande och undervisande uppgifter, förändring (antal) sedan 2020 samt andel (procent) av samtlig personal, totalt och uppdelat på kvinnor och män, heltidsekvivalenter.

	2021			Förändring sedan 2020			Andel av samtliga (%)
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män	
Samtliga	22 000	14 420	7 580	320	230	80	100
Administrativ personal	13 650	10 440	3 210	240	210	30	62
Teknisk personal	6 680	2 900	3 780	130	50	70	30
Bibliotekspersonal	1 130	810	330	0	0	0	5
Arvodister	540	270	270	-50	-30	-20	2

Det finns tydliga skillnader i könsfördelningen mellan de olika anställningskategorierna. Störst var könsskillnaderna inom den administrativa personalen, där andelen kvinnor var 76 procent och andelen män var 24 procent. Även bland bibliotekspersonalen var kvinnorna i majoritet. Jämnast var könsfördelningen bland arvodisterna, där hälften var kvinnor och hälften var män. Bland den tekniska personalen var det fler män än kvinnor, 57 jämfört med 43 procent. Könsfördelningen var i princip oförändrad jämfört med 2020.

Den administrativa personalen ökar

Över tid har antalet heltidsekvivalenter med andra än forskande och undervisande arbetsuppgifter ökat, men i lägre omfattning än bland den forskande och undervisande personalen.

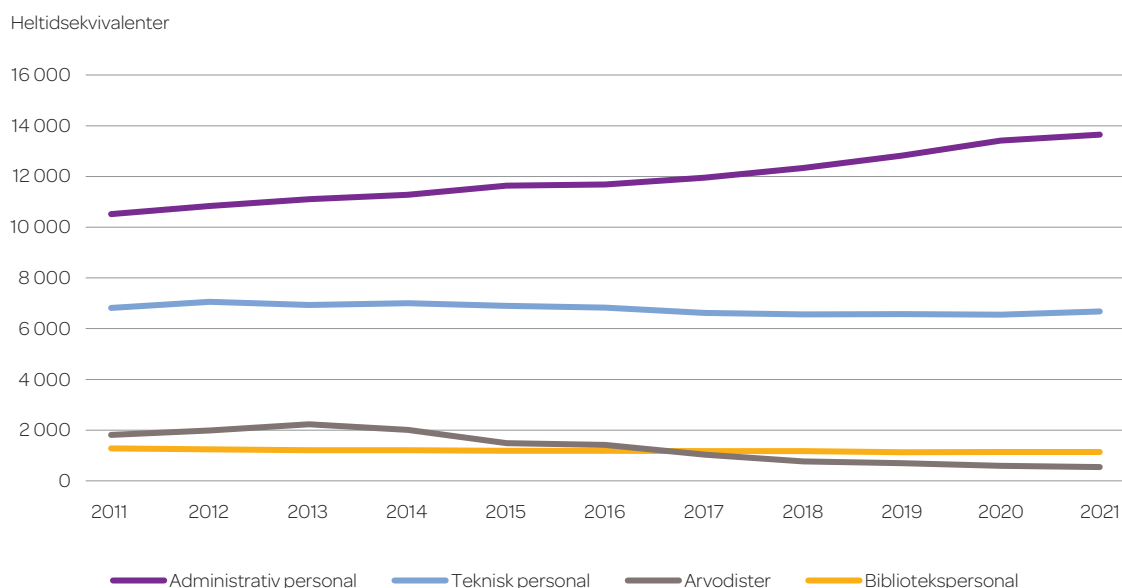
Totalt har antalet heltidsekvivalenter ökat med 1 570 på tio år, vilket motsvarar en ökning med 8 procent. Det är klart lägre än för den forskande och undervisande personalen, som ökat med 4 450 heltidsekvivalenter eller motsvarande 16 procent.

Sedan 2011 är det bara den administrativa personalen som har ökat i omfattning. Antalet har ökat med 3 130 heltidsekvivalenter, eller 30 procent (se figur 71). Den tekniska personalen och bibliotekspersonalen har under samma tidsperiod minskat med 150 heltidsekvivalenter vardera. Den största minskningen gäller arvodister, som minskat med över två tredjedelar jämfört med för tio år sedan. Statistiken om arvodister bör dock tolkas med försiktighet, eftersom ett antal lärosäten har ändrat sin inrapportering av den anställningskategorin.

Könsfördelningen inom de olika anställningskategorierna har varit relativt stabil över den senaste tioårsperioden.

Läs mer om personal med andra än forskande och undervisande arbetsuppgifter i *Personal med andra än forskande och undervisande arbetsuppgifter*, Statistisk analys, 2021/04, UKÄ.

Figur 71. Antalet anställda med andra än forskande och undervisande uppgifter 2011–2021 fördelat på anställningskategori, heltidsekvivalenter.

Högskolans ekonomi och finansiering

År 2021 uppvisade universitet och högskolor ett positivt samlat ekonomiskt resultat. Överskottet är det största under den senaste tioårsperioden och beror huvudsakligen på ökade anslagsintäkter inom både utbildning på grundnivå och avancerad nivå samt forskning och utbildning på forskarnivå. Kostnaderna för personal ökade, medan driftskostnaderna var oförändrade.

Under året fortsatte staten att skjuta till anslagsmedel för att utöka antalet utbildningsplatser i högskolan. Lärosätena utbildar också fler studenter, men det totala värdet av utbildningsvolymen nådde inte upp till universitetens och högskolornas samlade takbelopp. Intäkterna av uppdragsverksamheten ökade efter att ha fallit under året innan. Samtidigt var intäkterna av studieavgifter från betalande studenter, trots pandemin, oförändrade för andra året i rad.

Inom forskning och utbildning på forskarnivå ökade både intäkter och kostnader, även om driftkostnaderna fortfarande är kvar på relativt låga nivåer jämfört med innan pandemin. För andra året i rad ökade de oförbrukade bidragen som en följd av att forskningsprojekt skjutits upp på grund av coronapandemin.

Förslag på hur du kan citera:

Universitet och högskolor: årsrapport 2022, Högskolans ekonomi och finansiering, 2022, s. 99–115.

Stockholm: Universitetskanslersämbetet. DOI: <https://doi.org/10.53340/UKAP-5.7>. Licens: CC-BY

Lärosätenas ekonomi

År 2021 uppvisade universitet och högskolor ett positivt samlat ekonomiskt resultat. Intäkter och kostnader ökade inom både utbildning på grundnivå och avancerad nivå samt forskning och utbildning på forskarnivå. Kostnaderna för personal ökade, medan driftskostnaderna var oförändrade.

Hur mycket kostade den svenska högskolan?

De totala kostnaderna för verksamheten vid Sveriges universitet och högskolor var 80,3 miljarder 2021. Det motsvarar 1,49 procent av Sveriges BNP, vilket är något lägre än året innan. Det beror på att lärosätenas kostnader ökade med 3 procent samtidigt som ekonomin i sin helhet växte med 5 procent.

Merparten, strax under 80 procent, av verksamheten finansierades med statliga medel. Lärosätena hade dessutom medel, omkring 4 procent, från andra offentliga organisationer och 10 procent från privata finansörer i Sverige. De privata medlen användes framför allt till att bekosta forskning och utbildning på forskarnivå. Resterande 6 procent kom från organisationer i utlandet och finansiella intäkter.

Vill man uppskatta kostnaden för hela högskolesektorn får man även lägga till kostnader för studiemedel och de centrala myndigheterna. Statens kostnader för studiemedel var 11,9 miljarder, medan anslagen till de centrala myndigheter som ansvarar för högskolefrågor var 1,3 miljarder. Därmed var den samlade kostnaden för högskolesektorn 93,5 miljarder. Kostnadernas fördelning framgår av figur 72.

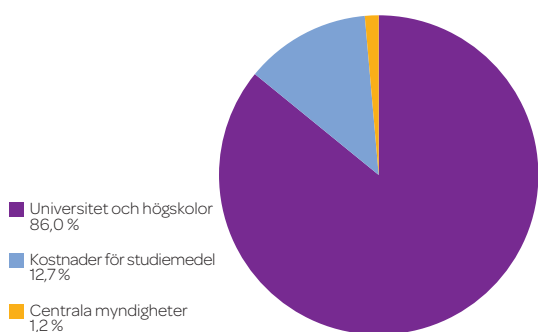
De totala kostnaderna enligt lärosätenas resultaträkningar var 2021 alltså 80,3 miljarder. Jämfört med året innan ökade kostnaderna med 2,3 miljarder. Om man ser till utvecklingen av olika typer av kostnader var det framför allt personalkostnaderna som ökade – med totalt 2,0 miljarder i löpande priser (se tabell 30). Det beror både på att de anställda blivit fler, lönerna blivit högre och kostnaderna för pensioner ökat.

De övriga driftskostnaderna var däremot oförändrade jämfört med året innan. Som en följd av coronapandemin sjönk de kraftigt under 2020, bland annat på grund av minskade resekostnader och lägre kostnader för konferenser. Under 2021 låg de kvar på den låga nivån.

Inga större skillnader i kostnadsutvecklingen mellan verksamhetsområdena

Kostnadsökningen fördelade sig jämt med ökade kostnader på drygt en miljard kronor i löpande priser inom båda verksamhetsområdena. Sammantaget under 2021 var kostnaderna för

Figur 72. Fördelning av kostnaden för högskolesektorn 2021, procent.

Tabell 30. Sammanställning av lärosätenas resultaträkningar 2020 och 2021, miljoner kronor (löpande priser).

	2020	2021	Förändring
Totala verksamhetsintäkter	78 456	82 562	4 107
Intäkter av statsanslag	47 300	50 447	3 147
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	7 669	8 194	525
Intäkter av bidrag	23 334	23 738	404
Finansiella intäkter	153	183	31
Totala verksamhetskostnader	77 975	80 310	2 335
Personalkostnader	50 880	52 915	2 035
Lokalkostnader	9 696	9 875	179
Ersättning för klinisk utbildning och forskning	2 677	2 719	42
Övriga driftskostnader	11 639	11 794	155
Finansiella kostnader	168	80	-87
Avskrivningar	2 915	2 926	11
Verksamhetsutfall	480	2 252	1 772
Årets kapitalförändring	479	2 253	1 774

verksamheten inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå 33,6 miljarder samt 46,2 miljarder för forskning och utbildning på forskarnivå.

I sina årsredovisningar beskriver många lärosäten hur kostnaderna inom utbildningsverksamheten har ökat i takt med att studenterna blivit fler. En bidragande orsak är att staten har skjutit till medel till utbyggd utbildning på grundnivå och avancerad nivå med anledning av pandemin. Lärosätena har använt de nya medlen i sin utbildningsverksamhet, vilket har lett till att kostnaderna ökat.

De ökade kostnaderna för forskning och utbildning på forskarnivå under året kan tyda på att pandemins inverkan på verksamheten inte var lika stark under 2021 som under 2020. Forskningens driftkostnader är dock fortfarande kvar på en lägre nivå nu än innan pandemin. För uppgifter om intäkter och kostnader per verksamhetsområde, se UKÅ:s statistikdatabas.

Betydande ökning av intäkter

De samlade intäkterna till universitet och högskolor 2021 var 82,6 miljarder (se tabell 30). Det är en ökning med 4,1 miljarder i löpande priser jämfört med året innan. Större delen av ökningen beror på högre anslagsintäkter, men också intäkterna av bidrag och avgifter ökade.

Intäkterna till utbildning på grundnivå och avancerad nivå ökade med 1,9 miljarder till 34,5 miljarder. Samtidigt ökade intäkterna till forskning och utbildning på forskarnivå med 2,2 miljarder, till totalt 47,6 miljarder (se figur 74). Resten av intäkterna, drygt 0,5 miljarder, tillhör verksamheten inom fortlöpande miljöanalys vid Sveriges lantbruksuniversitet.

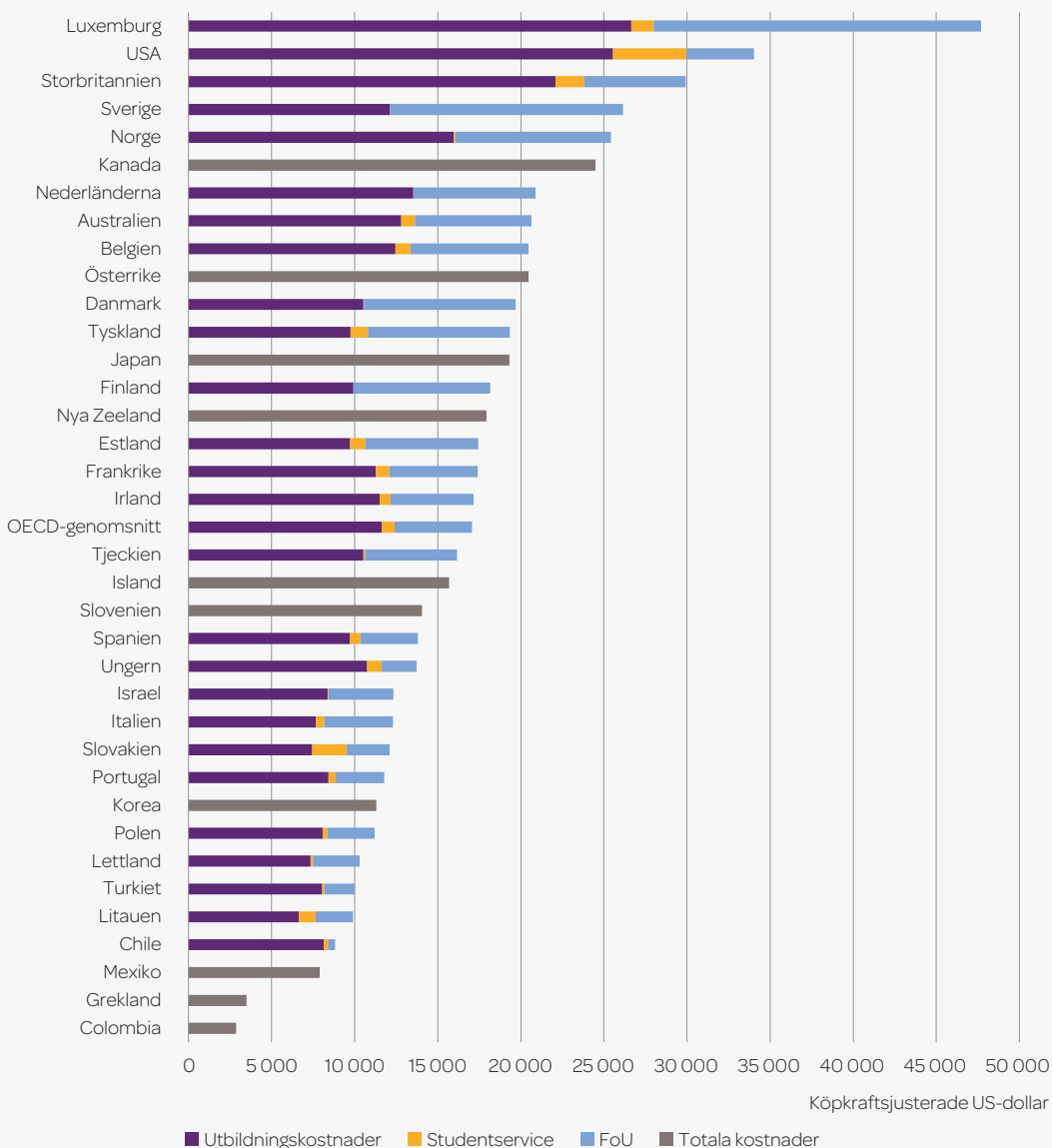
Det senaste decenniet har lärosätenas intäkter till forskning och utbildning på forskarnivå ökat betydligt, medan intäkterna till utbildning på grundnivå och avancerad har varit oförändrade i reala termer. Som en följd av det har högskolan som helhet blivit mer forskningsinriktad (se figur 74). I det här avseendet har pandemin inneburit ett trendbrott inom högskolan. Utbyggnaden av lärosätenas utbildning på grundnivå och avancerad nivå samt det stora intresset för högre utbildning har tillsammans med en viss inbromsning av forskningsverksamheten inneburit att andelen av de totala

INTERNATIONELL JÄMFÖRELSE

Ett vanligt sätt att mäta hur mycket utbildning kostar i olika länder är att jämföra utbildningsanordnarnas kostnader utslagna per student (inklusive forskning och studentservice). År 2018 var genomsnittskostnaden för OECD-länderna 17 100 amerikanska dollar per student. För Sverige var den 26 100 dollar, vilket innebär att Sverige tillhör de OECD-länder som har högst kostnad per student. En förklaring är den omfattande forskning som universitet och högskolor bedriver. Sverige och Danmark är de enda länder där över hälften av de totala kostnaderna består av forskningskostnader. I många andra länder är forskningen en betydligt mindre del, och genomsnittet för OECD är under 30 procent.

Om man jämför själva utbildningskostnaden per student var den 12 100 amerikanska dollar 2018, vilket är lite över OECD-genomsnittet. Ser man bara till de nordiska länderna ligger Norge högst, följt av Sverige, Danmark och Finland.

Figur 73. Kostnad per student fördelad på olika verksamheter, köpkraftjusterade amerikanska dollar. Utbildningsanordnarnas kostnader per student för eftergymnasial utbildning (ISCED 5–8) och forskning inom högskolan i OECD-länderna 2018. Källa: EAG 2021.

FASTPRISBERÄKNING

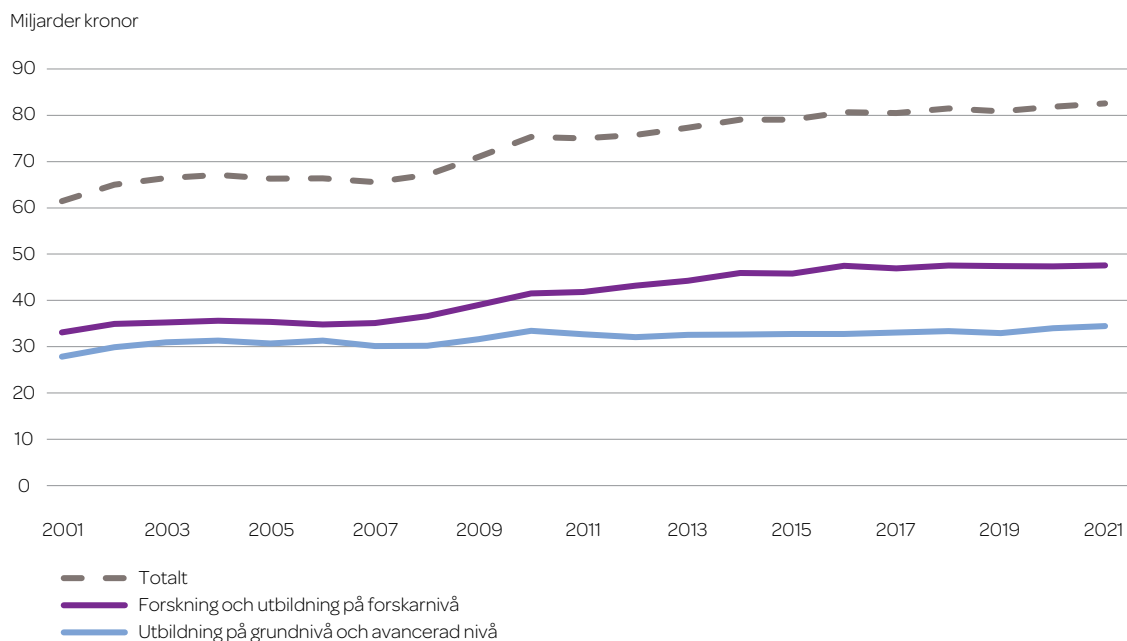
För att beskriva den ekonomiska utvecklingen med hänsyn till inflationen, räknas uppgifter från tidigare år om till 2021 års priser, det vill säga vad beloppen motsvarar i 2021 års penningvärde. En sådan beräkning tar bort effekten av inflation och mäter i stället volymförändringar.

Vid fastprisberäkningarna används Statistikmyndigheten SCB:s implicitprisindex för statlig konsumtion. Indexets utveckling reflekterar kostnadsutvecklingen i statlig sektor, även sådana förändringar som inte rör verksamheten vid universitet och högskolor.

Jämförelser i fasta priser mellan 2021 och 2020 försvåras av den ovanligt stora indexuppräknningen för 2021 som var 4,3 procent. Bland annat berodde detta på statens ökade kostnader för pandemin och att kostnaden för vissa material ökade. UKÄ har därför valt att som regel göra jämförelser med tidigare år i löpande priser. Detta gäller om inget annat anges. Av rubriken till varje figur och tabell framgår om uppgifterna anges i fasta eller löpande priser.

Årets index, som även används i andra publikationer, finns tillgängligt för nedladdning på uka.se/arsrapport. Samtliga uppgifter finns också i löpande priser i UKÄ:s statistikdatabas.

Figur 74. Lärosätenas totala intäkter samt intäkter för utbildning på grundnivå och avancerad nivå respektive forskning och utbildning på forskarnivå 2001–2021, miljarder kronor (2021 års priser).

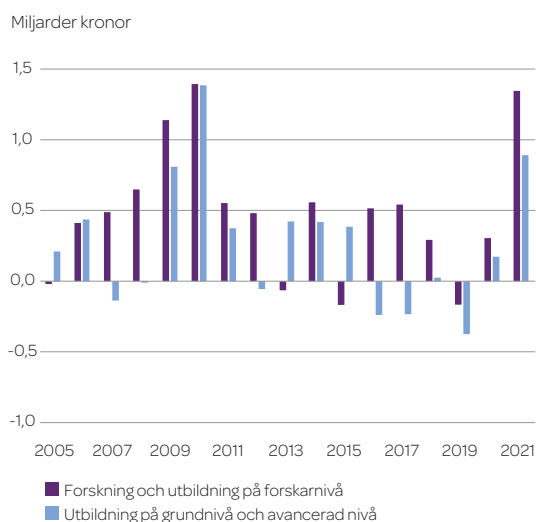

intäkterna som går till utbildning på grundnivå och avancerad nivå under 2021 ökade för andra året i rad.

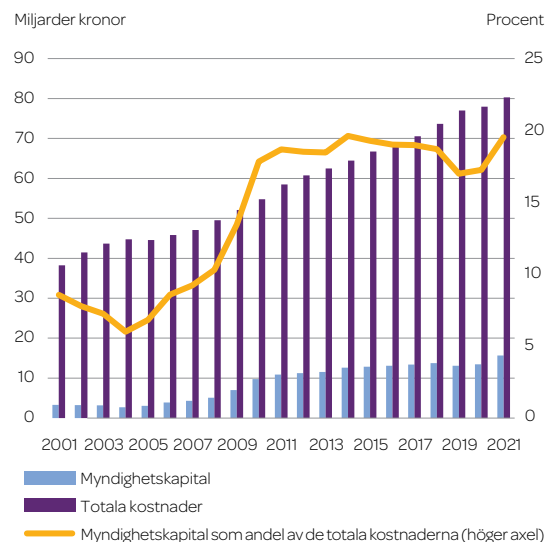
Överskott i både utbildnings- och forskningsverksamheten

Sammantaget översteg alltså intäkterna vid universitet och högskolor kostnaderna under 2021. Det samlade ekonomiska resultatet (årets kapitalförändring) blev därmed ett överskott på totalt 2,3 miljarder för 2021, vilket motsvarar 2,8 procent av lärosätenas omsättning (kostnader under året).

Figur 75. Lärosätenas ekonomiska resultat (årets kapitalförändring) per verksamhetsområde, åren 2005–2021, miljarder kronor (löpande priser).

Figur 76. Lärosätenas totala kostnader respektive skattat myndighetskapital 2000–2021, miljarder kronor (löpande priser), samt kvoten (höger axel) som visar det skattade myndighetskapitalet som andel av kostnaderna.

Även förra året gjorde lärosätena ett positivt resultat, om än inte lika stort. Årets överskott är det största under det senaste decenniet.

Det positiva resultatet är en följd av överskott inom både utbildning och forskning. Inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå var överskottet omkring 0,9 miljarder, medan det var 1,3 miljarder inom forskning och utbildning på forskarnivå (se figur 75).

Både inom utbildnings- och forskningsverksamheten berodde överskottet på att intäkterna ökade snabbare än kostnaderna. För mer information om universitetens och högskolornas verksamhetsområden, se faktarutan *Verksamhetsområden* på uka.se/arsrapport.

Lärosätenas myndighetskapital fortsätter öka

Den balanserade kapitalförändringen utgör, tillsammans med årets kapitalförändring, huvuddelen av lärosätenas myndighetskapital. Det senaste decenniets positiva resultat har inneburit att lärosätenas ekonomiska ställning har stärkts betydligt. Till följd av överskotten i lärosätenas verksamhet ökade det skattade myndighetskapitalet (summan av balanserad kapitalförändring och årets kapitalförändring) betydligt under 2021 – vid årets utgång var det 15,7 miljarder.

Mellan 2014 och 2019 sjönk kvoten av myndighetskapitalet och de totala kostnaderna (figur 76) något varje år, från strax under 20 procent till drygt 17 procent, bland annat som en följd av satsningar med myndighetskapital från lärosätena. Under 2020 ökade däremot kvoten, som en följd av pandemins påverkan på lärosätenas verksamhet. Framför allt inom forskning och utbildning på forskarnivå kunde lärosätena inte utföra all den verksamhet de hade planerat för, vilket innebar att medel blev över. De stora överskotten under 2021 innebär att myndighetskapitalet som andel av de totala kostnaderna nu är på samma nivå som 2014.

OLIKA TYPER AV INTÄKTER

Lärosätens intäkter består av statliga anslag, intäkter i form av förbrukade medel från externa finansiärer och finansiella intäkter. Lärosätens intäkter från externa finansiärer delas in i bidragsintäkter respektive avgiftsintäkter, beroende på vilken typ av verksamhet som medlen finansierar.

Bidragsintäkterna kan exempelvis bestå av forskningsbidrag, som är intäkter för forskning utan att bidragsgivaren har rätt till forskningens resultat. Avgiftsintäkter består av intäkter från uppdragsverksamhet och övriga avgiftsintäkter. Uppdragsverksamheten finansieras med avgifter som beställaren betalar, och kan vara antingen utbildning eller forskning. Inom utbildning sker uppdragsverksamheten huvudsakligen som uppdragsutbildning enligt särskilda förordningar. Uppdragsforskning är forskning som utförs på uppdrag av en extern finansiär, där ett avtal reglerar uppdragsgivarens inflytande på verksamhetens planering och genomförande samt dispositionsrätt till forskningsresultaten. Uppdragsforskning kan även gälla exempelvis utredningar eller produktutveckling.

Kategorin övriga avgiftsintäkter består framför allt av intäkter enligt § 4 i avgiftsförordningen. Det är bland annat intäkter för uthyrning av lokaler, konferensavgifter och övriga intäkter i verksamheten, som försäljning av kursmaterial. Dessutom ingår fakturerade kostnader och eventuella intäkter av sponsring i den kategorin, samt lärosätens intäkter av studenternas anmälnings- och studieavgifter. Finansiella intäkter består huvudsakligen av ränteintäkter.

De belopp som externa finansiärer betalar till lärosätena bokförs som intäkter av lärosätet först i samband med att de förbrukas, det vill säga när kostnader uppstår. Detta medför att det finns en skillnad mellan finansiärernas betalning och lärosätens redovisade intäkter från finansiärerna. De forskningsbidrag som inte har förbrukats finns under posten "oförbrukade bidrag" i lärosätens balansräkningar.

Finansiering av utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Staten har skjutit till medel för både tillfälliga och permanenta utbyggnader av högskolans utbildning med anledning av coronapandemin och för att möta en högre efterfrågan på utbildning. Det har inneburit att högskolans kapacitet att ta emot studenter ökade betydligt under 2021. Trots coronapandemin har intäkterna från betalande studenter inte minskat.

Statliga anslag för utbildning på grundnivå och avancerad nivå

Utbildning på grundnivå och avancerad nivå finansieras huvudsakligen genom statliga anslag som riksdagen anvisar direkt till lärosätena. Totalt uppgick de direkta statsanslagen under 2021 till 29,7 miljarder. Det är en ökning med 1,7 miljarder i löpande priser jämfört med 2020.

Huvuddelen av de direkta statsanslagen består av anslag till utbildning på grundnivå och avancerad nivå. De uppgick 2021 till 27,9 miljarder. För de flesta statliga universitet och högskolor, samt några enskilda utbildningsanordnare, består anslagen av ett takbelopp som anger den högsta totala ersättning som varje lärosäte kan få. De samlade takbeloppen 2021 var 26,8 miljarder, varav 26,5 miljarder avräknades, medan anslagen till de lärosäten som inte omfattas av systemet med takbelopp var drygt 1,3 miljarder kronor. Lärosätena tilldelades dessutom omkring 0,4 miljarder från ett anslag för särskilda åtaganden. Det är medel som ska täcka utgifter inom utbildning på grundnivå och avancerad nivå, som inte direkt har sitt ursprung i lärosätenas utbildningsuppdrag enligt regleringsbrev och som har särskild finansiering som inte avräknas mot takbeloppen.

Drygt 0,5 miljarder i anslagsmedel fördelades till lärosätena via Kammarkollegiet efter beslut av regeringen. Det handlar exempelvis om medel för särskilda utbildningsinsatser för vidareutbildning av obehöriga lärare och kompletterande utbildningar för personer med utländsk högskoleutbildning. Under 2020 fördelades också de särskilda utbildningsmedel som staten tillförde lärosätena med anledning av coronapandemin via Kammarkollegiet. En del av dessa medel kunde lärosätena använda också under 2021.

Slutligen tilldelas lärosäten som bedriver läkar- och tandläkarutbildning ersättning för klinisk utbildning, totalt 0,8 miljarder, för att kompensera regionerna för utbildningens intrång i deras verksamhet.

Liten underproduktion inom utbildningsverksamheten

För de lärosäten som omfattas av systemet med takbelopp baseras statens ersättning för utbildning på grundnivå och avancerad nivå på per capitabelopp för registrerade studenter och deras studieprestationer (se tabell 31). Ersättningsbeloppen varierar mellan olika utbildningsområden. Vid slutet av året beräknas det ekonomiska värdet av utbildningsvolymen, det vill säga den ersättning som det samlade antalet helårsstudenter och helårsprestationer motsvarar, för de olika lärosätena och avräknas mot deras respektive takbelopp. I figur 77 redovisas förändringen av lärosätenas samlade takbelopp och det ekonomiska värdet av utbildningsvolymen under den senaste tjugoårsperioden.

Det ekonomiska värdet av utbildningsvolymen under 2021 var 26,5 miljarder, medan universitetens och högskolornas samlade takbelopp var 26,8 miljarder. Det betyder att lärosätena under 2021 tillsammans utbildade något färre studenter än vad de samlade anslagen egentligen räcker till att finansiera.

Intresset för högre utbildning ökade kraftigt under 2008–2009 i samband med den förra lågkonjunkturen. Studieintresset höll i sig, och till och med 2017 låg det ekonomiska värdet av utbildningsvolymen över de samlade takbeloppen. Lärosätena kan dock inte överproducera i längden utan att få ersättning, och de genomförde därför åtgärder för att anpassa utbildningens storlek

RESURSTILDELNING FÖR UTBILDNING PÅ GRUNDNIVÅ OCH AVANCERAD NIVÅ

Statens ersättning för utbildning på grundnivå och avancerad nivå baseras på registrerade studenter (omräknade till helårsstudenter) och studenternas avklarade poäng (omräknade till helårsprestationer) inom olika utbildningsområden. Det är samma ersättning för alla lärosäten som omfattas av systemet, men beloppet varierar mellan olika utbildningsområden. Takbeloppet anger den högsta totala ersättning som varje lärosäte kan få. Takbeloppet tillsammans med hur utbildningen fördelas på olika utbildningsområden sätter ramarna för antalet studenter på varje lärosäte.

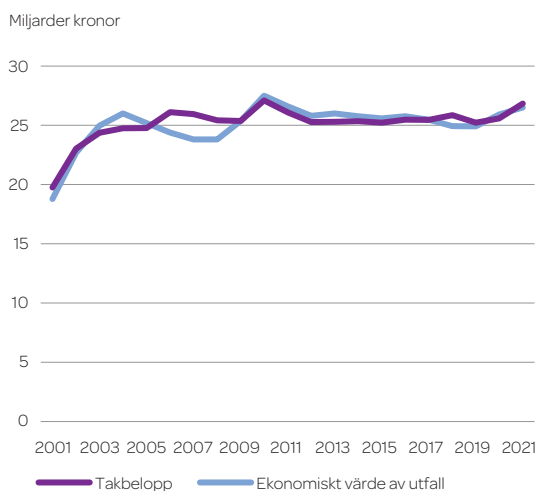
All utbildning är indelad i kurser, som klassificeras till ett eller flera utbildningsområden. Det är regeringen som beslutar inom vilka utbildningsområden respektive lärosäte får avräkna helårsstudenter och helårsprestationer. För utbildning inom de konstnärliga utbildningsområdena är dock antalet helårsstudenter och helårsprestationer som får avräknas begränsat. I övrigt är det upp till varje lärosäte att avgöra till vilket eller vilka utbildningsområden kursen ska klassificeras. Den klassificeringen är grunden för lärosätenas resurstilldelning. För 2022 gäller ersättningsbeloppen i tabell 31 för helårsstudenter och helårsprestationer inom olika utbildningsområden. Resurstilldelningssystemet med takbelopp omfattar alla statliga lärosäten förutom Sveriges lantbruksuniversitet och Försvarshögskolan, samt Chalmers tekniska högskola och Stiftelsen Högskolan i Jönköping.

Tabell 31. Ersättningsbelopp 2022 (i kronor) per helårsstudent och helårsprestation inom de olika utbildningsområdena. En helårsstudent är en student som är registrerad för heltidsstudier under ett kalenderår (60 högskolepoäng), eller registreringar av flera studenter för utbildningar av mindre omfattning som tillsammans blir 60 högskolepoäng. En helårsprestation är 60 avklarade högskolepoäng. För att beräkna antalet helårsprestationer räknas alla högskolepoäng under ett kalenderår samman och divideras med 60.

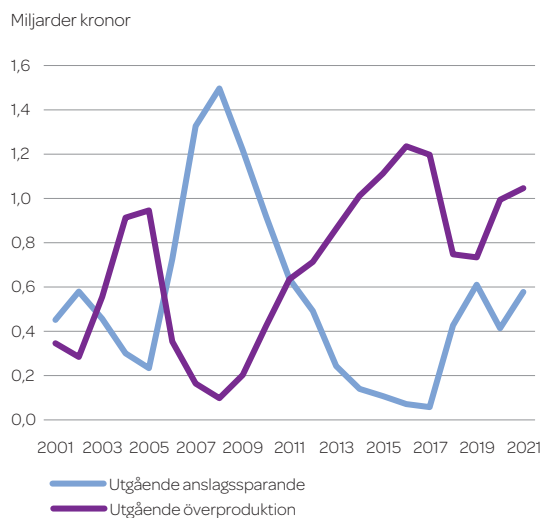
Utbildningsområde	Ersättning per helårsstudent, 2022, kr	Ersättning per helårsprestation, 2022, kr
Humanistiskt, teologiskt, juridiskt, samhällsvetenskapligt	33 811	22 032
Naturvetenskapligt, tekniskt, farmaceutiskt	57 653	48 620
Vård	61 293	53 086
Odontologiskt	50 687	59 044
Medicinskt	68 493	83 312
Undervisning	41 125	43 082
Verksamhetsförlagd utbildning	58 281	56 545
Övrigt	46 301	37 611
Design	163 373	99 538
Konst	231 935	99 574
Musik	140 946	89 117
Opera	335 888	200 932
Teater	324 797	161 778
Media	331 455	265 509
Dans	228 430	126 221
Idrott	119 034	55 084

till takbeloppen. År 2017 var utbildningen i nivå med takbeloppen och 2018 vände den tidigare överproduktionen till underproduktion. Värdet av utbildningsvolymen var alltså lägre än takbeloppen och det hade funnits utrymme att utbilda fler studenter. Den här situationen rådde även 2019.

Figur 77. Lärosätenas samlade takbelopp och det ekonomiska värdet av utbildningsvolymen 2001–2021, miljarder kronor, 2021 års priser.

Figur 78. Ekonomiskt värde av lärosätenas anslagssparande och överproduktion under perioden 2001–2021, miljarder kronor, löpande priser.

Tillströmningen av studenter med anledning av coronapandemin och det försämrade läget på arbetsmarknaden har inneburit en kraftig ökning av studieintresset, och tillsammans överproducerade lärosätena på nytt under 2020. Detta trots att staten skjutit till ökade medel för att lärosätena skulle kunna öka utbildningsvolymen. Under 2021 vände situationen återigen till underproduktion och lärosätena utnyttjade inte hela sina utbildningsanslag.

I resurstilldelningssystemet finns möjlighet för lärosätena att spara både outnyttjat takbelopp (anslagssparande) samt ekonomiskt värde av helårsstudenter och helårsprestationer (överproduktion) mellan budgetåren. Det ger lärosätena möjligheter att balansera anslag mellan budgetåren och parera skillnader i studenternas efterfrågan på utbildning. Anslagssparandet respektive överproduktionen för de senaste tjugo åren redovisas i figur 78. Tidigare gällde att anslagssparandet eller överproduktionen inte fick överstiga tio procent av takbeloppet. För att ge lärosätena bättre möjligheter att bygga ut sin utbildning under coronapandemin, har regeringen från och med 2021 höjt gränsen för upparbetad överproduktion till femton procent av takbeloppet.

Utfallet av utbildningsvolymen 2021 innebar att anslagssparandet ökade med 0,2 miljarder. Hälften av lärosätena underproducerade, men av dem hade de flesta sparad överproduktion från tidigare år som de nu kunde avräkna mot takbeloppet.

Den sparade överproduktionen totalt för alla lärosäten ökade under 2021. Ökningen blev dock mindre kraftig till följd av att många lärosäten som underproducerade räknade av sparad överproduktion. Vid flera lärosäten som överproducerade ökade den däremot betydligt, och bara ett lärosäte hade sparade anslagsmedel att räkna av. Totalt sex lärosäten utnyttjade den nya möjligheten att spara upparbetad produktion upp till 15 procent av takbeloppet. De kunde därigenom spara prestationer till ett värde av 60 miljoner, som de annars inte skulle ha fått ersättning för. Vid utgången av 2021 var lärosätenas samlade anslagssparande 0,6 miljarder, medan den sparade överproduktionen var 1,0 miljarder.

Flera utbyggnader med anledning av coronapandemin

Inom ramen för sina respektive takbelopp och examenstillstånd kan lärosätena relativt fritt besluta om dimensioneringen av olika utbildningar. Staten kan dock påverka inriktningen genom att tillföra

Sveriges återhämtningsplan

Till en del av utbyggnaderna av utbildningen vid universitet och högskolor med anledning av coronapandemin har regeringen ansökt om finansiering via EU-medel, inom ramen för Sveriges återhämtningsplan. Stödet ska ge resurser till universitet och högskolor för att möta en ökad efterfrågan på högre utbildning.

Den totala kostnaden för perioden 2021–2025 är 3,1 miljarder kronor, vilket motsvarar ungefär hälften av de extra medel som tillförs lärosätena. I lärosätenas respektive regleringsbrev anges hur stor del av takbeloppet som finansieras med medel ur återhämtningsplanen.

UKÄ har fått i uppdrag av regeringen att samordna genomförandet av åtgärden och stödja universitet och högskolor i arbetet.

Tabell 32. Årliga anslagsförändringar 2020–2026 med anledning av coronapandemin, inklusive anslagsminskningar till följd av avslutade tillfälliga utbyggnader. Källa: Prop. 2019/20:99, prop. 2020/21:1, prop. 2020/21:99, prop. 2021/22:1 och prop. 2021/22:99 samt regleringsbrev till Kammarkollegiet för anslag 2:64 för 2021 och 2022.

	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	Permanent effekt	Slutår
Sommarkurser	130	0	-130	0	0	0	0	0	2021
Bristyrkesutbildning	224	224	0	0	0	0	0	447	–
Hela landet	0	167	0	3	0	0	-170	0	2025
Utbildning på avancerad nivå	0	356	0	-356	0	0	0	0	2022
Behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning	210	210	-280	-140	0	0	0	0	2022
Livslångt lärande	130	130	0	0	0	-260	0	0	2024
Yrkesläroarbildning	0	17	9	0	0	0	0	26	–
Kompletterande pedagogisk utbildning	0	47	23	0	0	-70	0	0	2024
Totalt	690	1150	-380	-490	0	-330	-170	470	

medel som öronmärks för en viss utbildning. Detta har skett under flera år, och det pågår fortfarande utbyggnader av utbildningar med den här typen av riktade medel.

En utbyggnad av lärar- och förskolläroarbildningar inleddes under 2017. Den innebär att staten varje år tillför 54 miljoner i anslag under fem år och utbyggnaden omfattar totalt 270 miljoner när den är fullt ut genomförd 2021. Under 2018 inleddes ytterligare en permanent utbyggnad av olika utbildningar som regeringen bedömer som samhällsviktiga. När utbyggnaden är helt genomförd 2023 beräknas den ha inneburit höjda utbildningsanslag med totalt 730 miljoner. En del är en generell utbyggnad, men huvuddelen är riktade utbyggnader av olika ingenjörsutbildningar, utbildningar inom samhällsbyggnad och läroarbildningen samt sommarkurser.

Med anledning av coronapandemin och den väntade lågkonjunkturen föreslog regeringen i vårändringsbudgeten 2020 (prop. 2019/20:99) tillskott av särskilda medel för byggd utbildning vid universitet och högskolor. Flera av utbyggnaderna utökades senare och i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1) och vårändringsbudgeten 2021 (prop. 2020/21:99) föreslogs ytterligare tillskott av medel. Sammantaget innebär detta flera olika utbyggnader, både permanenta och tillfälliga. En permanent utbyggnad av högskolan med inriktning mot bristyrkesutbildningar genomförs med anslagshöjningar på drygt 220 miljoner under 2020 och lika mycket under 2021. Till det kommer en mindre utbyggnad av yrkesläroarbildning.

Men de flesta utbyggnader består av tillfälliga anslagshöjningar för att möta en väntad ökning i efterfrågan på högre utbildning. Tillskotten kommer framför allt under perioden 2020–2022 (se tabell 32). Det innebär att lärosätenas anslag kommer att minska när utbyggnaderna upphör. De största tillskotten kommer genom tillfälliga anslagshöjningar för behörighetsgivande och

högskoleintroducerande utbildning, utbildning på avancerad nivå och utbildning för livslångt lärande. I budgetpropositionen för 2022 (prop. 2021/22:1) förlängdes den tillfälliga satsningen på livslångt lärande till 2024.

Sammantaget har de tillfälliga och permanenta utbyggnaderna med anledning av coronapandemin inneburit att lärosätenas anslag till utbildning på grundnivå och avancerad nivå höjts med 1,8 miljarder under 2021. En del av den ökningen, totalt 0,7 miljarder, tillfördes lärosätena som bidrag via Kammarkollegiet (anslag 2:64) redan under 2020. De permanenta utbyggnaderna omfattar totalt 470 miljoner. Detta kan jämföras med den tillfälliga utbyggnaden under 2010–2011, som omfattade anslagshöjningar med totalt 0,7 miljarder.

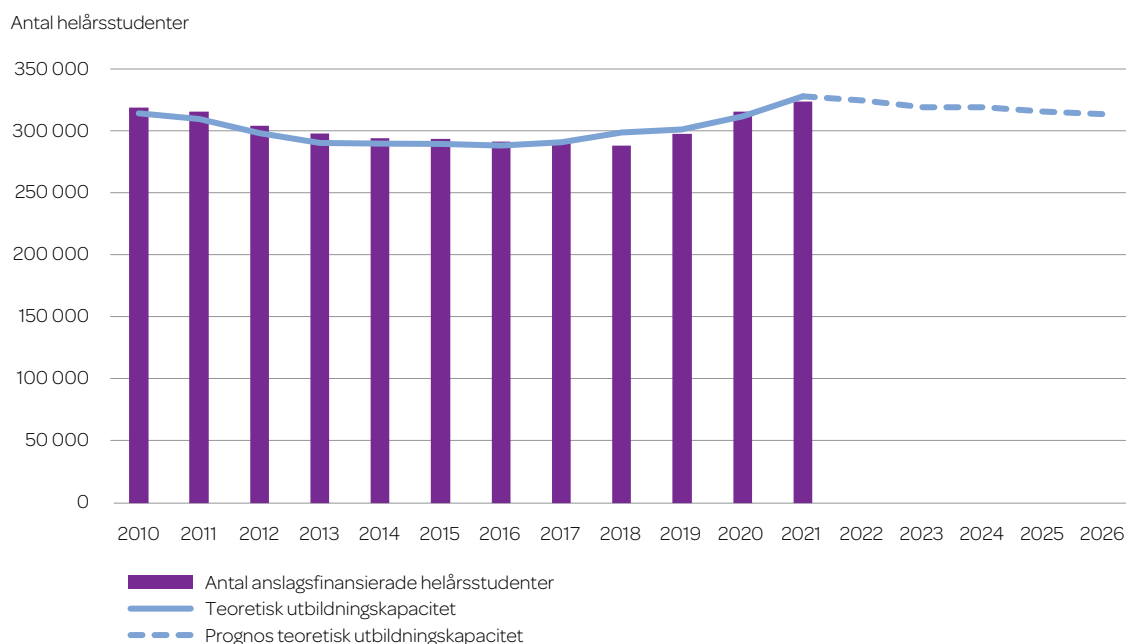
Utbildningskapaciteten väntas minska kommande år

Det har under det senaste decenniet varit relativt stora skillnader mellan det ekonomiska värdet av utbildningen på grundnivå och avancerad nivå och nivån på de statliga utbildningsanslagen. Det gör det svårt att undersöka effekterna av dimensioneringsförändringar med utgångspunkt i den faktiska studentvolymen.

Förändringen av utbildningskapaciteten vid universitet och högskolor över tid kan dock följas genom en beräkning av hur många studenter som anslagen teoretiskt räcker till att finansiera. Den genomsnittliga ekonomiska ersättningen per helårsstudent, det vill säga utbildningsvolymens värde dividerat med antalet helårsstudenter, var 84 400 kronor 2021. De samlade takbeloppen var 26,8 miljarder. Det motsvarar 318 000 helårsstudenter med genomsnittlig ekonomisk ersättning. Vid de lärosäten som inte omfattas av systemet med takbelopp fanns ytterligare 10 500 helårsstudenter. Därmed var lärosätenas teoretiska utbildningskapacitet 328 500 helårsstudenter. Av figur 79 framgår den totala teoretiska utbildningskapaciteten, inklusive en prognos för kommande år, samt det faktiska antalet helårsstudenter.

Den permanenta utbyggnad som inleddes 2020 kommer enligt regeringens beräkningar i budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1, tabell 5.11) innebära att lärosätena tillförs medel som motsvarar 5 500 helårsstudenter. De tillfälliga utbyggnaderna av bland annat

Figur 79. Faktiskt antal anslagsfinansierade helårsstudenter respektive teoretisk utbildningskapacitet 2010–2021 samt prognos för teoretisk utbildningskapacitet 2022–2026.

behörighetsgivande och högskoleintroducerande utbildning, utbildning i hela landet och utbildning på avancerad nivå innebär att lärosätena dessutom tillförs resurser med som mest motsvarande 15 000 helårsstudenter under 2021 genom höjda utbildningsanslag. De tillfälliga utbyggnaderna trappas sedan gradvis ner under 2022–2026. Den utbyggnad som inleddes 2018 har till största delen redan genomförts, men under 2022 och 2023 kommer lärosätena få medel som motsvarar omkring 500 helårsstudenter.

Sammantaget innebär detta att högskolans teoretiska utbildningskapacitet minskar från 328 500 helårsstudenter under 2021 till 325 000 helårsstudenter under 2022. För 2023 och 2024 uppskattas den bli 320 000 helårsstudenter, som därefter minskar till 314 000 till och med 2026. Det betyder att den teoretiska utbildningskapaciteten kommer att minska med 14 500 helårsstudenter jämfört med 2021. Långsiktigt kommer dock den teoretiska utbildningskapaciteten att ha ökat som en följd av utbyggnaderna under coronapandemin.

Oförändrade intäkter av studieavgifter

Under de senaste åren har lärosätenas intäkter av anmälnings- och studieavgifter från betalande studenter vuxit, och de utgör en allt större del av de totala intäkterna inom utbildningen på grundnivå och avancerad nivå. Skyldighet att betala studieavgift infördes hösten 2011 för inresande studenter från länder utanför EU/EES samt Schweiz som studerar vid svenska lärosäten utan att delta i något utbytesprogram.

Under 2021 var lärosätenas studieavgiftsintäkter 1,0 miljarder. Det är en svag ökning i löpande priser jämfört med året innan. Också under 2020 ökade intäkterna från betalande studenter marginellt. De senaste två årens utveckling ska ses mot bakgrund av coronapandemin, som inneburit begränsningar för den internationella studentrörligheten. Anmälnings- och studieavgifterna har annars blivit en allt större intäkt för lärosätena under det senaste decenniet. I genomsnitt utgör intäkter av anmälnings- och studieavgifter omkring tre procent av lärosätenas totala intäkter till utbildning på grundnivå och avancerad nivå. Men för några lärosäten är andelen betydligt högre, närmare tio procent. För mer information om studieavgifter och betalande studenter, se kapitlet *Internationell studentmobilitet* och www.uka.se/årsrapport.

Uppdragsutbildning och beställd utbildning

Vid sidan av den anslagsfinansierade utbildningen på grundnivå och avancerad nivå bedriver lärosätena även utbildning åt uppdragsgivare inom offentlig sektor och privata organisationer. Utbildningen finansieras med avgifter som ska ge lärosätena full kostnadstäckning. År 2021 var lärosätenas totala intäkter av uppdragsutbildning 1,8 miljarder, vilket är en ökning med 0,1 miljarder i löpande priser jämfört med året innan.

Huvuddelen av uppdragen kommer från statliga myndigheter. Flera stora utbildningar organiseras och finansieras genom att ansvariga myndigheter ger uppdrag till universitet och högskolor, framför allt polisutbildningen och officersutbildningen men även skolledarutbildningen. Intäkterna från framför allt Polismyndigheten och Skolverket ökade under året.

Uppdragsutbildning kan vara en viktig form för fort- och vidareutbildning av yrkesverksamma inom näringslivet. Under 2021 ökade lärosätenas intäkter av uppdragsutbildning från företag, efter en minskning året innan.

En mindre del av uppdragsverksamheten består av beställd utbildning, vilket till största delen är utbildning på grundnivå och avancerad nivå som genomförs vid ett lärosäte på uppdrag av ett annat. I den beställda utbildningen kan det också ingå viss utbildning inom ramen för yrkeshögskolan. Sammantaget redovisade lärosätena 0,1 miljarder i intäkter av beställd utbildning. Deras samlade intäkter av uppdragsutbildning och beställd utbildning var därmed 1,9 miljarder.

Finansiering av forskning och utbildning på forskarnivå

År 2021 var de totala intäkterna till forskning och utbildning på forskarnivå totalt 47,6 miljarder. Det är en ökning med 2,2 miljarder i löpande priser jämfört med året innan. Ökningen beror framför allt på högre anslagsintäkter.

Huvuddelen av forskningsmedlen är statliga

Universitetens och högskolornas samlade intäkter till forskning och utbildning på forskarnivå var 47,6 miljarder 2021 (se tabell 33). Merparten av forskningsmedlen kommer från svenska staten. De direkta statsanslagen (inklusive anslag som fördelas via Kammarkollegiet efter beslut av regeringen) var 21,6 miljarder, varav huvuddelen, totalt 19,1 miljarder, var lärosätenas basfinansiering.

Basfinansieringen kan till största delen användas fritt av universitet och högskolor till forskning och utbildning på forskarnivå inom olika områden. Resten av de direkta statsanslagen består framför allt av statens ersättning för klinisk forskning till de sju lärosäten som bedriver läkarutbildning.

Vid sidan av de direkta statsanslagen tillför staten också lärosätena betydande externa medel, totalt 12,0 miljarder, som kanaliseras genom forskningsråden och andra statliga myndigheter (se tabell 33). Därmed var den statliga forskningsfinansieringen sammanlagt 33,6 miljarder, vilket motsvarar 71 procent av de samlade intäkterna till forskning och utbildning på forskarnivå.

Lärosätena får också annan offentlig finansiering, från kommuner och regioner samt från de så kallade offentliga forskningsstiftelserna. Sammanlagt kom 76 procent av finansieringen från olika offentliga källor inom landet. Den privata forskningsfinansieringen kommer huvudsakligen från olika stiftelser och organisationer utan vinstsyfte, medan företagens forskningsfinansiering är mindre omfattande. Merparten av den utländska forskningsfinansieringen kommer från EU (se tabell 33).

Tillskott av både permanenta och tillfälliga anslag

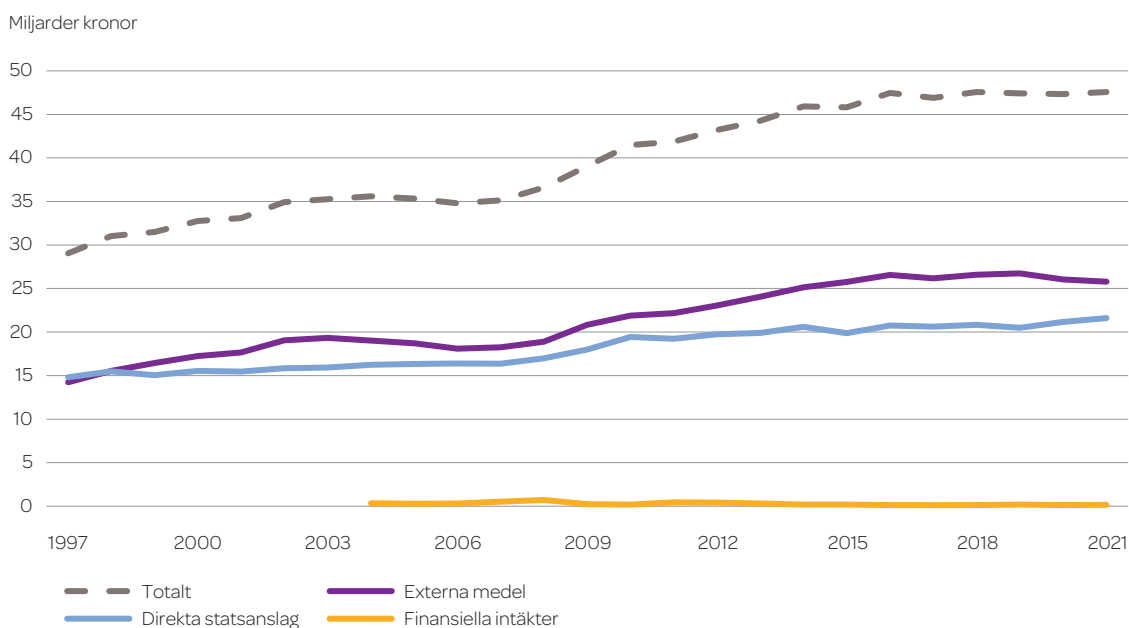
Av de totala intäkterna till forskning och utbildning på forskarnivå bestod alltså 21,6 miljarder av direkta statsanslag, medan de externa medlen var 25,8 miljarder. De finansiella intäkterna, som inte räknas till de externa medlen, var drygt 0,2 miljarder. Utvecklingen framgår av figur 80.

Tabell 33. Lärosätenas intäkter till forskning och utbildning på forskarnivå 2020 och 2021 per finansieringskategori, miljoner kronor (löpande priser). Direkta statsanslag inkluderar anslag som fördelas av Kammarkollegiet.

	2020	2021	Förändring
Statliga	31 951	33 593	1 642
Direkta statsanslag	20 289	21 607	1 318
Externa statliga medel	11 662	11 986	324
Privata i Sverige	6 986	7 364	379
Organisationer utan vinstsyfte	5 740	6 073	334
Företag	1 246	1 291	45
EU och övriga utlandet	3 325	3 433	109
Övriga offentliga	2 710	2 730	21
Offentliga forskningsstiftelser	1 350	1 423	73
Kommuner och regioner	1 359	1 307	-52
Övrigt	291	284	-7
Finansiella intäkter	127	162	35
Totalt	45 389	47 568	2 179

Figur 80. Lärosätenas intäkter till forskning och utbildning på forskarnivå uppdelade på direkta statsanslag, externa medel och finansiella intäkter under perioden 1997–2021, miljarder kronor (2021 års priser).

De direkta statsanslagen inkluderar också de anslag som fördelas via Kammarkollegiet efter beslut av regeringen.

Sammanlagt ökade intäkterna till lärosätenas forskning och utbildning på forskarnivå med 2,2 miljarder i löpande priser. De externa medlen ökade med totalt 0,9 miljarder, medan intäkterna av direkta statsanslag ökade med 1,3 miljarder.

I den forsknings- och innovationspolitiska propositionen som lades fram 2020 (prop. 2020/21:60) aviserade regeringen höjda anslag till forskning och utbildning på forskarnivå med sammanlagt 900 miljoner under perioden 2021–2024. Huvuddelen av medlen, totalt 720 miljoner, fick lärosätena som en anslagshöjning under 2021. Samma år fick lärosätena dessutom 500 miljoner som en tillfällig förstärkning, för att hantera de negativa effekterna på forskningen av coronapandemin. Kammarkollegiet betalade ut medlen, efter att regeringen beslutat om fördelningen.

För andra året i rad minskade andelen externfinansiering av lärosätenas forskning och utbildning på forskarnivå. Minskningen är en följd av ökade anslagsintäkter och en lägre förbrukning av externa forskningsmedel under pandemin. Sedan slutet av 1990-talet har andelen externa medel ökat och var som högst 2019 med 56,4 procent. År 2021 var andelen 54,2 procent. Även i samband med finanskrisen 2008 sjönk andelen externfinansiering något.

Långsam återhämtning för forskningsbidragen

Forskningsbidragen utgör huvuddelen av den externa finansieringen – omkring 85 procent. Det är medel som vanligen söks i konkurrens mellan forskare och forskargrupper vid olika universitet och högskolor, och medlen kommer från ett stort antal olika offentliga och privata organisationer. Det är därför intressant att studera utvecklingen av den finansieringen lite närmare. Tabell 34 visar lärosätenas intäkter av forskningsbidrag per finansieringsår.

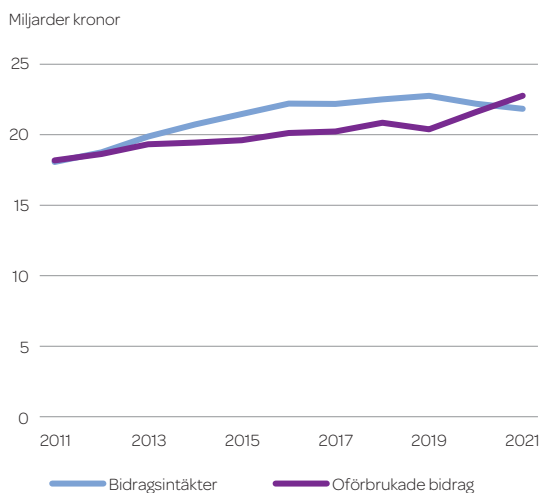
Under 2021 var lärosätenas intäkter av bidrag till forskning och utbildning på forskarnivå (exkl. bidrag från Kammarkollegiet) totalt 21,8 miljarder, vilket är en ökning med 0,6 miljarder i löpande priser jämfört med året innan. Drygt två tredjedelar av ökningen av de externa medlen beror alltså på ökade bidragsintäkter.

Tabell 34. Lärosätenas intäkter av forskningsbidrag 2020 och 2021 per finansiär, miljoner kronor (löpande priser). I tabellen särredovisas de finansiärer vars bidrag översteg 50 miljoner kronor 2021. De anslag som Kammarkollegiet betalar ut efter beslut av regeringen ingår inte i sammanställningen.

	2020	2021	Förändring
Forskningsråd	6 616	6 842	226
Vetenskapsrådet	4 988	5 110	121
Formas	1 089	1 144	54
Forte	538	589	50
Stiftelser och andra organisationer utan vinstsyfte i Sverige	5 538	5 875	337
Wallenbergstiftelser	1 881	1 969	87
Cancerfonden	533	630	97
Stiftelsen Riksbankens jubileumsfond	276	336	61
Stiftelser förvaltade av lärosäte	298	267	-31
Hjärt-lungfonden	188	224	36
Övriga finansiärer	2 362	2 449	87
Statliga myndigheter (exkl. forskningsråd)	3 575	3 550	-25
Vinnova	1 082	1 034	-48
Energimyndigheten	777	787	11
Statliga universitet och högskolor	615	630	14
Sida/SAREC	152	170	18
Trafikverket	159	158	-1
Övriga finansiärer	790	771	-18
EU	2 013	2 162	148
EU:s ramprogram exkl. ERC	1 224	1 324	100
Europeiska forskningsrådet (ERC)	507	536	29
EU, ej ramprogram	282	302	19
Offentliga forskningsstiftelser	1 359	1 307	-52
SSF	730	650	-80
KK-stiftelsen	331	324	-7
Östersjöstiftelsen	161	164	2
Mistra	120	157	36
Övriga finansiärer	16	12	-4
Medel från övriga utlandet	910	821	-89
Organisationer utan vinstsyfte i utlandet	631	583	-49
Företag i utlandet	199	153	-46
Övriga finansiärer	80	85	6
Företag i Sverige	575	574	-1
Regioner/landsting	490	495	5
Kommuner	154	167	13
Övrigt	56	49	-7
Totalt	21 286	21 843	556

År 2020 var intäkterna av forskningsbidrag lägre än året innan. Förklaringen är att lärosätena inte hann förbruka bidragsmedlen i samma takt som innan, till följd av coronapandemin. Jämför man i stället 2021 med 2019, det senaste året innan pandemin, har intäkterna av forskningsbidrag ökat något i löpande priser.

Figur 81. Lärosätenas samlade bidragsintäkter och oförbrukade bidrag inom forskning och utbildning på forskarnivå, under perioden 2011–2021, miljarder kronor i 2021 års priser. De anslag som fördelas via Kammarkollegiet efter beslut av regeringen ingår inte i bidragsintäkterna, men ingår i de upplupna bidragsintäkterna.

De oförbrukade bidragen fortsätter att öka

De externa finansierarnas bidrag till lärosätena bokförs som intäkter först i samband med att de förbrukas. Inbetalade medel som ännu inte har omsatts i verksamhet syns i den ekonomiska redovisningen som oförbrukade bidrag i lärosätenas balansräkningar.

Vid utgången av 2021 redovisade lärosätena oförbrukade bidrag inom forskning och utbildning på forskarnivå till ett värde av 22,8 miljarder. Det är en ökning med 2,0 miljarder i löpande priser jämfört med året innan. Omfattningen av lärosätenas oförbrukade bidrag är nu större än bidragsmedlen som förbrukades under året (figur 81).

Flera lärosäten kommenterar ökningen av de oförbrukade bidragen i sina årsredovisningar. Precis som året innan handlar det om att forskningsverksamheten har minskat i omfattning och att projekt skjutits upp till följd av coronapandemin. Den tillfälliga förstärkningen av forskningsresurserna under 2021, som fördelades som bidrag via Kammarkollegiet, kan också ha bidragit till ökningen av de oförbrukade bidragen.

Minskade avgiftsintäkter

Vid sidan av forskningsbidragen har lärosätena även intäkter av uppdragsforskning och övriga avgiftsintäkter. De samlade intäkterna av uppdragsforskning var 1,7 miljarder 2021. Det är en marginell ökning i löpande priser, jämfört med året innan. Förutom forskning som utförs på uppdrag av externa intressenter kan det handla om utvecklingsarbete och utredningsuppdrag. Merparten av forskningsuppdragen utförs åt privata företag och statliga myndigheter.

Lärosätena har också övriga avgiftsintäkter till forskning och utbildning på forskarnivå. Det handlar bland annat om fakturerade kostnader, intäkter från uthyrning av lokaler eller försäljning av material och tjänster. Även lärosätenas intäkter av sponsring ingår här. De övriga avgiftsintäkterna uppgick 2021 till 2,2 miljarder, en ökning med 0,2 miljarder jämfört med året innan.

Högskolans forskning

Universitetens och högskolornas totala intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå var nära 45 miljarder kronor 2019. Mer än hälften av intäkterna gick till forskningsämnesområdena medicin och hälsovetenskap samt naturvetenskap.

Antalet forskningspublikationer vid svenska lärosäten minskade under 2020. Minskningen förklaras till stor del av att konferensbidragen var betydligt färre än tidigare år.

Engelska dominerar som publiceringsspråk i både licentiat- och doktorsavhandlingar vid svenska universitet och högskolor. Inom naturvetenskap och teknik skrevs i stort sett samtliga akademiska avhandlingar på engelska under 2020.

Förslag på hur du kan citera:

Universitet och högskolor: årsrapport 2022, Högskolans forskning, 2022, s. 117–122. Stockholm: Universitetskanslersämbetet. DOI: <https://doi.org/10.53340/UKAP-5.8>. Licens: CC-BY

Forskningsresurser

Huvuddelen av den offentligt finansierade forskningen i Sverige bedrivs vid universitet och högskolor. Forskningen bedrivs inom flera olika forskningsämnesområden, där den ekonomiska tyngdpunkten ligger på forskning inom medicin och hälsovetenskap samt naturvetenskap.

Huvuddelen av den offentligt finansierade forskningen bedrivs i högskolan

Sverige är ett av de länder som investerar mest i forskning och utveckling (FoU) i förhållande till bruttonationalprodukten (BNP). Enligt uppgifter från Organisationen för ekonomiskt samarbete och utveckling (OECD) var Sveriges investeringar i FoU-verksamheten 3,39 procent av BNP 2019. Sveriges investeringar var högre än de övriga nordiska ländernas och betydligt högre än både EU27-genomsnittet, som var 2,12 procent, och OECD-genomsnittet, som var 2,48 procent.

Liksom i de flesta länder är det företagssektorn som utför den absoluta merparten av Sveriges FoU. År 2019 stod företagen för 72 procent av Sveriges FoU, vilket är ungefär samma andel som OECD-genomsnittet. Sverige skiljer sig dock från många andra länder genom att huvuddelen av den offentligt finansierade forskningen bedrivs vid universitet och högskolor. Under 2019 utförde de 24 procent av Sveriges totala FoU, medan offentlig sektor utförde knappt 5 procent. En skillnad är att många andra länder har en större statlig institutssektor som utför en betydande del av forskningen – motsvarande andelar för OECD-genomsnittet var 17 procent inom högskolesektorn och 10 procent inom offentlig sektor. Den FoU som bedrivs av företagen består huvudsakligen av utvecklingsarbete, medan lärosätenas FoU-verksamhet huvudsakligen är forskning.

Mest forskning inom medicin och naturvetenskap

Uppgifterna om utgifter för (FoU) och intäkter till forskning och utbildning på forskarnivå bygger på SCB:s undersökning *Forskning och utveckling i Sverige* som genomförs vartannat år. De senaste uppgifterna om intäktsfördelningen mellan forskningsämnesområden gäller verksamhetsåret 2019. Universitetens och högskolornas totala intäkter för forskning och utbildning på forskarnivå var då knappt 45 miljarder kronor. Forskningen vid landets universitet och högskolor bedrivs inom olika

PANDEMIN OCH FORSKNINGEN

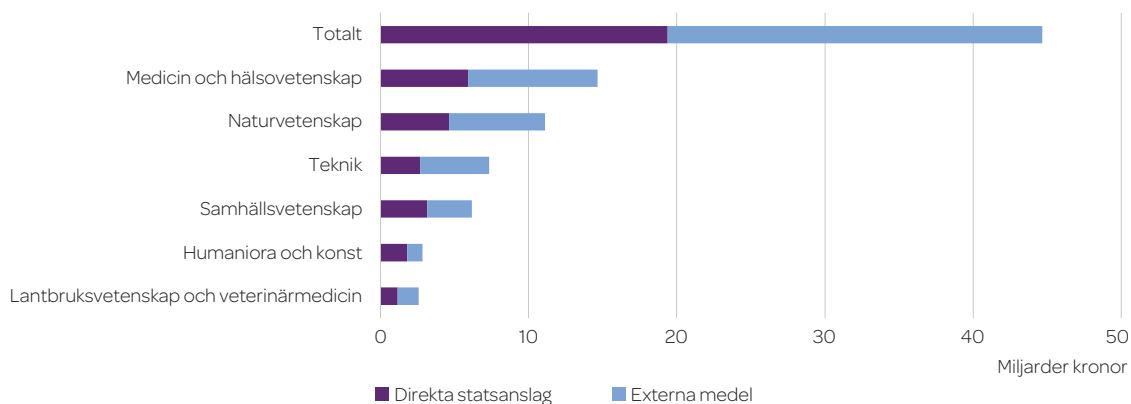
Under mars och april 2021 genomförde UKÄ en enkätundersökning riktad till personal vid universitet och högskolor. Mottagarna hade forskning som en del av sina arbetsuppgifter. Syftet med undersökningen var att få en uppfattning om coronapandemins konsekvenser för forskningen, både på kort och ett lång sikt.

Forskarnas upplevelser varierar. Medan vissa av forskarna i undersökningen har varit relativt opåverkade av pandemin, har den haft en stor negativ inverkan för andra. Ett tydligt resultat är att många uppger att de har haft problem med datainsamling som inte kunnat genomföras som planerat. Det gäller många olika forskningsämnesområden. Inom humaniora och samhällsvetenskap har arkiv och bibliotek inte varit öppna i tillräcklig utsträckning, och undersökningar har inte kunnat genomföras på grund av smittskyddsrestriktioner. Inom medicin och hälsovetenskap har restriktioner för patientbesök påverkat forskningen, medan forskare inom naturvetenskap har haft svårare att genomföra fältresor och fältexperiment på grund av reserestriktioner.

Forskningen har också blivit lidande på grund av att utbildningen tagit mer tid i anspråk i och med omställningen till distansundervisning. Forskare har inte kunnat utnyttja sina forskningsmedel i samma utsträckning som planerat, vilket lett till att förbrukningen av forskningsmedel har minskat. Många anser att distansarbetet under pandemin har påverkat forskningen negativt. Det finns en utbredd oro för att avsaknaden av fysiska möten kommer att leda till försämrad produktivitet och kvalitet i forskningen.

Läs mer i *Coronapandemins konsekvenser för forskningen*, Statistisk analys, 2021-06-01, UKÄ.

Figur 82. Lärosätenas intäkter till forskning och utbildning på forskarnivå 2019 fördelat på direkta statsanslag respektive externa medel (inkl. finansiella intäkter), per forskningsämnesområde, miljarder kronor. Anslag som fördelas via Kammarkollegiet ingår här bland externa medel. Källa: SCB.

forskningsämnesområden, där den ekonomiska tyngdpunkten ligger på forskning inom medicin och hälsovetenskap samt naturvetenskap.

Störst var intäkterna till forskning och utbildning på forskarnivå inom medicin och hälsovetenskap (se figur 82), totalt 14,7 miljarder kronor, och naturvetenskap, 11,1 miljarder kronor. Forskningsintäkterna till teknik var 7,3 miljarder kronor och till samhällsvetenskap 6,2 miljarder kronor. De ekonomiskt sett minsta forskningsämnesområdena är humaniora och konst samt lantbruksvetenskap och veterinärmedicin – intäkterna under 2019 var 2,8 miljarder respektive 2,6 miljarder kronor.

Finansieringen av högskolans forskning och utbildning på forskarnivå kommer från många olika källor och totalt består mindre än hälften av direkta statsanslag, men fördelningen varierar mellan olika ämnesområden. Den minsta andelen direkta statsanslag, omkring 37 procent, finns inom teknisk forskning och utbildning på forskarnivå som i stället i hög grad finansieras externt med offentliga och privata medel. Också inom medicin och hälsovetenskap är de direkta statsanslagen en liten andel av forskningsfinansieringen. Till direkta statsanslag räknas även statens ersättningar för klinisk utbildning och forskning till regionerna. Den största andelen direkta statsanslag, omkring 64 procent, finns inom humaniora och konst.

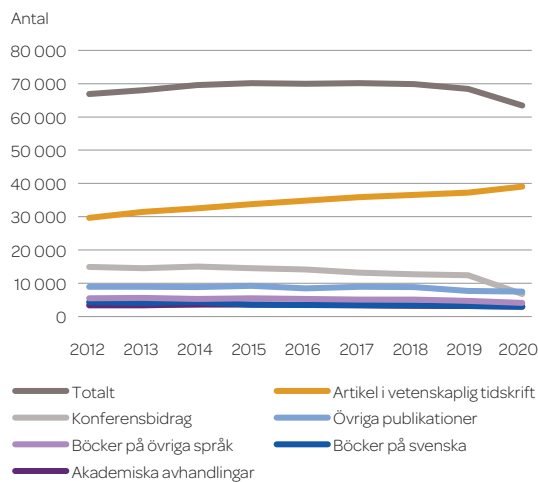
Forskningspublikationer

Den vanligaste publikationstypen vid svenska lärosäten är vetenskapliga artiklar. Under 2020 minskade det totala antalet forskningspublikationer. Minskningen beror framför allt på att konferensbidragen var betydligt färre än året innan.

Färre forskningspublikationer under 2020

Den vetenskapliga produktionen vid svenska lärosäten minskade under 2020 (se figur 83). Minskningen förklaras till stor del av att konferensbidragen var betydligt färre under 2020 jämfört med tidigare år. Konferensbidrag är bidrag som publicerats i en officiell konferenspublikation (proceeding) eller annan konferensskrift, och de minskade med 46 procent mellan 2019 och 2020. En effekt av pandemin var att många konferenser blev inställda eller genomfördes digitalt, och det är sannolikt det som kommer till uttryck i ett minskat antal publicerade konferensbidrag. Även böcker på svenska, böcker på övriga språk, akademiska avhandlingar och övriga publikationer minskade under 2020. Akademiska avhandlingar och böcker på svenska minskade med 6 procent, medan böcker på övriga språk minskade med 12 procent.

Figur 83. Antal forskningspublikationer per publikationstyp 2012–2020.

SWEPUB

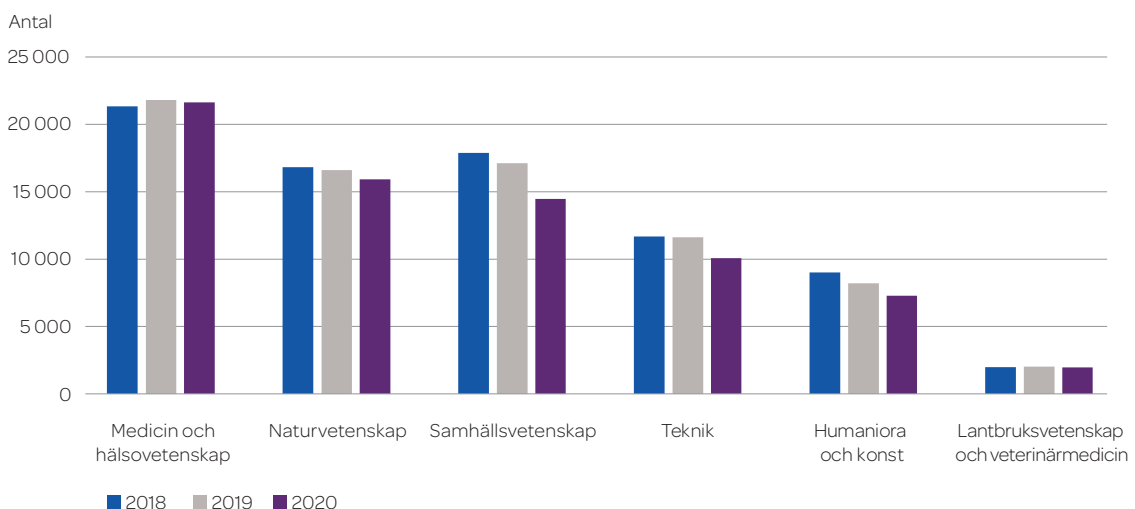
Swepub är en nationell tjänst med information om vetenskaplig produktion, främst vetenskapliga publikationer. Informationen bygger på dataleveranser från lärosätena, och den vetenskapliga produktionen klassificeras efter bland annat publikationstyp, lärosäte och forskningsämnesområde. Swepub har god täckning över alla forskningsämnesområden och innehåller även publikationer som inte är sakkunniggranskade samt doktors- och licentiatavhandlingar. Det gäller inte för flera andra publikationsdatabaser. Det datauttag vi använt här är från den 6 oktober 2021. Publikationer från Handelshögskolan i Stockholm ingår inte i Swepub.

En tydlig trend under det senaste decenniet har varit att en allt större andel av forskningsresultaten kommuniceras genom artiklar i vetenskapliga tidskrifter. Artiklar i vetenskapliga tidskrifter har varit den vanligaste typen av forskningspublikation under hela perioden 2012–2020. Även under 2020 ökade antalet artiklar i vetenskapliga tidskrifter och de utgjorde 62 procent av alla forskningspublikationer som fanns i publikationsdatabasen Swepub. Antalet böcker skrivna av forskare som är verksamma vid svenska lärosäten har däremot minskat under de senaste åren.

Flest publikationer inom medicin och hälsovetenskap

Medicin och hälsovetenskap stod för den största forskningsvolymen i Sverige under 2020 mätt i antalet publikationer (se figur 84). Näst störst var produktionen inom naturvetenskap följt av samhällsvetenskap. Antalet forskningspublikationer minskade inom samhällsvetenskap, teknik, naturvetenskap samt humaniora och konst mellan 2019 och 2020. Minskningen av antalet konferensbidrag har bidragit till att det totala antalet publikationer minskade inom dessa forskningsområden. Särskilt inom samhällsvetenskap har minskningen av antalet konferensbidrag lett till en minskning av totala antalet publikationer. Inom medicin och hälsovetenskap samt lantbruksvetenskap och veterinärmedicin var antalet publikationer under 2020 i nivå med året innan.

Figur 84. Antal forskningspublikationer per forskningsämnesområde 2018–2020.

Tabell 35. Antal forskningspublikationer per publikationstyp och per forskningsämnesområde 2020.

En publikation tilldelas samtliga forskningsämnesområden som angetts för publikationen i Swepub. Det innebär att summan av publikationer per forskningsämnesområde är större än det totala antalet publikationer.

Forskningsämnesområde	Akademiska avhandlingar	Artikel i vetenskaplig tidskrift	Böcker på svenska	Böcker på övriga språk	Konferensbidrag	Övriga publikationer	Totalt*
Samtliga	2 990	39 070	2 970	4 110	6 780	7 510	63 430
Naturvetenskap	910	11 730	60	400	2 010	820	15 920
Teknik	780	5 790	30	250	2 650	570	10 070
Medicin och hälsovetenskap	920	17 220	160	240	1 150	1 950	21 640
Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin	60	1 390	20	90	110	300	1 960
Samhällsvetenskap	520	5 960	1 580	2 010	1 390	3 010	14 460
Humaniora och konst	200	1 830	1 390	1 650	580	1 640	7 270

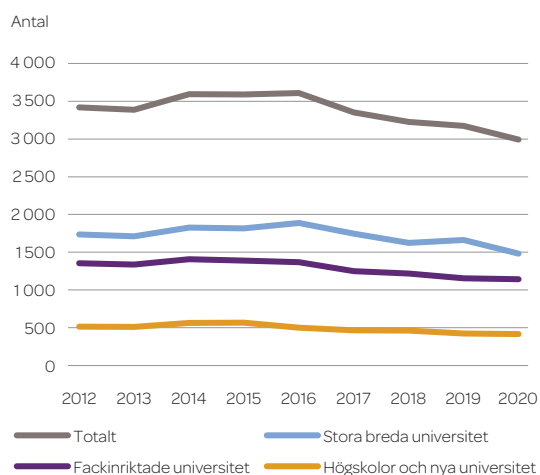
Publiceringsmönstren varierar mellan de olika forskningsämnesområdena. Särskilt inom naturvetenskap samt medicin och hälsovetenskap dominerar artiklar i vetenskapliga tidskrifter som publikationsform (se tabell 35). Inom samhällsvetenskap samt humaniora och konst publiceras fler böcker än inom de övriga forskningsämnesområdena, både på svenska och på övriga språk.

Engelska dominerar som publiceringsspråk i avhandlingar

Under 2020 publicerades knappt 3 000 akademiska avhandlingar – både doktorsavhandlingar och licentiatavhandlingar (se figur 85). Forskarutbildningen är mest omfattande vid de stora breda universiteten och de fackinriktade universiteten, och det är vid dessa lärosäten som de flesta avhandlingarna skrivs. De senaste åren har antalet examinerade i forskarutbildningen minskat och det syns också på att antalet akademiska avhandlingar i Swepub har minskat sedan 2016.

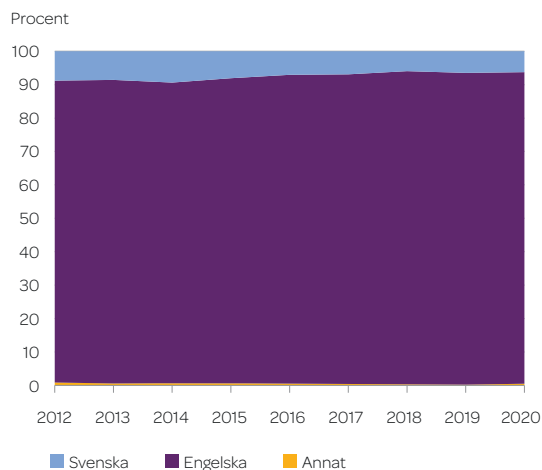
Engelska dominerar som publiceringsspråk i både licentiat- och doktorsavhandlingar. År 2020 skrevs 93 procent av de akademiska avhandlingarna vid svenska lärosäten på engelska (se figur 86). Den andelen har ökat något sedan 2012. Endast ett fåtal akademiska avhandlingar per år skrivs på

Figur 85. Antal akademiska avhandlingar per lärosäteskategori 2012–2020.

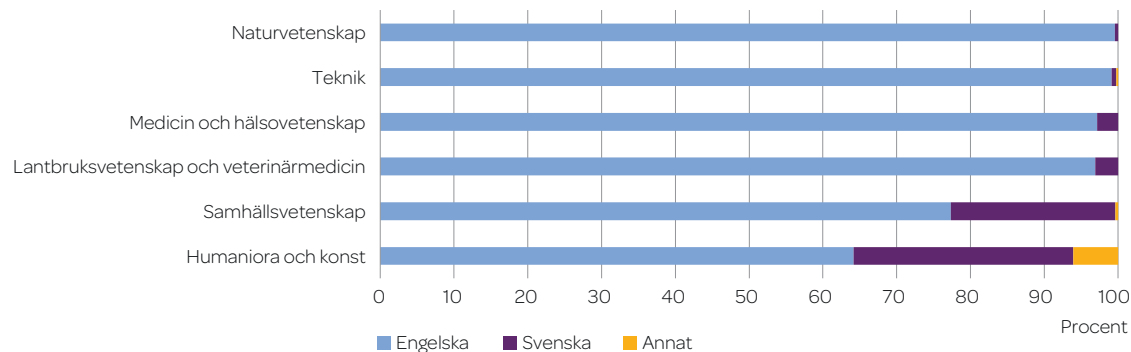

Figur 86. Andel akademiska avhandlingar på svenska, engelska och annat språk 2012–2020.

Antalet avhandlingar på annat språk än svenska och engelska är mycket litet.

Figur 87. Andel akademiska avhandlingar på svenska, engelska och annat språk per forskningsämnesområde 2020.

ett annat språk än svenska och engelska. De vanligaste språken förutom svenska och engelska är tyska, franska och spanska.

Det finns vissa skillnader i publiceringsspråk mellan olika forskningsämnesområden. Inom naturvetenskap och teknik skrevs i stort sett samtliga akademiska avhandlingar på engelska under 2020 (se figur 87). Detsamma gäller medicin och hälsovetenskap och samt lantbruksvetenskap och veterinärmedicin där andelen avhandlingar publicerade på engelska var 97 procent. Svenska som publiceringsspråk har en starkare ställning inom samhällsvetenskap samt humaniora och konst. Men också inom dessa forskningsämnesområden skrivs en majoritet av avhandlingarna på engelska. Flest avhandlingar på andra språk än svenska och engelska fanns inom humaniora och konst. Där skrevs 6 procent på annat språk än svenska och engelska. Många av de avhandlingarna är inom forskningsämnesgruppen språk och litteratur.

UKÄ:S STATISTIK OM FORSKNING VID UNIVERSITET OCH HÖGSKOLOR

Sedan 2021 publicerar UKÄ officiell statistik om forskning vid universitet och högskolor. Statistiken belyser den forskning som bedrivs inom högskolan utifrån flera perspektiv – bland annat forskningsresultat i form av vetenskapliga publikationer, forskares mobilitet och internationell rekrytering av forskare. Statistiken finns tillgänglig i statistikdatabasen Högskolan i siffror på UKÄ:s webbplats.

Lärosäten 2021

Universitet

Uppsala universitet [1,2](#)
Lunds universitet [3,4](#)
Göteborgs universitet [5](#)
Stockholms universitet [6](#)
Umeå universitet [7](#)
Linköpings universitet [8,9](#)
Karolinska institutet [6](#)
Kungl. Tekniska högskolan [6](#)
Chalmers tekniska högskola (enskild) [5](#)
Luleå tekniska universitet [10](#)
Handelshögskolan i Stockholm (enskild) [6](#)
Sveriges lantbruksuniversitet [1,7,11,12](#)
Karlstads universitet [13](#)
Linnéuniversitetet [14,15](#)
Örebro universitet [16](#)
Mittuniversitetet [17,18](#)
Malmö universitet [29](#)

Högskolor

Blekinge tekniska högskola [19](#)
Försvarshögskolan [6](#)
Gymnastik- och idrottshögskolan [6](#)
Högskolan i Borås [20](#)
Högskolan Dalarna [21,22](#)
Högskolan i Gävle [23](#)
Högskolan i Halmstad [24](#)
Högskolan Kristianstad [26](#)
Högskolan i Skövde [27](#)
Högskolan Väst [28](#)
Mälardalens högskola [30,31](#)
Stiftelsen Högskolan i Jönköping (enskild) [25](#)
Södertörns högskola [6](#)

Konstnärliga högskolor

Beckmans Designhögskola (enskild) [6](#)
Konstfack [6](#)
Kungl. Konsthögskolan [6](#)
Kungl. Musikhögskolan i Stockholm [6](#)
Stockholms konstnärliga högskola [6](#)

Övriga enskilda utbildningsanordnare

Brunnsviks folkhögskola [22](#)
Enskilda Högskolan, Stockholm [6](#)
Ericastiftelsen [6](#)
Ersta Sköndal Bräcke högskola [5,6](#)
Gammelkroppa skogsskola [32](#)
Högskolan Evidens [5](#)
Johannelunds teologiska högskola [1](#)
Newmaninstitutet [1](#)
Röda Korsets Högskola [6](#)
Skandinavians akademi för
psykoterapiutveckling [6](#)
Sophiahemmet Högskola [6](#)
Stiftelsen Stockholms Musikpedagogiska
Institut [6](#)
Svenska institutet för kognitiv psykoterapi [6](#)
Örebro Teologiska Högskola [16](#)

Siffrorna hänvisar till de platser på kartan där respektive lärosäte finns. Några lärosäten har även mindre campus som inte är utsatta på kartan.

UKÄ:s årsrapport om universitet och högskolor ger en samlad bild av den svenska högskolesektorn. Årsrapporten tar upp det som har hänt det senaste året, men även långsiktiga tendenser. Här finns också internationella jämförelser.

Årsrapporten baseras på statistik från flera källor. Framför allt utgår statistiken från registeruppgifter om studenter och personal som Statistikmyndigheten SCB samlar in på vårt uppdrag samt ekonomiska uppgifter som vi själva samlar in direkt från högskolorna.

UKÄ bidrar till att stärka den svenska högskolan och Sverige som kunskapssamhälle. Vi granskar högre utbildning, analyserar och följer upp utvecklingen inom högskolan och bevakar studenternas rättssäkerhet.

Läs mer på vår webbplats www.uka.se

ISBN 978-91-987158-6-6

